

Dagm. 895-3

Domus S.S. Adelliaidis et Caietani.

<36610196520016

<36610196520016

Bayer. Staatsbibliothek

Progen. 89 5¹ 3

PRÆLECTIONES
THEOLOGICÆ
DE
DEO,
ULTIMO HOMINIS FI-
NE ET BEATITUDINE, ACTI-
BUS HUMANIS ET RECTO
CONSCIENTIÆ DICTAMINE
CONSEQUENDO,
QUAS
CUM IN ALMA ET ARCHIEPISCOPALI
UNIVERSITATE SALISBURGENSI, TUM IN INCLY-
TO STUDIO EXEMTÆ CONGREGATIONIS BENE-
DICTINO - BAVARICÆ
AUDITORIBUS SUIS
EXPOSUIT

P. HERMANN. SCHOLLINER,
BENEDICTINUS OBERALTACENSIS,
SS. Theol. Doctor & Dogmatico - Speculativæ in eadem
Universitate Professor Publ. Ord. Celsissimi & Reve-
rendissimi Archiepiscopi & S. R. I. Principis
&c. &c. Confiliarius Eccle-
siasticus.

T O M U S III.

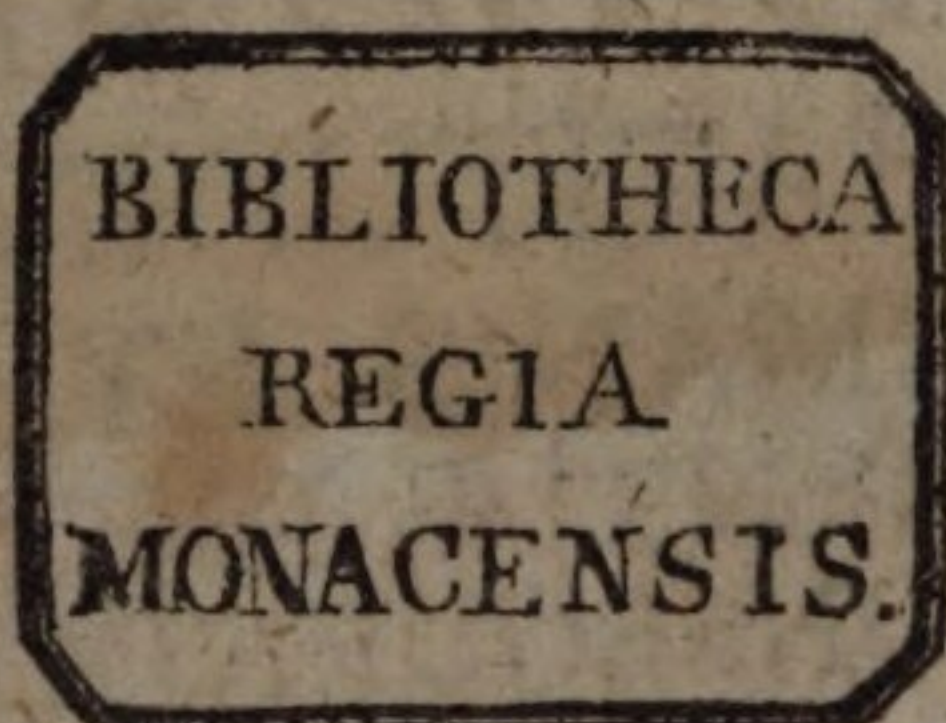
SUPERIORUM PERMISSU & APPROBATIONE.

~~~~~

AUGUSTÆ VINDEL. & OENIPONTI,

SUMPTIBUS JOSEPHI WOLFF.

Approbatio Censoris.

Tractatus hic Theologicus de Deo, ultimo hominis fine & Beatitudine, non solum nec fidei, nec bonis moribus repugnat, sed varias difficultates perspicua claritate, doctrinaeque soliditate accurate pertractat, publico conspectu, usu, & plausu dignus. Augustae Vindel. die 21, Novemb. 1765.

Henricus Sigismundus de Fercher,

SS. Theologiae Doctor, Ecclesiae Cathedralis Augustanae Canonicus Capitularis, Serenissimi Elect. Palatini, ac Rev. & Ser. Principis & Episc. Augustani, Landgraviæ Hassiae &c. Consiliarius Ecclesiasticus & Vicarius in Spiritualibus Generalis, Decanus Capituli Monheimensis & Parochus Civitatis Wembdinganae.

Franciscus Josephus de Handl,

SS. Theol. Lic. Rev. & Sereniss. Princ. & Episc. Augustan. Consil. Eccles. Maj. Pœnit. & Libr. Cens. nec non Insign. Eccles. Colleg. ad S. Maur. Canon. & Paroch.

Approbatio

Sacræ Facultatis Theologicæ.

Ut ad eum, qui rerum omnium Alpha & Omega, Principium & finis est, quique omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem Veritatis venire, fidelium animos perduceret Clariss. Author, præsentis *Prælectiones Theologicas de Deo ultimo hominis Fine & Beatitudine*, ea sacratioris eruditionis copia, & sententiarum soliditate adornavit, ut, cum easdem Romano-Catholicæ credendorum, agendorumque Doctrinæ per omnia consentaneas esse perspexerim, dignissimas censeam, quæ quantocyus lucem publicam adspiciant.

Dabam Salisburgi die 13. Febr. Anno 1768.

P. RUPERTUS GUTRATH,

Benedictinus San-Petrens. SS. Theologiae Doctor, Ejusdemque in Scripturistico-Dogmaticis & Polemicis Prof. Ordinarius, Celsiss. ac Reverendiss. Archiep. & S. R. I. Principis Salisb. &c. &c. Consiliar. Ecclesiast. Almæ Universitatis Proncancellarius & Vice-Rector.

CON-

CONSPECTUS.

Numerus designat Paginam.

De Deo ultimo Hominis Fine &
Beatitudine.

CAPUT I.

De ultimo Hominis Fine in com-
muni.

3

§. I.

*An omnes Actus humani fiant propter ul-
timum Finem?*

Præmittuntur varia observanda.

5

Resolutio. Omnis Actio humana fit propter
ultimum Finem, in communi sumtum.

10

§. II.

De ultimo Fine Peccatoris.

)(3

Reso-

CONSPECTUS.

Resolutio I. Finis cui simpliciter ultimus Peccatoris, est ipse Peccator : Finis qui, seu *cujus gratia*, est Bonum Peccatoris, seu commodum proprium. Quando igitur Finis sumitur *in concreto*; tunc ipse Peccator, ut affectus vel afficiendus tali Bono proprio, est Finis Actionum suarum. Est autem sermo de Peccatore gravi. 16

Resolutio II. Finis Peccatoris simpliciter ultimus, materialis, adæquatus, *cujus gratia*, non est præcise Bonum proprium inordinatum *qua tale*, sed Bonum proprium Peccatoris *quod tale*, prout se extendit ad omnia Bona, tam honesta quam prohibita, tam naturalia, quam supernaturalia: connotando tamen privationem Gratiae, seu privationem debitæ subordinationis ad Finem ultimum supernaturalem. 24

§. III.

De ultimo Fine Hominis justī, venialiter peccantis.

Resolutio I. Objectum inordinatum Peccati venialis non est Finis ultimus, nec *positive*, nec *negative*, Justī venialiter peccantis. 34

Resolutio II. Bonum proprium non est Finis simpliciter ultimus Justī venialiter peccantis; sed solum Deus, ut est in se ipso, ad quem

CONSPECTUS.

quem peccatum veniale non quidem *actu*;
sed *Habitu* refertur. 35

Resolutio III. Peccatum veniale actualiter ordinatur ad Bonum proprium ipsius peccantis tanquam ad Finem ultimum secundum quid. 37

CAPUT II.

De vero Fine Hominis, seu Beatitudine
tam Objectiva quam formali.

§. I.

*De vera Beatitudine Objectiva Hominis
elevati.*

Resolutio. Nullum Bonum creatum, sed solus Deus ut est in se, intuitive videndus, vera est Hominis elevati Beatitudo. 44

§. II.

*De Beatitudine formali Patriæ &
Viæ.*

Resolutio I. Beatitudo formalis non consistit in actione increata Dei; neque in il lapfu Dei in essentiam Animæ; sed in perfectissima operatione Animæ beatæ. 50

CONSPECTUS.

Resolutio II. Beatitudo formalis essentialiter & primario consistit in sola Dei intuitiva Visione , & non simul in Amore & Delectatione ; etiamsi ex Visione velut Radice utraque demanet. 53

Resolutio III. Inchoata Beatitudo Viæ non consistit 1. in Actibus Scientiæ acquisitæ : nec 2. in Donis Spiritus S. neque 3. in Actibus Virtutum moralium , sed 4. in contemplatione Dei & Actibus Charitatis supernaturalis. 64

§. III.

De Visionis beatificæ possibilitate.

Resolutio I. Deus nec unquam visus fuit , nec videndus erit , nec videri potest Oculis Corporis. 73

Resolutio II. Visio Dei intuitiva , non quidem solis Naturæ viribus , sed per Gratiam , nec etiam comprehensiva , possibilis est. 84

Resolutio III. Ad Visionem intuitivam requiritur Lumen Gloriæ. 94

Resolutio IV. Quæ sit natura physica Luminis Gloriæ , ab Ecclesia definitum non fuit. 96

CONSPECTUS.

Resolutio V. Lumen Gloriæ non est Lux increata a Divinitate diffusa & ab eadem realiter distincta, Oculis corporeis conspicienda. 97

Resolutio VI. Lumen Gloriæ non est ipsa Spiritus Sancti Persona, Beatorum Mentes illuminans, seipsum ac Patrem in Filio exhibens. 98

Resolutio VII. Secundum Theologos peripateticos Lumen Gloriæ est Accidens absolutum supernaturale, quod communius dicunt Habitum. Ibid.

Resolutio VIII. Theologi antiperipatetici communiter statuunt, Lumen Gloriæ esse ipsummet Deum, qui Menti Beatorum immediate & clare se conspiciendum præbet, eamque ne obfuscetur a Gloria Majestatis, singulariter confortat & conservat. 99

§. IV.

De Existentia Visionis beatificæ.

Resolutio I. Sanctorum per mille annos post Resurrectionem cum Christo Regnum sive crassum illud CERINTHI, seu spirituale PATRIÆ & plurium Patrum, merum est figmentum; sed Animæ Justorum plene purgatæ etiam ante Corporum Resurrectionem &

CONSPECTUS.

universalis Judicii Diem , beatifica Dei
Visione immediate perfruuntur. 105

Resolutio II. ENOCH & ELIAS , utpote non-
dum Vita defuncti, Visione beatifica non
perfruuntur. 119

Resolutio III. Probabilius videtur, nec MOY-
SEN, nec PAULUM intuitiva Dei Visione in
Vita mortali fuisse donatos. 133

Resolutio IV. An S. P. Benedictus intuitiva
Dei Visione aliquando fuerit recreatus,
difficulter determinari potest. 141

§. V.

De Objecto Visionis beatificæ.

Resolutio I. Beati clare cognoscunt divinam
Essentiam, & omnia cum illa identificata,
tam absoluta, quam relativa. 144

Resolutio II. Deus sine Attributis, aut una
Persona sine altera, videri nequit. 145

Resolutio III. Beati vident in Deo quasdam
Creaturas, & 1. Ordinem Universi ac Spe-
cies ad ejus Perfectionem pertinentes, 2.
quædam possibilia, saltem confuse. 148

CONSPECTUS.

Resolutio IV. Beati in Deo vident præterita & præsentia, quæ ad ipsos pertinent, præcipue Preces ad illos directas. Ibid.

Resolutio V. Sancti in Deo non vident omnia præterita, præsentia, vel futura, nec omnia possibilia. 152

§. VI.

De Proprietatibus Beatitudinis.

Resolutio I. Beati Deum necessario amant tam quoad Speciem, quam quoad exercitium. 156

Resolutio II. Beati ex clara Visione & Amore beatifico summum percipiunt Gaudium & Voluptatem: quod tamen non est Actus Spei, sed Charitatis. 158

Resolutio III. Beati ab extrinseco impeccabiles sunt. 159

Resolutio IV. Beatitudo æterna est & inamissibilis. 164

Resolutio V. Visio intuitiva non erit in omnibus æqualis, contra JOVINIANUM & Protestantes. 2.) Hujus inæqualitatis Causa moralis est inæqualitas Meritorum. 3.) Causa physica non Vis naturalis Intellectus perspicua-

CONSPECTUS.

spicacioris, contra SCOTISTAS, sed 4.) inæ-
qualitas Luminis Gloriæ. 165

§. VII.

De Dotibus Animæ beatæ.

Resolutio. Tres sunt Animæ beatæ Dotes, Vi-
sio, Comprehensio, & Fruitio. 171

§. VIII.

De Auræolis.

Resolutio. Tres dantur Aureolæ, Martyrii,
Virginitatis, & Doctoratus. 174

§. IX.

De Dotibus Corporis post Resurrectionem gloriosi.

Resolutio I. Mortuorum Hominum Corpora,
eadem ut quondam erant viventia, divina
Virtute suscitata ante extremum Judicii
Diem resurgent. 181

Resolutio II. Quatuor erunt Dotes Corporis
gloriosi, Impassibilitas, Subtilitas, Agilitas,
& Claritas. 186

CONSPECTUS.

De Actibus Humanis & Conscientia.

CAPUT I.

§. I.

De Voluntario. 197

§. II.

De Involuntario. 201

Resolutio. Ignorantia invincibilis & antecedens, etiam Juris Naturæ, si quæ datur, tollit omne voluntarium, & a Peccato formali excusat. 204

CAPUT II.

De Libero. 213

§. I.

Defenditur Libertas a Necessitate pro Statu Naturæ lapsæ.

Resolutio. Etiam post Originale Peccatum existit Libertas non solum a coactione; sed etiam a Necessitate. 215

§. II.

CONSPECTUS.

§. II.

De Indifferentia ad Libertatem requisita.

Resolutio. Ad Essentiam Libertatis non sufficit 1.) solum Voluntarium: sed 2.) requiritur Indifferentia, 3.) non quidem suspensiva, vel 4.) contrarietatis, sed 5.) contradictionis.

241

CAPUT III.

De Actibus humanis in esse morali consideratis.

§. I.

De Bonitate vel Malitia Actuum humanorum.

Resolutio. Moralitas specifica Actus humani principaliter desumitur ab Objecto rectæ Rationi con - vel difformi. Ut tamen Actus undequaque sit bonus, necesse est, ut etiam ex Fine Operantis & Circumstantiis bonus sit.

256

§. II.

An Actus externus interno novam superaddat Bonitatem vel Malitiam?

Reso

CONSPECTUS.

Resolutio. Actus externus per se non addit Malitiam vel Bonitatem distinctam in Ordine ad Præmium vel Pœnam *essentialem* ; 2.) auget tamen illam per accidens in Ordine ad Præmium vel Pœnam *accidentalem*. 260

§. III.

An detur Actus in individuo indifferens ?

Præmittuntur observanda. 266

Resolutio I. Nullus Actus humanus in individuo indifferens est in Ordine ad Finem proprium Operis, seu, non licet operari ex solo motivo Delectationis. 270

Resolutio II. Non datur Actus humanus in individuo indifferens per se talis, respectu Finis supernaturalis: h. e. omnes Actiones humanæ non solum ad Finem proprium Operis, sed etiam ad Gloriam Dei & Salutem Animæ ordinari debent. 275

Resolutio III. Neque datur Actus humanus per accidens indifferens. 280

CONSPECTUS.

CAPUT IV.

De Conscientia.

§. I.

*Quotuplex sit Conscientia, & an ultimum
Dictamen moraliter certum esse debeat?* 294

Resolutio I. Gravis est obligatio sequendi
Conscientiam certam, ita ut peccet, qui
contra certum Conscientiæ Dictamen ope-
ratur. 296

Resolutio II. Ut Actio individua sit licita, a
Judicio ultimo practico moraliter certo re-
gulari debet. 298

§. II.

*De Concurſu Opinionis minus probabilis &
minus tutæ cum probabiliore & tutiore.*

Præmittuntur observanda. 304. & seq.

Resolutio. Non licet eligere Opinionem minus
probabilem & minus tutam, probabiliore
& tutiore postposita. 311

§. III.

CONSPECTUS.

§. III.

*De Concursu Opinionis utrinque æqualiter
probabilis cum tutiore.*

Præmittuntur observanda. 345

Resolutio. In concursu duarum Opinionum
æque probabilium, non licet eligere mi-
nus tutam, quæ stat pro Libertate, ne qui-
dem ex Motivo generali reflexo. 351

§. IV.

*De Concursu Opinionis probabilioris cum
tutiore minus probabili.*

Resolutio. Opinionem notabiliter probabilio-
rem eligere licet, tutiore minus probabili
relicta. 372

Propositiones a Clero Gallicano in Comitibus
generalibus anno 1700. censura nota-
ta. 376

)((

LECTO.

LECTORI SALUTEM.

Rationalis Creatura ad Dei Imaginem condita, quæ Tomi præcedentis Scopus erat, ad eam dignitatem ab Authore suo elata fuit, tantaque Animi amplitudine prædita, quam nullum sub Cælo Bonum, sed solus qui supra creata omnia eminet Deus optimus maximus, plenissime exsatiare valet.

Non igitur ut Ferias ageret, positus in hac Terra Homo fuit, sed eum in Finem, ut post transitorias hujus Vitæ Misérias ad veram

LECTORI SALUTEM.

ram & perpetuam Felicitatem per-
tingeret, quæ in Deo intuitive vi-
dendo, & summa cum delecta-
tione fruendo consistit, ac quo-
dam veluti Torrente Voluptatis
exuberat.

Quo autem Finem istum non
solo Hæreditatis, sed Mercedis ac
Coronæ titulo consequeretur, li-
berum nactus est Arbitrium Gra-
tia elevante adjutum; nec nisi
Negligentiæ suæ imputare debet,
si promissa Beatitudine, ceu uni-
co & vero Fine suo excidere il-
lum contigerit.

Atque hic ipse præsentis per-
tractationis Scopus est; ubi pri-
mum de vero FINE Hominis ac
BEATI.

LECTORI SALUTEM.

BEATITUDINE , hoc est , intuitiva
Dei Visione , deinde vero de ACTI-
BUS HUMANIS & recto CONSCIENTIÆ
Dictamine , quibus illa obtinenda
est , inquiritur : quod quidem
Thema etsi pro dignitate ac am-
plitudine intra Pagellarum istarum
Angustias coarctare haud valeam ,
ita tamen eidem me immoratu-
rum confido , ut Laxitatem inter
nimiumque Rigorem media secu-
rus Via incedam , a SS. Patribus ,
priscisque Theologis trita. Sed de
hoc Judicium discreto Lectori
relictum esto.

PRÆ-

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ, DE DEO, ULTIMO HOMINIS FI- NE ET BEATITUDINE.

Cum Homo per hoc Hominem pro-
prie se demonstret, quod mo-
do humano: id est, non so-
lum intellectivo, sed etiam cum
Voluntate deliberata propter
aliquem *Finem* operetur; hinc de Homi-
nis Fine, a Conditoro Deo eidem præfi-
xo, secundum S. THOMÆ ordinem hoc lo-
co pertractari solet. „ Actus enim, ut S.
D. loquitur 1. 2. Q. 1. Art. 3. „ dicuntur
„ humani, in quantum procedunt a Volun-
„ tate deliberata: Objectum autem Volun-
„ tatis est Bonum & Finis; & ideo mani-
„ festum est, quod principium humano-
„ rum Actuum, in quantum sunt humani,
P. Scholliner Theol. Tom. III. A „ est

2 PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ.

„ est Finis. „ Quoniam igitur de *Actibus humanis* & recto *Conscientiæ* Dictamine, quibus Finis attingi & obtineri debet, assueta in nostris Scholis methodo nunc agendum est; ideo de *Fine*, ceu primo omnium in Intentione, quæ scire oportet, hic præmittenda sunt.

- 2 Porro autem *Finis* agit & movetur in virtute *Boni*, quod est aliquid appetibile, seu, ut ARISTOTELES loquitur Eth. I. *Bonum est, quod omnia appetunt*: non quidem eo sensu, quasi singula Bona appetantur ab omnibus; sed quia omne, quodcunque appetitur, rationem habet *Boni*, vel *veri*, vel *apparentis*, ita ut Voluntas in Objectum & Finem suum sub ratione *Mali* nunquam feratur. Bonum istud, quod omnes, diverso tamen modo, appetitu scilicet vel naturali & innato, vel sensuali, vel rationali appetunt, hoc inquam Bonum, DEUS est, secundum illud CHRISTI Marci X. 18. *Nemo bonus, nisi unus Deus*, qui quidem solus summum est Bonum, Principium & ultimus Finis, ut dicit Dominus Apocal. I. 8. *Alpha & Omega, Principium & Finis*. Solus ille verum & incommutabile Bonum, Finis creaturarum universalis est, a quo omnes Bonitatem participant, & in quibus universale illud Bonum, velut in speculo quodam, refulget. Quare inter Bonum verum & apparens, temporale & æternum, commutabile

AN ACT. HUM. SINT PROPT. ULT. &c. §

bile & incommutabile, corporale & spirituale, finitum & infinitum, corporale & spirituale, naturale, morale & supernaturale probe discernendum est, ne quis a vero suo Fine, & toto, ut ajunt, Cælo aberret. Primo igitur harum Prælectionum Cap. de ultimo Hominis Fine in communi. II. De vero ejusdem Fine, seu æterna Beatitudine, tam objectiva quam formali pertractabo.

CAPUT I.

De ultimo Hominis Fine in communi.

Finis communiter dicitur *id*, *cujus gratia* § *aliquid fit*, sive est Bonum; cuius obtinendi gratia assumitur Medium. Dicitur: *Id*, sive Bonum; quia Voluntas nihil appetit, nisi sub ratione Boni, saltem apparentis. Dicitur, *cujus gratia*; quia propter Bonum intentum assequendum, tanquam primum movens in Intentione, cetera omnia eliguntur, quæ eo aptissima judicantur. Ut si quis Sanitatem intendit ut Finem; omnia huc conducentia Media adhibet. Quamvis autem dictum fuerit, Finem esse Bonum quod appetitur, *Finis* tamen & *Bonum* non sunt reciproca; Etsi enim omne quod ut *Finis* appetitur, in se Bonum sit saltem apparenter, non ta-

men omne bonum, Finis est, saltem ultimus; quia multa sunt Bona, propter quæ consequenda nihil fit. E. g. Musica est Bonum & Virtus, quam non omnes desiderant.

- 4 Finis in genere & in Intentione spectati plures sunt Effectus. I. VOLITIO, seu Amor Finis, aut simplex Complacentia. Ut enim quis Finem propositum assequi conetur, simplici prius Amore illum prosequatur, necesse est. Subsequitur deinde INTENTIO, tanquam *secundus* & proximus Effectus. Naturale est enim, ut desideremus habere, quod bonum nobis visum est. *Tertius* Effectus est CONSILIUM, seu deliberatio circa Media, quæ ad Finem intentum consequendum idonea judicantur. *Quartus* est CONSENSUS, quo adhæremus Consilio Rationis, & acceptantur Media ab Intellectu proposita, & Fini obtinendo fervientia. Cum autem ab Intellectu plura plerumque Media proponi soleant; hinc sequitur *Quintus*, ELECTIO, qui est Actus liber Voluntatis, quo e pluribus idoneis Mediis unum seligitur ad Finem obtinendum. Quæri hoc loco posset, an e pluribus propositis Mediis minus bonum Voluntas eligere possit? Absolute loquendo, & ad ostendendam solum Libertatem, id fieri posse, non negaverim: An id autem prudenter ac licite fiat, quando de salute Animæ agitur? ab illa
Quæ-

Quæstione pendet, aut cum ea saltem connectitur, an liceat eligere opinionem minus probabilem, probabiliore & tutiore relictâ, quæ in Prælectionibus *de Conscientia* ad calcem præsentis Tomuli examinabitur. Electionem Voluntatis sequitur *Sextus*, IMPERIUM, seu Actus Intellectus practici, decernentis Usus Medii electi, tanquam Fini consequendo magis idonei. *Septimus* ipse Medii electi Usus. E. g. haustus Medicinæ pro Sanitate obtinenda determinatæ. *Octavus* denique FRUITIO, seu possessio Finis rite electi, tanquam Fructus operantis, de quibus late differit HABERTUS. Itaque §. I. inquiritur, an omnes Actus humani fiant propter ultimum Finem? §. II. Quis sit ultimus Finis Peccatoris? §. III. Quis sit ultimus Finis Iusti venialiter peccantis?

§. I.

An omnes Actus humani fiant propter ultimum Finem?

Observandum I. Finis, quem paullo ante in communi exposui, varie dividitur. Alius est *Finis, qui*, seu Bonum, quod propter se intenditur, & cetera propter ipsum. Alius *Finis cui*, & est illud subiectum, cui Bonum intentum appetitur. Alius *Finis quo*, est illud Medium,

sive Actio, qua Finis intentus quæritur ac obtinetur. Ex his tribus constituitur unus Finis integer, & totalis. In exemplo: Æger desiderat Sanitatem per Medicinam. Sanitas est *Finis*, qui appetitur: æger, *finis cui*: medicina, *finis quo*, seu, medium, quo finis intentus obtinetur, aut saltem cum applicatione desideratur.

- 6 Observandum II. Alia divisio est in *Finem operis*, sive intrinsecum, qui est ipsum objectum, ad quod opus ex natura rei ordinatur: ut, sublevatio miseriæ in erogatione eleemosynæ: & in *Finem operantis*, seu, extrinsecum, qui est illud objectum, ad quod operans libere actum ordinat: ut si quis eleemosynam, quam tribuit pauperi, ad vanam gloriam, vel peccatorum suorum remissionem &c. ordinet. Alius iterum est *finis proximus*, alius *remotus*. Prior est, qui immediate intenditur, ita tamen, ut in alium finem ulterius referatur. E. g. Si quis per medicinam sumptam, Sanitatem intendat: ipsam vero Sanitatem intendat propter alium Finem, ut expeditius possit vacare suis Negotiis. In hoc casu Sanitas erit Finis proximus; Negotia vero illa Finis remotus. Denique famosissima est divisio, & huc maxime pertinens, in *Finem ultimum*, & *non ultimum*, seu, intermedium. Finis *ultimus* est, ad quem omnia alia ordinantur, ipse vero ad alium non refertur. Hic autem iterum vel est
ulti-

ultimus simpliciter, quando omnia in quocunque genere ad eundem referuntur: vel est *ultimus secundum quid*, quando in certo solum genere omnia ad eum referuntur. Finis non *ultimus* est, qui licet ratione sui appetatur, ulterius tamen ad alium ordinatur. Coincidit hic non raro cum Fine proximo: v. g. dum Sanitas appetitur proxime, hæcque ulterius ad melius pertractanda Negotia, tanquam Finem remotum ordinatur. Finis tamen remotus non semper est ultimus; quia plures possunt dari Fines intermedii, qui omnes ad ultimum referuntur. V. g. Appetitur Sanitas, tanquam Finis proximus, ad vacandum Studiis, ceu finem remotum; Studia ordinantur ex Fine Operis & ab operante ad proximorum Salutem; hæc ultimato ad gloriam Dei. Hæ divisiones non tantum pro hoc Tractatu, sed pene per totam Theologiam, studiose notari merentur.

Observandum III. Alios esse *Actus Humanis*, qui nimirum ab Homine quacunque ratione procedunt, suntque aliquando eidem cum Brutis communes; uti, comedere, dormire, ambulare &c. Alios vero *Humanos*, qui nimirum Homini conveniunt, quatenus Homini, tanquam specie distincto a Brutis, & tanquam principio rationali &c. suntque iterum in triplici differentia; Alii enim sunt Actus hu-
A 4
mani,

mani, quoad Substantiam tantum; uti, videre, quod est proprietas quarto modo, admirari, item, motus Voluntatis indeliberati. Alii sunt humani, tantum quoad modum; ut, dum Homo comedit cum deliberata ratione: ubi comestio, quoad Substantiam, est Actio tantum hominis, ipsi cum brutis communis; sed quoad modum tamen, ratione deliberationis, vere humana. Alii denique sunt Homini proprii, tam quoad substantiam, quam quoad modum; qui nimirum procedunt ab Homine, quatenus specie distincto a Bruto, & quidem cum advertentia, & deliberatione; uti est ridere, vel admirari, cum advertentia, ac deliberatione, elicere actus voluntatis &c. De Actibus humanis omnibus, nunc recensitis, non vero *Hominiis*, præsens intelligenda est quaestio.

- § Observandum IV. Convenit inter omnes, ultimum Actus humani Finem esse Beatitudinem, quæ tamen dupliciter spectari potest; I. In communi & quasi in confuso, dum nimirum Homo felix esse cupit, abstrahendo tamen ab objecto determinato ac specifico, quod ipsum felicem ac beatum reddere possit. II. In particulari, dum determinate quoddam objectum, tanquam suam Beatitudinem, ac Felicitatem, pro Fine suo constituit; ut si quis Divitias, Honores, vel æternam
- Beati.

Beatitudinem, tanquam ultimum Desideriorum complementum, Actionibus suis præfigat. Agere demum Homo *propter Finem* ultimum pluribus modis potest. I. *Actualiter*, seu, formaliter: dum quis expresse ac determinate Finem ultimum intendit. II. *Habitualiter*, in quantum ex intentione Finis semel habita, & hætenus non revocata, remanet Inclination, seu, Dispositio ad Finem ultimum, quæ quidem in Actus omnes positive ac directe non influit, Subjecto tamen inest, ut ratione illius omnes Affectus censeantur subditi. III. *Virtualiter*, dum quis ex intentione Finis, prius expresse, directe, ac explicite cogitati, operatur, etiamsi actua-lem operationem hic & nunc ad eundem Finem non dirigat. V. g. Si Pharmacopola Medicamentum, pro Sanitate Petri a Medico ordinatum, præparet, prioris Intentionis, explicite factæ, in actuali confectione reflexe non memor: qui tamen semper in Virtute primæ Intentionis opus exsequitur, quæ etiam in reliquas Actiones ex ipso primo Fine influit. IV. Denique *interpretative*, dum quis opus exercet, quod natura sua ad Finem operis tendit, etiamsi operans nec antea, nec de facto, de Fine cogitaverit: cujus exemplum GONETUS ponit in eo, qui ex motivo supernaturali, exercendi actum misericordiæ, cuidam largitur Eleemosynam; tunc enim, ait, licet largitor Eleemosynæ

non cogitet de Deo, vel Beatitudine: interpretative tamen propter Deum, ac Beatitudinem, operari censetur; eoquod ipsum Bonum supernaturale, honestum, quod fuerat intentum, ex natura sua referatur in Deum. Sed, an hæc actio dici possit *humana*, vel a virtuali operatione distincta sit? merito quis dubitaverit. Hæc interim ex auctoribus retulisse sufficiat. Nunc statuitur

- 9 RESOLUTIO. Omnis Actio humana fit propter ultimum Finem, in communi sumptum, saltem implicite. *Communis.*

PROB. I. Ex S. AUGUSTINO, qui Lib. X. de Civit. Dei. Cap. I. ait: *omnium certe sententia est, qui ratione uti possunt, beatos esse omnes homines velle.* Atqui velle beatum esse, est agere propter Finem in communi, abstrahendo, in quo determinate Beatitudo reposita sit. *Ergo &c.* Idem Lib. XIII. de Trinit. cap. 3. *Quod autem latenter aliud aliquis velit; ab hac voluntate (qua vult beatus esse) non recedit.* Idem AUGUSTINUS Tract. de Epicur. & Stoicis, Cap. III. „ Qui malus est, malus non esset, nisi inde se beatum esse posse, speraret. Pone aliquem Furem. Quære ex illo: quare Furtum facit? Ut habeat, quod non habebat. Quare vis habere, quod non habebas? Quia miserum est, non habere; si ergo miserum est, non
„ ha-

„habere : beatum putat, habere, sed in
 „eo imprudens est, & errat ; quia de
 „malo vult beatus fieri. „

PROB. II. Auctoritate, & ratione D. 10
 THOMÆ. I. II. Q. I. Art. 4. in Corp. ubi
 hanc sententiam ex instituto docet. „ Nam
 „quidquid Homo appetit, appetit sub ra-
 „tione Boni : quod quidem si non appe-
 „titur ut bonum perfectum, quod est
 „ultimus finis, necesse est ut appetatur,
 „ut tendens in Bonum perfectum ; quia
 „semper inchoatio alicujus, ordinat ad
 „consummationem ipsius. „

II. „Ultimus finis se hoc modo habet
 „in movendo appetitum, sicut se habet
 „in aliis motionibus primum movens. Ma-
 „nifestum est autem, quod causæ secun-
 „dæ moventes non movent, nisi secun-
 „dum quod moventur a primo movente :
 „unde secunda appetibilia non movent
 „appetitum, nisi in ordine ad primum
 „appetibile, quod est ultimus finis. „

PROB. III. Idem D. THOMAS hic Q. IX. 11
 Art. 6. ad 3. „Dicendum, quod Deus
 „voluntatem movet, sicut motor univer-
 „salis ad universale objectum voluntatis,
 „quod est bonum : & quod sine hac uni-
 „versali motione homo non potest ali-
 „quid velle. „ Atqui hoc Bonum uni-
 „versale est Beatitudo in communi. Ergo
 non

non potest Homo modo humano aliquid velle, nisi propter ultimum finem.

12 PROB. IV. Beatitudo est expletio naturalis Appetitus; sed nihil operatur Homo, nisi ut expleat naturalem Appetitum. Ergo propter Beatitudinem omnia semper operatur.

13 PROB. V. Ultimus Finis in communi nihil est aliud, quam Beatitudo in communi, seu, Felicitas inde nata, abstrahendo, in quo illa Felicitas consistat; atqui in omni Actione Homo vult Felicitatem suam. Ergo in omni actione intendit ultimum Finem.

14 Quod vero Homo non semper formaliter in quavis operatione agat propter Finem ultimum, sed tantum implicite, seu, virtualiter, ex eo patet; quia etiam in actione deliberata non semper explicite & expresse cogitat de ultimo Fine; etiamsi implicite & virtualiter semper beatus esse desideret.

15 OBJIC. I. Si Homo agens modo humano, semper ageret propter ultimum Finem, nullus daretur actus otiosus, quod falsum est. *Seq. prob.* Actus, qui ordinatur ad Finem ultimum, seu, Bonum in communi, non est otiosus; cum ille solum dicatur otiosus, qui relatione ad debitum Finem caret.

RESP.

RESP. Nego *Seq. prob. Dist.* Actus, qui ordinatur ad Finem ultimum, *determinatum*, non est otiosus. *Conc.* Ad ultimum Finem in *communi*. *Neg.* Ultimus Finis in *communi* præscindit ab honesto; & hinc non ab ultimo Fine, sed ab Objecto proximo honesto, vel illicito, desumitur Bonitas, vel Malitia specifica Actus humani. Tunc ergo Actus dicitur otiosus, quando nec ob piam utilitatem, nec justam necessitatem fit, consequenter ad Finem proximum honestum, ac convenientem, non ordinatur: etiamsi Homo ipso actu otioso implicate Felicitatem in *communi* appetat.

OBJIC. II. Voluntas Hominis plene libera est. Ergo potest nonnulla velle, sine ordine ad ultimum Finem. 16

RESP. *Dist. ant.* Voluntas libera est, respectu Finis proximi, & intermedii, qui est medium ad Finem ultimum obtinendum. *Conc. ant.* Respectu Finis ultimi. *Subdist.* Finis ultimi *determinati*. *Conc.* *Indeterminati*, & in *communi*. *Neg.* Potest quidem Voluntas intendere hoc, vel illud Bonum particulare; potest item Beatitudinem suam constituere vel in Bono vero, nimirum Deo, ut faciunt Justi, vel in Bono apparente, ac commutabili, ut faciunt Peccatores; Non vero potest aliquid velle, quo sciat, se beatum ac felicem in *communi* non esse.

OBJIC.

- 17 OBJIC. III. Actus Gaudii, Quietis, ob finem intentum, imo ipsa Possessio, seu, Fruitio Finis, non fit propter Finem; & tamen est Actio humana. Ergo non omnis actus est propter Finem ultimum.

RESP. *Dist.* Non est propter Finem obtinendum. *Conc.* Propter Finem obtentum. *Neg.* Etiam si Finis in executione jam sit possessus; adhuc tamen manet illius Bonitatis existentia objectiva, alliciens Intellectum, movensque ad continuandam Delectationem, seu, Fruitionem circa Finem. Prout docet S. THOMAS hic. Q. XXXI. Art. 1. ad 2. dicens: „ Licet in eo, qui „ jam consequutus est bonum, in quo delectatur, cesset motus executionis, quo „ tendit in finem: non tamen cessat motus appetitivæ partis, quæ, sicut prius „ desiderabat non habitum, ita postea delectatur in habito; licet enim delectatio „ sit quies quædam appetitus, considerata præstantia boni delectantis, quod appetitui satisfacit: tamen adhuc remanet „ immutatio appetitus ab appetibili, ratione „ ne cuius delectatio motus quidam est. „

- 18 OBJIC. IV. Dum Justus venialiter peccat, illud peccatum non fit propter ultimum Finem; nam ultimus Finis Justi est Deus. Atqui ad Deum non ordinatur, nec ordinari potest veniale peccatum. Ergo &c.

RESP.

RESP. *Dist.* Non fit propter ultimum Finem, *determinate* sumtum. *Conc.* In *com-
muni.* Nego. Nam etiam Justus, venialiter peccans, illo actu felix esse vult. Sed de ultimo Fine Justi, venialiter peccantis, infra dicentur plura.

§. II.

De ultimo Fine Peccatoris.

Communis est sanctorum Patrum, ac 19
Theologorum Sententia, Hominem per grave peccatum sese a Deo, ultimo, ac vero Fine, summoque Bono, avertere, & convertere ad creaturam, ad Bonum commutabile: quo sensu explicantur illi textus Scripturæ Deuteron. XXXII. *Dereliquit Deum factorem suum.* Isaïæ I. *Væ genti peccatrici: dereliquerunt Dominum, abalienati sunt retrorsum, nimirum ad idola.* Denique Jerem. II. *Me dereliquerunt Fontem Aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Dum igitur peccator a Deo avertitur; ultimum Finem sibi in creatura constituit. Cum enim nemo duobus Dominis fervire possit, sed necessario aut unum odio habeat, aut alterum diligat; sequitur, Hominem per grave peccatum recedendo a Deo, appetiative plus diligere creaturam, quam Deum: sed, quod appetiative super omnia diligitur, est ultimus Finis, qui

qui per se intenditur ; igitur peccatoris ultimus Finis est creatura. Videatur D. THOMAS Q. XXVII. de Verit. Art. 2.

- 20 Hic jam inquiritur, quænam sit illa creatura, seu, quodnam Bonum commutabile, quod peccatoris Finem ultimum constituit ? Ubi variæ sunt opiniones, istæ autem præcipuæ. SUAREZ enim cum VASQUESIO & aliis censet, creaturam illam esse quodlibet objectum mortaliter peccaminosum, propter quod Præceptum Dei violat peccator : aut, saltem Bonum inordinatum, Deo oppositum, prout abstrahit ab hoc, vel illo objecto peccaminoso. Alii volunt, Finem ultimum peccatoris esse *proprium* ejus Bonum, sub ratione Boni proprii. Alii, non esse aliquid determinatum, sed aggregatum ex omnibus Bonis, ad quæ se ejus Voluntas potest extendere. Tandem alii statuunt, Finem ultimum peccantis esse ipsummet peccatorem, qui omnia in illo statu ad seipsum ordinat.

- 21 RESOLUTIO I. Finis *cui* simpliciter ultimus peccatoris, est ipse peccator : finis autem *qui*, sive, *cujus gratia*, est Bonum peccatoris, seu, Commodum proprium. Quodsi itaque Finis ultimus sumitur in concreto ; tunc ipse peccator, ut affectus, vel afficiendus tali Bono proprio, est Finis Actionum suarum. Est autem sermo de peccatore gravi.

PROB.

DE ULTIMO FINE PECCATORIS. 17

PROB. I. Pars. Ex S. AUGUSTINO Lib. XIV. de Civit. Dei. Cap. 28. ubi docet, quod, sicut Amor Dei, usque ad contemptum sui, ædificat civitatem Dei; sic Amor sui, usque ad contemptum Dei, ædificet civitatem Babylon. Ergo eodem proportionaliter modo peccator habet rationem ultimi Finis respectu suarum Actionum, sicut Deus habet rationem ultimi Finis respectu Actionum hominis Justi. Atqui Deus respectu Hominis justi est Finis *cui* ultimus; quoniam in omnibus Actionibus a Justo vel actualiter, vel virtualiter, vel habitualiter, intenditur. Ergo peccator ipse respectu suarum actionum est finis *ultimus cui*.

PROB. II. Illud Subjectum habet rationem 22
Finis *cui* ultimi, cujus intuitu aliquis ultimato vult, quæcunque vult; atqui peccator quæcunque intendit, omnia vult respectu sui ipsius, in commodum proprium, quatenus naturam suam quoquo modo perficere possunt, juxta illud ad Philipp. II. 21. *Omnes, quæ sua sunt, quæerunt*: quod de peccatoribus intelligendum esse, colligitur ex eodem PAULO I. Corinth. XIII. 5. ubi ait: *charitas non quærit, quæ sua sunt*. Ergo &c.

PROB. III. D. THOMAS in II. sentent. Dist. 23
XLII. Q. II. Art. 1. ait: „ Finis ultimus
in amore commutabilium bonorum, est
P. Scholliner Theol. Tom. III. B „ ipse

„ ipse homo , propter quem omnia alia
 „ quærit. Et Q. VIII. de malo Art. I.
 „ ad 19. „ Amare , est velle alicui bo-
 num. In hoc ergo , quod homo appetit
 sibi quæcunque bona , videtur amare
 seipsum.

24 PROB. Pars II. Finis ultimus *qui* , feu ,
 cujus gratia , non est Bonum particulare
 prohibitum , feu , objectum proximum pec-
 cati mortalis ; ergo est Bonum proprium
 peccatoris , in communi consideratum. *Ant.*
prob. Finis *qui* , feu , *cujus* gratia , simpli-
 citer ultimus , is est , ad quem actiones
 omnes , saltem habitualiter , ordinantur a
 peccatore , ut in illo quiescat , & non ul-
 terius referat , quamdiu in illo statu per-
 severat ; atqui ad Bonum particulare v. g.
 Voluptatem veneream , non ordinat pecca-
 tor ultimato omnes suas actiones ; utpote
 qui , etiam durante statu peccati habitua-
 lis , quasdam actiones moraliter bonas
 exercet. V. g. Erogando eleemosynam ,
 jejunando , aut exercendo actiones de se
 indifferentes , ut ludendo , bibendo , sine
 omni Intentione luxuriæ ; non enim ideo
 misericordiam exercet , orat , ludit &c. ut
 fornicetur. *Ergo* &c.

25 PROB. II. Quodlibet Bonum particulare
 peccati mortalis ulterius ordinatur a pec-
 catore in commodum proprium ; ideo enim
 aliquis e. g. Divitias , Voluptates , Hono-
 res ,

ms, quærit, quia istis Bonis putat perficere Naturam suam, & Inclinationi suæ satisfactum iri. Ergo eo ipso in Bono particulari, seu, Objecto peccati proximo non sistit, nec ratione objecti appetit, sed sui gratia; consequenter proprium peccatoris commodum, habet rationem Finis ultimi *cujus gratia.*

PROB. III. D. THOMAS Q. VIII. *de Malo.* 26
 Art. 1. ad 1. observat: „Sicut in virtutibus consideratur duplex finis, scilicet „*finis ultimus, & communis, qui est felicitas: & finis proximus, qui est bonum proprium uniuscujusque virtutis;* „ita etiam in vitiis accipi possunt fines „*proprii vitiorum, secundum quod sumuntur vitia capitalia. Potest etiam accipi finis ultimus, & communis, qui est proprium bonum; ad hoc enim ordinantur omnes fines capitalium vitiorum.* „Sicuti ergo objecta proxima Virtutum non sunt Finis, simpliciter ultimus, respectu Hominis justii; ita etiam objecta proxima Vitiorum non sunt Finis ultimus peccatoris.

PROB. IV. Si Finis simpliciter ultimus esset quodlibet peccati mortalis objectum; sequeretur, peccatorem tot habere Fines ultimos, quot committit peccata, specie distincta; cum quodlibet eorum habeat distinctum objectum. Atqui eundem hominem

nem habere plures Fines, simpliciter, & adæquate ultimos, contra communem est, & videtur repugnare in terminis; Finis enim simpliciter, & adæquate ultimus, est ille, ad quem omnia in quovis genere ultimato ordinantur, ipse vero non ad aliud. Ergo eo ipso nonnisi unicus Finis ultimus respectu ejusdem operantis esse potest.

- 28 OBJIC. I. contra I. Resolut. Plures sunt actus, quos peccator ad se ipsum non ordinat. Ergo peccator non est finis cui.
Ant. prob. Peccator quandoque Amore Amicitiae amat sibi familiarem; atqui amor amicitiae non tendit in Bonum proprium, sed in Bonum amati: sicut econtra Amor concupiscentiae non tendit in Bonum amati, sed proprium amantis. Ergo aliquis actus peccatoris non ordinatur ad se ipsum.

RESP. Nego *ant.* Ad *prob.* *Dist. min.* loquendo de amore politico. Amor Amicitiae tendit in Bonum amati, proxime, & immediate. *Conc.* Ultimato. *Nego.* In hoc distinguitur amor amicitiae ab amore concupiscentiae; quod hic proxime intendat Lucrum, ex amore reportandum: ille vero non Lucri gratia immediate, sed proxime ipsum Bonum amati intendat: etiam si hic ipse Amor Amicitiae, cum sit magnum amantis Bonum, ultimato in ipsum aman-

amantem referatur. Sic enim ait D. THOMAS lect. V. explicans ARISTOTELEM IX. Ethic. cap. V. „ Illi, qui amant amicum, „ amant id, quod est bonum sibi ipsis; „ nam quando ille, qui est bonus in se, „ est factus amicus alicujus, fit etiam Bonum amico suo: & sic uterque, dum „ amat amicum, amat, quod sibi bonum „ est: „ addam ego: & *ultimato*; quia amare amicum, bonum ac beatum est amanti.

OBJIC. II. Peccator non raro elicit actum 29
Virtutis: v. g. Temperantiæ, Justitiæ, Misericordiæ; atqui actus istos non exercet ex Amore sui, sed ex Amore, & honestate Virtutis. Ergo hi actus non ordinantur ad peccatorem.

RESP. *Dist. min.* Non exercet ex amore sui, tanquam Fine proximo, & immediato. *Conc.* Tanquam Fine ultimato. *Neg. min.* Peccator, v. g. erogando Eleemosynam, proxime, & immediate intendit objectum Virtutis Misericordiæ, quod est sublevatio alienæ miseriæ; sed hoc ipsum objectum ultimato ad se ordinat, quia putat, naturam suam, seu, Bonum proprium, quodam modo hoc actu virtutis perfici.

OBJIC. III. Actus Spei Theologicæ, a 30
peccatore elicitus, non ordinatur ad ipsum peccatorem, sed ad Deum, qui solus ob-
jectum

jectum est Virtutis Theologicæ ; si enim ultimato actus ille Spei referatur ad peccatorem : tunc malus , & eo ipso actus Virtutis Theologicæ non erit.

RESP. *Dist.* Actus Spei , a peccatore elicitus , non ordinatur ad se ipsum , proxime , & immediate. *Conc.* Ultimato. *Neg.* Virtus Theologica pro objecto , & Fine proximo immediate specificativo , habet Deum : sed ipse Actus Virtutis potest iterum ad alium Finem ulteriorem referri : uti Spes formata ab Homine justo refertur ulterius in ipsum Deum : Spes autem informis a peccatore ad se , seu , Bonum suum proprium , quatenus tamen præscindit ab honesto , vel inhonesto , naturali , vel supernaturali , ordinatur ; in quantum nimirum peccator judicat , hoc actu Spei Naturam , Bonumque suum proprium , perfici.

31 OBJIC. IV. Ille est Finis ultimus qui peccatoris , qui facit , ut peccator a Deo averfus , ad aliud objectum convertatur , in eoque rationem ultimi Finis , a Deo in affectu ablatam , constituat. Atqui quodlibet objectum peccati lethalis id efficit , ut peccator , a Deo averfus , ad illam creaturam convertatur. V. g. Fur ad pecuniam. Ergo quodlibet objectum particulare peccati est Finis ultimus peccatoris. *Maj.* confirmatur. Qui Statuam Jovis ,
vel ,

vel, Jovem pro Deo colit, committendo idololatriam, in Jove ultimum Finem ponit, quem relicto Deo vero pro suo Numine adorat. Ergo a pari, quoad objectum alterius peccati.

RESP. *Dist. maj.* Ille est Finis ultimus, materialis, inadæquatus, & secundum quid, in quo tamen ultimato non sistitur. *Conc. maj.* Finis adæquatus, & simpliciter ultimus, qui ulterius non referatur. *Neg. maj.* Non enim in Pecunia ultimato sistit Fur, & ad eam omnia alia ordinat, sed ipsam Pecuniam aufert; quia Bono suo proprio oportunam judicat, sicque pecuniam, tanquam Finem proximum, ad se ipsum, suumque Bonum proprium, ultimato refert. Ad paritatem de Idololatra dico, Jovem, seu Idolum, tantum esse Finem proximum, & non simpliciter ultimum; ultimato enim Idololatra Bonum suum proprium intendit, quatenus judicat, melius sibi esse, si Jovem, quam alium Deum colat; quia hoc cultu vel Bonum aliquod obtinere sperat, vel amittere timet, si cultum omitteret: vel etiam, quia relicto Dei veri cultu potest ex suo arbitrio vivere, genio indulgere: & ita loquendum de aliis objectis particularibus vitiorum.

OBJIC. V. Ultimus Finis peccatoris est, 32
quod ille plus appretiative diligit, quam
Deum;

Deum ; atqui peccator quodlibet objectum particulare peccati gravis plus diligit , quam Deum. *Ergo &c. Maj. & min.* Constant ex D. THOMA Q. XXVIII. de veritate Art. 2. ubi sic docet : „ Quicumque „ rem aliquam digniorem indigniori post- „ ponit, injuriam ei facit, & tanto am- „ plius , quanto res est dignior. Quicun- „ que autem in re temporali finem sibi „ constituit, quod facit omnis mortaliter „ peccans, ex hoc ipso, quantum ad affectum „ suum, præponit creaturam Creatori, dili- „ gens plus creaturam, quam creatorem ; fi- „ nis enim est, quod maxime diligitur. „

RESP. *Dist. maj.* Quod plus appretiative diligit, quam Deum, & hoc *ultimato*, ut in eo sistat, nec ulterius referat. *Conc. maj.* Secus. *Neg. maj.* Quamvis enim peccator creaturam, quæ est objectum peccati, & Finis proximus, plus æstimet, quam Deum, non tamen in objecto illo sistit, sed ideo objectum illud præ Deo eligit; quia illud Bono suo proprio magis deservire, erronee arbitratur: consequenter ad Bonum proprium ulterius, & ultimo ordinat. Et ita intelligendus est D. THOMAS; loquitur enim de Fine proximo, vel ultimo, solum inadæquato, & secundum quid.

33 RESOLUTIO II. Finis peccatoris simpliciter ultimus, materialis, adæquatus, *cujus gratia*, non est præcise Bonum proprium inor-

inordinatum, *qua tale* : sed est Bonum proprium peccatoris, *quod tale*, prout se extendit ad omnia Bona, tam honesta, quam prohibita, tam naturalia, quam supernaturalia : connotando tamen privationem Gratiae, & Charitatis, seu, privationem debitæ subordinationis ad Finem ultimum supernaturalem.

PROB. I. Finis *qui*, seu, *cujus gratia*, simpliciter ultimus, materialis, & adæquatus, graviter peccantis, seu, in peccato perseverantis, est Bonum illud, ad quod tendit tota Inclination peccatoris, & ad quod omnia alia referuntur, ipsum vero ad nullum aliud ; atqui ad Bonum proprium peccatoris, *quatenus* inordinatum, non tendit tota Inclination, nec referuntur omnia, sed vero ad Bonum proprium, quatenus est perfectivum Naturæ, seque extendit ad omnia Bona, tam honesta, quam prohibita, naturalia, & supernaturalia. Ergo Bonum proprium peccatoris, *quatenus* inordinatum, non est ultimus Finis peccatoris. *Maj.* Constat ex terminis, & definitione Finis simpliciter ultimi. *Min. prob.* Peccator, etiam durante Macula habituali peccati præcedentis, potest exercere varias Actiones, moraliter bonas : ut, dare Eleemosynam, orare, jejunare &c. Imo etiam per Gratiam actualem opera supernaturalia, ut Fidei, Spei informis &c. Atqui isti Actus nullo modo referuntur ad

B 5

pro-

proprium Bonum peccatoris, *quatenus inordinatum. Ergo &c. Min.* Iterum *prob.* Si recensitæ Actiones aliquomodo, vel habitualiter, vel virtualiter, ordinarentur ad Bonum proprium peccatoris, quatenus inordinatum; tunc illud Bonum proprium aliquomodo operantem moveret ad ejusmodi actus exercendos: sed hoc dici nequit; quia Finis non potest movere ad actiones, Fini contrarias. Atqui ejusmodi actus sunt Fini, *quatenus inordinato*, contrarii hoc ipso, quod sint honesti, & ad Deum ex natura referibiles. Imo peccator quandoque ex motivo, saltem naturali, aut etiam supernaturali, simplicem concipit Horrorem, ac detestationem peccati commisi, ex motivo turpitudinis naturalis, aut pœnæ infernalis, qui est actus Fugæ, ac Odii, involvitque propositum, Bonum inordinatum in posterum non amplius amore prosequendi. Ergo actus recensiti non ordinantur ad Bonum proprium, *quatenus inordinatum.*

- 34 PROB. II. Si Finis simpliciter, & adæquate ultimus peccatoris esset Bonum proprium, *qua inordinatum*; sequeretur, omnes actiones humanas peccatoris esse peccata, formaliter talia, saltem venialia. Atqui hoc videtur damnatum in BAJO, propositione XXXV. XL. in QUESNELLO, prop. XLV. & seqq. & ab ALEXANDRO VIII. 1690. prop. VII. ergo &c. Sequela
maj.

obj. prob. Si Bonum proprium, *qua* inordinatum, est Finis simpliciter ultimus, & adæquatus, tunc omnes actiones humanæ peccatoris ad eum referuntur; atqui actio humana, quæ ultimato, five virtualiter, five habitualiter, ad Bonum proprium, *qua* inordinatum, refertur, non potest non esse mala. Ergo sequela vera est. *Maj.* certa videtur, & etiam *min.* Ut enim actio honesta sit, debet aliquo saltem modo ad Finem ultimum honestum referri. Imo ex sententia adversa sequeretur, omnem actionem humanam peccatoris esse mortaliter peccaminosam; nam illa actio humana est mortaliter peccaminosa, per quam Homo totaliter avertitur a Deo, & ultimato consistit in Bono creato, *quatenus* inordinato; hoc enim casu appretiative plus diligitur creatura, quam Deus. Atqui si Finis simpliciter ultimus peccatoris est Bonum inordinatum, *qua* tale, tunc peccator qualibet actione humana totaliter avertitur a Deo, & convertitur ad creaturam, in qua ultimo quiescit. *Ergo.* Sicuti enim, ex dicendis, peccatum veniale Hominis Justi ideo veniale est, & non mortale; quia adhuc habitualiter ordinatur in Deum, quatenus refertur ad Hominem, qui est habitualiter conversus ad Deum: ita a contrario nulla actio peccatoris, in gravi peccato constituti, erit venialis, sed lethalis; quia nunquam habitualiter potest referri in Deum, si Finis ultimus peccatoris,

toris, est Bonum proprium, qua inordinatum.

35 OBJIC. contra II. Resolut. I. Bonum proprium, quatenus præscindit ab honesto, & inhonesto, est potius Finis ultimus in communi, in quo tam Justus, quam Peccator, conveniunt: atqui hoc est contra Statum Quæstionis; quæritur enim hic præcipue, quis sit Finis peccatoris, contra distinctus a Fine hominis Justi? *Ergo* &c. *Maj. prob.* Bonum proprium, & satisfativum Appetitus, est etiam commune Homini justo; consequenter, nisi superaddatur Bonum determinatum, vel spectetur, quatenus est Bonum deordinatum, erit Finis in communi, & non finis determinatus peccatoris.

RESP. Nego *maj.* Nam Finis ultimus in communi, dicit præcise Bonum commune, ut sic, præscindendo a Subiecto particulari, cui est bonum: econtra Bonum proprium, quod appetit peccator pro Fine ultimo, aliquid super addit; quia peccator illud appetit, ut sibi bonum: consequenter Ratio Boni proprii constituit rationem *Finis cui*, quæ specialiter determinat Bonum commune ad esse Finis determinati pro peccatore. *Ad prob. maj. Neg. ant.* Finis enim, in concreto sumptus, hominis peccatoris, est ipse Peccator, sua propria Bonitate affectus, qui, quidquid appe-

appetit, etiamfi in Deum tendere videatur, sibi tamen ipfi appetit, sub ratione Boni proprii: econtra Finis hominis iusti est Deus, ut affectus sua summa Bonitate; quia, quidquid Iustus appetit, ultimato, faltem habitualiter, in ipsum Deum refert, ad quem habitualiter converfus est, & a quo nulla Ratione vult simpliciter averti. Paucis: Differentia est; quia Finis *cui* peccatoris, est ipse peccator, qui ad se in concreto omnia refert, tanquam ad Finem ultimum: contra *Finis cui* hominis iusti, non est Ipse, sed Deus, ad quem, habitualiter faltem, omnia ordinat: de quo §. seq.

OBJIC. II. Finis ultimus peccatoris debet esse oppositus Fini supernaturali, & Bono divino, ut nullo modo in hoc referri possit; si enim in Bonum supernaturale, ac divinum, referri posset, eo ipso non esset Finis simpliciter ultimus. Atqui Bonum, a nobis assignatum, quatenus præscindit ab honesto, & inhonesto, naturali, & supernaturali, non est oppositum Bono divino, ac supernaturali, possetque ad Deum referri. *Ergo* &c. 36

RESP. *Dist. maj.* Finis ultimus peccatoris debet esse oppositus Bono divino, & supernaturali, directe, & *quidditative*, ita; ut Deum prorsus excludat, & ad eum nullo modo referri possit. *Nego maj.* Secus

cus enim sequeretur, omnes Actiones peccatoris esse peccaminosas. Debet esse oppositus Deo &c. tantum propter connotationem privationis gratiæ, & sic indirecte. *Conc. maj.* Plura objecta peccator appetit, quæ directe, & secundum se, non sunt opposita Deo, vel Bono honesto: ut, dum Virtutes morales exercet, quæ per se ad Deum referri possunt; sed tamen opponuntur indirecte; quia quilibet Actus peccatoris, in habitu constituti, indirecte, & in obliquo, connotat privationem gratiæ, & charitatis, sine cujus imperio Actus, etiam de se bonus ex objecto, in Deum referri non potest. Et ideo in Resolutione dictum est: Bonum proprium peccatoris, *quatenus connotat prædictam privationem &c.* esse Finem ultimum ipsius. *Dist.* etiam *min.* Bonum proprium, præscindens ab honesto, & inhonesto &c. non est oppositum: directe, ratione sui. *Conc. min.* Indirecte, quatenus denotat privationem gratiæ, & charitatis in peccante. *Neg. min.* Etiam si enim v. g. Eleemosyna per se, & in genere, referri possit ad Deum, & Finem honestum: non refertur tamen determinate a peccatore ad Deum, vel Finem honestum, propter prædictam connotationem privationis Gratia: Sed refertur ab eodem ad Bonum suum proprium, præscindendo tamen ab honesto, & inhonesto. Et hæc est etiam Ratio, quod non omnes actiones peccatoris sint peccaminosæ;

se ; quamvis enim sistant in Bono proprio , & ad Finem supernaturalem non ordinentur , propter privationem charitatis : non sistant tamen in Bono proprio privative , & excludendo Deum ; sed tantum præscindunt : & sic neque ad Deum tendunt positive , nec privative ab eo divertunt.

OBJIC. III. Data Responsio non videtur 37
fatis cohærere cum modo loquendi SS. Patrum ; dicunt enim , peccatorem a Deo averti, Finemque suum ultimum constituere in creatura , ac Bono commutabili. Ergo eo ipso volunt , Finem ultimum peccatoris non esse Bonum proprium , præscindens ab honesto , & inhonesto &c. sed quatenus deordinatum est.

RESP. Nego *ant.* Ut enim peccator dicatur constituere Finem in creatura , sufficit , quod ipse peccator sit Finis *cui* : etiamsi Finis *qui* , seu , cujus gratia , id est , Bonum privatum , abstrahat , & præscindat , a Bono creato , vel increato ; honesto , vel inhonesto ; naturali , vel supernaturali ; hoc ipso enim , quod peccator non diligat Bonum appetitum , nisi sub ratione Boni proprii , eo ipso constituit Finem in Bono creaturæ : quod tamen adhuc indifferens est , ad esse honestum , vel inhonestum &c. Dein , quando loquuntur Patres de conversione peccatoris ad creaturam , non loquuntur semper de Fine simpliciter

pliciter *ultimo*, sed *proximo*, aut *secundum quid*. Denique, etiamsi Patres dicant, Finem ultimum peccatoris determinate esse aliquid creatum: non tamen dicunt, quod sit Bonum *inordinatum*, & contrarium Deo; quia amor sui, secundum se, adhuc indifferens est, potestque esse honestus, vel malus, vel ab utroque, in genere saltem, præscindere.

33 OBJIC. IV. Amor sui, qui est causa peccatorum, non est qualiscunque amor Boni proprii, sed amor *inordinatus*; nam, ut AUGUSTINUS ait, amor sui usque ad contemptum Dei ædificat civitatem Babylonis. Ergo Bonum proprium, quia *inordinatum*, est ultimus Finis peccatoris.

RESP. *Dist. ant.* Amor sui, qui est causa *proxima* peccatorum, est amor *inordinatus*. *Conc. ant.* Amor sui, id est, Boni proprii secundum se, est amor *inordinatus*, & causa peccatorum. *Neg. ant.* Ille enim amor sui *inordinatus*, & peccaminosus est, qui determinate, directe, & proxime, tendit in objectum contrarium Deo: uti contingit in peccato mortali determinato. Econtra amor sui in genere adhuc præscindit ab objecto honesto, vel inhonesto, & non per se contrarius est Deo; amat enim peccator ultimato Bonum proprium, non *quatenus* est *inordinatum*, & Deo contrarium, sed *quod* proprium est:

est: sub qua ratione adhuc est indifferens, & per se saltem, referibile ad Bonum honestum.

§. III.

De ultimo Fine Hominis justī, venialiter peccantis.

Observandum, Finem ultimum a nonnul- 39
lis Auctoribus bifariam dividi: unum appellant *positive*, alterum *negative* ultimum. Priorem dicunt, illum, qui ratione sui appetitur, & omnia propter ipsum, & ad alium non refertur, sed ad ipsum omnia. Finem *negative* ultimum dicunt eum, qui quidem ratione sui appetitur, & ad alium non ordinatur: etsi non omnia cetera propter ipsum appetantur. Quamvis vero Thomistae hanc distinctionem non admittant, sed Finem simpliciter ultimum dicant eum, qui non tantum ratione sui appetitur, sed & omnia propter ipsum; ita, ut omnia alia ad ipsum referri debeant: Distinctio tamen hæc ad intelligendos nonnullos Auctores contrarios observari meretur.

Observandum ulterius, & pro certo 40
supponendum, ultimum Finem hominis justī, *positive* acceptum, esse Deum, in se ipso spectatum, appetitative super omnia
P. Schollner Theol. Tom. III. C dilecti

dilectum, ad quem ultimato Actus omnes, a charitate imperati, ordinantur: sed quoniam etiam Justus sæpius cadit in peccata venialia, quæ quidem sunt offensa Dei secundum quid, consistere autem adhuc possunt cum gratia sanctificante, nec tollunt ordinem habitualem ad Deum; hinc indagandum est, quisnam sit Finis ultimus Hominis justī quoad peccatum veniale, quod, utpote ab intrinseco malum, a charitate imperari, sicque, ut videtur, in Deum referri non potest. Quare pro hoc expediendo dubio sit

- 41 RESOLUTIO I. Objectum inordinatum peccati venialis non est Finis ultimus, nec *positive*, nec *negative*, Justi venialiter peccantis. *Com. Thomist.*

PROB. I. D. THOMAS I. II. Q. LXXXVIII. Art. 1. ad 3. ait: Ille, qui peccat venialiter, inhæret Bono temporali, non ut *fruens*, sed ut *utens*. Atqui fine ultimo quis *fruitur*, & non *utitur*. Ergo Bonum temporale non est Finis ultimus Justi, peccantis venialiter.

- 42 PROB. II. Objectum illud inordinatum, v. g. Mendacium leve, non amatur a Justo, ut Bonum perfectum, & plene satisfativum: nec diligitur appretiative super omnia, nec ad ipsum omnia, quæ appetuntur, ordinantur. Ergo non est Finis ultimus.

PROB.

PROB. III. Justus, peccans venialiter, 43
 objectum peccati sui ordinat ad ulteriorem
 Finem, nimirum ad Bonum proprium sui
 ipsius. Ergo illud non est Finis ultimus,
 five *negative*, five *positive*. *Ant.* constat ex
 §. præcedente; nam neque peccator gra-
 vis sistit ultimato in objecto peccati, sed
 ordinat illud ad Bonum proprium: ergo
 neque Justus.

PROB. IV. In eo juxta D. THOMAM, & 44
 Theologos communiter, differt peccatum
 veniale a mortali; quia hoc ponit inordi-
 nationem circa ultimum Finem: veniale
 autem circa ea, quæ sunt ad Finem, ser-
 vato ordine Finis. Ergo eo ipso obje-
 ctum peccati venialis non est Finis ulti-
 mus; maxime, cum Justus, venialiter pec-
 cans, adhuc sit habitualiter ad Deum con-
 versus: quam conversionem non tollit
 peccatum veniale: etsi Fervorem charitatis
 minuat.

RESOLUTIO II. Bonum proprium non est 45
 Finis, simpliciter ultimus, Justi peccan-
 tis venialiter: sed solum Deus, ut est in
 se ipso: ad quem peccatum veniale, non
 quidem *actualiter*, sed *habitualmente*, refertur.
Comm. Thomist.

PROB. I. S. THOMAS Secunda secundæ,
 Q. XXIV. Art. 10. ad 2. ait: *Quod ama-*
tur in peccato veniali (nimirum ab homine
 C 2 justo)

justo) *propter Deum amatur habitu, etsi non actu.* Et in I. Sentent. Dist. I. Q. III. ad 4. „ Quamvis ille, qui peccat venialiter, „ non referat actu in Deum suam operationem, nihilominus tamen Deum habitualiter pro fine habet: unde non ponit „ creaturam finem ultimum. „

46 PROB. II. Illud non est Finis ultimus, in quo appetitus non sistit, & quod ad Finem ulteriorem ordinatur. Atqui Bonum proprium Justi, non est illud, quod satiet ipsum, in quo sistat, sed illud potius ad Deum habitualiter ordinat. *Ergo &c.*

47 PROB. III. Justus habitualiter dispositus est, ratione habitus charitatis, ad referendum omnes Actus in Deum, vel exercendo illos ex imperio charitatis; sicque actualiter, vel virtualiter, referendo ad Deum, vel ad omittendum illos. Si charitas postulaverit; potius enim omnia facere, vel omittere, paratus est, quam charitatem dimittere. Ergo etiam veniale peccatum a Justo habitualiter ad Deum refertur.

48 Quod autem *actualiter* in Deum non referatur peccatum veniale, facile constat; nam illa Relatio actualis deberet fieri per imperium charitatis actuale, quod fieri nequit; nihil enim potest charitas imperare, quod

quod non habeat aliquam Bonitatem ; cum ad Deum summe bonum nihil non bonum referri possit. Atqui nulla est Bonitas moralis in peccato veniali. *Ergo* &c. Denique , si peccatum veniale actu posset ordinari in Deum ; tunc Deus , ut Finis ultimus actualiter intentus , in peccatum veniale , sic relatum , refunderet quamdam Honestatem moralem , pertinentem ad Virtutem charitatis Theologicæ ; consequenter , & ratio Meriti tribueretur peccato veniali : quæ absurda sunt.

RESOLUTIO III. Peccatum veniale actualiter ordinatur ad Bonum proprium ipsius peccantis , tanquam ad Finem ultimum *secundum quid*. 49

PROB. Quilibet Actus humanus debet actualiter referri ad aliquem Finem , ultra quem non transeat , saltem *actualiter* ; non enim datur in Finibus processus in infinitum. Atqui alius Finis ultimus *secundum quid* , in quem peccatum veniale a Justo actu referatur , assignari nequit , præter Bonum proprium ipsius peccantis. *Ergo* &c. Itaque Bonum proprium est Finis ultimus *actualis* , saltem *negative* , & *secundum quid* , peccati venialis ; si enim esset Finis *positive* , & *simpliciter* ultimus : tunc nulla restaret amplius via , qua veniale peccatum in Finem aliquem ultimum superiorem posset referri. Atqui in nostra expli-

catione superest Finis alius ulterior, nimirum Deus, ad quem habitualiter per principium Gratiae, & Charitatis, in Justo venialiter peccante, perseverantis, ipsum peccatum veniale refertur.

- 50 Sed tamen Difficultas superesse videtur in explicanda hac habituali Relatione peccati venialis ad Deum. Et aliqui quidem, cum CAJETANO, dicunt, illud in tantum referri in Deum habitualiter; quia non destruit Habitum charitatis, qui ex natura sua efficax est; ut omnia referat in Deum, etiam peccatum veniale, si referibile esset: unde, quod de facto non referat, non est ex defectu charitatis, sed ex incapacitate ipsius peccati. Nonnulli existimant, hanc Relationem habitualement in eo consistere; quod peccans venialiter Actum illum ordinet proxime quidem ad se, & bonum proprium; sed quia ipse peccans ratione gratiae, & charitatis, adhuc est habitualiter ad Deum conversus; hinc etiam peccatum veniale ultimato habitualiter refertur ad Deum. Denique alii hac ratione explicant, quod, cum Justus per charitatem Deum absolute diligat super omnia appretiative; hinc per ipsam charitatem subjiciat illi omnia, quaecunque operatur, sive Bonum, sive Malum, diverso tamen modo; Actus enim Bonos subjicit directe; quia per Imperium charitatis positive exercentur propter Deum: Actus
autem

autem venialiter peccaminosos tantum indirecte ; quia potest impedire , ne fiant , & de facto impediret , si charitati adversarentur , & divinam amicitiam tollerent. Justus enim , ut dictum Num. 47. ita habitualiter dispositus est ; ut paratus sit , omnia potius facere , propter Deum , vel omittere , quam permittere charitatis dissolutionem.

OBJIC. I. Qui peccat venialiter , non *uti-* 51
tur creatura , sed *fruitur* ; atqui *frui* creatura , est in ea collocare rationem ultimam Finis. Ergo Finis ultimus peccantis est creatura. *Maj. prob. ex AUGUSTINO. Qui* Lib. LXXXIII. quæst. 30. ait , omnem humanam perversitatem in eo consistere ; quod homo velit *uti* fruendis , nimirum Deo , & *frui* utendis , seu , creatura. *Ergo &c.*

RESP. Nego *maj.* Nam D. THOMAS expresse ait Q. VII. de Malo. Art. 1. ad 4. *Qui venialiter peccat , non fruitur creatura , sed utitur.* Ad *prob.* dico, S. AUGUSTINUM loqui de perversitate , quæ est perfectum Malum culpæ mortalis , non vero de quocunque peccato , etiam veniali ; solum enim mortale pervertit ordinem charitatis : non autem veniale.

OBJIC. II. Inter usum , & fruitionem , 52
non datur Medium ; atqui peccans veniali-

nialiter, non *utitur* creaturis. Ergo *fruitur*.

RESP. Nego *maj.* Medium est enim *Abusus*, seu, *Ufus illicitus*, & *inordinatus*. Peccans venialiter abutitur quidem creatura *actualiter*, utitur vero illa adhuc *habitualiter*, modo prædicto. Audiatur S. BONAVENTURA in II. Sent. Dist. XLII. Art. 2. Q. VI. „ Ad illud, quod objicitur, „ quod amor venialis peccati est amor frui- „ tionis: dicendum, quod falsum est, se- „ cundum quod frui accipitur proprie, vi- „ delicet quiescere in aliquo, tanquam in „ fine ultimo; sic enim frui est per mor- „ tale, non per veniale. Si ergo quæras, „ utrum sit usus, vel fruitio? Dicendum, „ quod neque est usus, neque fruitio, „ sed abusus. Nisi forte usus dicatur lar- „ ge omnis amor, quo quis amat aliquid, „ non quiescens in illo, sed refert ad „ aliud actu, vel habitu: sive referatur „ recte, sive minus recte. Et quod illud „ oporteat dicere, manifestum est; cum „ enim aliquis diligit creaturam, referens „ ad aliud, non tamen ad illud, ad quod „ debet: amore illo peccat, nec tamen „ est fruitio, vel usus proprie dictus: „ sed magis proprie debet dici abusus. „ Unde AUGUSTINUS cum dicit: *omnis, „ qui amat aliquid, aut amat utens, aut „ fruens*; accipit large usum, aut fruitio- „ nem; usum pro omni amore relato, si-

„ve directe vel indirecte : fruitionem pro
„amore non relato. „

OBJIC. III. S. AUGUSTINUS Lib. I. de Doct. 53
Christ. Cap. III. „ Si eis , quibus utendum
„ est , frui voluerimus : impeditur cursus
„ noster , aliquando etiam deflectitur , ut
„ ab his rebus , quibus fruendum est , ob-
„ tinendis , vel retardemur , vel etiam re-
„ vocemur. „ Ergo datur duplex Frui-
tio ? una , qua a summo Bono deflectitur :
altera , qua peccator saltem retardatur. At-
qui Frutio , solum retardans , est in peccato
veniali : prior autem in mortali. Ergo etiam
per veniale Peccator fruitur Creatura.

RESP. Duplex datur Aversio a summo
Bono , utraque per Peccatum mortale , de
quo intelligendus est S. AUGUSTINUS ; Nam
aliquando per peccatum finaliter a Deo
avertitur Peccator reprobatus , si in pec-
to perseveret , moriatur , nec unquam per
pœnitentiam ad Deum revertatur. Et hæc
est *totalis Revocatio*. Aliquando Peccator
per grave Delictum avertitur quidem a
Deo , non tamen finaliter , sed per veram pœ-
nitentiam ad pristinam Viam Mandatorum re-
greditur. Et hæc Aversio potest dici *Retar-*
datio ; quia ultimato & finaliter peccator ite-
rum cum Deo reconciliatur : etiamsi inter-
medio Vitæ Cursu a Deo aberraverit.

OBJIC. IV. Justus , venialiter peccans , 54
objectum sui peccati , seu , creaturam ,

non amat propter Deum : fecus Deus moveret ad illud , & aliquo modo influeret in amorem peccati. Ergo amat propter se ; consequenter Creatura est Finis ultimus , saltem negative.

RESP. *Dist.* Non amatur propter Deum , *actualiter* , directe , ac positive. *Conc.* Non amatur *habitualmente* , propter Deum. *Neg.* Sic enim loquitur D. THOMAS num. 45. cit. Hoc nimirum Sensu , quod Peccator in suo peccato non sistat , sed illud habitualiter referat ad ultimum Finem , Deum ; quia paratus est , illud potius omittere , si ultimo Fini , Deo suo , ita foret contrarium , ut una cum perfecta charitate habituali non posset consistere , & divinam cum Eo Amicitiam penitus e Medio tolleret.

CAPUT II.

De vero Fine Hominis , seu ,
Beatitudine , tam objectiva , quam
formali.

§§ Constat ex dictis , ultimum Actus humani Finem esse Bonum ut sic , seu , Beatitudinem in communi , & ad hanc omnes Actiones humanas in communi referri. Nunc inquirendum , in quonam Bono illa Beatitudo consistat ? Est autem Beatitudo,

titudo, ex Definitione BOETHII, communiter recepta, Status, omnium Bonorum aggregatione perfectus, & humani Appetitus perfecte satiativus. Beatitudo alia est objectiva, alia formalis. *Objectiva*, est res ipsa, seu, Bonum illud, explens, & satians Desiderium. *Formalis* vero, ipsa Operatio, qua summo cum Voluptatis, Gaudiique Sensu objectum desideratum possidetur. Alia est *naturalis*, quæ competit Naturæ Hominis, secundum se sumptæ, propriisque Viribus obtineri posset. Alia *supernaturalis*, quæ Naturæ Vires excedit, & in Bonis supernaturalibus consistit. Beatitudo alia iterum est, *Vicæ*, alia, *Patriæ*. Illa, cujus capax est Homo mortalis in Vita præsentis. Beatitudo Patriæ, qua Homo fruitur post Obitum; & hæc iterum duplex: *completa*, qua non Anima tantum, sed & Corpus, seu, totus Homo, post ultimum Judicium perfunditur: & *incompleta*, qua ante Resurrectionem gaudet sola Anima. Alia iterum est *essentialis*, quæ circa primarium Beatitudinis Objectum versatur: alia *accidentalis*, quæ circa Objecta inferiora, v. g. Humanitatem Christi, Creaturas extra Verbum &c. Hoc itaque Capite agendum §. I. De vera Beatitudine objectiva Hominis elevati. §. II. De Beatitudine formali Patriæ & Vicæ. §. III. De Visionis beatificæ Possibilitate. §. IV. De ejusdem Existentia. §. V. De Objecto Visionis beati-

beatificæ. §. VI. De Proprietatibus Beatitudinis. §. VII. De Dotibus Animæ beatæ. §. VIII. De Aureolis. §. IX. De Dotibus Corporis post Resurrectionem gloriosi.

§. I.

De vera Beatitudine objectiva Hominis elevati.

56 **E**t si Nemo unus Hominum hætenus existiterit, qui non beatus esse concupierit; in eo tamen errarunt veterum plurimi, quod non in veris, sed apparentibus Bonis, quæque Animam complete non faciant, Beatitudinem suam collocaverint. Sunt autem Bona in triplici Classe. Alia dicuntur Bona Fortunæ: uti Divitiæ, Honores &c. Alia Bona Corporis: uti Pulchritudo, Robur, Voluptates &c. Alia Bona Animæ: uti Scientiæ, Virtutes &c. Sermo est hic præcipue de Beatitudine Patriæ; nam de inchoativa Beatitudine Viæ, commodius agetur postea. Sit itaque

57 **RESOLUTIO.** Nullum Bonum creatum, sed solus Deus, ut est in se, intuitive visus, est vera Hominis elevati Beatitudo objectiva, & ultimus Finis.

PROB.

PROB. I. Beatitudo objectiva est Status, omnium Bonorum aggregatione perfectus, debetque plenissime satiare Hominis Appetitum. At nullum Bonum creatum, sed solus Deus, plenissime satiare, & Appetitum explere potest. *Ergo &c. Min. prob.* Ut Hominis Appetitus plenissime satietur, debet tam Intellectus, cognoscendo omne Verum, quam Voluntas, fruendo omni Bono, perfecte expleri: atqui solus Deus, qui est universale Verum, & universale Bonum, Animæ Facultates ita explere valet; cum quodlibet Verum, vel Bonum creatum, sit tantum participatio quædam summæ illius, ac universalis Veritatis, & Bonitatis. *Ergo &c.*

PROB. II. Hominis Beatitudo neque consistit in Bonis creatis Fortunæ, Corporis, vel Animæ; neque in omnibus simul. *Ergo nequaquam in Bono creato, sed in solo Deo. Ant. prob. I.* Non in Bonis Fortunæ; nam de ratione veræ Beatitudinis est, ut plene satiet, sit stabilis, dicatque possessionem. At hoc non præstant Bona Fortunæ; nam quo plus sunt potæ, plus sitiuntur Aquæ Divitiarum: & licet aliquis omnes totius universi Divitias possideret, adhuc appeteret alia Bona, præcipue Corporis: post hæc, alia, & iterum alia &c. Neque etiam Bona Fortunæ constantia sunt; amittuntur enim facile per Raptores, aliosque Vitæ hujus Casus innume-

numeros. Nec etiam Possessionem dicunt; nam Divitiæ, non qua possessæ, sed qua effusæ, bonæ sunt, & aliquo modo beatum faciunt. *Ant. prob. II.* Non in Bonis Corporis; hæc enim sunt communia etiam Brutis, & non raro perfectiori longe modo ab illis possidentur. Insuper hæc Bona neque satiant perfecte, neque omnem Miseriam excludunt. Non satiant; quia in Homine pulcro, & sano, adhuc remanet Appetitus Divitiarum, Honorum, Scientiarum, Virtutum &c. quibus si careat, miserum se ipsum judicabit, & etiam erit. Ipsæ etiam Voluptates Corporis multis Amaritudinibus respersæ, & Bestiis quoque communes sunt: Hominis autem Beatitudo, non tantum supra Bruta, sed supra ipsum Hominem, elevata esse debet. *Ant. prob. III.* Neque in Bonis Animæ; nam neque Virtutes, neque Scientiæ, Miseriam omnem excludunt: imo, ut ait Ecclesiastes I. 18. *In multa sapientia, multa est indignatio: & qui addit scientiam, addit & laborem.* Virtutum Studium, quam arduum sit, quantis Tentationibus obnoxium: nemo nisi virtutis ignarus, ignorat. *Ant. prob. IV.* Non in omnibus simul; quia etiam singula conjuncta, non omnem excludunt Miseriam, nec plene satiant, sed semper relinquunt majoris, ac æterni Boni Desiderium, nempe Deum, summum Bonum, ut est in se, videndi.

OBJIC. I. Creatura finita, uti est Ho- 58
mo, expleri potest Bono Finito: sed,
quod explet Hominis Appetitum, est il-
lius Beatitudo. Ergo Bonum finitum, seu,
creatum, potest esse Hominis Beatitudo.

RESP. *Dist. maj.* Creatura, tam extrinsece,
quam intrinsece finita. *Conc.* Finita solum
intrinsece. *Neg. maj.* Homo quoad enti-
tatem suam, atque adeo intrinsece, fini-
tus est: versatur autem circa Objectum
infinite; quia in primis nullum Bonum
particulare ipsum satiare potest, conse-
quenter in infinite semper plura appe-
teret; infinite autem Bona creata, non
dantur: hinc appetit illud Bonum essen-
tiale, quod Bona omnia includit, sicque
infinite est.

OBJIC. II. Creatura rationalis non po- 59
test appetere Beatitudinem, quæ ipsius
Facultati non est proportionata: atqui
Deus, utpote infinite, non est propor-
tionatus Hominis Facultati finitæ. Ergo
Homo Deum, ut Beatitudinem, non ap-
petit: consequenter aliquod Bonum crea-
tum.

RESP. *Dist. maj.* Creatura rationalis per
suas Vires naturales non potest appetere
&c. *Conc. maj.* Per Dei Gratiam in hoc
Statu ad infinite Bonum possidendum ele-
vata, non potest &c. *Neg. maj. Dist. etiam*
min.

min. Deus, utpote infinitus, non est proportionatus Homini Facultati finitæ, in quantum finita est. *Conc. min.* In quantum per singularem Dei Gratiam *elevatur*, ut Bonum illud infinitum *finito* saltem Modo attingere valeat. *Neg. min.* Cum Objectum Intellectus creati sit omne Verum, & Voluntatis omne Bonum, Deus autem sit summum Verum, & summum Bonum; hinc in eo saltem quædam intercedit proportio, ut Creatura per Dei Gratiam supra suas Vires elevata Verum & Bonum, non *quatenus*, sed *quod* infinitum est, apprehendere & possidere valeat. Sic etiam Oculus licet objecta minima aut nimium distantia distincte cernere nequeat, illa tamen Periscopio aut Microscopio adjunctus clare & distincte perspicit.

§. II.

*De Beatitudine formali Patriæ,
& Viæ.*

60 Beatitudo formalis, est ipsa Boni summi possessio. Cum igitur Objectum Beatitudinis sit Deus, ut est in se; formalis Beatitudo, erit ipsa Dei possessio. At inquiritur, quomodo Deus possideatur, an per Actionem Dei increatam, Animæ Beati unitam? uti videbatur HUGONI a S. Victore: an per Illapsum quemdam specialem

cialem Dei in Animæ essentiam, quo Anima substantialiter sanctificetur, & quasi in Deum transformetur, eo fere modo, quo Ignis penetrat Ferrum candens, & quasi igneum efficit? uti docuit HENRICUS Gandavenfis. An denique in operatione ipsius Animæ? ut communis jam est Theologorum; qui tamen adhuc litigant, in qualî Animæ operatione Beatitudo formalis Patriæ consistat? Thomistæ contendunt, eam essentialiter in sola Visione intuitiva: Scotistæ, in solo Actu Amoris: Alii, in utroque, & simul in Gaudio, inde resultante, constitutam esse. Et certum quidem est, quod de facto omnia tria concurrant, tantumque disceptatur, quisnam horum Actuum essentialis sit?

Dari etiam, pro præfenti Statu Viæ, **6r** quamdam Beatitudinem, non quidem perfectam, ac consummatam, sed inchoatam, ex eo colligitur; quia S. Scriptura nonnullos adhuc Viatores, beatos pronuntiat. Sic dicitur: *Beatus vir, qui post aurum non abiit*: qui non abiit in consilio Impiorum: qui timet Dominum. *Beati a Christo dicuntur, Pauperes Spiritu: mundi corde &c.* Et Ratio est; quia in Vita præfente Deus, saltem imperfecte, possideri potest; *qui enim manet in charitate, in Deo manet: & Deus in eo.* I. Joannis IV. 16. *Misit Deus spiritum Filii sui in corda nostra.* Gal. IV. 6. *Fructus autem spiritus*
P. Scholliner Theol. Tom. III. D est

est gaudium, pax &c. Gal. V. 22. & quidem *pax, quæ exsuperat omnem sensum*: Philipp. IV. 7. Atqui imperfecta possessio Dei, est saltem imperfecta Beatitudo. *Ergo &c.* Quod vero perfecta in hac Vita haberi nequeat, denuo certum est; nam perfecta Beatitudo, habet rationem Terminum, quem Viator, quamdiu talis est, nondum attingit: Et, quoniam Vita præsens, est Militia, sive, Tentatio, variis subjecta Mutationibus, Infirmitatibus, &c. quæ in Beatitudine perfecta exulare debent. Videndum igitur, in quibusnam Bonis Beatitudo inchoata Viæ consistat? Et in Bonis creatis eam non consistere, ex dictis constat; quoniam Beatitudo Viæ, est inchoatio Beatitudinis Patriæ, quæ in Bonis creatis non potest consistere. Certum iterum est, Beatitudinem Viæ formalem, esse aliquam operationem Animæ: sed quænam illa? an Actus Virtutum moralium? an contemplatio Dei? an Actus Scientiæ acquisitæ? vel Dona S. Spiritus? aut Actus charitatis?

62 RESOLUTIO I. Beatitudo formalis non consistit in actione increata Dei; neque in Il-lapsu Dei in essentiam Animæ: sed in perfectissima operatione Animæ beatæ.

PROB. I. Pars. Beatitudo formalis, est possessio vitalis, quæ beatum intrinsece perficit: atqui actio increata Dei, non est
vitalis

vitalis possessio, nec perficit intrinsece Animam Beati; cum actio vitalis a principio vitali elici debeat; & actio increata Dei, non sit principium vitale Animæ &c. *Maj.* constat ex illo Joan. XVII. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum &c.* *Min.* confirmatur ex eo; sicut enim Justitia Dei increata, & essentialis, non potest Hominem reddere formaliter justum; sic neque Visio Dei increata potest Hominem reddere formaliter videntem, ac beatum.

PROB. II. Pars. Specialis ille Dei in Ani- 63
mam Illapsus, vel est intima Dei præsentia, vel quædam ejus operatio? Non *primum*; quia Deus per suam Immensitatem omnibus Creaturis, etiam Dæmonibus in Inferno, est intime præsens: nec tamen hac præsentia eos efficit beatos. Non *secundum*; si enim est operatio Dei, tunc debet aliquid producere, vel conservare, in anima Beati, idque vel actuale, vel habituale. Si vero Deus aliquid producit; tunc ipse ille Actus, vel Habitus, erit ratio formalis beatificandi, & non ille Illapsus. Dein ille Illapsus Dei in Animam nihil aliud dicere videtur, quam intimam & immediatam divinæ Essentiæ cum Anima Beati Unionem; quæ ad Beatitudinem potius objectivam, aut lumen Gloriæ, quam ad formalem pertinet.

- 64 PROB. III. Pars. Beatitudo formalis est ultima hominis perfectio ; secus non perfecte satiaret. Sed ultima Hominis perfectio , consistit in actuali operatione ; perfectius enim est, actu operari, quam tantum in potentia esse ad operandum. *Ergo &c.*

II. Beatitudo formalis , est Actus vitalis, ex Num. 62. Atqui Actus vitalis est operatio , ab intrinseco principio viventis procedens. *Ergo &c.*

- 65 OBJIC. I. Beatitudo est summum Hominis Bonum : sed actio creata non potest esse summum Hominis Bonum. Ergo Beatitudo formalis non consistit in actione ipsius Creaturæ.

RESP. *Dist. maj.* Beatitudo est summum Hominis Bonum, id est, possessio, ac fructio summi Boni, sicque *objective*. *Conc.* Est summum Bonum *formaliter* summa. *Nego.* *Subdist.* Est summum inter Bona *creata*. *Conc.* Inter *omnia* bona, prout ipsum Deum includunt. *Nego.*

- 66 OBJIC. II. Beatitudo formalis est Unio cum Deo : atqui Unio hæc concipi potest sine operatione creaturæ, per intimam Dei præsentiam. *Ergo &c.*

RESP. *Dist. min.* Unio cum Deo , mere *præsentialis*, potest concipi sine operatione crea-

creaturæ. *Conc. min.* Unio *vitalis*, qualis est beatifica. *Nego min.*

RESOLUTIO II. Beatitudo formalis essentialiter, ac primario, consistit in sola Dei visione intuitiva, & non simul in amore, & delectatione: etiamsi ex visione, veluti radice, utraque dimanent. *Est Comm. Thomist.*

PROB. I. Formalis Beatitudo, est prima 67
 assecutio ultimi Finis, ceteras Beatitudinis perfectiones causaliter continens: atqui hoc uni tantum convenit operationi, & quidem præ reliquis præstantiori, cuiusmodi est Visio intuitiva, tanquam operatio Intellectus; cum Amor, & Gaudium, sint Actus Voluntatis. Ergo in Visione essentialiter, ac primario, consistit Beatitudo formalis. *Maj.* constat; nam etiam in aliis Essentiis id concipitur tanquam constitutivum formale, quod primo illi competit, & perfectiones ceteras, tanquam Radix, in se confinet: sicut in Homine Rationalitas. *Min.* autem probatur. Nam inter duas operationes Naturæ rationalis, Intellectum, ac Voluntatem, datur subordinatio, & prioritas, ac posteritas, semperque præcedit Cognitio Amorem, & Gaudium: quæ tamen ex Objecto clare cognito, in quo videtur ratio omnis Bonitatis, consequuntur. Hinc ad æquivocationes Adversariorum declinandas,
 D 3 notan-

notandum, aliud esse Statum Beatitudinis, seu, Integritatem: aliud Essentiam Beatitudinis: sicut Homo spectari potest dupliciter, quoad Essentiam; & Integritatem. Status, sive, Integritas Beatitudinis, includit plures operationes, nimirum claram Dei Visionem, Amorem fruitivum, ac Delectationem. Essentia autem, est actus simplicissimus, nimirum Visio intuitiva, quæ primo Deum attingit, & causat Amorem, ac Gaudium.

68 PROB. II. S. Scriptura, & Patres, soli Visioni adscribunt Beatitudinem, tanquam Radici Amoris, & Gaudii. Ergo &c. *Ant. prob. Joan. XVII. Hæc est Vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum. Psalm. XVI. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Psalm. LXXIX. Ostende faciem tuam, & salvi erimus. Joan. XIV. 8. Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis* S. AMBROSIIUS Lib. II. de offic. Cap. 2. *Scriptura divina vitam beatam in cognitione posuit divinitatis. S. AUGUSTINUS Lib. de spiritu, & littera Cap. XXII. Illa cognitione, illa visione, illa contemplatione, satiabitur bonis animæ desiderium, hoc enim ei solum sat est, ultra non habet, quod appetat, quo inhiet, quod requirat.*

69 PROB. III. Ratione. Beatitudo formalis, est prima assecutio ultimi Finis, ceteras Beatitudinis perfectiones radicaliter continens. Sed Visio intuitiva Dei, est prima
alle.

assecutio ultimi Finis, ceteras perfectiones
causans. *Ergo &c. Min. prob.* quoad I.
Intellectus trahit objectum ad se; cum vo-
luntas potius trahatur ab objecto; juxta
illud S. AUGUSTINI: *amor meus, pondus*
meum; eo feror, quocunque feror. Atqui
objectum trahere ad se, idque sibi facere
præfens, est assequi, & possidere: trahi
vero ab objecto, est potius possideri. Er-
go Visio est prima assecutio Finis. *Min.*
prob. quoad II. Nam ex clara Dei visione
oritur Amor necessarius, summa Delecta-
tio, omnimoda Inpeccabilitas, ut patebit
ex seqq.

PROB. IV. Beatitudo formalis consistit es- 70
sentialiter in illa operatione, quæ forma-
liter, vel causaliter, fatiat omnem Appe-
titum creaturæ rationalis; atqui hoc ef-
ficat Visio intuitiva. *Ergo. Min. prob.* Qua-
tuor sunt præcipua hominis Desideria: I.
veritatis; omnis enim homo naturaliter
scire desiderat. II. Voluptatis. III. Æter-
nitatis. IV. Dignitatis, & Magnitudinis.
Atqui hæc Desideria fatiat Visio. *Ergo*
&c. Min. prob. I. Quoad veritatem; nam
videndo Deum, videt Beatus omne verum
per essentiam, tam creatum, quam increa-
tum, Mysteria Religionis, Veritates natu-
rales, creaturas possibiles, futuras. II.
Quoad Desiderium voluptatis; nam juxta
D. THOMAM tria ad Voluptatem concu-
runt: Potentia cognoscens, seu sentiens:
D 4 obje-

objectum ei conveniens : & Unio cum objecto. Atqui in Visione hæc habentur ; Intellectus enim inter potentias est præstantior : ejus objectum convenientissimum est Deus, primum verum, intellectui conjunctum. III. Quoad æternitatem ; semper enim videbitur Deus , & hanc ipsam perpetuam Beatitudinis durationem videt intellectus in Deo , feu , scit , se perpetuo beatum futurum. IV. Quoad Magnitudinem ; major enim Magnitudo ab homine appeti nequit , quam Similitudo Dei , quantum est possibilis : atqui Visio Dei intuitiva reddit Beatum , Deo , quantum fieri potest , similem , juxta illud I. Joan. III. *Cum apparuerit , similes ei erimus ; quoniam videbimus eum , sicuti est : quæ similitudo oritur ex intima illa Intellectus Beati cum divina essentia conjunctione, qua arctior post unionem hypostaticam non datur.*

71 PROB. V. Amorem beatificum non esse formalem Beatitudinem. Amor iste non est prima affectio Finis ultimi ; supponit enim Visionem : & aliunde nullus actus Voluntatis est affectivus Finis ultimi , primo , & per se ; velle enim , est appetere : appetere autem , non est assequi , sed desiderare assequendum. Nam ut ait D. THOMAS hic Q. III. Art. IV. Si consequi pecuniam esset per actum voluntatis , statim a principio cupidus consecutus esset pecuniam , quando vult habere illam.

PROB. VI. Amor Patriæ est ejusdem Spe- 72
 ciei cum amore Viæ : sed Amor Viæ non
 est assecutio ultimi Finis : fecus Viatores,
 in charitate constituti , jam essent beati
 comprehensores. *Ergo &c. Maj. confir-*
matur. Si amor Patriæ esset Specie di-
 stinctus a charitate viali ; sequeretur , cha-
 ritatem vialem evacuari in Patria , eique
 succedere aliam distinctam : sicut Fidei suc-
 cedit clara Visio : atqui hoc est contra D.
 PAULUM I. Corinth. XIII. *Charitas nunquam*
excidit.

PROB. VII. Beatitudinem formalem non 73
 consistere essentialiter in Gaudio, seu, Frui-
 tione. Sicut enim Desiderium est Actus,
 tendens ad Bonum absens , nondum habi-
 tum : ita Fruitio est Boni jamjam possesi :
 consequenter Fruitio non est assecutio Fi-
 nis , sed eam supponit. Delectatio enim,
 ut ait D. THOMAS hic Q. III. Art. 4. ad-
 venit voluntati ex hoc , quod Finis est
 præsens : non autem e converso ex hoc
 aliquid fit præsens , quia voluntas delecta-
 tur in ipso.

OBJIC. I. Pro Sententia Scotistarum non 74
 minus clara exstant S. Scripturæ Testimo-
 nia ; dicitur enim Psalm. XXXV. 9. *Ine-*
briabuntur ab Ubertate domus tuæ , & Tor-
rente Voluptatis tuæ potabis eos. Math. XXV.
 21. *Intra in Gaudium Domini tui.* Joan.
 XVI. 22. *Gaudebit Cor vestrum , & Gau-*
dium

D 5

dium vestrum Nemo tollet a vobis. Rom. XIV. 17. Non est enim Regnum Dei Escæ & Potus; sed Justitia, & Pax, & Gaudium in Spiritu S. Ergo in Delectatione & Fruitione Beatitudo formalis consistit.

RESP. *Dist. conf.* Si Beatitudo formalis consideretur quoad Statum Integritatis & Perfectionis. *Conc.* Si spectetur quoad Essentiam & Actum primarium. *Neg.* Primo omnium requiritur objecti perfecta cognitio; Ignoti enim, ut est in Proverbio, nulla cupido; inde autem resultat Amor & Delectatio.

75 OBJIC. II. Pro Scotistis stant etiam insignia Patrum loca. S. AUGUSTINUS Confess. X. 22. *Et ipsa est beata Vita gaudere ad Te, de Te, propter Te: ipsa est & non altera.* Et cap. 23. *Beata quippe Vita est Gaudium de Veritate.* De Doctrina Christiana I. 29. *Deo perfrui, beate vivere est.* De Civitate Dei XIV. 25. *Beata quippe Vita si non amatur: non habetur: porro se amatur, & habetur.*

RESP. Aut loquitur S. AUGUSTINUS de inchoata Beatitudine *Vicæ*, quæ utique in Amore potissimum consistit: aut si loquitur de Beatitudine *Patriæ*, de ejusdem *Integritate* & *Perfectione*, non autem de *Essentia*, intelligendus est.

OBJIC.

Objic. III. Beatitudinis formalis Essentia 76
 consistit in Operatione perfectissima. At-
 qui Amor est Visione perfectior. Ergo,
Min. prob. I. Secundum S. AUGUSTINUM
 de Trinit. XV. 19. *In Dei donis nullum
 majus est Charitate.* Quod concordat PAU-
 LO 1. Corinth. XIII. 13. *Major autem ho-
 rum est Caritas.* *Min. prob. II.* Visio or-
 dinatur ad Amorem, ut scribit ANSELMUS
 Lib. *Cur Deus Homo* cap. 3. *Perversus Or-
 do est amare ad intelligendum; rectissimus ve-
 ro intelligere ad amandum.* *Min. prob. III.*
 Si Visio intuitiva ab Amore posset separa-
 ri, potius eligerem amare non videndo, quam
 videre non amando, inquit S. THOMAS a
 Villanova concione de S. M. Magdalena.
Min. prob. IV. Pejus est odisse Deum,
 quam Deum ignorare. Ergo melius est
 diligere Deum, quam Deum videre. *Min.*
prob. V. Seraphini, ita dicti ab Ardore
 Charitatis, perfectiores sunt Cherubinis, a
 plenitudine Scientiæ ita appellatis. Er-
 go &c.

RESP. Nego *min. Prob. I. Dist.* In Dei
 donis, quæ Viatori communicantur, nul-
 lum majus est Charitate. *Conc.* In omnibus
 Dei donis, quæ etiam communicantur in
 Patria, nullum majus est Charitate. *Neg.*
 Ideo prius, quia dona reliquam aliquam
 habent adhærentem imperfectionem cum
 perfecta Beatitudine non compossibilem,
 uti *Fides* obscuritatem, *Spes* absentiam &
 diffi.

difficultatem , quæ ideo in Patria evacuantur. Quo autem perfectior est intuitiva Dei Visio , eo etiam perfectior erit Amor ; nam inæqualitas Beatitudinis oritur ex inæqualitate Luminis Gloriæ , quod pertinet ad Visionem , ut §. VI. dicetur.

Ad *Prob. II. Dist. ant.* Visio ordinatur ad Amorem , tanquam aliquid minus perfectum ad perfectius. *Neg.* Tanquam Radix , e qua consequitur Amor. *Conc.* Nihil enim volitum , quin præcognitum. S. ANSELMUS loquitur de Intelligentia mere speculativa & curiosa illorum Viatorum , qui Studia sua non ordinant ad Dei gloriam , Amorem , & Animæ suæ perfectionem , sed vanam complacentiam aut applausum populorum ; qui ordo utique perversus est : non autem de Intelligentia practica Beatorum , qui quo clarius Deum cognoscunt , eo etiam intensius amant. Ibi enim primo , ut alicubi ait AUGUSTINUS , *Videbimus : visum amabimus : amatum laudabimus* , & quidem pro Visionis proportionem.

Ad *Prob. III.* Dico , cum illa Hypothesis impossibilis sit , id unum voluisse S. THOMAM , quod Amor practicus præferendus sit contemplationi mere speculativæ. Ceterum e clara Visione summi Boni necessario oritur Amor intensus , Objectum autem minus aut minime cognitum , minus aut omnino non diligitur. Ad

Ad *Prob. IV. Nego conf.* Ideo odisse, quam ignorare Deum, pejus est; quia in Odio Dei plus reperitur voluntarii & *Malitiæ*, quam in Dei Ignorantia, quæ potius est peccatum *Infirmittatis*: Econtra cum sine Cognitione prævia Deus diliginequeat, etiam Visio tanquam Radix amoris, præcipuum præ Amore locum obtinet.

Ad *Prob. V. Dist. ant.* Seraphini, ita dicti ab Ardore Charitatis, quam habuerunt in *Via*, perfectiores sunt Cherubinis. *Conc.* Dicti ab Ardore Charitatis *Patriæ*. *Neg.* Amor *Via* perfectior est cognitione in *Via*; quia Viator non cognoscit Objectum ut est in se ipso, sed per quasdam solum Imagines & Similitudines; *Vedemus enim nunc per Speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* 1. Corinth XIII. 12. Amor autem fertur in Objectum, ut est in se ipso. Ex adverso cognitio Patriæ, utpote *intuitiva*, Deum contemplatur ut est in se ipso, & pleniori Visioni etiam perfectior respondet Amor, tanquam consequens ex illa. Quia ergo Seraphini perfectius in *Via*, ut supponitur, Deum amarunt; etiam in Gloria Cherubinis præferuntur, eoquod inæqualitatis gloriæ causa moralis est inæqualitas Meritorum *Via*.

OBJIC. IV. Formalis Beatitudo consistit 77
in perfectissima Unione cum Deo: at Unio
per

per Visionem, & Amorem simul, est perfectior, quam per solam Visionem. *Ergo* &c.

RESP. Dist. maj. In perfectissima Unione, simpliciter tali. *Neg. maj.* Secus deberet consistere in unione hypostatica, quæ est simpliciter, & omnium perfectissima. In unione perfectissima, quoad rationem affectionis. *Conc. maj.* Hoc autem fit per Intellectionem, per quam Intellectus fit unum cum essentia divina per assimilationem: cum contra per Amorem tantum fiat unum cum objecto dilecto, ratione ponderis, & inclinationis in illud.

78 *OBJIC. V.* Etiam si Beatus assequatur Deum per Visionem, est tamen adhuc ulterius assequibilis per Amorem: atqui Beatitudo formalis debet esse totalis affectio. *Ergo* non in sola Visione, sed etiam in Amore, consistit. *Maj. prob.* Per Visionem Beatus Deum assequitur solum sub ratione Veri. *Ergo* ulterius assequi potest sub ratione Boni, per Amorem.

RESP. Neg. maj. Amor enim non est affectivus, sed ex affectione sequitur. *Prob. dist.* Per Visionem Beatus solum assequitur Deum sub ratione veri, tanquam ratione formali *sub qua.* *Conc.* tanquam ratione *quæ.* *Neg.* Intellectus cognitione assequitur Deum, ut est in se, sicque tam
ratio

rationem Veri, quam Boni, omnesque perfectiones divinas identificatas; sicut enim Intellectus in quovis alio Objecto non solum intelligit rationem Veri, sed etiam Boni, & alias entis qualitates, quæ sunt convertibiles, etiamsi ratione formali sub qua *veri* illud tantum intelligat: ita etiam Intellectus Visione intuitiva Deum adæquate assequitur, tanquam summum Verum, & omne Bonum, in quod postea Voluntas fertur Amore.

OBJIC. VI. D. THOMAS hic. Q. IV. Art. 79
8. ad 3. ait: Perfectio Charitatis est essentialis Beatitudini quoad dilectionem Dei, non autem quoad dilectionem proximi. Ergo etiam in Amore essentia Beatitudinis partialiter consistit.

RESP. D. THOMAS loquitur de toto Statu Beatitudinis integralis, cui Amor consecutive essentialis est, seu, ex essentia sequitur: non vero de ipsa formali assecutione.

OBJIC. VII. BENEDICTUS XII. in Extravag. 80
Benedictus Deus, ait: *Animas Sanctorum Visione, & Fruitione, esse vere beatas.* Ergo utrumque ad essentiam pertinet.

RESP. Pontifex in illa extravagante solum definit, Animas plene purgatas de facto esse in Statu Visionis beatificæ: non
tamen

tamen determinat, in quo Beatitudo formalis essentialiter consistat. Potest etiam distingui textus. Animæ sunt vere beatæ visione, & fruitione, quoad Statum, qui Visionem, Amorem, & Gaudium involvit. *Conc.* Sunt formaliter, & essentialiter beatæ, per Fruitionem; ita, ut Fruitio ad affecutionem, & essentiam Beatitudinis pertineat. *Nego.*

81 OBJIC. VIII. Beatitudo formalis debet perfecte explere Appetitum Beati. Sed sola Visio non explet. *Ergo* &c. *Min. prob.* Beatus non tantum appetit Deum videre, sed etiam amare. *Ergo.*

RESP. *Dist. maj.* Beatitudo formalis debet per se ipsam perfecte explere primam hominis Inclinationem, & ceteras causaliter. *Conc.* Omnes per se ipsam. *Neg. maj.* Primaria hominis Inclinatio est ad cognoscendum verum, quam explet Visio, quæ etiam causat Amorem, & Gaudium de objecto cognito. *Prob. Dist.* Non tantum appetit videre, sed amare Deum, & hoc secundario. *Conc.* Primario. *Nego.*

82 RESOLUTIO III. Inchoata Beatitudo Viæ non consistit I. in Actibus Scientiæ acquiritiæ: nec II. in Donis Spiritus S. Neque III. in Actibus Virtutum moralium: sed IV. in Contemplatione Dei, & Actibus charitatis supernaturalis.

PROB.

PROB. I. Pars. Nemo suis Viribus per se ipsum beatum se efficere potest : atqui Scientias propriis viribus Homo acquirere potest. *Ergo* &c. Dein illa Scientia sine Charitate inflat , non ædificat : nec etiam explet Appetitum Hominis.

PROB. II. Pars. Virtutes Theologicæ sunt 83
meliores Donis Spiritus S. quia versantur immediate circa Deum : hæc vero solum circa Motiva credibilitatis , clarius proponenda : quæ , cum insuper sint Gratiaæ gratis dataæ , in peccatoribus reperiri possunt : implicat autem , peccatorem beatum esse , etiam inchoata solum Beatitudine Viæ ; cum sit a Deo , ultimo Fine , aversus. Atque ex hac ratione neque in Actibus Fidei , aut Spei , Beatitudo potest consistere ; cum & isti Habitus in peccatore ordinarie remaneant.

PROB. III. Pars. Actiones Virtutum moralium non versantur immediate circa Deum, 84
qui solus est ultimus Hominis Finis , quem Beatitudo, etiam inchoata, quantum fieri potest, proxime attingere, & assequi debet ; sed versantur circa objecta inferiora, & creata : uti Misericordia circa proximi miseriam sublevandam : Fortitudo Animi circa adversa toleranda , Temperantia circa Voluptates frænandas. II. Quia Vitæ contemplativæ major est perfectio , & delectatio ; MARIA enim, vitæ contemplativæ figura, optimam
P. Scholliner Theol. Tom. III. E par-

partem elegit, dumque, ut observat S. AUGUSTINUS, MARTHA turbabatur in exercitio Vitæ activæ: MARIA epulabatur per Contemplationem. III. Contemplatio diligitur, & appetitur propter se: activa autem Vita propter Contemplationem. IV. Vita activa transit: contemplativa autem manet, etsi perficiatur, in Patria: sicut ait D. GREGORIUS M. homil. XIV. in Ezechiel. „ Beatitudo vera hic incipit, ut „ in cœlesti patria perficiatur; quia amoris ignis, qui hic ardere inchoat, „ cum ipsum quem amat viderit, amplius „ ignescit. „

85

PROB. IV. Pars. Inchoata Beatitudo consistit in operatione omnium perfectissima; atqui contemplatio Dei, est operatio Viatoris omnium perfectissima. *Ergo &c. Min. prob.* Nam versatur circa objectum præstantissimum, Deum ipsum, cui per cognitionem arctissime conjungitur, sicque eum inchoative possidet, maxime amat, indeque delectatur. II. Habet rationem Finis, ad quem ceteræ Actiones Hominis referuntur. III. Manet etiam in Patria, ibique perficitur. Cum vero Vitæ contemplativæ actus perfectissimi, sint actus Charitatis: sequitur, in contemplatione, & Amore, inchoatam Viæ Beatitudinem consistere. Ille enim Actus perfectissimus est, qui plenius, & perfectius possidet ultimum Finem, Deum, & plenius satiat Appetitum creaturæ rationalis; atqui hoc præstat Actus charitatis. *Er-*

Ergo &c. Min. prob. Actus Virtutum theologicarum Fidei, & Spei, utut versentur immediate circa Deum ipsum, imperfectiore tamen modo illum attingunt; Fides enim, cum obscura sit, credit quidem Deo loquenti: sed quia non videt ea, quæ revelantur, Desiderio tenetur, videnti illa: atque inde accenditur Spes, quæ fertur tamen in Deum, ut absentem; contra Charitas perfectius unitur Deo, tanquam præsentem; *qui enim manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Et hinc non raro contingit; ut in illa intima unionem Anima gustet, & videat, quam suavis sit Dominus. Aliunde etiam, cum, quæ imperfecta sunt, in patria evacuentur, ut Fides, & Spes: Charitas autem nunquam excidat; sequitur iterum, Actus charitatis longe perfectiores esse actibus Fidei, & Spei, ac multo magis Actibus Virtutum moralium. Præterea, etiam actus virtutum theologicarum, ut sint meritorii, Deoque magis placeant, hoc habent a Charitate, per quam ordinantur, atque, ut loquuntur Theologi, formantur, seu, perficiuntur: quod autem alterum perficit, eo utique perfectius est, & præstantius. Jure igitur miratur HABERTUS depravatam quorundam Theologorum Probabilistarum mentem, qui docere non sunt veriti, Hominem non teneri amare ultimum suum Finem, Deum, neque in principio, neque in decursu Vitæ hujus: præceptum

amandi Deum, per se tantum obligare in Articulo Mortis : præceptum dilectionis non esse affirmativum, & speciale, sed negativum, & generale : non tam Amorem Dei præcipi, quam odium vetari : præceptum impleri, si transgressione reliquorum præceptorum non offendatur : quod præter alios SIRMONDUS, Vir alioqui celeberrimus, ad perpetuam Nominis sui Infamiam docuit.

- 86 OBJIC. I. contra III. Resolut. Activa Vita est perfectior, quam contemplativa. Ergo in contemplatione non consistit inchoata Beatitudo. *Ant. prob.* Vita contemplativa disponit ad activam ; nam illi, qui prius se exercuere in contemplatione, vocantur ad actionem, ad curam Animarum, ad Episcopatus, uti constat ex antiqua Ecclesiæ disciplina.

RESP. Nego *ant. prob. Dist.* Disponit ad activam, tanquam ad Effectum ipsum Vitæ contemplativæ. *Conc.* Tanquam ad Finem illius. *Nego.* Contemplatio dirigit Actionem. Ut enim ait D. THOMAS II. III. Q. CLXXXII. Art. 4. Ratio superior, quæ contemplationi deputatur, comparatur ad inferiorem, quæ deputatur actioni, sicut Vir ad Mulierem, quæ est per Virum regenda. Ut AUGUSTINUS dicit XII. de Trinit.

OBJIC.

OBJIC. II. Actus Virtutum moralium, & 87
tota activa Vita, est magis meritoria. Er-
go est perfectior: consequenter in con-
templatione non consistit Beatitudo inchoa-
ta Viæ. *Ant. prob.* Juxta GREGORIUM M.
Homil. XII. in Ezech. *Nullum sacrificium est*
Deo magis acceptum, quam zelus animarum:
qui utique est vitæ activæ.

RESP. *Neg. ant. vel dist.* Est magis me-
ritoria, accidentaliter. *Trans.* Substantia-
liter, & essentialiter. *Nego.* Contemplatio
enim directe, & immediate attingit ipsum
Deum per Amorem ipsius, ex quo omne
Meritum provenit: Actio autem respicit
directe proximi dilectionem: quæ, nisi
per charitatem contemplativam ad Deum,
saltem virtualiter, referatur, ne quidem
meritoria est, ex tractatu *de Merito*. Quan-
to ergo major est contemplatio, tanto ve-
hementior est Dei dilectio, quæ se con-
tinere non potest, sed Flammæ instar erum-
pit, & per Actiones, proximi Salutem pro-
pter Dei Gloriam procurare studet, sicque
accidentaliter, & extensive, Meritum au-
gere potest.

OBJIC. III. Beatitudo debet esse conti- 88
nua; debet enim esse tranquilla, & secura
possessio: atqui contemplatio sæpissime in-
terrumpitur, ut tam ex PP. quam Expe-
rientia constat, cum plerumque sit rara,
& brevissimæ durationis.

RESP. Retorqueo. Etiam operationes Vitæ activæ non sunt continuæ, utpote quæ sæpe interrumpuntur Distractionibus, & Necessitatibus corporalibus Cibi, Potus, Somni: quæ tamen Actiones non interrumpunt Contemplationem. Itaque *Dist.* Non est continua Contemplatio, actualis, *Conc.* Non potest esse continua, virtualiter, ita, ut in Virtute præviæ Conjunctionis cum Deo, per Imperium Charitatis omnia referantur in Deum, sicque Justus semper Deum virtualiter contempletur, sic *neg.* Hoc enim magis possibile est, quam semper esse in Vita activa occupatum. Si Contemplatio sumatur pro suavi illo Gustu, quem Anima quandoque percipit ex confortio, & conversatione amicabili cum Deo: hanc utique nemo continuam dicet: sed hic non est Conceptus genuinus Contemplationis; cum sit solum extraordinarium quid, nec in Hominis potestate repositum: semper autem Homo diligere, Deumque contemplari, saltem, ut dictum est, virtualiter, per Gratiam potest.

89 OBJIC. IV. Beatitudo formalis Patriæ consistit essentialiter in sola cognitione intuitiva: ergo etiam Beatitudo Viæ, in sola contemplatione, & non principaliter in Actibus charitatis.

RESP.

RESP. Nego *conseq.* Disparitas est ; quia Visio intuitiva attingens Deum , ut est in se ipso , ipsum primario assequitur , intimeque eidem unitur : econtra Contemplatio Viæ , quæ Deum attingit non immediate , sed per Similitudinem , non adeo perfecte unit , sicut Amor Viæ , per quem Deus in Via perfectius possidetur ; quoniam , *qui manet in Charitate , in Deo manet , & Deus in eo ;* ex dictis num. 76. *Resp. ad Prob. V.*

OBJIC. V. Visio intuitivâ Patriæ succe- 90
dit Fidei : ergo sicut Visio est formalis Beatitudo Patriæ : sic Fides est inchoata Beatitudo Viæ.

RESP. Visio intuitiva succedit Fidei , ita tamen ; ut Fidem evacuet in Patria. *Conc.* Secus. *Nego.* Fides , tanquam obscura , est aliquid imperfectum , & locum non habet in Beatitudine , quæ est clara Visio : econtra Charitas manet etiam ibi , & perficitur. Ergo etiam , ut est in Via , est perfectior Fide ; quamvis adhuc magis perficiatur in Patria. Jam vero certum est , in operatione perfectiore repositam esse etiam Beatitudinem vialem : itaque in Charitate , quæ fundatur in Contemplatione , potissimum sita est.

* * *
* * * * *

§. III.

De Visionis beatificæ Possibilitate.

91 Duplex a Theologis statui solet Dei Visio, una *abstractiva*, quæ oritur ex aliena Specie, quando Causa cognoscitur per Effectum, Deus per Creaturas. Altera *intuitiva*, quæ est clara cognitio Dei, ut est in se, & dici potest Actus Intellectus, superno stabili Lumine collustrati, & divinæ Essentiæ uniti. Equidem S. Scriptura Deum aliquoties *invisibilem* enuntiat, *quem nullus Hominum vidit, sed nec videre potest.* 1. Tim. VI. 16. cum tamen alibi dicat: *Videbitur Deus Deorum in Sion.* Psal. LXXXIII. 8. *Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est.* 1. Joan. III. 2. Qua igitur ratione & videri, & non videri possit, hic inquiritur.

92 Oppositi circa hanc Quæstionem evitandi sunt Errores, qui olim emerferant. Nonnulli enim existimarunt, intuitivam Dei Visionem solis Naturæ Viribus possibilem esse, ut ANOMÆI Sæc. IV. qui tantum Dei se habere Notitiam jactabant, quantam sui ipsorum, imo quantam Deus sui ipsius habet. BEGUARDI & BEGUINÆ a Concilio VIENNENSI Sæc. XIV. damnati
inter

inter alios & istum fovebant errorem,
 „ quod Homo potest ita finalem Beatitu-
 „ dinem, secundum omnem Gradum per-
 „ fectionis in præsenti assequi, sicut eam
 „ in Vita obtinebit beata. Quod quaelibet
 „ intellectualis Natura in se ipsa natura-
 „ liter est beata: quodque Anima non in-
 „ diget Lumine Gloriæ, ipsam elevante
 „ ad Deum videndum, & eo beate fruen-
 „ dum. „ *Clementina III. de Hæreticis.*
 Quin S. AUGUSTINI tempore erant, qui
 Deum oculis corporis videndum esse sen-
 tiebant. Ex adverso alii docuerunt, Deum
 neque per Vires Gratiae in propria Natu-
 ra, sed in Lumine quodam & claritate
 conspici posse, de quibus S. GREGORIUS
 M. Moral. XVIII. 28. In hunc Censum
 referuntur ARMENI, PETRUS Abælardus,
 & PALAMITÆ, qui posteriores non ipsam
 Dei Substantiam, sed Lumen quoddam
 increatum & æternum, a Deo distinctum,
 videndum fore, & a se actu videri affirma-
 bant. Tria igitur hic indaganda sunt, I.
 An Deus videri possit Oculis Corporis?
 II. An saltem Oculo Mentis? III. An ad
 Visionem intuitivam necessarium, & quid
 sit Lumen Gloriæ?

RESOLUTIO I. Deus nec unquam visus 93
 fuit, neque videndus erit, nec videri po-
 test Oculis Corporis.

Hanc Sententiam S. AUGUSTINUS ex Instituto docet Epist. VI. hodie XCII. ad Italicam Viduam, item CXI. & CXII. unde & Argumenta præcipua depromam.

PROB. Pars I. & II. Joan. I. 18. *Deum Nemo vidit unquam*, nempe corporeis oculis. 1. Corinth. II. 9. *Oculus non vidit, nec Auris audivit, . . . quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum: Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum; Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim Hominum scit quæ sunt hominis, nisi Spiritus Hominis, qui in ipso est? Ita & quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei . . . Animalis (corporeus) Homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Quemadmodum ergo oculis corporis non ceruitur Anima spiritualis; ita neque Deus, purissimus Spiritus.*

PROB. II. Hanc Doctrinam ante AUGUSTINUM tradidit ORIGENES contra CELSUM VII. 33. nov. Edit. pag. 717. „ Existi-
 „ mans autem (Celsus) Resurrectionis
 „ mysterium ea causa a nobis doceri, ut
 „ cognoscamus & videamus Deum, sibi
 „ sumit, quæ vult. Ejus verba sunt: Post-
 „ quam undecunque refutati sunt & convicti
 „ (christiani) rursus, quasi nihil audiissent,
 „ ad eandem redeunt quæstionem, quomodo
 „ igitur cognoscemus & videbimus Deum? Quo-
 „ modo

„ modo ad eum ibimus? Sciat ergo quicun-
 „ que voluerit, etiamsi corpore opus ha-
 „ beamus cum ad alios usus, tum ut in
 „ loco corporeo fimus; etiamsi corpore
 „ quidem opus sit tali, qualis est corpo-
 „ rei loci natura, & propterea super ta-
 „ bernaculum iis induamur, quæ modo di-
 „ ximus; nos tamen non egere corpore
 „ ad cognoscendum Deum. Id enim quod
 „ videt Deum, non est oculus corporis,
 „ sed Mens, quæ ad imaginem condito-
 „ ris facta est, & a Dei providentia Dei
 „ cognoscendi facultatem accepit. Id quod
 „ Deum videt, est cor purum . . . Pro-
 „ pterea dicitur: *Beati mundo corde, quo-*
 „ *niam ipsi Deum videbunt.* Math. V. 8. „
 Et n. 34. „ Nos igitur calumniatur Cel-
 „ sus, cum ait, *sperare nos futurum, ut*
 „ *oculis corporis Deum intueamur, auribus*
 „ *vocem ejus audiamus, & manibus corporis*
 „ *eum contrectemus.* Scimus in divinis Scri-
 „ pturis mentionem fieri de oculis, de au-
 „ ribus, de manibus, quæ cum istis cor-
 „ poris partibus nonnisi nomen commu-
 „ ne habent, imo quod mirabilius est,
 „ de sensu diviniore & alio prorsus ab
 „ illo, qui loquendi consuetudine receptus
 „ est. Nam cum Propheta dicit: *Revela*
 „ *oculos meos & considerabo mirabilia tua:*
 „ Psal. CXVIII. 18. Aut: *Præceptum Do-*
 „ *mini lucidum, illuminans oculos:* Psal.
 „ XVIII. 9. Aut: *Illumina oculos meos,*
 „ *ne unquam obdormiam in morte:* Psal.
 „ XII.

„ XII. 4. Nemo ita stupidus est, ut le-
 „ gis divinæ mirabilia corporis oculis con-
 „ siderari, præcepto Domini corporis o-
 „ culos illuminari, aut somno letifero
 „ corporis oculos confopiri existimet. . .
 „ Jam si velis sensum diviniorum ac mi-
 „ nime corporeum tibi e sacris literis ex-
 „ hiberi, audi Salomonem in Proverbiis
 „ dicentem II. 8. *Sensum divinum invenies.* „
 Denique n. 38. „ Enim vero cum dica-
 „ mus univerforum Deum esse ab omni
 „ concretione liberum, invisibilem, in-
 „ corporeum, intellectum, aut quid aliud
 „ intellectu & substantia præstantius, non
 „ dicemus alia re, quam ea, quæ ad ima-
 „ ginem illius Intellectus facta est, Deum
 „ cognosci, *nunc* quidem *per speculum* &
 „ *ænigma*, ut Pauli verbis utar; *tunc* vero
 „ *facie ad faciem*. Quod dico *faciem*, ne-
 „ mo propter vocem id quod illa signifi-
 „ cat, calumniatur, sed ex hoc loco 2.
 „ Cor. III. 18. *Revelata facie gloriam Do-*
 „ *mini speculantes, in eandem imaginem*
 „ *transformati a claritate ad claritatem*, di-
 „ scat hic non de facie sensibili sermonem
 „ fieri, sed faciem figurate intelligi, ut
 „ oculos & aures & quotquot supra pro-
 „ bavimus idem habere nomen ac membra
 „ corporis. „ Et hæc quidem ORIGENES.

95 PROB. III. Verbis & Rationibus S. AU-
 GUSTINI loc. cit. „ Lux ipsa, qua illumi-
 „ nabuntur hæc omnia, quæ modo in cor-
 „ dibus

„dibus reconduntur, qualis aut quanta
 „fit, quæ lingua proferat? quis saltem
 „infirmam mente contingat? Profecto Lux
 „illa, Deus ipse est: quoniam *Deus Lux*
 „est, & *tenebræ in eo non sunt ultæ*. 1.
 „Joan. I. 5. Sed lux mentium purgata-
 „rum, non istorum corporis oculorum.
 „Erit tunc mens idonea, quæ illam lu-
 „cem videat, quod nunc videndum non
 „est. Hoc autem oculus videre corpo-
 „ris neque nunc potest, neque tunc po-
 „terit. Omne quippe quod oculis cor-
 „poris conspici potest, in loco aliquo fit,
 „necesse est, nec ubique fit totum, sed
 „minore sui parte minorem locum occu-
 „pet, & maiore maiorem &c. „

PROB. IV. Ea solum ratione Deum vi- 96
 debimus, quo videndum se fore promisit.
 Atqui per solam mentem se videndum
 promisit Math. V. 8. *Beati mundo corde,*
quoniam ipsi Deum videbunt.

PROB. V. Ea ratione Deum videbimus, 97
 qua ei similes erimus, secundum illud 1.
 Joan. III. 2. *Similes ei erimus; quoniam*
videbimus eum sicuti est. Atqui solum per
 mentem, non autem per corpus Deo si-
 miles erimus, utpote corporis omnis ex-
 perti.

PROB. VI. Eo modo Deus videbitur, 98
 quo & adorabitur: Atqui in Spiritu ado-
 rabitur,

rabitur , ut Scriptum est Joan. IV. 24. *Spiritus est Deus , & qui adorant eum , in Spiritu & Veritate oportet adorare.* Ita fere S. AUGUSTINUS.

99 PROB. Pars III. Paulus 1. Tim. I. 17. Deum invisibilem prædicat , nempe oculis corporis ; nam secundum mentem videri potest , ex infra dicendis : *Regi sæculorum immortalis & invisibilis.* Ibidem VI. 16. *Qui solus habet immortalitatem , & lucem inhabitat inaccessibilem , quem nullus hominum vidit , sed nec videre potest.*

100 PROB. II. Rationibus , quibus usi fuerunt Patres. I. Potentia sensitiva id attingere nequit , quod est extra limites sui objecti , & nullum sub sensum cadit. Atqui Deus utpote purus Spiritus extra totum objectum sensuum est constitutus. *Ergo.*

II. Deus non magis per visum , quam per alium sensum attingi potest. Atqui nullo alio sensu attingi valet , non palpari , non olfieri &c. Ergo neque videri. Ita ratiocinatur S. AUGUSTINUS cit. Epist. ad *Italicam* adversus Illos qui putabant , potuisse Christum carni suæ præstare , ut oculis corporeis videret Patrem , quos ita deridet : „ Cur solis oculis corporeis Christi hoc donum attributum esse contendunt , non etiam ceteris sensibus ? Sonus „ ergo erit Deus , ut possit etiam auribus „ perci-

„ percipi ? & halitus erit , ut sentiri pos-
 „ sit olfactu ? Et liquor aliquis erit , ut
 „ possit & bibi ? Et moles erit , ut possit
 „ & tangi ? Non , inquiunt. Quid ergo ?
 „ An illud potest Deus , & hoc non po-
 „ test ? Si non posse dixerint , cur dero-
 „ gant omnipotentiae Dei. Si posse , &
 „ nolle responderint , cur solis oculis fa-
 „ vent , invident autem ceteris sensibus
 „ corporis Christi ? „

III. Minor est proportio inter omnem
 sensum & Deum , quam inter duo objecta
 diversorum sensuum. Atqui unus sensus
 non potest attingere Objectum alterius
 sensus ; sic Auris non potest gustare , nec
 gustus audire. *Ergo.*

OBJIC. contra Partem I. & II. Jacob Pa-
 triarcha Deum vidit corporis oculis , ut
 ipse fatetur Gen. XXXII. 30. *Vidi Deum*
facie ad faciem.

RESP. *Dist.* Jacob Vidit Deum in cor-
 pore quodam ex aëre formato , & ad tem-
 pus assumpto. *Conc.* Vidit Deum in pro-
 pria sua Natura. *Neg.* Differunt hic In-
 terpretum opiniones. Veteres plerique exi-
 stimant , Dei filium formato quodam ex
 aëre corpore Patriarchis apparuisse. Alii
 arbitrantur Angelos tanquam Dei inter-
 nuncios ab Illis visos fuisse. Quidquid
 horum contigerit , nec Deus , nec Ange-
 lus

lus in natura sua propria, utpote spiritali, oculis corporis conspectus fuit.

102 OBJIC. II. Job. XIX. 25. ait: *Scio, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Et XLII. 5. Auditui auris audiivi te, nunc autem oculus meus videt te.*

RESP. Vel nomine *Redemptoris* intelligit Christum incarnatum, oculo etiam corporis glorificati perpetuo videndum, quemadmodum visus fuit in terris ambulans, & a Stephano in cælo a dextris Patris stans. Vel hic sensus est: *In carne mea nunc quidem putrida, sed suo tempore gloriose immutanda, non autem per carnem, nec oculo corporis, sed oculo mentis videbo Deum.* Idem est sensus alterius textus: *aure & oculo mentis percepi Deum.*

103 OBJIC. III. JOANNES Baptista & Christi præcursor prædicit Luc. III. 6. *Videbit omnis caro Salutare Dei.* Ergo corporeo oculo videbitur Deus.

RESP. *Dist.* Videbit omnis Homo Salutare Dei, h. e. Deum Salvatorem in assumpta Natura humana. *Conc.* In propria Natura

tura divina. *Neg.* vel *subd.* videbit oculo mentis. *Conc.* oculo corporis. *Neg.*

OBJIC. IV. S. AUGUSTINUS sæpius docet¹⁰⁴ Deum a nobis Oculis corporeis videndum. Vid. lib. *de videndo Deo*, sive Epist. CXI. ad Fortunatianum. Et Epist. CXII. ad Paulinam. „ Oculi corporales , inquit , in „ Resurrectione mutata Corporum quali- „ tate conspicient divinam Substantiam. „

RESP. S. AUGUSTINUS ex propria mente scribens , absolute docuit , Deum oculis corporis nunquam esse videndum , ut Epist. 6. ad Italicam. Cum autem postea comperisset , quosdam aliter sentire , suisque dictis fuisse offensos , addubitare cœpit , an non Beatorum Corpora post Resurrectionem futura essent spiritualia , & oculis spiritualibus videndus Deus , quod tolerabilius esse dicit , quam Deum esse corporeum. Igitur qua erat modestia , hanc Quæstionem in utramque partem tractavit , in negantem autem magis propendit , ac tandem asseruit , Deum *forte* oculis corporeis , sed longe aliter constitutis videndum , quoad Effectus omnia moventem & gubernantem , eo fere modo , quo etiam nos videmus alterius Animam viventem & operantem. Itaque illis in locis , quæ huic Resolutioni opponi possunt , AUGUSTINUS potius ex aliorum hypothesei & subdubitanter , non autem ex propria mente & assertive loqui censendus est.

105 OBJIC. contra Partem III. S. AUGUSTINUS Lib. de Gestis Pelagii cap. 14. docet, Deum efficere posse, ut oculus audiat, & auris videat: Ergo etiam efficere poterit, ut oculus corporis Deum videat. *Ant. prob.* Explicans illud 1. Cor. XII. 17. *Si totum Corpus oculus, ubi auditus?* ait: Quod non ita dicitur, tanquam impossibile Deo fit, & Auribus præstare sensum videndi, & oculis audiendi. *Conseq.* etiam patet; quia non est minor proportio inter oculum & Sonum, quam inter oculum & Spiritum.

RESP. Nego *conf.* Differentia est; quia tam Sonus, quam Color sunt Objecta Sensibilia, & Sensui saltem in genere adcommodata, etsi uni in particulari propria. Hinc licet Auris naturaliter videre, aut Oculus audire nequeat, Deus tamen sua omnipotentia id efficere, & Objectum unius Sensus alteri adcommodare poterit. Deus autem, utpote omnis materiæ expers & purus Spiritus intra nullius Sensus objectum continetur.

106 OBJIC. II. Deus qualibet Creatura ad quodlibet uti potest. Sic Ignem elevat ad urendas damnatorum Animas: Aquam Baptismatis ad conferendam Gratiâ Spiritualem & supernaturalem. Ergo etiam Oculum elevare potest ad videndum Spiritum, seu Dei Essentiam.

RESP.

RESP. I. Ut Argumentum istud paritativum aliquid evinceret, constare nobis deberet, quo modo Ignis in Animas agat, & Sacramenta Gratiam conferant, an Deus illis utatur ut Instrumentis physicis ad producendos Effectus, quod Objectio supponere videtur, vel ut causis seu Signis moralibus, quæ Deum movent, ut eorum intuitu Effectum immediate producat, quod de Sacramentis probabilius dici videtur, & nihil repugnantiae involvit.

RESP. II. Quemadmodum Anima, utut Spiritus, uniri potest Corpori, omnesque ejus afflictiones sentire; ita & Animæ damnatorum ad Ignem alligari, indeque vehementissimum dolorem experiri possunt, Deo Virtutem ignis naturalem elevante, ita ut effectus non tam Igni, quam Deo Vindici ita volenti adscribatur. Res quoque Sensibiles, ut Aqua Baptismi, ex Dei Institutione eum movere possunt, ut Ipse immediate Animam a peccatis emundet & sanctam efficiat. Fieri autem non potest, ut oculos, tanquam Potentia vitalis & velut causa principalis extra totum suum Objectum specificativum elevetur ad videndum Objectum spirituale, nulli omnino Sensui proportionatum. In prioribus enim effectus non Instrumento, sed Deo causæ principali adscribitur: in posteriori e autem non Deus, sed Oculus foret causa princeps Visionis beatificæ, quod repugnat.

RESP. III. Contra claros Scripturæ textus nullæ argutiæ philosophicæ ex absoluta Dei potentia depromptæ quidpiam evincunt ; cum Intellectum potius captivare oporteat in Obsequium Fidei.

107 RESOLUTIO II. Intuitiva Dei Visio non quidem solis Naturæ Viribus , sed per gratiam , nec etiam comprehensiva possibilis est. Est quoad P. I. contra Eunomium, Beguardos & Beguinas in Concilio Vienneſi Galliæ damnatos : quoad II. contra Petrum Abaelardum , & Palamitas.

PROB. Pars I. e S. Scriptura. I. Timoth. VI. 16. *Deus Lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus Hominum vidit , sed nec videre potest* , five oculo corporis , five etiam Intellectu , ſuis Naturæ Viribus relicto.

108 PROB. II. Ratione. Quando Media , quibus aſſequendus eſt Finis , non ſunt in naturali Hominiſ poteſtate , tunc & ipſe Finis ſolis Naturæ Viribus obtineri nequit. Atqui Media , quibus intuitiva Dei Viſio obtinetur , non ſunt in naturali Hominiſ poteſtate ; Hæc enim ſunt Opera meritoria , e Charitate provenientia , & quæ Naturæ Viribus exerceri nequeunt , ut Fide certum eſt maxime adverſus Pelagianos. *Ergo.* Imo & ipſa hæc Opera bona a Charitate vel exercita vel imperata , nullum ex ſe haberent Jus Viſionem intuitivam

vam exigendi, nisi Deus gratuito prorsus Beneficio illa ad Meritum elevare, atque æternam Beatitudinem, in Visione sui intuitiva repositam illis repromittere voluisset, ut videre est Tom. VII. P. I. pag. 242. seq.

PROB. Pars. II. Id indubie possibile est, ¹⁰⁹ quod qui non mentitur Deus, futurum fore promisit. Atqui Deus in S. Scriptura revelavit, quod Angeli semper videant Faciem Patris, Math. XVIII. 10. & sæpissime promisit, Homines probos Deum facie ad faciem, h. e. intuitive fore visuros. Sic Math. V. 8. *Beati mundo Corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Joan. XIV. 21. *Qui diligit me, diligetur a Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.* 1. Cor. XIII. 12. *Videmus nunc per Speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* 1. Joan. III. 2. *Nunc Filii Dei sumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.* Atqui videre facie ad faciem, videre sicuti est &c. est intuitive videre. Ergo. Hoc ipsum definitum fuit in Concilio FLORENTINO Sess. XXV. Animas jam plene purgatas clare Deum videre ut est in se. Atque ita ab Actu ad potentiam legitima fit illatio.

110 PROB. II. Ratione saltem negative. Id omne Deo possibile est, quod nullam ex parte Ipsius imperfectionem, aut ex parte rei repugnantiam involvit; *non enim, ut dixit Angelus Luc. I. 37. erit impossibile apud Deum omne verbum.* Atqui ut Deus se Animabus Sanctis clare videndum præbeat, nullam ex parte ipsius imperfectionem involvit, sed infinitam ejus Bonitatem demonstrat, utpote qui istud Homi- nibus desiderium perfectæ Beatitudinis quasi cum Vitæ Spiraculo inspiravit. Neque ullam ex parte ipsius Visionis repugnantiam concipere valeo, cum non nisi in perfecta Ipsius Dei cum Anima beata Unione consistat, quæ inter duos Spiritus, utcunque inæquales, sed tamen veros Spiritus, nihil contradictionis importat. *Ergo.*

111 PROB. III. Perfecta Hominis Beatitudo saltem per Gratiam & Dei omnipotentiam possibilis est; cum enim rationalis Creatura ~~supra~~ Terræ fordes emergens summis ~~Votis~~ ad eam suspiret, istudque desiderium summe rationabile sit, nec nisi a Deo inspiratum esse possit, simul & irritum esse nequit. Atqui perfecta Beatitudo in Visione hac intuitiva consistit; cum nullum aliud Bonum creatum, nec omnia simul collecta Hominis Appetitum plene exsaturare valeant, ex dictis n. 57. Ergo hæc possibilis est.

An autem possibilitas ista, etiam præsupposita Revelatione, sola naturali Ratione *positive* demonstrari valeat, operose nonnulli litigant; cui Controversiæ me committere nolim, quippe cum per Fidem certissimi simus, non possibilem modo, sed actu Beatis cum Christo regnantibus istam Visionem esse concessam.

PROB. Pars III. Nomine Visionis comprehensivæ proprie talis intelligitur clara & adæquata Objecti cognitio non solum quoad illa, quæ in Deo sunt *formaliter*, sed etiam quoad omnes existendi & operandi modos, h. e. quoad illa, quæ *virtualiter* & *eminenter* in Deo continentur, quamque cognitionem perfectissimam ANOMÆI sibi arrogabant. Atqui ista repugnat. Ergo. Min. prob. S. Scriptura Deum non semel appellat *incomprehensibilem*, ut Jerem. XXXII. 19. *Magnus Consilio & incomprehensibilis cogitatu.* Rom. XI. 33. *O altitudo divitiarum Sapientiæ & Scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt Judicia ejus, & investigabiles Vires ejus.* Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit? Id ipsum passim affirmant Patres & definiit Concilium LATERANENSE relatum cap. *Firmiter* 1. *de Summa Trinit.* „ *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quod unus solus est verus Deus, æternus, immensus, & incommutabilis, incomprehensibilis &c.* „

113 PROB. II. Ratione. Comprehendere Objectum, est illud ita cognoscere, in quantum cognosci potest, ut cognoscentem nihil eorum lateat, ad quæ Vis Objecti infinita se extendere valet. Atqui Deus ab Intellectu creato hoc modo cognosci nequit: ergo neque comprehendi. *Maj. est* SS. AUGUSTINI, THOMÆ, & communis Theologorum, qui hac ratione comprehensionem exponunt. *Min. prob.* Scientia & Potestas Dei ad infinita se extendit: Ut ergo ista Dei Virtus infinita perfecte & adæquate cognosci posset, ex parte Intellectus creati requireretur Vis pariter infinita cognoscendi, quæ tamen creaturæ finitæ & limitatæ repugnat. *Ergo.* Imo Deus desineret esse infinitus, si ab Ente finito comprehendi, & ut ita loquar, exhaustiri posset.

114 OBJIC. contra P. II. S. Scriptura Deum sæpe appellat *invisibilem*, illumque ab Homine videri posse negat, qui textus hoc §. passim jam fuerunt adducti. *Ergo.*

RESP. *Dist. ant.* Negat Deum videri posse oculo corporis. *Conc.* Oculo mentis. *Subdist.* Naturæ Viribus sine lumine gloriæ. *Conc.* Per gratiam. *Subdist.* pro hoc Statu Vitæ mortalis. *Conc.* Pro Statu Patriæ. *Subdist.* Negat videri posse Visione comprehensiva. *Conc.* Simpliciter intuitiva. *Neg.* Cum Deus ipse in S. Scriptura revelaverit

velaverit & promiserit claram sui Visionem ; hinc apparens quorundam textuum contradictio ope præmissæ distinctionis & expositionis commode solvi potest.

OBJIC. II. Eadem S. Scriptura , & Pa-115
tres illam exponentes , claram Dei visionem soli Verbo & Spiritui Sancto ita attribuunt , ut eam non Hominibus solum , sed & Angelis denegent. *Ergo. Ant. prob. I. Joan. I. 18. Deum nemo vidit unquam : unigenitus filius , qui est in Sinu Patris , ipse enarravit. Et Joan. VI. 46. Non quia Patrem vidit quisquam , nisi is qui est a Deo , hic vidit Patrem. Atque inde Patres inferebant , Filium non esse Creaturam , eo quod Patrem cognosceret , quod omnibus Creaturis negatur. Ita S. ATHANASIUS Orat. III. contra ARIANOS : „ Aliud igitur fuerit Verbum , ut quod solum ex omnibus cognoscat , solum conspiciat Patrem , ut ex ipsis verbis colligere licet , Neminem videre Patrem , nisi qui est ex Patre. „ Ant. prob. II. S. CYRILLUS Hierosolymitanus Catech. VI. de Angelis ait , eos videre Deum , non sicut Deus est , sed quantum capere ipsi possunt. Et S. JOANNES Chrysostomus Homil. XV. in Joan. „ Deum , cujusmodi est in se , non solum Prophetæ , sed nec Angeli viderunt , nec Archangeli. „ Ant. prob. III. Illa verba Pauli Ephes. III. 8. seq. Mihi omnium Sanctorum minimo data est Gratiæ hæc , in Gentibus*

bus evangelizare investigabiles divitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio Sacramenti absconditi a Sæculis in Deo, qui omnia creavit, NB. ut innotescat Principatibus & Potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis Sapientia Dei, secundum præfinitionem Sæculorum &c. eum in Sensum exponunt, quod Angeli Deum non nisi in assumpto corpore videre potuerint. Ita præter alios THEODORETUS Dialog. I. de Immutabili. „ Sic ergo de Angelis intelligamus, audientes, quod semper vident faciem Patris; Non enim vident divinam Substantiam, quæ nec circumscribi, nec comprehendi, nec mente percipi potest & quæ universa comprehendit: sed Speciem quamdam ipsorum naturæ accomodatam. Post Incarnationem vero visus est Angelis secundum divinum Apostolum, non in similitudine Gloriæ, sed vero ac vivo utens Velamine, Carnis integumento. „ Ita & alii. Ant. prob. IV. Juxta S. Petrum 1. I. 12. In quem (Deum) desiderant Angeli prospicere. Si autem Deum clare viderent præsentem, non eum videre desiderarent; cum Desiderium sit rei absentis.

RESP. Dist. ant. S. Scriptura & Patres claram Dei Visionem comprehensivam, etiam Angelis denegant. Conc. Simpliciter intuitivam. Neg. Adversus geminos Hæreticos decertabant Patres: I. contra ARIANOS, qui

qui Filium ideo Patre minorem asseriebant, eoquod hic esset omnino invisibilis, ille visus fuerit. Inde autem arguunt, Filium quoque Deum esse Patri æqualem, quia æque invisibilis in sua natura divina, ipse autem Patrem perfecte comprehendit. II. Contra ANOMÆOS, qui comprehensivam Naturæ divinæ cognitionem sibi arrogabant. Istis ergo ostendunt, Deum a nulla pura Creatura, etiam Angelica, sed a solo Deo perspicue posse comprehendi. *Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda Dei . . . Et quæ Dei sunt, nemo cognovit nisi Spiritus Dei.* 1. Corinth. II. 10. Et hæc Responsio sufficit ad Prob. I. & II.

Ad III. Dico, Angelos ex prædicatione Evangelii quasdam Incarnationis, Redemptionis, & fundatæ per Christum Ecclesiæ circumstantias, prius non clare ipsis revelatas didicisse. *Theodoreti* verba etsi duriuscula, commode tamen de visione comprehensiva exponi possunt.

Ad IV. Desiderium hic improprie sumitur pro summa delectatione excludente omne fastidium, prout pulchre explicat S. GREGORIUS M. Moral. XVIII. 29. „ Considerandum nobis est, quoniam Satietatem solet Fastidium subsequi, ut utraque sibi conveniant, dicat Veritas, quia semper vident, dicat Prædicator egregius Petrus, quia semper videre desiderant: Ne enim sit in Desiderio anxietas,

„ xietas , desiderantes fatiantur ; ne autem
 „ fit Satietaſtis Faſtidium , fatiari deſiderant.
 „ Et deſiderant igitur ſine labore , quia
 „ Deſiderium Satietaſtis comitatur ; & fatian-
 „ tur ſine Faſtidio , quia ipſa Satietaſtis ex
 „ Deſiderio ſemper accenditur. „

116 OBJIC. III. Facultas finita attingere non poteſt Objectum infinitum. Sed Facultas intellectiva Hominiſis finita , Deus autem infinitus eſt. *Ergo.*

RESP. *Diſt. maj.* Non poteſt attingere modo infinito. *Conc.* Finito. *Neg.* Facultates enim Speciem ſuam deſumunt non tam ex Objecto , quam ex modo quo in illud tendunt ; alias ſequeretur , Deum neque abſtractive cognoſci poſſe , cum ſemper infinitus ſit.

117 OBJIC. IV. Inter Objectum & Facultatem quædam intercedere debet proportio ; nulla eſt autem finiti ad infinitum proportio.

RESP. Eſſi nulla ſit proportio in ratione Entis , aliquis tamen Ordo & habitudo eſt inter mentem creatam quatenus *intellectivam* , & Deum ut *intelligibilem* ; eoquod Intellectus tendat in omne Verum.

118 OBJIC. V. Quilibet Senſus non poteſt ferri in omne ſenſibile. Ergo neque Intellectus in omne intelligibile.

RESP.

RESP. Nego *conf.* Dispar Ratio est ; quia Sensus sunt Facultates singulares , cum determinatum habeant Organum non cuilibet rei sensibili adcommodatum : sic Organum oculi non est aptatum Sono , sed Colori : organum Auris non Colori , sed Sono &c. Intellectus autem est universalis , tendens ad omne Verum , & ut in proverbio est , intelligendo fit omnia ; neque ab Organis sensuum per se dependet.

OBJIC. contra P. III. PAULUS de futura¹¹⁹ agens Gloria ait 1. Cor. XIII. 12. *Tunc cognoscam , sicut & cognitus sum.* Atqui a Deo cognoscimur comprehensive. Ergo & nos Deum comprehensive cognoscemus.

RESP. *Dist. maj.* Cognoscam , *sicut* & cognitus sum , id est , immediate & sine ænigmate. *Conc.* Ita ut *to sicut* appellet supra modum tam perfectum , quo Deus nos comprehendit. *Nego.* Deus enim in cognoscendo infinitus non foret , nisi omnia perfectissime comprehenderet : & Homo infinitus foret , si Deum infinitum omnino comprehenderet , quod ei repugnat.

OBJIC. II. Videre totum Deum ut est¹²⁰ in se , est cognoscere omnia quæ in Deo sunt : cognoscere autem omnia , quæ in Deo sunt , est illum comprehendere. Atqui Beati Deum vident ut est in se. Ergo comprehendunt.

RESP.

RESP. *Dist. maj.* Videre Deum totum & *totaliter*, etiam quoad illa, ad quæ Dei vis infinita se potest extendere &c. *Conc.* Secus. *Neg.* Visio intuitiva per se solum requirit *clare* videre omnia, quæ Objecto *formaliter* insunt, & quædam saltem *confuse* cognoscere, quæ in eo sunt *virtualiter*: & hoc non est comprehendere.

121 OBJIC. III. Ad comprehensionem non requiritur, ut objectum cognoscatur perfectissimo modo; secus Angelus nullam omnino rem comprehenderet; quia Deus perfectiore adhuc modo eandem cognoscit. Ergo licet Deus cognoscatur perfectissimo modo, poterit tamen *absolute* comprehendendi.

RESP. *Dist. maj.* Non requiritur, ut objectum perfectissimo modo comprehendatur, *modo se tenente* ex parte cognoscentis. *Conc.* Se tenente ex parte Objecti cogniti. *Neg.* Ad comprehensionem enim requiritur, ut cognoscatur id omne, quod in Objecto concipi potest, adeo ut cognoscentem nihil lateat. Quia ergo Deus infinitam in se vim continet, a nulla Creatura finita comprehendendi valet.

122 RESOLUTIO III. Ad Visionem intuitivam requiritur Lumen Gloriæ, ut definitum est in Concilio VIENNENSI contra Beguardos & Beguinas, & refertur in Clementina ad nostram de Hæreticis.

PROB.

PROB. I. Per *Lumen Gloriæ* intelligitur Auxilium Dei supernaturale & permanens, elevans & confortans Intellectum Beati ad divinam Essentiam clare & perpetuo contuendam. Atqui ejusmodi Auxilium requiritur, ut partim ex dictis patet, partim e S. Scriptura colligitur, quæ de hoc Lumine expresse loquitur Psalm. XXXV. 10. *Apud Te est Fons Vitæ, & in Lumine tuo videbimus Lumen.* Et Psalm. LV. 13. *Ut placeam coram Deo in Lumine viventium.*

PROB. II. Ratione. Potentia naturalis &¹²³ ordinis inferioris, Actus supernaturales propriis naturæ viribus exercere non potest, nisi per Divinum Auxilium supernaturale elevetur, ut patet de necessitate Gratiæ ad actus supernaturales. Atqui Intellectus Beati tanquam causa efficiens Visionis intuitivæ, quæ est Vitalis & tamen supernaturalis, est potentia naturalis & inferior. Ergo ad hanc Visionem elevari debet per Divinum auxilium: hoc autem est ipsum lumen gloriæ. *Ergo.*

PROB. III. Sicut oculus corporalis etiam¹²⁴ plenissime sanus objecta videre non potest, nisi mediante Lumine: & sicut Intellectus humanus Veritates supernaturales cognoscere non potest sine superno lumine gratiæ; ita etiam Anima Beati Divinam Essentiam clare intueri non potest sine lumine gloriæ.

OBJIC.

125 OBJIC. I. Lumen Gloriæ non requiritur ex parte Objecti; Deus enim est per se intelligibilis: nec ex parte Intellectus; quia per se potest attingere suum objectum, quod est omne verum. *Ergo.*

RESP. Nego *ant.* quoad II. Partem. Rationem additam *Dist.* Potest per se attingere omne Verum, *naturale. Trans.* supernaturale. *Neg.* Ad hoc enim indiget auxilio gratiæ.

126 OBJIC. II. Si Lumen gloriæ foret necessarium, tunc ideo, ut Deus Intellectui Beati conjungatur: sed hoc potest fieri sine lumine gloriæ; ad hoc enim sufficit, ut Intellectus fiat independens a Phantasmatibus, fit autem independens, quando Anima separatur a corpore crasso. *Ergo.*

RESP. Nego, solam sufficere independen-
tiam a phantasmatibus; secus quilibet spiritus etiam damnatus de facto videret Deum intuitive. Requiritur ergo præterea Voluntas Dei, Intellectui Beati immediate & clare se exhibentis, quod non præstat Viatoribus, nec damnatis, sed solis prædestinatis.

127 RESOLUTIO IV. Quæ sit natura physica Luminis Gloriæ, ab Ecclesia definitum non fuit.

PROB.

PROB. Quæstiones pure Philosophicas Ecclesia definire non solet, nec, *ordinarie* loquendo, potest defectu Revelationis: sed quæ sit natura physica Luminis Gloriæ, est quæstio mere physica, quæ salva Fide in utramque partem disputari potest. *Ergo.* Hinc Concilium VIENNENSE adversus Beguardos equidem ut erroneum damnavit, *si quis dixerit, non indigere hominem Lumine gloriæ elevante intellectum ad videndum Deum*: nullo tamen Verbo declaravit, quæ hujus luminis natura & essentia, an aliquid a Deo & ab Essentia distinctum, accidensque absolutum sit. Sic alia quoque Concilia contra Pelagianos definierunt necessitatem gratiæ supernaturalis ad verum & bonum salutare, species Eucharisticas, characteres Sacramentorum &c. quin simul definire voluerint, quæ istarum rerum natura physica sit.

RESOLUTIO V. Lumen Gloriæ non est¹²⁸ Lux increata a divinitate diffusa, & ab ea realiter distincta, oculis corporeis conspicienda. *Contra Palamitas.*

PROB. Quidquid increatum est, id a Deo indistinctum & ipse Deus est; inter creatorem enim & creaturam non datur medium. Ergo si Lumen Gloriæ est lux increata, tunc a Deo distincta esse nequit. Si autem hoc Lumen ipse Deus est, tunc oculis corporeis, qui materialia solum intuentur, conspici non potest.

P. Scholliner Theol. Tom. III. G. RE.

- 129 RESOLUTIO VI. Lumen Gloriæ non est ipsa Spiritus S. Persona, Beatorum mentes illuminans, se ipsum ac Patrem in Filio exhibens. *Contra Thomassinum.*

PROB. I. Opera Dei ad extra, non sunt uni singulari Personæ propria, sed toti Trinitati communia: atqui dum Deus Beatis se conspiciendum præbet, hoc est opus ad extra. Ergo hoc non est soli Spiritus Sancti Personæ proprium.

- 130 PROB. II. In Visione beatifica Deus totus ut est, unus & trinus conspicitur: si ergo Spiritus S. est lumen gloriæ respectu sui immediate videndus; tunc & tota Trinitas immediate se conspiciendam præbere potest. Hinc Christus ad Philippum dixit Joan. XIV. 9. *Qui Videt me, videt & Patrem. Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Igitur, qui videt unam Personam, videt totam Naturam, quæ in tribus una est. Si ergo in Spiritu S. videtur Natura; tunc totus videtur Deus unus & trinus, ut est in se.

- 131 RESOLUTIO VII. Secundum Theologos Peripateticos Lumen Gloriæ est Accidens absolutum supernaturale, quod communius dicunt Habitus, & probare solent

I. Auxilium permanens est Habitus: sed Lumen Gloriæ est Auxilium permanens,
Intel-

Intellectum Beatorum stabiliter elevans ad videndum Deum. Ergo est Habitus. *Maj.* probant ab inductione gratiæ sanctificantis, Habituum Fidei, Spei, & Charitatis.

II. Visio beatifica est actio Vitalis, pro-132
cedens a principio intrinseco : ergo cum Intellectus naturalis se solo non possit hanc Visionem elicere, debet aliquid intrinsece recipere, per quod ipsa potentia elevetur : & hoc intrinsece receptum, non potest esse ipse Deus ; cum ejus perfectioni repugnet ab alio recipi ad instar Formæ recipientis, nec quidquam aliud. *Ergo.* Cetera argumenta supponunt ex Philosophia, ubi conantur probare Substantiam creatam non posse esse immediate operativam, nec sibi identificare actum secundum ; hinc Accidentia & qualitates cum naturales, tum supernaturales necessarias esse.

RESOLUTIO VIII. Theologi anti-Peripa-133
tetici communiter statuunt, Lumen Gloriæ esse ipsummet Deum, qui menti Beatorum se immediate & clare conspiciendum præbet, eamque, ne obfuscetur a Gloria Majestatis, singulariter confortat & conservat.

Supponunt inprimis ex suis principiis Philosophicis, non solum inutiles & superfluas esse tot qualitates & entitates reales, sed etiam repugnare Accidentia absoluta, existiman-

tes per sola Accidentia respectiva & modificationes, substantiæ, reales quidem, sed a substantia indistinctas, omnia sufficienter explicari posse, sed præterea

134 Probant I. S. Scriptura de Lumine Gloriæ loquens insinuat, Deum ipsum esse hoc Lumen increatum: Psal. XXXV. 10. *In Lumine tuo videbimus Lumen.* Sicut ergo in Lumine Solis videmus ipsum Solem sine alia Luce superaddita; ita in Lumine, quod Deus ipse est, videbimus Deum. Isai. LX. 19. *Non erit tibi amplius Sol ad Lucendum, nec splendor lunæ illuminabit te, sed erit tibi Dominus in Lucem sempiternam, & Deus tuus in Gloriam tuam.* Apocal. XXI. 23. *Et civitas non eget Sole neque Luna, ut luceat; nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna ejus est Agnus, seu Verbum Divinum.* Ibidem XXII. 5. *Quoniam Dominus Deus illuminabit illos.* His textibus insinuat, Deum immediate illuminare, & glorificare Beatos.

135 Probant II. Lumen Gloriæ ad hoc requiritur, ut Intellectus Beati creatus, & naturalis disponatur & elevetur supra suas Vires ad cognoscendum Deum ut est in se. Atqui nihil creatum hoc efficere potest; quod fateri oportet Thomistas, qui ideo negant in Visione beatifica dari speciem im- vel expressam; quia cum hæc aliquid creatum & finitum sit, Deum in-
crea-

creatum & infinitum tam in essendo, quam in repræsentando, exhibere non potest.

Probant III. Multi ex Adversariis, qui Lu-¹³⁶
men Gloriæ dicunt de facto esse Accidens
& Habitum, concedunt tamen, hunc Ha-
bitum absolute suppleri posse, per solum
concursum Dei extraordinarium. Ergo &
defacto sic fieri potest.

Probant IV. Deus videndus est, ut est in¹³⁷
se *immediate*: sed si videatur in Lumine
Gloriæ creato, tanquam Habitu & Acci-
dente distincto, tunc non videtur in se,
adeoque solum *mediate*. Ita Ratiocinantur
Thomistæ contra speciem impressam.

Probant V. Ad cognitionem nihil aliud¹³⁸
requiritur, quam ut Verum cognoscibile
clare & intime uniatur cum Intellectu Bea-
ti. Atqui Deus tanquam summum Verum
potest se Intellectui immediate cognoscen-
dum exhibere sine aliquo Lumine creato
& distincto. *Ergo. Minor prob. a pari.*
Lux corporalis vel Solis sine alio Lumine
supperaddito oculo conjungi potest. Ergo
etiam Deus tanquam Lux intellectualis si-
ne alio Lumine creato se Intellectui ex-
hibere, eidemque uniri potest; *omne enim*
quod manifestatur, ut loquitur PAULUS E-
phes. V. 13. *Lumen est.* Nihil ergo ex
parte Dei, utpote immediate cognoscibi-
lis, requiritur præter suam Voluntatem

clare se ostendendi : nec ex parte Intellectus aliud , quam eadem Dei Voluntas , Intellectum corroborantis & conservantis ne a Gloria Majestatis divinæ opprimatur , & ad aliud cogitandum se avertat.

139 Probant VI. Visio intuitiva est actus Vitalis ipsius Intellectus , tanquam causæ efficientis suæ cognitionis : ergo ad eam non indiget Lumine Gloriæ , si esset qualitas quædam mortua & inanimis. Quid enim est illa qualitas vitalis *ut quo* , sicut dicunt ? Eligat quisque , quod suis principiis Philosophicis , & Veritati conformius judicaverit.

§. IV.

De Exsistentia Visionis beatificæ.

140 Hactenus dictum est de Visionis intuitivæ possibilitate , ejusque modo , prætermittis illis nullius momenti , de Specie in - vel expressa , quæstiunculis ; nunc autem inquiritur , an Animæ corpore solutæ , quibus nihil amplius expiandum superest , ante corporum resurrectionem ad istam Visionem statim admittantur ? Qua de re diversi emerferunt Errores , a quibus ne Patres quidem omnes erant immunes ; ab Hæresi tamen facile excusandi , quod eo tempore ista Quæstio non satis fuerit eliquata , multo minus Ecclesiæ Universæ Judicio

cio definita. Aliqui igitur Traditione, ut ferebant, apostolica suffulti existimabant, Sanctorum Animas post generalem Corporum Resurrectionem mille annis cum Christo in hac Terra esse regnaturas, atque tunc demum ad intuitivam Dei & perennem in Cælo Visionem fore admitendas, qui & propterea CHILIASTÆ, h. e. MILLENARII fuerunt appellati, non omnes tamen ejusdem conditionis; CERINTHUS enim Apostolis cœvus, cum fociis Hæreticis istud mille Annorum regnum inter veteris Legis observantias, & corporis Voluptates etiam spurcissimas absolvendum esse contendebant. Ex adverso PAPIAS Hierapolitanus Episcopus, sacris quidem Litteris eruditus, & cum Apostolorum discipulis familiariter conversatus, sed mediocris Ingenii Vir, & sinistra Apocalypseos interpretatione abductus, quocum & Irenæus, Tertullianus, Lactantius, alique etiam catholici Patres, falso jactata quadam Apostolorum Traditione seducti sensisse perhibentur, nihil adeo absurdi confinxit, sed delicias corporis honestissimas isti mille Annorum Intervallo adpromisit, ad Exemplum Christi, qui ut loquitur S. IRENÆUS contra Hæreses V. 31.

„ Cum in medio umbræ mortis obierit,
 „ ubi animæ mortuorum erant, post dein-
 „ de corporaliter resurrexit, & post re-
 „ surrectionem assumptus est: manifestum
 „ est quia & discipulorum ejus, propter

G 4

„ quos

„ quos & hæc operatus est Dominus ,
 „ Animæ abibunt in invisibilem locum ,
 „ definitum eis a Deo , & ibi usque ad
 „ resurrectionem commorabuntur , susti-
 „ nentes resurrectionem : post recipientes
 „ corpora &c.

Alii millenario etiam rejecto Regno, & communiter quidem Armeni & Græci ante Concilii FLORENTINI tempora opinabantur, Justorum Animas licet ab omni reatu liberas ante universalem Resurrectionis & Judicii diem clara Dei Visione nequaquam fruituras, qui Error etiam tribuitur VIGILANTIO sæculi IV. Hæretico & THOMÆ cuidam Anglo. In eandem opinionem propendere videbatur JOANNES XXII. P. M. Et licet hic Error a Concilio FLORENTINO fuerit proscriptus, eum tamen iterum suscitavit CALVINUS. Et hæc quidem de actuali Existentia Visionis intuitivæ quantum ad Beatos Comprehensores præmittenda videbantur.

141 Alia est Quæstio quoad Viatores, utrum aliquibus illorum ex singulari Dei privilegio quoad aliquot saltem momenta Visio Dei intuitiva concessa fuerit? Non est autem hic Sermo de CHRISTO, qui cum Deus simul & Homo in una Persona, simulque Viator ac Comprehenzor exstiterit, Visione intuitiva haud dubie gavifus est. Idem Privilegium bene multi Theologi

gi etiam B. V. MARIE adtribuunt, etsi illius nullum sive in S. Scriptura, sive in Traditione reperiatur vestigium, neque per rationem demonstrari valeat; eoquod iste singularis favor a liberrima Dei Voluntate pendeat. Pie nihilominus credunt, Dei Matrem, utpote Gratia plenam, ista quoque intuitivæ Visionis aliquoties, saltem per intervalla quædam a Deo fuisse recreatam. Istud ergo communius disceptari solet, an Enoch & Elias a Deo rapti jam modo Visione beatifica perfruantur, aut Moyse, S. Paulus, & S. P. Benedictus eadem saltem per aliquot momenta fuerint gavisi? Cum autem ipsimet SS. Patres & Interpretes hac de re non omnino concordent, etsi negativæ sententiæ plures adherere videantur, quid probabilius censeam, distinctis Resolutionibus dabo. Primum ergo Dogma catholicum de Visione beatifica quantum ad Comprehensores, dehinc controversiam Scholæ quoad Viatores pertractabo.

RESOLUTIO I. Sanctorum per mille annos¹⁴² post resurrectionem cum Christo Regnum, sive crassum illud CERINTHI, seu spirituale PAPIÆ & plurium Patrum, merum est figmentum; sed Animæ Justorum plene purgatæ etiam ante Corporum Resurrectionem & universalis Judicii diem beatifica Dei Visione immediate perfruuntur.

PROB. Pars. I. Christus nullas carnis & sensuum delicias Sectatoribus pro remuneratione promisit, sed *beatos* pronuntiavit *mundo corde*, quoniam *Deum videbunt*. Math. V.

II. Beatorum resuscitata corpora, utpote incorruptione donata, nequidem apta, certe autem destinata non erunt ad carnalem commixtionem, nam ut ait Christus Math. XXII. 29. confundens Sadducæorum astutiam: *Erratis nescientes Scripturas neque Virtutem Dei; in Resurrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in Cælo.*

III. Juxta S. PAULUM Rom. XIV. 17. *Non est regnum Dei esca & potus, sed Justitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto.* Et Ratio est; Istis Alimentis modo indigemus, ut per transpirationem aliasque vicissitudines abscedentes corporis partes redintegremus, & a dissolutione ac corruptione præservemus, viresque restauremus: hæc ratio & finis cessabunt post resurrectionem corporis gloriosi & ab ulla corruptione aut debilitate eximendi.

143 PROB. Pars II. Christus aperte & sæpius protestatus est, Regnum suum non esse de hoc Mundo, sed aliud quoddam spirituale, in cœlesti Jerusalem perpetuo duraturum, per Prophetas & Gabrielem Arch-

Archangelum (Luc. I. 32. *Regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis*) prædictum. Imo Math. XXV. formam extremi Judicii post Corporum resurrectionem prænuntians, hanc ait a Judice proferendam esse Sententiam: *Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum a Constitutione Mundi . . . Ibunt Iusti in Vitam æternam.* Quemadmodum ergo Reprobi statim incident in damnationem æternam (*Ibunt hi in Supplicium æternum*) ; ita Prædestinati, sine intermedio quodam temporali Regno, completam quoad Corpus & Animam Beatitudinem percipient. Eodem modo & S. PAULUS de secundo Christi Adventu, Resurrectione & Judicio loquens, omne intermedium Regnum excludit: 1. Thessal. IV. 15. *Ipse Dominus in Jussu & in voce Archangeli & in Tuba descendet de cælo: & mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus.*

PROB. II. Traditione. Concilium generale 144
Constantinopol. I. in Symbolo profitetur:
cujus Regni non erit finis. Patres plerique,
præsertim latini, fabulosam hanc Apocalyp-
seos expositionem a PAPIA traductam mul-
tis modis confutarunt, ut compendio le-
gere est apud Natalem ALEXANDRUM H.
E.

E. Sæc. I. Dissert. XXVII. Art. II. pag. m. 585.

145 PROB. Pars III. Quæ jam modo ab Ecclesia definita est in Concilio LUGDUNENSI II. in Formula Fidei, in Concilio FLORENTINO Sess. ultima, in TRIDENTINO Sess. XXV. & in Extravagante BENEDICTI XII. quæ incipit: *Benedictus Deus*. Deus in S. Scriptura statim post mortem, seu Animæ a corpore separationem, supposito quod perfecte munda existat, nihilque in purgatorio igne expiandum habeat, Regnum cœleste adpromittit Psalm. CXXVI. 3. *Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini!* Paulus II. ad Cor. V. 1. *Scimus, quia si terrestris Domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus Domum non manufactam, æternam in cœlis: nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cœlo est, superindui cupientes - - - Audemus autem & bonam Voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præsentem esse ad Dominum.* Igitur persuasum erat PAULO, statim post mortem corporis Animam perventuram ad cœlum.

146 PROB. II. Ex publicis Ecclesiæ precibus & Liturgiis, quæ supponunt & asserunt, sanctos jam nunc cum Christo regnare in cœlis. Sic de S. STEPHANO proto-martyre, qui Act. VII. 55. intuens in cœlum

vidit gloriam Dei & Iesum stantem a dextris virtutis Dei, addit Ecclesia: *Vidit & introivit: Beatus homo, cui cœli patebant.* Ita & primi Christiani erant persuasi, SS. Martyres statim post obitum cum Christo in cœlis gaudere, prout in Actis Martyrum legere est. Atqui juxta effatum S. COELESTINI I. Rom. Pont. ep. 2. ad Episcopos Galliæ *Legem credendi, statuit Lex supplicandi. Ergo.*

PROB. III. Ratione. Animæ Reproborum¹⁴⁷ statim post mortem sentiunt debitas criminibus apud Inferos pœnas. Ergo & Animæ Justorum statim in cœlis percipiunt promissam meritis gloriam, seu Visionem beatificam; cum utique Deus multo magis sit pronus ad remunerandum, quam ad puniendum.

OBJIC. contra Partem I. & II. CHRISTUS¹⁴⁸ Math. XIX. 29. centuplum, & Vitam æternam promisit relinquentibus bona terrena. Ergo præter æternam Beatitudinem isto centuplo fruuntur in mille annorum Regno post Resurrectionem; cum utique multi sint, qui in hac Vita nullam Remunerationem temporalem ob Bonorum abdicationem acceperint.

RESP. *Dist.* Promisit centuplum post Resurrectionem. *Neg.* In hac Vita. *Subdist.* Centuplum Bonorum ac Voluptatum tempor-

poralium. *Neg.* Spiritualium , gratiarum
& solatii abundantissimi. *Conc.*

149 OBJIC. II. Christus ante Passionem ad Apostolos dixit Math. XXVI. 29. *Amodo non bibam de hoc genimine Vitis usque in Diem illum , cum illud bibam Vobiscum novum in Regno Patris mei.* Atqui in æterna Beatitudine locum non habebit potus Vini : ergo hæc promissio intelligi debet de Regno Christi post Resurrectionem , ante intuitivam Visionem.

RESP. *Dist.* Christus promisit se bibituram vinum novum in Regno , id est , tempore Resurrectionem inter & ascensionem medio , quod dici potest Regnum Christi , & de quo ait PETRUS Act. X. 41. *Manducavimus & bibimus cum illo , postquam Resurrexit a mortuis.* *Conc.* Post universalis Resurrectionis Diem. *Neg.* Ita hunc Locum explicat S. CHRYSOSTOMUS. Alii per cibum & potum intelligunt Spirituales delicias æternæ Beatitudinis , de quibus ait David Psalm. XXXV. 9. *Inebriabuntur ab ubertate Domus tuæ , & torrente Voluptatis tuæ potabis eos :* de quibus etiam ait Christus Luc. XIV. 15. *Beatus , qui manducabit panem in Regno Dei ,* sensu nimirum figurato : Et Luc. XXII. 29. *Ego dispono Vobis , ut edatis & bibatis super mensam , in regno meo , & sedeat super thronos judicantes duodecim tribus Israël.*

OBJIC.

OBJIC. III. S. JOANNES in Apocalypsi XX. 150
 1. seqq. istam refert factam sibi fuisse Vi-
 sionem : „ Et vidi Angelum descendentem
 „ de cœlo . . . & apprehendit Draconem . . .
 „ & ligavit eum per annos mille . . . ut
 „ non seducat amplius gentes , donec con-
 „ summentur mille anni . . . Et post hæc
 „ oportet illum solvi modico tempore. Et
 „ vidi Sedes , & sederunt super eas , &
 „ Judicium datum est illis : & animas de-
 „ collatorum propter Testimonium Jesu . . .
 „ & vixerunt & regnaverunt cum Chri-
 „ sto mille annis. Ceteri mortuorum non
 „ vixerunt, donec consummentur mille an-
 „ ni. Hæc est Resurrectio prima. Beatus
 „ & sanctus , qui habet partem in Re-
 „ surrectione prima : in his secunda mors
 „ non habet partem , sed erunt sacerdo-
 „ tes Dei & Christi , & regnabunt cum
 „ illo mille annis. Et cum consummati
 „ fuerint mille anni, solvetur Satanas . . .
 „ & seducet gentes . . . & congregabit
 „ eas in prælium . . . Et vidi Thronum . . .
 „ & vidi mortuos . . . stantes in con-
 „ spectu throni & Libri aperti sunt , &
 „ alius Liber apertus est , qui est vitæ ,
 „ & judicati sunt mortui secundum ope-
 „ ra. Et descendit ignis de cœlo & de-
 „ voravit eos : & Diabolus missus est in
 „ stagnum ignis ipsorum : & Infernus &
 „ mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc
 „ est mors secunda. „ Ex hoc textu col-
 ligitur 1. Resurrectio prima Justis propria.
 2. Po-

2. Postea Regnum 1000. annorum. 3. Hoc completo Resurrectio secunda & omnibus communis, Judicium universale, quod excipiet æterna Beatorum gloria & perpetua Damnatorum pcena.

RESP. Textus ille non debet sumi ad litteram, sed allegorice, ita ut per mille annos intelligatur tempus a Christi adventu usque ad finem mundi, quo intermedio tempore Satanæ est ligatus, ut non possit pro lubitu furere, solvendus modico tempore ante extremum Judicium occasione Antichristi. Animæ decollatorum, h. e. Justorum, maxime Martyrum, corporibus solutæ jam regnant cum Christo, sed *imperfecte*; quia nondum acceperunt glorificationem corporum, recipiendam post Resurrectionem universalem. Prima Resurrectio Justorum potest dici mors illorum, qua Animæ, corporibus tanquam sepulcris clausæ, ad vitam æternam pervenerunt. *Ceteri mortuorum non vivunt*, id est, non vivunt vitam beatam, utpote Damnati. Neque etiam post Resurrectionem & post resumpta corpora ad vitam, sed ad perpetuam mortem resurgent. Ita hunc Locum exponunt PP. & Interpretes plerique.

151 OBJIC. contra P. III. Christus Math. XX. 1. seq. sub parabola operariorum & Denarii diurni explicavit Beatitudinem æternam.
At.

Atqui Denarius solum datur ad Vesperam Diei. Ergo etiam Beatitudo æterna ad finem mundi post Resurrectionem.

RESP. I. His & aliis S. Scripturæ, ac Patrum, qui proferri possunt locis, solum probatur, Justos etiam plene purgatos nondum frui Beatitudine *completa*, quam primum acquirant post Resurrectionem universalem, dum corpora glorificata illorum unientur Animabus, & in cælum transferentur.

RESP. II. Per *Denarium* intelligi potest Beatitudo completa. Alii *Denarium* sumunt pro Beatitudine *essentiali*; omnibus Justis æquali, & per *Vesperam* Diei intelligunt finem vitæ cujuslibet Justi. Alii denique per *Denarium* intelligi volunt Regnum cælorum, quod usque ad adventum Christi tanquam ad vesperam nulli concedebatur; PP. enim V. T. in limbo expectare debebant, donec cum Christo, qui portas cæli aperuit, eo ascenderent: aperto autem jam nunc cælo, Justorum Animæ plene purgatæ immediate admittuntur.

OBJIC. II. S. JOANNES Apocal. VI. 9. 152
scribit: „ Vidi subtus altare Dei Animas
„ interfectorum propter verbum Dei &
„ propter testimonium, quod habebant
„ & clamabant voce magna dicentes: us-
P. Scholliner Theol. Tom. III. H „ que

„ que quo Domine non judicas , & non
 „ vindicas sanguinem nostrum de iis , qui
 „ habitant in terra ? Et datæ sunt illis sin-
 „ gulæ Stolæ albæ , & dictum est illis
 „ ut requiescerent adhuc tempus modicum,
 „ donec compleantur conservi eorum , &
 „ fratres eorum , qui interficiendi sunt si-
 „ cut & illi. „ Ergo SS. Martyres , alii-
 „ que Justī , nondum fruuntur Beatitudine,
 sed primum fruuntur post extremum &
 universale Judicium.

RESP. Ex ipso Textu patet , Animas jam
 esse in cælo ; nam Altare , quod vidit
 JOANNES , erat in cælo ; Altare autem est
 Christus , infra quem sunt Sancti. Non-
 dum autem habent plenam & consumma-
 tam Beatitudinem , sed tantum *unam* sto-
 lam , id est , felicitatem Animæ : alteram ,
 id est , felicitatem corporum , accipient
 in Resurrectione universali.

153 OBJIC. III. PAPIAS S. JOANNIS Discipulus
 optime potuit exponere Apocalypsin ad
 mentem sui Magistri. Atqui PAPIAS eam
 explicavit de mille annorum Regno. Er-
 go sic intelligenda est Apocalypsis.

RESP. Dubium est , an PAPIAS fuerit di-
 scipulus S. JOANNIS EVANGELISTÆ , vel al-
 terius JOANNIS. Quidquid sit , fuit Author
 hujus Fabulæ , & aliarum , ut testatur Eu-
 SEBIUS H. E. III. 39. Fuit etiam medio-
 cris

cris ingenii , adeoque deceptioni ob nimiam credulitatem obnoxius.

OBJIC. IV. S. CHRYSOSTOMUS hom. 39. in¹⁵⁴
 1. ad Cor. XV. 19. ad hæc Verba ; *si in hac Vita tantum sperantes sumus , miserabiliores sumus omnibus hominibus : sic scribit :*
 „ Si maneat Anima , & millies sit immortalis , sicut est , revera absque carne non accipiet Bona illa ineffabilia , sicut neque punietur. - - - Si enim non resurgit Corpus , incoronata manet Anima extra illam Beatitudinem , quæ est in cælis. „ Item hom. 38. in Epist. ad Hebr. XI. 39. super illa Verba : *non receperunt repromissionem - - - ut non sine nobis consummarentur* , sic scribit : „ Ne viderentur esse melioris , quam nos conditionis , si primi coronarentur ; definiit omnibus unum Tempus Coronarum. Etiam qui tam multis ante annis vicit , tecum accipiet coronam. „ Ergo Beatitudo primum post universalis Judicii Diem omnibus confertur.

RESP. ad textum. *Dist.* Anima non fruetur Beatitudine completa sine corpore post resurrectionem assumendo. *Conc.* Non fruetur interea Beatitudine incompleta. *Nego.* *Dist.* etiam alterum CHRYSOSTOMI Textum , de Beatitudine perfecta & completa simul & semel post Resurrectionem conferenda.

155 OBJIC. V. S. AUGUSTINUS millenariorum sententiam defendit, aut saltem dubius semper existit, nec unquam intuitivam Dei Visionem & cœlestem gloriam Animabus Justorum asseruit. Ergo cum maxima sit S. AUGUSTINI in Ecclesia autoritas, non poterit rejici illius sententia.

RESP. S. AUGUSTINUS initio sui sacerdotii adhæsit quidem Millenariis, sed postea mutavit mentem, & constanter docuit, Justorum animas statim post mortem pertinere ad Beatitudinem in Visione Dei intuitiva repositam; quamvis existimaverit, Animas illas beatas usque ad Resurrectionem non tam plene & perfecte esse visuras Deum, sicut post Resurrectionem. Imo dubitavit etiam, quoniam in Loco Animæ interea hac sua Beatitudine fruantur: an in ipso cœlo empyreo, an in terrestri quodam Loco, vel Sinu Abrahamæ, quæ tamen omnia Millenariis non favent.

156 OBJIC. VI. S. BERNARDUS serm. 3. de omnibus SS. tres distinguit SS. Animarum status: I. In corpore corruptibili. II. Sine corpore. III. In corpore jam glorificato. I. In Militia, II. in Requie, III. in Beatitudine consummata. Primum denique in Tabernaculis. Secundum in Atriis. Tertium in Domo Dei. „ In illam Beatitudinis Domum, inquit, non sine nobis intrabunt, nec sine corporibus suis. . . .

„ suis. . . . Neque enim præstari decet
 „ Beatitudinem integram, donec fit Homo
 „ integer, cui datur &c. „

RESP. S. BERNARDUS facile explicari potest, quod Animabus Justorum solum neget Beatitudinem *completam*, in aliis vero textibus vult, quod post Resurrectionem Deus a Beatis sit perfectius, plenius, & intensiore modo videndus.

OBJIC. VII. JOANNES XXII. sæculo XIV. 157
 R. P. docuit, Beatitudinem non nisi post Resurrectionem Justis concedendam esse; nam ut testatur RAYNALDUS ad annum 1331. N. 14. ex scriptore coævo, sæpius in publicis sermonibus *dogmatizatus est*, quod Sancti in cælo non vident, nec videbunt usque ad Diem generalis Judicii, & futuram Resurrectionem Faciem Dei, five Divinam essentiam, sed tantummodo vident, & videbunt usque ad futurum universale Judicium, Humanitatem Christi. Cum autem Theologi Galli Jussu Regis PHILIPPI contrariam Pontifici sententiam, constanter tuerentur; idem JOANNES per litteras a Rege petiit, ut istam quæstionem in utramque partem libere defendi permitteret.

RESP. *Dist.* Docuit ut Doctor privatus, quando ista quæstio nondum fuerat definita. *Conc.* Ut Pontifex aliquid definiendo. *Neg.* Neque audiendus est OKAMUS,

scriptor JOANNI infensissimus, affirmans hanc sententiam ab ipso definitam fuisse; contrarium enim patet ex ipsius Pontificis Professione, qua protestatur expresse, se, quidquid in quæstione Visionis Animarum in Sermonibus & collationibus dixerit, allegaverit, non intendisse aliquid determinare vel decidere, ut refert RAYNALDUS ad annum 1334. N. 38. Quod idem paulo ante Mortem repetiit, ut amplissimus Testis est BENEDICTUS XII. R. P. JOANNIS immediatus successor, apud RAYNALDUM ad eundem annum N. 35.

158 OBJIC. VIII. In Concilio LUGDUNENSIS II. anno 1274 istud Dogma Catholicum de Visione beatifica Animabus plene purgatis statim concedenda, jam fuit definitum. Ergo JOANNES XXII. triginta & amplius annis contrarium, saltem ut Doctor privatus, dogmatizans aut in Hæresin formalem incidit; (nam invincibilis Ignorantia Definitionis generalis Concilii in Romano Pontifice supponi non potest) aut saltem permittere non potuit, ut Dogma jam ab Ecclesia universali definitum, in utramque partem libere ventiletur.

RESP. Equidem in Concilii LUGDUNENSIS Formula Fidei definierunt Patres cum Latini, tum Græci, „ Illorum Animas, qui „ post Sacrum Baptisma susceptum nul- „ lam omnino peccati maculam incurre- „ runt:

„ runt : illas autem , quæ post contractam
 „ peccati maculam, vel in suis manentes cor-
 „ poribus, vel eisdem exutæ, sunt purgatæ,
 „ *mox in cælum recipi :* „ Nondum tamen de-
 claratum fuerat, an Animæ in cælum receptæ,
 clara etiam divinæ Essentiæ Visione frueren-
 tur : aut utrum ante Judicii generalis Diem
 solam Christi *humanam* naturam intueren-
 tur ; quod posterius non negavit JOANNES,
 Animas autem plene purgatas, jamque cœ-
 lo receptas, *intueri clare ipsum Deum Tri-*
num & unum, sicuti est, pro Meritorum ta-
men diversitate alium alio perfectius, demum
 anno 1439. a Concilio FLORENTINO in De-
 creto Unionis determinatum fuit. Nihil
 ergo JOANNES seu disputando, seu asseren-
 do, Ecclesiæ definitioni adversum docuit.

RESOLUTIO II. ENOCH & ELIAS, utpote 159
 nondum vita defuncti, Visione beatifica
 non perfruuntur.

PROB. Pars I. Viros illos Sanctitate con-
 spicuos, nondum esse mortuos. De ENOCH
 ita loquitur Sacer Textus Gen. V. 22. seq.
Ambulavit Henoch cum Deo . . . Et facti sunt
omnes dies Henoch 365 anni. Ambulavitque cum
Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. Quod
 hæc verba : *Non apparuit, quia tulit eum*
Deus, non de morte naturali, sed de Raptu
 divino ex Vitæ hujus miseriis ad locum
 quemdam quietis, accipienda sint, colli-
 gitur (1. Quia Paraphrasis Chaldaica

ONKELOS ita reddit : *Ambulavit Henoch in Timore Dei, & non comparuit, nec etiam occidit eum Deus.* (2. Quia mortuum non fuisse, testatur Paulus Hebr. XI. 5. *Fide Henoch translatus est, ne videret mortem, & non inveniebatur, quia transtulit illum Deus.* (3. Si Moyſes naturalem hujus Viri mortem describere voluisset, nulla prorsus fuisset ratio mutandi phrasin, quoad alios Patriarchas usurpatam, de quibus singulis dicere consuevit : *Vixit . . . & mortuus est* : qua tamen non utitur de Enoch; ut insinuaret, eum non per mortem, sed per translationem in alium locum, *apparere* desiisse. (4. Quia hoc ipsum affirmant Patres. IRENÆUS contra Hæres. V. 5. „ Enoch „ placens Deo, in quo placuit corpore, „ translatus est, translationem Justorum „ præmonstrans. Et Elias, sicut erat in „ plasmatis substantia, assumtus est, assumptionem Patrum prophetans. „ TERTULLIANUS lib. de Anima cap. 50. „ Trans- „ latus est Henoch & Elias, nec mors „ eorum reperta est, dilata scilicet. Ce- „ terum morituri reservantur, ut Anti- „ christum sanguine suo extinguant. „ Et libro de Resurrectione carnis cap. 58. „ Enoch & Helias nondum resurrectione „ dispuncti, quia nec morte functi; quia „ tamen de Orbe translati, & hoc ipso „ jam æternitatis candidati, ab omni Vi- „ tio, & ab omni damno, & ab omni „ Injuria & contumelia emunitatem carnis „ ediscunt

„ ediscunt &c. Item lib. adversus Judæos
 cap. 2. „ Enoch justissimum non circum-
 „ cisum, nec sabbatizantem, de hoc mun-
 „ do transtulit, qui necdum mortem gu-
 „ stavit, ut æternitatis candidatus jam no-
 „ bis ostenderet, nos quoque sine legis
 „ onere, Moyſis Deo posse placere. „
 S. AUGUSTINUS de Peccato Originali con-
 tra Cœlestium II. 23. *Eliam & Henoch*
non dubitamus ait, *in quibus nati sunt cor-*
poribus vivere. Et de Peccatorum Meritis
 & remissione I. 3. „ Si Deus Israëlita-
 „ rum Vestimentis & calceamentis præsti-
 „ tit, quod per tot annos non sunt ob-
 „ trita; quid mirum, si obedienti Homi-
 „ ni (Adamo) ejusdem potentia præsta-
 „ retur, ut animale ac mortale habens
 „ corpus, haberet in eo quemdam Statum,
 „ quo sine defectu esset annosum, tem-
 „ pore quo Deus vellet, a mortalitate ad
 „ immortalitatem sine media morte ven-
 „ turus? . . . Talem puto habitudinem
 „ adhuc in corpore animali atque morta-
 „ li etiam illis, qui sine morte hinc trans-
 „ lati sunt, fuisse concessam. Neque enim
 „ Henoch & Elias per tam longam æta-
 „ tem senectute marcuerunt: nec tamen
 „ eos credo jam in illam spiritualem qua-
 „ litatem corporis commutatos, qualis in
 „ Resurrectione præmittitur, quæ in Do-
 „ mino prima præcessit: nisi quod illi
 „ fortasse nec his cibis egent, qui sui
 „ consumptione reficiunt; sed ex quo
 H 5 „ trans-

„ translati sunt, ita vivunt, ut similem
 „ habeant fatietatem illis quadraginta die-
 „ bus, quibus Elias ex calice aquæ & ex
 „ collyride panis sine cibo vixit. „ Ex
 quibus AUGUSTINI verbis illa simul dispun-
 gitur difficultas, quæ opponi posset de
 modo sustentationis. Ad illam porro cu-
 riosam Inquisitionem, quem in locum
 translatus sit uterque & hætenus commo-
 retur? respondet S. JOANNES Chryso-
 stomus Homil. XXI. in Genes. „ Discat,
 „ non convenire humanis cogitationibus
 „ obsequi, & curiosius ea, quæ a Deo
 „ fiunt, explorare, sed credere his quæ
 „ dicuntur. Nam quando Deus aliquid
 „ pronunciat, dictis ipsius contradicen-
 „ dum non est, sed fide digniora habenda
 „ sunt, quæ a Deo pronunciantur,
 „ quam quæ Oculis nostris subiecta sunt.
 „ Enimvero Scriptura dixit, quod trans-
 „ tulit illum, & *quod viventem transtulit,*
 „ *nec mortem expertus sit &c.* „ Istis por-
 ro consonant & reliqui Patres, quos om-
 nes in medium proferre, longum foret.

160 De ELIA Propheta in conspectu ELISÆI
 ex oculis rapti, & post sollicitam inquisi-
 tionem non amplius inventi, hæc legun-
 tur 4. Reg. II. 11 - 18. *Ecce currus igneus,*
& Equi ignei dividerunt utrumque: & ascen-
dit Elias per turbinem in cælum . . . Et Eli-
sæus non vidit eum amplius. Eccli. XLVIII. 13.
Elias quidem in turbine tectus est. 1. Ma-
 chab.

hab. II. 58. *Elias dum zelat zelum ignis, receptus est in cælum.* Porro ELIAM non ita hinc fuisse abreptum ac Vita exutum, ut vivere omnino desierit, sed interim in loco ignoto quiescere, & ante extremum Judicii diem esse appariturum, ac tum demum mortales exuvias positurum; præter testimonia Patrum num. præced. allegata, constat ex Malach. IV. 1. - 5. *Ecce dies veniet succensa quasi caminus . . . . Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis. Et convertet cor Patrum ad filios &c.* Hæc autem Prophetæ verba non de JOANNE Baptista, qui in primo Christi Redemptoris Adventu præcurrit in *Spiritu & Virtute* Eliæ, sed de ELIA, secundi Adventus Christi *Judicis* præcurfore, intelligenda esse, e CHRISTI ipsius oraculo manifestum est; cum enim post gloriosam ejus in Monte Transfigurationem, in qua MOYSES & ELIAS apparuerunt, interrogassent præsentis discipuli Math. XVII. 10. seq. *Quid ergo Scribæ dicunt, quod Eliam oportet primum venire?* Christus respondit: *Elias quidem venturus est, & restituet omnia.* De ELIA quoque, non de JOANNE Verba Malachiae intelligenda esse, clare patet e LXX. Interpretum translatione, qui ita reddunt: *Ecce ego mittam vobis Eliam TIIESBITEM, antequam veniat dies Domini magna & illustris.* Nec aliter fenserunt Patres, quorum omnium loco unum profero S. JOAN-
 NEM

NEM Chrysoſtomum Homil. XLVIII. in
Math. „ Divinæ Scripturæ duos Adventus
„ Chriſti teſtantur, quorum alter jam factus
„ eſt, alter vero futurus eſt . . . Sed Prophe-
„ tæ quoque utriusque mentionem faciunt,
„ & ſecundi, cui Præcurſorem Eliam af-
„ ſerunt futurum; primi enim Joannes
„ fuit Præcurſor, quem etiam Eliam Chri-
„ ſtus appellabat; non quia Elias eſſet,
„ ſed quoniam miniſterium Eliæ faciebat.
„ Nam ſicut ille ſecundi Adventus Præ-
„ curſor erit, ſic primi fuit Joannes. Sed
„ Scribæ iſta confundentes & Populum
„ pervertentes, ſecundi Adventus ſolum-
„ modo recordabantur, & dicebant ad
„ Plebem: *Si Chriſtus hic eſſet; Elias ve-*
„ *nisset.* Quapropter Diſcipuli quoque di-
„ cunt: *Quare igitur Scribæ Eliam oport-*
„ *tere prius venire aſſerunt?* Hac de cauſa
„ Phariſæi miſerunt ad Joannem, ac inter-
„ rogabant: *Elias es tu?* Nullam prioris
„ Adventus mentionem facientes. Quam
„ Solutionem attulit Chriſtus, quia ſcili-
„ cet Elias quidem tunc veniet, ſcilicet
„ ante ſecundum meum Adventum: Et
„ nunc jam Elias venit, ipſum Joannem
„ vocans &c. „ Unde & iſtud colligitur,
univerſo Hebræorum Populo fuiſſe per-
ſuaſum, Eliam, hætenus quidem latitan-
tem, cum Enoch ante mundi finem denuo
compariturum, & ſecundum Chriſti Ad-
ventum prænuntiaturum eſſe. In quem
ſen-

fenfum etiam communiter exponuntur Verba Apocalypſeos XI. de *duobus Testibus*.

PROB. Pars II. Quod neuter horum Deum ¹⁶² intuitive conſpiciat. Ex una parte generalis Regula S. Scripturæ eſt: *Deum nemo vidit unquam*. Joan. I. 18. *Quem nullus Hominum vidit, ſed nec videre poteſt*. 1. Tim. VI. 16. Quod de Viatoribus intelligendum eſſe, Deus ipſe inſinuare videtur iſtis ad Moyſen Verbis: Exodi XXXIII. 18. *Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me Homo, & vivet*. Id eſt, mortali-um nullus videbit. Ex altera vero parte, non adeſt ſufficiens ratio, *Henochum & Eliam*, utpote adhuc Viatores mortales ab hac Regula excipiendi. *Ergo &c.*

OBJIC. I. Niſi ENOCH mortali jam Vita ¹⁶² eſſet defunctus, MOYSES non potuiſſet de eodem dicere Gen. V. 23. *Facti ſunt omnes dies Henoch 365. anni*, quos utique uſque modo ultra aliquot annorum millia protraxiſſet. *Ergo.*

RESP. MOYSES noluit explicare univerſum tempus Vitæ Enoch, ſed illud ſolum, quod viſibili & communi cum reliquis modo in Societate vixit, unde jam ad longum tempus exemptus & converſationi ſubductus, cum neſciatur ubinam locorum degat, quaſi pro civiliter mortuo repu-

reputatur, nec Anni Vitæ, omnibus incognitæ, computantur.

163 OBJIC. II. Hæc ipsa phrasis, qua utitur MOYSES loc. cit. *Non apparuit, quia tulit eum Deus*; idem significat, ac, *ex hac Vita rapi*. Nam & in aliis S. Scripturæ locis per hanc phrasin Mors naturalis exprimitur. Sic ELIAS mori desiderans, Deum rogat 3. Reg. XIX. 4. *Sufficit mihi, Domine, tolle Animam meam; neque enim melior sum quam Patres mei*. Job. XXXII. 22. *Nescio, quamdiu subsistam, etsi post modicum tollat me Factor meus*. De Justo morte prævento dicitur Sap. IV. 10. *Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est. Raptus est, ne malitia mutaret Intellectum ejus &c.* Hinc & Versio Syriaca ita reddit: *Et placuit Henoch Deo, & esse desiit, quia sumsit eum Deus*. Et Arabica: *cumque ambulasset Henoch in Obedientia Dei, defunctus est, assumpsitque eum ad se*. Ergo nihil obest, quin Vita jam nunc defunctus, Deum clare intueatur.

RESP. Dist. Hæc phrasis: *Tulit eum Deus*, aliquando designat mortem naturalem. Conc. Ubique & semper. Neg. Si enim MOYSES istis Verbis hoc loco veram Mortem exprimere voluisset, Tautologia sine ratione usus fuisset; nam dicens: *non apparuit; quia tulit eum Deus*; idem est, ac si dixisset: *mortuus est; quia mortuus est*:
quod

quod foret absurdum. Sed & SS. Patres, & communis Ecclesiæ persuasio non de Morte, sed de Vita abscondita, Verba Moyfis exponunt. Syriaca Versio facilem admittit Sensum, *esse desit*, nimirum *visibili inter Homines modo*. Arabicam autem Visionem a quodam Judæo circa annum Christi 900. adornatam, ceu prorsus infidam, & ex Ingenio Judaico profectam, communiter rejiciunt Interpretes Christiani; & merito quidem, quia & S. Paulo, & Ecclesiæ Traditioni adversatur.

OBJIC. III. HENOCHE & ELIAS jam nunc 164
in Cælum recepti sunt. Ergo ibidem fruuntur Visione beatifica. *Ant. prob. Eccli. XLIV. 16. dicitur: Henoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum. De ELIA vero 4. Reg. II. 11. Ascendit Elias per turbinem in Cælum. Sed nomine Paradisi & Cæli, intelligitur cælum empyreum, locus perpetuæ Beatitudinis; cum utique Paradisus terrestris, Aquis Diluvii dudum destructus; non amplius supersit: quemadmodum & illa Verba Christi ad latronem: Hodie mecum eris in Paradiso Luc. XXIII. 43. de vera Beatitudine exponuntur.*

RESP. *Paradisi* nomine intelligi potest locus quidam Felicitatis, ubi jucunde & tranquille sine ullo peccandi periculo vivitur; nam & Regio circa Jordanem *emacinatissima*

nissima appellatur, *sicut Paradisus Domini*. Genes. XIII. 10. *Cæli* autem nomine etiam Aër inferior intelligitur, qui sua Densitate ELIAM ab oculis ELISÆI assumti, & alio translati, abscondit: quemadmodum dicitur Psalm. LXXVII. 26. *Transtulit Austrum de cælo*: Et Volucres *cæli* appellantur Luc. VII. 5. Quodsi nomine *Paradisi* & *Cæli*, ipsa Beatorum Sedes accipienda hoc loco foret, sequeretur; clausas cæli portas non primum a Christo ascendente refferatas fuisse, sed illas jam prius Henoch, Eliæ, & Latroni patuisse, quod communi Ecclesiæ menti repugnat. Quo autem revera in loco uterque commoretur, cum SS. PP. me ignorare profiteor.

265 OBJIC. IV. Nonnisi triplex Animarum Justarum Status a Catholicis assignari potest; Vel enim sunt in Ecclesia militante, vel patiente in purgatorio Igne, vel in triumphante? Atqui ENOCH & ELIAS non amplius sunt in Ecclesia militante; utpote nullo vexati certamine Tentationis, aut alicujus periculi peccandi. Neque sunt in Ecclesia patiente; placita enim erat Deo Anima illorum, nec aliquid expiandum ipsis superfuisse videtur. Ergo sunt in Ecclesia triumphante, & consequenter vera Beatitude, ac intuitiva Dei Visione fruuntur.

RESP,

RESP. *Dist. maj.* Nonnisi triplex Animarum justarum, quæ corporibus jam solutæ sunt, Status assignari potest, & quidem pro hoc Tempore post Christi in cælos Ascensum. *Conc.* Animarum justarum, quæ adhuc unitæ existunt corporibus, aut iisdem exutæ, sed ante Christi Ascensum, non nisi triplex assignari potest Status. *Neg.* Ante enim referatas per Christum cæli portas Animæ Justorum V. T. post plenam Purgationem, aut qui nulla indigebant, ut parvuli circumcisi, aut Remedio Legis naturæ ab originali peccato emundati, extra triplicem hunc Statum in *Limbo*, seu Sinu Abrahamæ, absque visione beatifica, sed & absque dolore, suaviter commorantes, Messiam triumphatorem expectabant. *Minoris* secundo membro concesso, *Dist.* primum. Non sunt in Ecclesia militante, ut defacto militantes. *Conc.* ut nunquam militaturi. *Neg.* Pugnabunt enim adhuc cum Antichristo, Vitam naturalem tunc finient, & cum aliis Justis ad consummatam, etiam Corporis, gloriam resurgent.

OBJIC. V. Nonnulli PP. asserunt, Enoch & Eliam immortalitatis Terminos accepisse, ut ATHANASIUS Serm. de Assumpt. Dom. ideoque & Visione beata perfrui. Sic enim scribit S. HIERONYMUS Epist. LXI. ad Pamachium. „ Henoch translatus est „ in carne : Elias carneus raptus est in „ P. Scholliner Theol. Tom. III. I „ Cæ-

„ Cœlum ; necdum mortui , & Paradisi
 „ jam Coloni : habent quoque membra ,
 „ cum quibus rapti sunt atque translati.
 „ Quod nos imitamur Jejuniis , illi possi-
 „ dent Dei confortio. Vescuntur cœlesti
 „ pane , & faturantur omni Verbo Dei ,
 „ eundem habentes Dominum , quem &
 „ Cibum. „ Atqui Cibus iste cœlestis
 eos faturans , videtur esse ipsa Dei Visio ,
 de qua ait DAVID : Psalm. XVI. 15. *Satia-
 bor , cum apparuerit Gloria tua.* Et Raphaël
 ad Tobiam XII. 19. *Videbar quidem vo-
 biscum manducare & bibere : sed ego cibo
 invisibili , & potu , qui ab Hominibus videri
 non potest, utor, nempe inebriatus ab Ubertate
 Domus Dei , & Torrente Voluptatis pota-
 tus.* Psal. XXXV. 9. Clarius adhuc loqui-
 tur S. BERNARDUS Serm. VI. de Ascens.
 „ Felices plane , inquit , qui soli jam Deo
 „ vivunt , soli vacant intelligendo , dili-
 „ gendo , fruendo. „ Atqui hæc ipsa est
 Sanctorum Vita. *Ergo.*

RESP. ATHANASII Verba *Dist.* Immortali-
 tatis Terminos acceperunt , hoc Sensu ,
 quod nondum mortui , Vitam ad longissi-
 mum Terminum producant. *Conc.* quod
 nunquam mortui , nec unquam morituri ,
 sint omnino immortales. *Nego.* Obstat
 enim Universalis & immutabilis moriendi
 necessitas , qua *statutum est Hominibus ,
 e vitiatō Adami Semine descendētibz ,
 semel mori.* Hebr. IX. 27. Cum S. HIE-

RONYMUſ dicat , eos non mortuos cœleſti pane faturari ; hoc unum vult , eos non indigere corporali Alimento ; alludens ad illa Verba Chriſti Math. IV. 4. *Non in ſolo pane vivit Homo , ſed in omni verbo , quod procedit de ore Dei :* ſed per omnipotentiam Dei ſuſtentari ; quemadmodum pii mortales , vacantes Jejuniis , & Deum interea contemplantes , ſpiritu inpinguantur. Et quia nullis corporis neceſſitatibus premuntur , nullis Senſuum illecebris titillati , a Dei contemplatione non impediuntur , ideo ſoli Deo vacant *continuo* , quod mortales faciunt ſaltem *per Intervalla* : Qui eſt ſenſus Verborum S. BERNARDI.

OBJIC. VI. Religioſus Carmelitarum Ordo Patriarcham ſuum Eliam ſolenni Feſto ab Eccleſia approbato quot annis devote colit : atqui cultum ejusmodi Viatoribus exhibere non licet. Ergo jam cum Sanctis in Cœlo glorioſe regnare ab Eccleſia exiſtimatur.

RESP. *Diſt. min.* Cultum ſolennem & religioſum Viatoribus exhibere non licet , ordinarie. *Conc.* Non licet alicui , de cujus Sanctitate e S. Scriptura conſtat , & qui in gratia confirmatus , atque propter ſublata peccandi pericula jam , *ab extrinſeco* ſaltem , impeccabilis eſt , & beato Exitu Vitam conſummabit , uti ex Apocalypſi XI. de ELIA conſtat. *Neg.* „ Dupli-

„ plici enim ex causa, ut loquitur S. MA-
 „ XIMUS Serm. 2. de S. EUSEBIO Vercel-
 „ lensi, utilius est, Hominum magis me-
 „ moriæ laudem dare quam vitæ; ut illo
 „ potissimum Tempore Merita Sanctitatis
 „ extollas, quando nec laudantem Adula-
 „ tio movet, nec laudatum tentat Elatio
 „ &c. „ Quia ergo militantium Finem
 non prævidemus, Illique in lubrico adhuc
 cespitare possunt, orandum potius pro il-
 lis est, ut ad Coronam perseverando per-
 veniant, quam incerta eorum Merita ce-
 lebrare. De Eliæ autem Sanctitate præ-
 senti, & futura perseverantia, ex Revela-
 tione certissimi sumus. Igitur diversa hu-
 jus & aliorum est Ratio.

¶ 68 OBJIC. VII. Nisi ENOCH & ELIAS æter-
 na jam Vita fruerentur & in Termino fo-
 rent constituti; tunc adhuc Viatores essent,
 & continuo mereri, hocque Meritorum
 Cumulo per tot mille annos fere in im-
 mensum aucto, Ipsum B. V. Mariæ Me-
 ritum superare possent. At videtur in-
 credibile, ut Reginae Sanctorum omnium
 ab aliquo, ne dicam superetur, sed vel
 adæquetur Meritum. Ergo jam Vita fun-
 ctos, credere fatius est.

RESP. Etiam si aliquo Sensu adhuc Viatores
 existant; non tamen necesse est, ut continuo
 mereantur; quia vel carent occasione Pu-
 gnæ & Meriti, utpote nullis Tentationi-
 bus

bus pulsati; vel etiam destituuntur pleno Usu Rationis & Libertatis, dormientibus forte, quam Vigilantibus similiores, ante quorum oculos mille anni, sicut dies hesternæ quæ præteriit. Quodsi Aliquis adhuc mereri illos existimet, per me licebit; neque tamen B. V. MARIE unquam exæquabunt Meritum, quod non a Temporis longævitate, sed charitatis Fervore longe intensissimo metiendum esse reor, quo B. V. consummata in brevi explevit tempora multa, Sanctorum omnium gratia plena.

RESOLUTIO III. Probabilius videtur, nec MOYSEN, nec PAULUM intuitiva Dei Visione in vita mortali fuisse donatos.

PROB. A Regula generali S. Scripturæ non est facienda Exceptio sine gravissima ratione, v. g. occurrentis cujusdam contradictionis, aut resultantis in Deum Imperfectionis. Atqui Regula S. Scripturæ generalis est, quod Deum nemo vidit unquam, nec videre possit intuitive. ex N. 161. & nulla adest Ratio, siue Moysen, siue Paulum excipiendi. Ergo Deum in Via intuitive non viderunt. *Min. prob. I. de MOYSE.* Si ulla esset Ratio illum excipiendi, tunc ista, quia Exod. XXXIII. 11. dicitur: *Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui Homo ad Amicum suum.* Atqui hæc Ratio

I 3

non

non sufficit ; His enim verbis solum insinuat, quod Deus ipse in assumpta quadam specie, seu humana facie, cum Moyse fuerit locutus : non autem, quod propriam naturam divinam ei conspiciendam præbuerit, quod patet e Verbis sequentibus. Petierat Moyse l. c. 13. Si inveni gratiam in conspectu tuo, *ostende mihi faciem tuam*. Dixit Dominus : *facies mea præcedet te*. Iterum ait Moyse : *ostende mihi gloriam tuam*. Respondit Deus : *Ego ostendam tibi omne Bonum* : h. e. rem optimam atque pulcherrimam. Rursum ait Deus : *Non poteris videre faciem meam : non enim videbit me Homo & vivet . . .* Ecce est locus apud me, & stabis supra petram. Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, & protegam dextera mea, donec transeam : tollamque manum meam, & videbis posteriora mea (effectus meos, v. g. splendorem insolitum) *faciem autem meam videre non poteris*. E quo integro discursu istud oritur ratiocinium. MOYSES quod a Deo petiit, non impetravit, ut patet. Atqui secundum Adversarios desiderabat Deum, ut est in se, videre. Ergo non vidit Deum intuitive, sed figuram quamdam assumptam.

170 Respondent Adversarii, his verbis solum probari, quod Moyse Deum non viderit oculis corporis, nec *comprehensive*, aut
etiam

etiam visione intuitiva *permanente*, sed solum *transeunte*.

CONTRA est I. Responsum Dei exponendum est ad mentem petentis. Atqui Moy-
ses non desideravit visionem comprehen-
sivam, quam impossibilem esse ignorare
non potuit; neque intuitivam permanen-
tem, ut facile colligitur ex modo loquen-
di. Ergo desiderabat transeuntem, nec
tamen eam impetravit.

CONTRA est II. Visionem intuitivam Moy-17E
si, vel ulli Mortalium fuisse concessam,
PP. communissime negant, sic CLEMENS
Alexandrinus Stromat. V. 1. Tom. II. opp.
pag. 647. nov. Edit. Post præmissa Ver-
ba Dei: *Nemo videbit faciem meam & vi-
vet*, scribit: „Clarum est enim, nemi-
„nem unquam Vitæ Tempore posse Deum
„evidenter comprehendere „h. e. intui-
„tive videre; comprehendere enim neque
post mortem potest. S. AUGUSTINUS Epist.
147. n. 14. ad Quæstionem, quomodo
Patriarchæ & Moyfes Deum viderint:
respondet: „Deum se ipsis conspicuum
„præbuisse ea specie, quam Voluntas ele-
„gisset etiam latente natura. . . . Ipse er-
„go erat in ea specie, qua apparere vo-
„luerat, non autem Ipse apparebat in na-
„tura propria, quam Moyfes videre cu-
„piebat, ea quippe promittitur Sanctis
„in alia Vita. Unde quod responsum est

„ Moyſi : *non videbit me Homo & vivet*,
 „ verum eſt ; quia nemo poteſt faciem
 „ Dei videre , & vivere. „ Ita quoque
 S. GREGORIUS M. *Moralium VIII. 38.*
 „ Quamdiu hic mortaliter vivitur , videri
 „ per quasdam Imagines Deus poteſt , ſed
 „ per ipſam Naturæ ſuæ Speciem non po-
 „ teſt. Hinc eſt , quod Moyſes , qui cum
 „ Deo facie ad faciem loquebatur , cur petebat
 „ Deum videre , quem videbat ? Ex hac
 „ ejus petitione colligitur , quia eum ſi-
 „ tiebat per incircumſcriptæ Naturæ ſuæ
 „ claritatem cernere , quem cœperat per
 „ quasdam Imagines videre. „

172 *Min. prob. II. de S. PAULO.* Si ulla fo-
 ret Ratio illum a Regula generali exci-
 piendi , tunc propter illum *Raptum* , quem
 2. Corinth. XII. 2. his verbis deſcribit :
 „ Scio Hominem in Chriſto ante Annos
 „ quatuordecim , (ſive in Corpore ne-
 „ ſcio , ſive extra Corpus neſcio , Deus
 „ ſcit) raptum huiusmodi uſque ad ter-
 „ tium Cœlum. Et ſcio huiusmodi Ho-
 „ minem , (ſive in Corpore , ſive extra
 „ Corpus , neſcio , Deus ſcit) quoniam
 „ raptus eſt in Paradifum , & audivit ar-
 „ cana Verba , quæ non licet Homini lo-
 „ qui. „ Atqui ex his Verbis non pro-
 batur Exceptio. *Ergo. Min. prob. I.* Si
 Paulus in illo Raptu Deum intuitive vi-
 diſſet , tunc utique ſciviſſet , an in corpo-
 re , vel extra Corpus tunc fuerit ; debuiſ-
 ſet

set enim in Deo etiam se ipsum videre, ut Beati se nunc vident. Atqui Paulus iterato affirmat, se istud nescire. Ergo intuitive non vidit. II. PAULUS non dicit, se Deum *vidisse*, sed *audiisse* arcana Verba. Audire autem, non est Deum intuitive videre. III. PAULUS ipse in principio cit. cap. ait: *Si gloriari oportet (non expedit quidem) veniam ad Visiones & Revelationes Domini.* Ergo ille Raptus non erat, nisi sublimis quædam Visio, quæ & aliis contigit Sanctis, Contemplatio, & Mysteriorum Revelatio, quæ ipse didicit *non ab Hominibus, neque per Hominem*, ut loquitur initio Epistolæ ad Galatas. IV. Post illum Raptum scripsit 1. Corinth. II. 9. *Oculus non vidit, nec auris audiuit, NB. nec in cor Hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Et 1. Tim. VI. 16. *Quem nullus Hominum vidit, sed nec videre potest.* Quod utique falsum foret, si mente intuitive vidisset præparatam diligentibus Beatitudinem.

OBJIC. I. pro MOYSE. Deus eidem pro-173
misit: *Ostendam tibi omne Bonum.* Atqui omne Bonum, Deus ipse est. Ergo promisit Deus, quod se ipsum ostendere, h. e. intuitive videndum præbere velit.

RESP. *Dist. conf.* Promisit quod se intuitive videndum præbere velit, post hanc Vitam. *Conc.* In Vita præsentem. *Neg.*

Addit enim : *Non videbit me Homo , & vivet.*

- 174 OBJIC. II. Deus locutus est Moyfi Facie ad faciem , ex N. 169. & ille haud dubie colloquentem Dominum vidit. Atqui videre facie ad faciem , est intuitive videre , secundum illud Pauli 1. Cor. XIII. 12. *Videmus nunc per Speculum in ænigmate , tunc autem facie ad faciem.*

RESP. *Dist. maj.* Deus Ipse in assumpta quadam visibili forma loquebatur , & hanc vidit Moyfes. *Conc.* Vidit in propria Natura divina. *Neg.* Nam & Deuteron. V. 4. dixit Moyfes ad Populum : *Facie ad faciem locutus est nobis in Monte de medio Ignis : & tamen certum est , quod Populus nec Deum ipsum in Natura , nec in Forma assumpta conspexerit ; ait enim Moyfes cit. lib. IV. 12. Vocem Verborum ejus audistis , & faciem penitus non vidistis.*

- 175 OBJIC. III. De eodem Moyse dixit Dominus Num. XII. 6. *Si quis fuerit inter vos Propheta , in Visione apparebo ei , vel per Somnium loquar ad illum. At non talis Servus meus Moyfes , qui in omni domo mea fidelissimus est : Ore enim ad Os loquor ei : & palam & non per ænigmata & figuras Dominum videt. Unde sic arguitur. Qui videt Deum non per ænigmata & figuras , intuitive videt. Atqui Moyfes &c.*

RESP.

RESP. *Dist. maj.* Qui videt Deum non per ænigmata & figuras, sed in propria natura, hic intuitive videt. *Conc.* Qui videt quidem Deum ipsum familiariter colloquentem, non tamen in propria natura, sed forma assumpta. *Neg.* Hoc autem posteriore modo Moyſes vidit; faciem enim Dei vivus videre non potuit. Hinc in Hebræo ita legitur: Ore ad os loquar ei, palam, & non per ænigmata, & figuram Domini considerat, nempe alienam ad tempus assumptam. Et LXX. ita reddunt: Os ad os loquar ei, in Specie & non per ænigmata, & Gloriam Domini videt, h. e. posteriora Dei, illustrem quemdam effectum. In eo itaque sita erat prærogativa Moyſis præ aliis Prophetis minoribus, quod his per ænigmata, v. g. ostensionem currus, Ossium &c. ubi aliud videtur, aliud significatur: aut per Somnia, & ipsa ænigmatis plena, ut erat Scala Jacobi, Boves Pharaonis, Statua Nabuchodonosori &c. Moyſi autem Deus ipse quamvis in forma aliena apparens, Decreta sua aperte, ut inter Amicos assolet, manifestaverit.

OBJIC. IV. Plures PP. Deum intuitive 176
a Moyſe visum fuisse asserunt. I. S. BASILIUS M. Homil. I. in Hexaëmeron, „ sic
„ itaque, ait, qui ipsam faciem Dei æ-
„ qualiter cum Angelis videre dignus fa-
„ ctus est, ea quæ a Deo audivit, nobis
„ recen-

„recenset. „ II. S. AMBROSIIUS Lib. II. in Hexaem. cap. 2. „ Hic itaque non in „ Visione, neque in Somniis, sed Ore ad „ Os cum Deo summo locutus, neque in „ Specie, neque per ænigmata, sed clara „ atque perspicua præsentia divinæ cogni- „ tione dignatus. „ III. S. Augustinus si- milia scribit cum Lib. XII. de genesi ad litteram cap. 27. tum Epist. 147. cap. 13. *Ergo.*

RESP. Videntur quidem aliqui Patres op- positæ aliquando favisse Sententiæ: in hac autem Quæstione, ubi nihil definitum est, licebit cum Patribus contra alios sentire, qui tamen adhuc commode exponi possunt. Nam secundum BASILIUM in eo Moyse Angelis erat coæqualis, quod ut illi, ita & ipse Deum viderit; hac tamen cum differentia; quod Angeli Deum videant in propria natura, Moyse autem in aliena ad tempus assumpta. Secundum AMBROSIIUM Moyse dignus habitus est, ut cum ipso Deo præsentem, sed non in propria natu- ra apparente loqueretur. Ut vero AUGU- STINUS secum ipso (N. 171.) concilietur, observandum est, quid Ipsemet de libris suis ad Genesin scribat Retractat. II. 24. „ In quo Opere plura quæsitæ, quam in- „ venta sunt, & eorum quæ inventa sunt, „ pauciora firmata; cetera vero ita posi- „ ta, velut adhuc requirenda sint. „ In allegata quoque Epistola subdubitanter lo- quitur:

quitur: *Non est incredibile: forte ea contemplatione dignum eum habuit &c.* Differri tamen nolim, Illum in oppositam Sententiam aliquatenus inclinasse.

RESOLUTIO IV. An S. P. BENEDICTUS in intuitiva Dei Visione aliquando fuerit recreatus, difficulter determinari potest.

Ex una enim parte adest Regula generalis, quod Viatorum nullus Deum videre queat, ex N. 161. Nec adest sufficiens Ratio S. Patrem ab hac Regula excipiendo.

Ex altera autem parte duorum effata Rom. Pontificum pro Visione beatifica S. Benedicto concessa testari videntur. Ita enim S. GREGORIUS M. Dialog. II. 35. de S. Benedicto scribit: „Mira autem res
„valde in hac Speculatione secuta est;
„quia sicut postea ipse narravit, omnis
„etiam Mundus velut sub uno Solis Radio collectus, ante oculos ejus adductus est. „Hanc porro Visionem Interlocutori PETRO ita exponit S. GREGORIUS: „Animæ videnti Creatorem angusta est omnis Creatura. Quamlibet enim
„parum de Luce Creatoris aspexerit,
„breve ei fit omne quod creatum est;
„quia ipsa Luce Visionis, intimæ Mentis laxatur Sinus, tantumque expanditur in Deo, ut superior existat Mundo.
„do.

„ do. *Fit vero ipsa videntis Anima etiam*
 „ *super semet ipsam : cumque in Dei Lu-*
 „ *mine rapitur super se , in interioribus*
 „ *ampliatur , & dum sub se conspicit ex-*
 „ *altata , comprehendit quam breve fit ,*
 „ *quod comprehendere humiliata non po-*
 „ *terat. Vir ergo Dei . . . hæc procul du-*
 „ *bio cernere non nisi in Dei Lumine pote-*
 „ *rat. Quid itaque mirum , si Mundum an-*
 „ *te se collectum vidit , qui sublimatus in*
 „ *Mentis Lumine extra Mundum fuit ? Quod*
 „ *autem collectus Mundus ante Oculos*
 „ *ejus dicitur ; non Cælum & Terra con-*
 „ *tracta est , sed Videntis Animus est di-*
 „ *latatus , qui in Deo raptus , sine Diffi-*
 „ *cultate potuit videre , quod infra Deum*
 „ *est &c. ,* URBANUS VIII. in Bulla An-
 „ no 1632. XII. Cal. April. data , ait ,
 „ Quod S. Benedictus divina interius Lu-
 „ ce splendens , sublatus in Mentis Lumi-
 „ ne superior Mundo , & expansus in Deo
 „ Mentis laxato Sinu *beatifico Lumine Im-*
 „ *becillitatem Intellectus Deum ipsum , &*
 „ *in ipso Deo adhuc mortalis , omne quod*
 „ *infra Deum est , videre meruerit. ,*
 Paria fere scribit S. BERNARDUS Serm. IX.
 de Diversis. „ Ad hanc Excellentiam vi-
 „ dendi Deum *absque vehiculo Creaturæ ,*
 „ licet ad modicum , rapta videtur illa Ani-
 „ ma , quæ collectum sub uno Solis Ra-
 „ dio Mundum universum conspexit. „
 Ex istis Testimoniis hoc formari potest
 Testimonium. Qui Deum vidit , & in
 Deo

Deo Creaturas, & *absque Vehiculo Creaturæ* vidit, & *beatifico lumine* vidit; Deum intuitive vidit. Atqui S. BENEDICTUS ita vidit, ex præmissis. *Ergo.*

Maj. prob. Qui Deum videt in Creaturis, per effectus ad Deum assurgendo, *abstractive videt.* Ergo qui vidit Deum, ut causam, & in Deo Creaturas, ut Effectum; & quidem *absque Vehiculo Creaturæ*, & *beatifico Lumine*, Deum intuitive, & *immediate*, & *glorioso*, saltem ad Momentum vidit. Plura, quæ in utramque Partem moveri possent dubia, lubens præmitto, & liberam Optionem Sapienti Lectori relinquo.

§. V.

De Objecto Visionis beatificæ.

Duplex beatæ Visionis Objectum statui¹⁷⁸ solet, *Primum*, quod per se primo videtur, & in eo alia, quod est Deus secundum Essentiam: & *Secundarium*, quod conspicitur in priore; & in hoc sunt Creaturæ, quæ vel in genere aut individuo considerantur, & aliæ vel ut mere possibiles, aliæ quondam existentes, præteritæ, præsentæ, futuræ &c. De Objecto primario quæritur, an Beati omnia, quæ sunt in Deo, tam absoluta quam relativa videant, aut utrum Deus sine Attributis, aut

aut una Persona sine altera videri possit, quod affirmant Scotistæ. De Secundario autem, quas Creaturas Beati in Deo videant?

179 RESOLUTIO I. Beati clare cognoscunt divinam Essentiam, & omnia cum illa identificata, tam absoluta, quam relativa. *Communis.*

PROB. I. Secundum SS. Litteras 1. Joan. III. 2. Videbimus Deum sicuti est. Et Concilium FLORENTINUM in Decreto Unionis statuit, Animas videre clare Deum trinum & Unum, sicuti est.

180 PROB. II. S. AUGUSTINUS Libro *de diligendo Deo* cap. 18. ait: *Quod hic crediderunt, ibi videbunt.* Atqui modo credimus Deum unum & Trinum cum omnibus Attributis. Ergo ibi ita videbimus. Hoc ipsum dicit DAVID Psalm. XLVII. 9. *Sicut audivimus, sic vidimus in Civitate Domini Virtutum, in Civitate Dei nostri.*

181 PROB. III. Ratione. Visio intuitiva objectum attingit, ut est in se, cum omnibus quæ in illo existunt, & hæc Visio cum sit beatifica, Intellectum Beati perfecte satiare debet, juxta illud Psalm. XVI. 15. *Satiabor, cum apparuerit Gloria tua.* Atqui Deus in se est unus & trinus, omnes omnino Perfectiones & Attributa complectens:

plectens : & nisi Beati id omne viderent, non fatiarentur ; continuo enim desiderarent & reliqua clare conspiciere , quæ adhuc latebant. *Ergo.*

Quod vero attinet Attributa , quæ re-182
spectum dicunt ad Creaturas , illa non necessario videntur , nisi quoad Rationes primarias & generales , non vero secundarias & speciales ; Qui enim Deum intuitive videt , illum quidem simul cognoscit ut potentem , scientem &c. non tamen omnia illa videt , ad quæ Dei Scientia & Vis se extendere valet , v. g. omnia possible , futura libera &c. Secus Beati Deum comprehenderent.

RESOLUTIO II. Deus sine Attributis , aut 183
una Persona sine altera videri nequit.
Contra Scotistas.

PROB. I. Christus Philippo petenti : *O-*
stende nobis Patrem , respondit Joan. XIV.
9. *Qui videt me , videt & Patrem. . . .*
Non creditis , quia ego in Patre , & Pater
in me est ? Sicut ergo Pater non potest
non esse in Filio , & vicissim , ita unus
sine altero videri nequit. Hinc dicit S.
Augustinus in Psalm. LXXXV. 21. „ Pa-
„ tris & Filii separari non potest Visio.
„ Ubi non separatur Natura & Substan-
„ tia , Visio separari non potest. „

184 PROB. II. Ratione. Visio intuitiva necessario debet esse adæquata & perfecte fatiativa ; cognitio enim particularis solum est *abstractiva* , juxta illud 1. Cor. XIII. 12. *Nunc cognosco ex parte ; tunc autem cognoscam , sicut & cognitus sum.* Si autem aliquid primarium Dei non videretur ; Visio non esset adæquata. Nec fatiativa.

185 OBJIC. contra utramque Resolutionem. I. Si Beati omnia in Deo viderent , tunc infinitas Perfectiones viderent. Atqui Intellectus finitus cognoscere nequit infinita. *Ergo.*

RESP. Nego *maj.* Non enim sunt Perfectiones infinitæ quoad numerum , sed una simplicissima & indivisibilis Entitas. Quodsi etiam darem , eas esse infinitas ; sunt tamen identificatæ. Ergo eo ipso debent simul videri ab illo , qui ipsam essentiam videt , ut est in se , etiamsi non videat modo infinito.

186 OBJIC. II. Perfectiones inter se , & ab Essentia distinguuntur Virtualiter. Ergo potest una sine altera cognosci. *Conseq. prob.* Quod virtualiter distinguitur , potest sine altero a se distincto terminare actum Intellectus , cum possit una sine altera concipi.

RESP.

RESP. Nego *conseq.* Potest quidem una sine altera concipi in Visione *abstractiva*, cum Intellectus sine Lumine Gloriæ non possit omnia simul concipere, quæ sunt in Deo realiter unum; hinc fundamentum accipit unam cogitandi post alteram, & sine illa: sed in Visione *intuitiva*, ubi Deus videtur ut est in se, debent omnia simul videri, prout sunt identificata in Deo.

OBJIC. III. Divinæ Personæ inter se realiter distinguuntur. Ergo potest una sine altera videri. 187

RESP. Nego *conf.* Ratio est; quia etsi, Personæ inter se sint distinctæ, sunt tamen identificatæ cum essentia, quæ videtur, ut est in se, adeoque cum tribus Personis.

OBJIC. IV. Essentia Divina etiam sine Personis est sufficiens objectum Beatitudinis, cum sit infinitum. Ergo sine Personis potest videri. 188

RESP. Nego *ant.* Etiam si Essentia sit infinita, est tamen etiam simplicissima, consequenter debet tota simul videri: aliunde autem Intellectus Beati non videretur esse plene satiatus, si sciret, ipsi aliquid, quod cum Essentia unum est, videndum superesse.

189 RESOLUTIO III. Beati vident in Deo aliquas creaturas, & *primo* ordinem hujus universi, ac species ad ejus perfectionem pertinentes, *secundo* quædam possibilia saltem confuse.

PROB. Pars I. Id omne concedendum est Beatis, quod ad Statum Beatitudinis pertinet, si aliunde nihil obstat; atqui videre in Deo aliquas creaturas & maxime ordinem universi, ad statum Beatitudinis pertinet. Ergo. *Min. prob.* Beatitudo est Status omnium Bonorum aggregatione perfectus: sed videre in Deo aliquas creaturas, & maxime ordinem universi, Species rerum &c. est aliquod Bonum; cum etiam Viatores istarum rerum Scientiam maxime appetant. Ergo.

190 PROB. Pars II. Beati vident in Deo omnipotentiam; cum videant omnia Divina Attributa: sed hanc videre non possunt, nisi saltem confuse videant possibilia, tanquam omnipotentiae terminum. Ergo.

191 RESOLUTIO IV, Beati vident præterita & præsentia, quæ ad ipsos spectant, præcipue Preces ad illos directas. *Contra Protestantes*, qui propterea Sanctorum invocationem reprobant, quiastrarum rerum nullam habere notitiam existimant.

PROB.

PROB. Pars I. Ex S. Scriptura, quæ Angelos res nostras cognoscere, sæpe affirmat. Ergo idem dicendum de Sanctis. *Ant. prob.* Paulus 1. ad Timot. V. 21. *Testor coram Deo & Christo Jesu, & electis Angelis:* Frustra vero testes invocaret Angelos, si nullam nostrarum rerum haberent notitiam. Et, ut cum D. AUGUSTINO loquar, dormientes Testes adhiberet. Idem 1. ad Cor. IV. 9. *Spectaculum facti sumus Mundo, & Angelis, & Hominibus.* Ergo conspiciunt nos. Luc. XV. 10. Christus ait: *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.* Vident ergo actus etiam occultos Pœnitentis. Math. XVIII. 10. monet: *Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis; dico enim vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* In quæ verba S. HILARIUS Pictaviensis: „ Salvatorum igitur per Christum orationes Angeli quotidie Deo offerunt &c. quod idem patet ex Lib. Tobiaë XII. ubi Raphaël ad seniore a ait: *Quando orabas cum Lacrymis . . . ego obtuli orationem tuam Domino.* Item ex Lib. 2. Mach. XV. constat: Oniam & Jeremiam jam defunctos apud Deum orasse pro populo hebræo, & speciatim pro Juda Machabæo. Si ergo Angeli, qui nostrorum curam gerunt: Si Sancti V. T. nondum Visione intuitiva donati: si Sancti etiam Viatores secreta aut futura non raro ex Dei manifestatione viderunt; quis negabit, Beatos

jam in cœlo Regnantes videre illa, quæ ad ipsos specialiter pertinent. Hinc observat S. THOMAS P. III. q. 10. præter Preces ad Sanctos pertinere illa, quæ ad ipsos spectabant, dum viverent, Familiam, Diœcesin, ordinem institutum, Plebem &c.

192 PROB. II. Ex PP. S. AMBROSIIUS de Obitu THEODOSII ait, ipsum in Cœlo curam habiturum HONORII & ARCADIO Filiorum. S. AUGUSTINUS Ep. 259. ad Cornelium, quem ad meliorem vitam post obitum uxoris revocare conatur, scribit: „Tua conjux te recordatur, te casta non vult ad pœnam venire Mæchorum. GREGORIUS Mag. Lib. XII. Moraliū C. 17. „An „aliquid nesciant, qui Scientem omnia „sciunt? an fratres suos periclitantes non „videant, non curent? „Denique Concilium SENONENSE in Decreto fidei cap. 13. ait: „Beatis pervium esse conforme illud „Divinitatis speculum, in quo quidquid „eorum interfit, illucescat. „

193 PROB. III. Ratione. Quilibet naturalem habet Inclinationem, & Amorem quasi infinitum erga suos, ut eos juvare, & consequenter Res eorum cognoscere cupiat. Ergo conveniens videtur, ut Deus honestissimum eorum Desiderium, inane esse non patiatur. Vid. dicta Tom. II. N. 79. seq.

OBJIC.

OBJIC. I. Ecclesiastis IX. 5. dicitur: *Viv-194*
uentes sciunt se esse morituros, mortui vero
nihil noverunt amplius. Ergo Beati nihil
 vident de Rebus creatis.

RESP. Textus intelligi non debet de om-
 nibus mortuis, sed de Damnatis, aut ad
 Limbum Patrum in veteri testamento de-
 scendentibus, non vero de Beatis intuiti-
 ve Deum videntibus.

OBJIC. II. Rex JOSIAS speciali Privilegio *191*
 Dei immatura morte hinc fuit abreptus, ne
 videret mala gentis suæ 4. Reg. XXII. 20.
Ergo.

RESP. JOSIAS utique non fuit admissus ad
 Visionem beatificam ante Christum; igitur
 in Deo videre non poterat mala Gentis
 suæ. Dein textum *Dist. Ne videret mala*
Gentis suæ, ut vivens, eorumque parti-
 ceps fieret. *Conc.* Ne videret etiam post
 mortem, saltem ex Revelatione Dei.
Neg.

OBJIC. III. S. AUGUSTINUS L. *de cura pro* *196*
mortuis docet, Mortuos nullam habere
 Viventium notitiam & curam; nam c. 15.
 post plura Argumenta in hanc rem prola-
 ta, ita concludit: *Proinde fatendum est,*
nescire quidem mortuos, quid hic agatur.

Respondent plerique cum D. THOMA, AUGUSTINUM loqui solum dubitanter, non assertive. Explicari autem potest, illum velle, quod Beati non omnia sciant, sed ea solum, quæ volunt scire; sic enim scribit cap. 5. „ Possunt Spiritus mortuorum „ aliqua, quæ hic aguntur, quæ necessarium est, eos nosse, & quæ necessarium non est, eos non nosse, non solum præterita vel præsentia, verum etiam futura spiritu Dei revelante cognoscere.

197 OBJIC. IV. Idem AUGUSTINUS cit. Lib. docet, Beatos, de quibusdam rebus acquirere notitiam per informationem Angelorum, aut Revelationem Animarum noviter defunctorum. Ergo non vident aliquid in Deo.

RESP. Videtur quidem S. AUGUSTINUS asserere, Beatos nostrarum rerum notitiam eo modo acquirere. Sed nempe *dubitando* dicit: vel quod aliquarum rerum notitiam hoc modo acquirant, non autem omnium earum, quæ ad ipsos pertinent.

198 RESOLUTIO V. Sancti in Deo non vident omnia præterita, præsentia, vel futura, nec omnia possibilia.

PROB. I. Pars. Essentia Divina non est Speculum necessarium, in quo omnia quæ sunt ab extra, videri debeant: & aliunde Beato-

Beatorum non interest, videre singula, quæ ad eorum Personam & Statum non pertinent. Sed multa præterita, præsentia & futura ad eos nihil attinent. *Ergo.*

PROB. II. Arcanæ cogitationes, quæ ad ipsos non fuerunt directæ, ab iis non videntur, eo ipso; quod ad eos non spectent: hæc autem possunt esse præteritæ, præsentæ, & futuræ. Ergo omnia illa non vident, sicut nequidem Angeli.

PROB. III. De futuris. CHRISTUS ait Math. XXIV. 36. *De Die autem illa vel hora, Iudicii nemo scit, neque Angeli cælorum. Ergo neque Beati.* Idem dicendum de aliis futuris contingentibus. Quod autem multa futura necessaria ex connexionem causarum prævideant, eo minus dubitari debet, quoniam & Dæmones multa eorum prævident.

PROB. IV. De Possibilibus. Contra Sco-
tistas. Si Beati viderent omnia possibilia, tunc divinam Essentiam comprehenderent, ut ratiocinatur D. THOMAS. Sed hoc repugnat ex Dictis. *Maj. prob.* Tunc comprehenditur Divina Essentia, quando cognitio adæquat cognoscibilitatem, seu, cum id omne cognoscitur, quod in Deo cognosci potest. Sed si Beati viderent omnia possibilia, tunc sua cognitione adæquarent cognoscibilitatem Dei; viderent

rent enim omnia, quæ continentur in Deo formaliter & virtualiter, id est, omnes Effectus possibiles. Sed præter hæc in Deo nihil superest cognoscendum. Ergo cognitio adæquaret cognoscibilitatem Dei.

§. VI.

De proprietatibus Beatitudinis.

202 **Q**uinq̃ue ab Authoribus recenſeri ſolent Affectiones Viſioni beatificæ propriæ. I. Quod inde oriatur Neceſſitas continuo Deum amandi. II. Summa Delectatio. III. Quod Beati fiant impeccabiles. IV. Quod Beatitudinem amittere amplius nequeant. V. Quod non omnium Sanctorum æqualis ſit Beatitudo. Quantum ad I. omnes quidem facile largiuntur, Beatos Deum neceſſario amare neceſſitate ſpecificationis, ſive contrarietatis; volunt tamen Scotiſtæ, illos adhuc liberos eſſe quoad Exercitium, ut ab amando deſiſtere poſſint. Quoad II. quæritur, an Gaudium, quod Beati percipiunt de Bono poſſeſſo, procedat ab Habitu Spei, cum ſit Amor concupiſcentiæ; vel ab Habitu Charitatis? Quæ quidem Quæſtio ab illis pendet Principiis, quæ harum Prælectionum Tomo VII. P. II. De Virtutibus Theolog. pag. 125. ſeq. tradidi, & paullo aliter de Spe ac Charitate

tate, quam Scholastici vulgo sentiunt, differui, ac Amorem concupiscentiæ non ad Spem, sed Charitatem reduxi; quæ cum sit Amicitia, ex Amore Benevolentiae & Concupiscentiæ, tanquam duobus Actibus subordinatis, coalescit. Quoad III. quaeritur, an Beati ab in- vel solum extrinseco impeccabiles sint, divina videlicet Providentia prohibente, ne in peccatum labantur? Quoad IV. inquiritur, an Finem aliquando habitura sit Beatorum Felicitas? quod ORIGENEM sensisse tradunt, Dæmones aliquando salvandos, Beatos autem damnandos fore. Quoad V. disceptatur, unde illa Gloriæ in Beatis inæqualitas proveniat, an a majore vel minore Intellectus perspicacia, an vero a diversitate Luminis Gloriæ, majori vel minori Meritorum cumulo respondentis? His observatis &c.

RESOLUTIO I. Beati Deum necessario²⁰³ amant, tam quoad speciem, quam quoad Exercitium. *Ita S. THOMAS adversus Scotistas.*

PROB. I. Si Beati possent Deum non amare, sive illum odiendo, sive ab Amore cessando; tunc deberent in Deo apprehendere aliquam rationem mali, seu veri, seu apparentis: aut deberent erronee judicare, melius esse, ab Amore cessare, & alteri inhærere objecto. Atqui Beati in Deo, intuitu-

intuitive viso, qui est omne Bonum, non possunt deprehendere rationem alicujus Mali, nec possunt erronee judicare, cessationem ab Amore, esse aliquid melius, prosecutione Amoris. *Ergo &c. Min. prob.* Si posset Intellectus Beati judicare, cessationem ab Amore esse sibi majus Bonum; tunc vel propter lassitudinem, & defatigationem, vel Nauseam in continuo Amoris Exercitio: atqui ob neutrum; non enim defatigantur amando; cum non indigeant Organis Corporis: nec nauseam sentire possunt in Amoris Exercitio, utpote suavissimo, quodque ipsos delectat maxime; cum Deus semper videatur, ut summum Bonum, quod non amari non potest, prout ait S. AUGUSTINUS Lib. ult. de Civit. Dei cap. ult. „Deus sine Fine videbitur, „sine Fastidio amabitur, sine Fatigatione laudabitur. „

204 PROB. II. Sicut Voluntas Viatoris se habet ad Bonum, ut sic; ita Voluntas Beati ad summum Bonum, clare visum. Atqui Voluntas Viatoris non potest non tendere in Bonum, ut sic. Ergo Voluntas Beati non potest non tendere in summum Bonum. Sicut ergo tendentia in Bonum, ut sic, est Amor Boni, ut sic; ita Tendentia in summum Bonum, est Amor summi Boni: quod cum semper videatur clare a Beato, etiam ab illo semper amando non potest impediri.

OBJIC.

OBJIC. I. Charitas Patriæ est ejusdem²⁰⁵
Speciei cum charitate Viæ. Atqui Charitas Viæ non necessitat quoad exercitium. Ergo nec Charitas Patriæ.

RESP. Retorq. Charitas Viæ ne quidem necessitat quoad Specificationem : quod tamen certum est de Charitate Patriæ. Itaque *Dist.* Est ejusdem Speciei, sed regulatur tamen alio principio. *Conc.* Eodem. *Neg. maj.* Charitas Viæ regulatur per Fidem, quæ quidem repræsentat Deum, ut summum Bonum, non tamen clare, nec continuo : contra Charitas Patriæ regulatur per Lumen Gloriæ, & Visionem beatificam, quæ Deum repræsentat ut summum Bonum clare, & quidem continuo ; jam vero summum Bonum, clare, & intuitive visum, necessario, & continuo amatur.

OBJIC. II. Voluntas pro Statu Beatitu-²⁰⁶
dinis non amittit Libertatem ; cum sit perfectio creaturæ rationalis, & etiam in Deo reperiat. Atqui Libertas non potest consistere cum necessitate contradictionis, sive, exercitii. Ergo &c.

RESP. *Dist. maj.* Non amittit Libertatem, circa Bona particularia, & limitata. *Trans.* Circa Bonum infinitum, & universale, clare visum. *Neg. maj.* Sicut enim Voluntas non est libera circa Bonum, ut sic ;
cum

cum nihil possit velle, nisi sub ratione Boni, faltem apparentis: ita nec libera est circa Bonum universale, & infinitum, clare cognitum.

207 **Objic. III.** Beatus in cessatione ab amore reperire potest aliquam rationem Boni, ipsum nempe Libertatis exercitium. *Ergo* &c.

Resp. Nego ant. Nam circa Bonum universale, & infinitum, non potest exerceri Libertas, sed solum circa Bona particularia, & finita. Sicut Intellectus non potest negare Assensum primis principiis universalibus, quæ necessario percipiuntur ut vera: ita Voluntas non potest cessare, ab amando Bono universali, & infinito, clare cognito.

208 **RESOLUTIO II.** Beati ex clara Visione, & Amore beatifico, sentiunt summum Gaudium, & Voluptatem: quod tamen non est actus Spei, sed Charitatis.

Prob. I. S. Scriptura de Beatitudine loquens, semper meminit summi Gaudii, & ineffabilis Voluptatis. Sic Math. XXV. *Euge serve bone, - - - intra in gaudium Domini tui.* Et Psalm. XXXV. 9. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Gaudebunt autem cum de Bono divino, de quo intelligen-

telligendum illud Apocal. XIX. *Quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens, gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: tum de Bono proprio, & Felicitate sua, de quo Gaudio ait Psalmista Psalm. XIX. Adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem.* Quod vero utrumque Gaudium a Charitate eliciatur, non a Spe, Ratio est; quia Spes evacuatur in Patria. Spes est enim de Bono absente, & arduo; atqui Beatis Bonum, in Via desideratum, non est absens, sed intuitive, & intime præsens. *Ergo.* Hinc ait Apostolus, Rom. VIII. *Spes autem, qua videtur, non est spes; nam quod quis videt, quid sperat?*

PROB. II. Delectatio illa debet elici ab aliquo Habitu Virtutis Theologicæ. Atqui nulla, præter Charitatem, remanet in Patria; Fidei enim obscuræ succedit clara, & intuitiva Dei Visio: Spei succedit ipsa Possessio Boni, quondam absentis. Itaque sola superest Charitas, quæ Gaudium hoc eliciat, & Deum, ut Bonum sibi proprium, diligat.

RESOLUTIO III. Beati sunt ab intrinseco inpeccabiles. 216

PROB. I. Si Beati possent peccare; tunc deberent se posse avertere a Deo ad Creaturam: at hoc non possunt. *Ergo. Min. prob.*

prob. Si possent se convertere ad Creaturam, relicto Deo; tunc Bonum creatum deberet eos magis delectare, quam Bonum summum, infinitum; Nam juxta AUGUSTINUM, secundum id operatur Voluntas, quod eam magis delectat. Atqui Bonum creatum non potest magis delectare Voluntatem Beati, quam Bonum infinitum, clare cognitum; quod enim Voluntas Viatoris a Deo avertatur, & ad Creaturam convertatur, ex eo provenit; quia Intellectus non clare videt omnem Dei Bonitatem, & hinc in Creatura aliquid reperit, quod ipsi hic, & nunc, majus Bonum apparet: quamvis Intellectus sic judicando erret. Hoc autem fieri non potest in Beato; utpote qui non potest erronee judicare, majorem esse in Creatura Bonitatem, quam in Deo, summo Bono, clare cognito, qui omnem etiam creatam Beatitudinem eminenter in se complectitur; cum utique omne Bonum creatum, sit tantum participatio Bonitatis divinæ. Hinc

PROB. II. Si Beatus posset peccare, deberet erronee judicare; cum omne peccatum præcedat Error in Intellectu. Atqui Beatus non potest erronee judicare; eo quod in Deo clare videat omnem Veritatem, nulloque Impedimento ab hac cognitione turbari queat.

PROB.

PROB. III. Beatus necessario diligit Deum, 212
 necessitate contradictionis, id est, omni
 suo Actu, ex dictis, Num. 203. Atqui
 cum Amore beatifico componi non potest
 peccatum, five mortale, five veniale. *Er-
 go &c. Min. prob.* Non mortale; quia
 hoc est totalis Averfio a Deo: nequit au-
 tem Beatus per amorem simul ad Deum
 conversus, & per peccatum grave, ab eo
 esse averfus. Non veniale; quia, etsi non
 sit *Averfio*, nec Charitatem tollat: est ta-
 men *Diverfio*, & Fervorem Charitatis mi-
 nuit. Atqui ista *Diverfio* stare non potest
 cum Amore beatifico, qui est continua
 ad ultimum Finem Conversio, a qua ces-
 sare, consequenter ad aliud objectum cir-
 ca Finem divertere, Beatus non potest.

OBJIC. contra III. Resolut. Angeli pecca- 213
 re possunt, juxta illud Jobi IV. 18. *Ecce,
 qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in an-
 gelis suis reperit pravitatem.* Ergo etiam
 Beati.

RESP. Verba illa non sunt Jobi, sed ejus
 Amici ELIPHAZ, qui, cum probare cona-
 retur, Jobum ob peccata sua affligi, eo-
 quod Deus innocentes nunquam affligat,
 multa locutus est parum accurate: quæ
 tamen, ut ab eo proposita, historice re-
 fert S. Scriptura, diciturque de eo Cap.
 LXII. non fuisse locutum *rectum*, sicut Job.
 Dein, Textus explicari potest de Angelis
P. Scholliner Theol. Tom. III. L. Via-

Viatoribus , non autem de comprehensio-
ribus.

214 OBJIC. II. Damnati habent potentiam
physicam operandi bene : ergo etiam Bea-
ti , operandi male.

RESP. Nego *conf.* Disparitas est ; quia in
Damnatis adhuc remanet Indifferentia Ju-
dicii ; cum non ita firmiter , & physice
immobiles inhæreant Objecto semel electo,
ut non possint ullam Bonitatem apprehen-
dere in alio Objecto , seque ad illud con-
vertere : econtra Beati circa Deum , sum-
mum Bonum clare visum , non possunt in-
differenter judicare , & extra Deum aliam
Bonitatem reperire , ad quam se conver-
terent , & a Deo averterent.

215 OBJIC. III. Charitas Viæ non excludit
potentiam peccandi : ergo nec charitas
Patriæ ; cum sint ejusdem Speciei.

RESP. Nego *conseq.* Disp. est , ex dictis,
num. præced. Quia charitas Viæ regula-
tur principio Fidei , quod Deum , sum-
mum Bonum , proponit tantum obscure ,
nec tollit indifferentiam Judicii : Charitas
autem Patriæ regulatur clara Visione sum-
mi Boni , in quo nulla ratio inveniri po-
test , quæ Beatum moveret ad cessationem
ab amore.

DE PROPRIETATIB. BEATITUD. 163

RESOLUTIO IV. Beatitudo erit æterna, 216
& inamissibilis. *Est de Fide.*

PROB. ex S. Scriptura Sap. V. *Iusti in perpetuum vivent.* Math. XXV. *Iusti ibunt in vitam æternam.* I. Petri II. Beatitudo vocatur *Hæreditas incorruptibilis, incontaminata, inmarcescibilis.* Hoc ipsum profitemur in Symbolo: *Vitam æternam, & testantur Patres sine numero.*

PROB. Ratione I. Beatitudo, cum sit Sta-217
tus, omnium Bonorum aggregatione perfectus, debet plene satiare omnem Appetitum possidentis: sed, nisi inamissibilis, &, ut talis, a Beato cognita foret, non plene satiaret appetitum Beati; cum enim continua Boni possessio, sit maximum Bonum: hoc ipsum Beatus appeteret vehementissime, nimirum perpetuam boni semel adepti conservationem. *Ergo &c.*

II. Beatitudo debet esse secura, & tran-218
quilla possessio: sed, si posset amitti, non esset secura, & tranquilla; Beatus enim in continuo metu & anxietate foret, ne felicissimum Statum amittat: sicut Iusti in Terra semper timent, ne amittant Grati-
am, & Amicitiam cum Deo; quia eam in Via facile possunt amittere. Cum igitur ipsa natura Beatitudinis perpetuam conservationem exigat, hoc sensu ab intrinseco inamissibilis dici potest.

219 III. Beati impeccabiles sunt; Ergo Beatitudine privari nequeunt, quod unice fieri posset in pœnam Peccati. *Ant. prob.* Beati ad Deum continuo & intense amandum necessitantur, cum quoad Speciem, tum quoad exercitium (N. 203.) At cum isto Amore, & firma cum Deo Visione, componi non potest Aversio a Deo, aut saltem cessatio ab Amore. *Ergo.*

220 OBJIC. I. Lumen gloriæ, quod est Forma Beatitudinis, non est connaturale ulli Creaturæ; cum nulli debeatur. Atqui Forma, quæ Subjecto non est connaturalis, recipitur in eo amissibiliter. Ergo est amissibilis.

RESP. Hæc Obiectio supponit, Lumen gloriæ esse Accidens absolutum, quod multi alii negant, quibus Argumentum istud non officit. Vide dicta N. 133. seq. Peripatetici *dist. min.* Nisi sit ex se incorruptibilis, & recipiatur in Subjecto tali, quod Vi status sui exigit perpetuam Formæ receptæ conservationem. *Conc. min.* Secus. *Neg. min.* Visio beatifica ex sua Natura est incorruptibilis; cum principia ad eam concurrentia, nempe lumen gloriæ, & Essentia divina; per modum Speciei intelligibilis Beatorum Intellectui unita, incorruptibilia sint: sed etiam Subjectum pro Statu Beatitudinis; qui debet esse continuus, exigit Luminis gloriæ conserva-

servationem ; si enim illud amittere posset, eo ipso perfecte Beatus non esset.

OBJIC. II. Gratia sanctificans est Radix²²¹ Luminis Gloriæ , & Visionis : atqui Gratia sanctificans est amissibilis. Ergo etiam beatifica Visio.

RESP. Gratia sanctificans , Patriæ , consummata , est Radix Luminis gloriæ. *Conc.* Gratia Viæ. *Neg. maj. Dist. min.* Gratia sanctificans *Viæ* , est amissibilis. *Conc.* Gratia consummata. *Nego.* Ideo gratia Viæ est amissibilis ; quia pro illo Statu non plene sibi subjicit liberum arbitrium, sed potius eidem subjicitur ; voluit enim Deus, ut Viator libere tendat ad Terminum : contra, Gratia consummata Patriæ, totaliter & plene sibi subjicit flexibilitatem liberi arbitrii ; ut jam amplius ad Malum tendere non possit, propter claram Visionem summi Boni , necessario , & continuo, super omnia dilecti ex dictis in præcedentibus.

RESOLUTIO V. Visio intuitiva non erit²²² in omnibus æqualis , contra JOVINIANUM & PROTESTANTES : 2.) Hujus inæqualitatis causa *moralis* est inæqualitas Meritorum. 3.) Causa *physica* non Vis naturalis Intellectus perspicacioris , sed 4.) inæqualitas Luminis Gloriæ. *Contra Scotistas.*

PROB. Pars I. e S. Scriptura. CHRISTUS Math. XVIII. 1. seq. interrogantibus discipulis: *Quis putas major est in Regno Cælorum?* advocans parvulum & statuens in medio respondit: *Quicumque humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in Regno Cælorum.* Ergo dantur gradus in Beatitudine. Paulus 1. ad Cor. III. 8. ait: *Unusquisque propriam mercèdem accipiet secundum suum laborem:* & cap. XV. 41. *Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas Stellarum. Stella autem differt a Stella in claritate: sic & resurrectio mortuorum.* Unde patet, secundum inæqualitatem Meritorum Gloriam quoque inæqualem fore; reddet enim Deus unicuique secundum opera eorum: hoc ipsum definitum est in Concilio ROMANO contra Jovinianum, in FLORENTINO in Decreto Unionis: in TRIDENTINO Sess. VI. Can. 32. Omitto SS. PP. maxime D. HIERONYMUM, qui contra hunc & alios JOVINIANI Errores suos Libros conscripsit.

223 PROB. II. Ratione. Æquitas & Justitia distributiva postulat, ut pro Diversitate Laboris: diversa sit Merces. Atqui Labor Beatorum fuit quondam inæqualis. Ergo. Constat autem ex Tractatu de Merito, bona opera vere de condigno esse meritoria Vitæ æternæ, maxime quoad ejus Augmentum. Altera Ratio est. Non erit æqualis omnium Damnatorum pœna. Ergo

go nec Beatorum gloria. *Ant.* patet ex illo Apocalypf. XVIII. 7. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi Tormentum & luctum &c.* Aliunde absurdum videtur, pro unico peccato tam intensam infligi pœnam, quantum pro mille gravissimis facinoribus.

Pars II. Constat ex dictis : III. & IV. ²²⁴
 PROB. I. ex D. THOMA I. p. q. 12. a. 6.
 „ Facultas videndi Deum non competit
 „ Intellectui creato secundum suam natu-
 „ ram, sed per lumen gloriæ. Unde plus
 „ participas de lumine gloriæ, perfe-
 „ ctius Deum videbis. „ II. Ex Concilio
 FLORENTINO, Beati præ aliis perfectius
 Deum videbunt pro diversitate Merito-
 rum : sed hoc falsum foret in sententia
 Scotistarum ; frequenter enim contingit,
 ut habens Intellectum perspicaciorem ab
 aliquo Idiota vel simplici Muliercula Me-
 ritorum numero & dignitate superetur.
 Isto casu Scotistæ perfectiorem Visionem
 attribuunt perspicaciori Intellectui : Conci-
 lium autem habenti majora Merita. III.
 Intellectus ad Visionem concurrit quatenus
 principium *vitale* : sed ratio *Vitæ* in omni
 Intellectu æqualis est. Ergo Intellectus
 non est Ratio inæqualitatis. Unde autem
 sciunt Scotistæ, vim naturalem Intellectus
 in Beatis inæqualem fore ? Quod enim hic
 in Via sit inæqualis, provenit ab inæqua-
 li dispositione organorum, aut a gratia
 natu-

naturali gratis data : istæ Rationes videntur cessare in Patria , consequenter Intellectus Beatorum quoad Vim naturalem forte æqualis erit.

225 OBJIC. I. In Parabola Patris familias Math. XX. plus laborantibus datur idem Denarius. Atqui hic significat gloriam æternam. Ergo hæc erit æqualis.

RESP. Dist. *maj.* Idem Denarius seu Beatitudo , quoad substantiam. *Conc.* Quoad intensiorem & gradum. *Nego.*

226 OBJIC. II. Si gloria in aliis major est ; tunc non erit omnimoda & perfecta Quies, quia Inferiores appetent majorem Felicitatem. Atqui in Statu omnium Bonorum aggregatione perfecto , locum non habet talis Appetitus & inquietudo. *Ergo.*

RESP. Nego , in Cælo locum Invidiæ fore ; sciunt enim Beati , quæ singulis Gloria competat , cum qua summe beati erunt , majorem etiam aliis aggratulantes ; sicut enim in eadem paterna Domo Liberi diversæ ætatis , Staturæ aut Sexus , varias habent Vestes , singulorum Qualitatibus adcommoatas , nec minor majoris Habitum appetit ; ita erit quoque in cælesti Patria.

OBJIC.

OBJIC. III. Gloria est Hæreditas, Chri-227
sti Merito omnibus parta. Atqui hanc
Christus omnibus æqualiter fuit promeri-
tus: Ergo quoad omnes æqualiter parti-
cipabitur.

RESP. *Dist. maj.* Est Hæreditas, solum,
Neg. Est simul Merces atque Corona,
Adultis pro diversitate Laboris distribuenda.
Conc. Nam neque Christi Meritum
omnibus æqualiter applicatur.

§. VII.

De Dotibus Animæ beatæ.

Nomine *Dotis* lato sensu intelligitur quod-228
dam Donum, a Natura vel Gratia
collatum, quo Sensu OVIDIUS Lib. III.
Tristium Eleg. XI. *Nam tibi cum facilis
Mores Natura pudicos, Ingeniumque dedit.*
Proprie autem dicitur Pretium, quod da-
tur Sponsæ a Parente, vel Propinquo,
cum ad Ornatum ipsius Sponsæ, tum ad
Onera Matrimonii a Marito facilius su-
stentanda. Quoniam autem Anima beata,
tanquam Christi Sponsa, æterno Conjugio
spirituali cum eodem copulatur: hinc Do-
na, Animæ in istis Nuptiis conferenda,
Dotis nomine a Theologis compellantur.
Est vero de ratione *Dotis*, proprie dictæ;
quod, I. quamvis assignetur Sponsæ, de-
beat tamen habere respectum ad Maritum,

cui Sponsa destinatur. II. Quod conferatur Nuptiarum Tempore, dum solenniter traducitur Sponsa ad Domum Mariti, perpetuo cum eodem permanfura. III. Quod ordinetur ad Uxoris sustentationem.

- 229 Hæc, cum proportionem aliqua, observantur in Donis, Animæ beatæ conferendis, dum Nuptias cum Christo Sponso celebrat solennes; Nam ita se tenent ex parte Animæ, ut immediate tamen Deum respiciant. Hinc rationem Dotis non participant perfectiones illæ naturales, vel supernaturales, quæ, licet Animæ beatæ conferantur, Deum tamen pro immediato objecto non habent. II. Dona, quæ Dotis nomine proprie veniunt, non debent conferri ante Statum Beatitudinis; dum enim sumus adhuc in Via, & per Fidem ambulamus, Sponsalia quidem Animam inter & Deum contrahuntur, non tamen verum, firmumque Matrimonium, propter mutabilitatem liberi Arbitrii, sed primum in Patria per gratiam confirmationis, & Visionem consummatur, ac indissolubile efficitur. Hinc Unio Animæ Viatricis cum Deo appellantur quidem sponsalia Oseæ II. *Sponsabo te mihi in fide*: Unio vero beatifica vocantur Nuptiæ, Apocal. XIX. „ Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei; quia venerunt *nuptiæ* agni, & *uxor* ejus præparavit se: . . . Beati, qui ad cœnam *nuptiarum*

„ *ptiarum* agni vocati sunt. „ Ex hac ratione Dona Status Viæ, etiam supernaturalia, non vocantur *Dos*, sed *Pignus*, vel, *Arrha*: de quo Ecclesia: *Annulo suo subarrhavit me.* III. Dotes Animæ beatæ ordinantur ad Vitam beatam sustentandam.

Definitur ergo Dos Animæ a D. THO-230
MA in IV. Dist. XLIX. Q. IV. Art. 1.
quod sit *perpetuus ornatus animæ vitæ sufficiens*, in æterna Beatitudine jugiter perseverans, cujus Sensus ex dictis colligitur. Ordinarie in humanis Dos non a Marito, sed a Patre, vel propinquo Sponsæ, provenit: quamvis non nunquam ob paupertatem Sponsæ, vel vehementem Sponsi Amorem, Sponsus ipse, aut ejus Pater, Dotem assignet. Atque ita contingit in Beatitudine. Ob paupertatem Animæ Sponsæ, & immensum Christi erga eam Amorem, Sponsus ipse Christus, vel Pater, id est, tota Trinitas, Dote non una eam prævenit, & ornat.

RESOLUTIO. Tres sunt Animæ beatæ Do-231
tes: Visio, Comprehensio, & Fruitio.
Ita D. THOMAS, & Comm. Theolog.

PROB. I. Totidem Dotibus Matrimonium consummatum perficitur in Patria, quot Donis inchoabatur in Via. Atqui hic tribus Donis inchoabatur, nimirum Fide, Spe, & Charitate. Ergo totidem Dotibus
corre-

correspondentibus perficitur in Patria; Fidei enim obscuræ succedit clara Dei Visio: Spei, quæ ferebatur in Deum absentem, & nondum possessum, Comprehensio: de qua ait PAULUS, *sic currite, ut comprehendatis*: & Sponsa in canticis: *Tenui eum, nec dimittam*. Charitati, quæ Deum dilexerat absentem, succedit Fructio, quæ est Quies in illo, præsentialem habito. Sic itaque Visio evacuat Obscuritatem: Comprehensio Distantiam: Fructio Anxietatem; quia Anima in Via, utcumque Deo per charitatem unita, semper tamen metuit, ne eum amittat. Cum ergo tria sint Animæ Dona, quæ eam ornant in Via ut Sponsam: Fides, Spes, & Caritas: tres quoque erunt Dotes, succedentes Donis & eam, ut Uxorem, ac Conjugem exornabunt.

232 PROB. II. His tribus Dotibus conveniunt conditiones ad rationem Dotis requisitæ; Inhærent enim Animæ: & Deum immediate respiciunt: ex iis Vita beata sustentatur: & nonnisi cum ipsa Beatitudine in consummatione Matrimonii conferuntur. Ergo solum tres sunt.

§. VIII.

De Aureolis.

Essentiale Beatorum Præmium a Theolo-233
 gis, & ipso S. PAULO *Corona* Gloriæ,
 & *aurea* Corona Beatis omnibus commu-
 nis non raro appellatur, eoquod Victori-
 bus Corona in Signum Victoriæ atque
 Triumphi olim concedi consueverit. Cum
 vero tota Hominis Vita perpetua sit Pu-
 gna, & omnes quidem Beati dici possint
 Victores, & Corona essentiali Beatitudinis
 redimiantur; sunt tamen nonnulli, qui
 singulari quadam ratione, & propter spe-
 cialem heroicarum Virtutum Actus, sin-
 gulari quoque præ reliquis Victoribus Co-
 rona aurea digni habentur; quæ cum
 solum sit *accidentalis*, Coronæ essentiali
 superaddita, *Aureola*, quasi parva Corona,
 a Theologis communiter appellari solet,
 definiturque a S. THOMA in IV. Dist. XLIX.
 Q. V. Art. 5. q. 3. *Privilegiatum Præmium,*
privilegiatæ Victoriæ respondens, & ita ex-
 plicatur. Tres sunt præcipui Hostes,
 quos singulari Victoria nonnulli superant,
 & ideo speciali Corona digni sunt;
 MUNDUS, CARO, DÆMON. Superatur
Mundus per *Martyrium*, tanquam Actum
 heroicum *Fortitudinis*, perferendo Perse-
 cutiones & Adversitates propter Christum
 occurrentes. *Caro* rebellis vincitur per
Continentiam virginalem, quæ omnem Vo-
 luptatem

luptatem veneream repudiat. *Dæmon* superatur per *Doctrinam* & Prædicationem, qua a Cordibus Infidelium aut malorum Christianorum, expellitur, Christoque, vero Regi, Triumphus ac habitatio paratur. Hinc ergo statuitur

234 RESOLUTIO. Tres dantur Aureolæ, Martyrii, Virginitatis, & Doctoratus. *Est Comm. Theologor.*

PROB. I. Dictis Virtutibus, seu, Victoriis, specialia sunt in S. Scriptura promissa Præmia: nam primo Martyribus dictum est a CHRISTO Math. X. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Atque de iis dicitur Apocal. VII. *Amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum.* Imo de iisdem intelligitur illud Apocal. II. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi CORONAM vitæ.* II. De virginibus dicitur Apocal. XIV. *Sequuntur agnum, quocunque ierit. . . . & cantabant canticum, quasi novum, quod nemo alius poterat dicere: quæ expressio specialem Prærogativam denotat.* III. De Doctoribus dicitur: Danielis XI. *Qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Et I. Petri V. *Pascite, qui in vobis est, gregem Domini: & cum apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.*

Ratio.

Rationem congruentiæ dat D. THOMAS²³⁵ in IV. Dist. XLIX. Q. V. Art. 5. q. 3. Aureola est quoddam privilegiatum Præmium, privilegiatæ Victoriæ respondens, & ideo secundum privilegiatas Victorias in tribus Pugnis, quæ cuilibet Homini imminent, tres Aureolæ sumuntur. In Pugna enim, quæ est contra Carnem, ille potissimum Victoriā obtinet, qui a Delectationibus venereis, quæ sunt præcipuæ in hoc genere, omnino abstinet; & ideo Virginibus aureola debetur. In Pugna vero, quæ contra Mundum pugnatur, illa est præcipua Victoriā, cum a Mundo persecutionem usque ad Mortem sustinemus: unde & Martyribus, qui in ista pugna Victoriā obtinent, secunda Aureola debetur. In Pugna vero, quæ contra Diabolum pugnamus, illa est præcipua Victoriā, cum aliquis Hostem non solum a se, sed a Cordibus aliorum removet, quod fit per prædicationem, & Doctrinam: & ideo Doctoribus, & Prædicatoribus, tertia Aureola debetur. Ita S. D.

Conditiones, quæ ad reportandas Au-²³⁶reolas prædictas requiruntur, hæ recensentur ab Authoribus. Ad *Martyrium* requiritur I. ut Mors actu fuerit secuta, aut naturaliter fuisset secutura, nisi Miraculo fuisset impedita. II. Ut in odium Fidei, vel alicujus Virtutis, ad Fidem relata,

latae, Mors Martyri inferatur. III. Ut Martyr, sive, *Testis*, ex interpretatione græci vocabuli, Voluntatem, saltem virtualem, habeat moriendi pro Christo, Veritate, vel Virtute.

237 Ad obtinendam Aureolam *Virginitatis* requiritur I. perpetua Carnis incorruptio, sive, ut quis carnali Delectationi nunquam consentiat. II. Constans propositum, servandi Virginitatem, usque ad Finem vitæ. Itaque Aureola Virginitatis non conferenda erit præcise illis, qui Voto speciali se ad eam obstrinxerunt, sed etiam illis, qui firmo constituto proposito eam custodierunt illibatam: nec etiam illis, qui nullo Sensu corporalis Delectationis fuerant ad Consensum illecti: uti sunt Parvuli, ante usum Rationis, vel ante Annos pubertatis, decedentes. Non fraudabuntur vero hac Aureola Virgines illæ, quæ vi oppressæ, abstinuerunt a Consensu in Delectationem: quæ potius occasio esse posset ad duplicandam Coronam. Quodsi Virgo Virginitatis propositum sola Cogitatione aliquando infregerit, salva manente Corporis incorruptione, censet D. THOMAS, eam, renovato per pœnitentiam proposito Virginitatis, mereri adhuc posse Aureolam, non vero, si Carnis corruptio accesserit. Ratio est; quia Violatio Corporis nunquam redintegrari potest: contra propositum Animi.

Pro Aureola *Doctoratus* adipiscenda tria²³⁸ requirunt. I. Ut quis actu doceat, vel prædicet; quia, ut ait D. THOMAS, Corona non debetur Habitui, sed actuali pugna: ex qua ratione eam denegat Prælati, qui, etsi habeant officium prædicandi, actu non prædicant. II. Ut doceat ea, quæ spectant Animæ Salutem, Fidem, ac bonos Mores. Unde excluduntur, qui Scientias mere profanas docent, saltem sine ordine ad Fidem. Dubitare quis posset de Philosophis, & Theologis Scholasticis, si Quæstiones mere speculativas, sine ulla ad Dogma relatione, pertractant. III. Ut, qui docet, faciat hoc ad Gloriam Dei, & Animarum Salutem, non ad vanam Gloriam, vel Quæstum.

Etsi vero nullus dicatur hodie Doctor, nisi qui in publica Universitate Gradum Doctoratus, aut Licentiam saltem, adeptus sit: id tamen in cœlesti Academia non expetitur; si modo etiam sine Pileo, & Epomide, ad Justitiam erudiat suos, Dei-que Cultum, ac Gloriam promovere, Studio suo adlaboret.

OBJIC. I. Parvuli innocentes coluntur ab²³⁹ Ecclesia, ut Martyres, & Virgines. Atqui non habuerunt Animum moriendi pro Christo, usu Rationis destituti: nec etiam propositum ferendæ Virginitatis, neque senserunt Motus Delectationis venereæ.

P. Scholliner Theol. Tom. III. M Er-

Ergo istæ conditiones ad Martyrium, & Virginitatem, non requiruntur.

RESP. Innocentes illos nec proprie Virginitatis, nec Martyrii Aureolam fuisse promeritos, ex rationibus allegatis: sed Martyribus ab Ecclesia annumerantur; quia externa illa passione Christo morienti conformati sunt, & Christus ipse, pro quo fuerant occisi, occasio extitit Mortis.

240 OBJIC. II. Beatissima Virgo MARIA colitur ut Regina Martyrum, etiamsi neque pro Christo violenter occisa, neque in Corpore lethaliter vulnerata fuerit, prout ait D. HIERONYMUS, Serm. de Assumpt. *Recte dixerim, Dei Genitrix Virgo, & Martyr fuit, quamvis in pace vitam finierit:* Ergo Mors violenta, aut Vulnus lethale, ad promerendam Aureolam non requiritur.

RESP. Quamvis non desint inter Patres, & Theologos, uti ILDEPHONSUS, ANSELMUS, BERNARDUS, & alii, qui B. Virgini Aureolam proprii Martyrii attribuunt; communior tamen aliorum cum D. THOMA negat, internum illum Dolorem, qui in Virgine B. vehementissimus fuit, ad rigorosum Martyrium sufficere. Sicut Delectationes Tactus, verba sunt D. THOMÆ in IV. Dist. XLIX. Q. V. Art. 3. Quæ
stiuncula

stiuncula II. ad 4. circa quos est Tempe-
 rantia, præcipuum locum tenent inter om-
 nes Delectationes interiores, & exterio-
 res: ita Dolores Tactus omnibus aliis
 Doloribus præeminent: & ideo Difficul-
 tati illi, quæ accidit in sustinendo Dolo-
 res Tactus, puta, qui sunt in Verberibus,
 & hujusmodi, debetur Aureola magis,
 quam Difficultati sustinendi interiores Do-
 lores: pro quibus tamen aliquis non pro-
 prie dicitur Martyr, nisi secundum quam-
 dam Similitudinem: & hoc modo HIERO-
 NYMUS loquitur, scilicet de B. V. Ita D.
 THOMAS. Neque hoc derogat Excellen-
 tiæ B. Virginis; quia Præmium illud ac-
 cidentale, quod in Martyribus est Aureo-
 la, propter eminentem Fortitudinem in
 sufferendo spirituali Martyrio, B. Virgini
 MARIE compensatur per præmium essen-
 tiale, in quo illa eminenter continetur:
 aut per Signum aliud peculiare, ad de-
 monstrandam Excellentiam Fortitudinis,
 quo in Gloria etiam accidentali supra om-
 nes Sanctos evehitur. Hæc de aureolis
 sufficiant: quarum utinam nobis vel unam
 promereri contingat.

De Dotibus Corporis post Mortem gloriosi.

241 **S**icuti Anima, plene purgata, jam ante Judicii diem in ipso Beatitudinis, tanquam Matrimonii, Ingressu Dotibus suis ornatur: ita etiam Corpus in Resurrectione, dum Animæ unitur, & ad Beatitudinem completam totus Homo pertingit, proprias habebit Dotes. Quia vero corporum Resurrectionem nonnulli in dubium revocarunt; hinc de isto Dogmate, quod Prophetæ, Christus, Apostoli, Patresque, unanimiter asseruerunt, hoc loco agendum est. Negarunt vero illud primo SADDUCÆI, inter Judæos Sectarii, quibuscum CHRISTUS, & Apostoli, frequenter disputarunt. Negabant etiam Pagani Philosophi; cum enim PAULUS Athenis in Areopago disputaret, Christumque a mortuis suscitatum diceret: tunc, ut refert S. LUCAS Act. XVII. 32. *Cum audissent autem Resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: audiemus te de hoc iterum.* Corinthiorum quosdam de eodem Dogmate dubitasse, colligitur ex Ep. PAULI I. ad Corinth. XV. ubi ait: *Quomodo quidam dicunt in vobis? quod Resurrectio mortuorum non est.* In Ep. II. ad Timoth. II. Idem PAULUS Impietatis, atque Erroris,

ris, arguit Hymenæum, & Philetum, dicentes, *Resurrectionem esse jam factam, & subvertentes quorundam fidem.* Negavit quoque SIMON MAGUS, BASILIDES, GNOSTICI, nonnulli ex CERINTHIANIS. VALENTINIANORUM aliqui Resurrectionem jam factam esse dicebant: alii adhuc futuram, non proprii, sed alterius Corporis. ARCHONTICI, & CERDONIANI, docuere, Animas quidem resurgere, non vero Corpora, quos etiam secutus est MARCION, & SEVERIANI Hæretici, Authore SEVERO, ac postea HIERACITÆ. Circa modum Resurrectionis erravit etiam ORIGENES, qui Corpora non recta, ut modo, sed orbicularis Figuræ, neque cum Sanguine, & Membris, tunc inutilibus, sed subtilia, & aërea fore resurrectura, docuisse fertur. Atque utinam non & hodie impii quidam Naturalistæ, sicuti de Animæ Immortalitate, Deique existentia, dubitant: ita Corporum quoque Resurrectionem eo ipso e medio tollant! his notatis

RESOLUTIO I. Mortua Hominum Corpo-242
ra, eadem, ut quondam erant viventia, divina Virtute suscitata, ante extremum Judicii diem resurgent. *Est dogma Fidei.*

PROB. I. Ex S. Scriptura Vet. Testam. Job. XIX. confitetur: „ Scio, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum

„ sum circumdabor pelle mea , & in car-
 „ ne mea videbo Deum meum , quem vi-
 „ surus sum ego ipse , & oculi mei con-
 „ specturi sunt , & non alius &c. „ Hoc
 Testimonium non tantum evincit Mortuo-
 rum Resurrectionem , contra Sadducæos ,
 aliosque : sed etiam hoc ; quod *eadem*
 Caro , *idem* Corpus , aliquando resuscitan-
 dum sit.

243 PROB. II. Ex nov. Test. CHRISTUS Math.
 XXII. Sadducæos , qui ad eum tentandum
 venerant , hoc argumento convincit : Deus
 in Scriptura dicitur , *Deus Abraham , &*
Deus Isaac &c. Deus , non est Deus mor-
 tuorum , sed viventium. Atqui est Deus
 Abraham , & Isaac &c. Ergo hi non sunt
 mortui , sine Spe Resurrectionis Corpo-
 rum , quæ Anima immortalis sibi denuo
 jungenda appetit , ex divina promissione.

244 PROB. III. Autoritate , & Ratione D.
 PAULI in Ep. I. ad Corinth. XV. ubi cum
 Argumento morali , tum naturali , Resur-
 rectionem probat : quod , quia longum
 est , & Scriptura cuivis patet , hic repe-
 tere non vacat.

245 PROB. IV. Ex Ecclesiæ Definitione ; In
 Symbolo enim Apostolorum credimus *Car-*
nis Resurrectionem , idemque in Symbolo
 Constantinopolitano confitemur.

PROB. V. Authoritate , & Ratione Pa-²⁴⁶
 trum. Et de consensu quidem Patrum
 dubium non est ; cum & plures eorum
 exstiterint , qui ex Instituto hoc Dogma
 contra Infideles propugnauerunt , uti ATHE-
 NAGORAS , IRENÆUS , TERTULLIANUS , CYRIL-
 IUS Jerosolymitanus &c. Alii vero data
 occasione constanter professi fuerunt. Ra-
 tiones autem , quibus Patres cum possibi-
 lem , tum futuram , resurrectionem suade-
 re conati sunt , sequentes erant præci-
 puæ.

I. Si mortua corpora non resurgunt,²⁴⁷
 tunc ideo ; quia vel Deus non potest :
 vel , quia non vult ea resuscitare : atqui ,
 & potest , & vult. *Ergo &c. Min. prob.*
 Quoad I. Si Deus non posset , tunc ideo ;
 quia vel nesciret Modum efficiendi , vel
 careret Virtute exsequendi : atqui , & scit ,
 & potens est. *Ergo. Min. prob.* Deus
 prænoscit ea , quæ nondum sunt : ergo ,
 & ea , quæ fuerant. Cum igitur Corpo-
 ra nostra in sui Resolutione non annihi-
 lentur ; scit , ubi eorum partes , utut re-
 solutæ , dispersæ , aut immutatæ , serven-
 tur ; scit eas in pristinam Compagem re-
 stituere ; insuper autem , cum sit omnipo-
 tens , & ex nihilo producere possit omnia ,
 poterit etiam dispersas Atomos colligere ,
 ac in pristinum , melioremque , Statum
 convertere. *Min. principalis prob. quoad*
secundum. Si corpora dissoluta resuscitare
 nol-

nollet, tunc ideo; quia vel injustum est: vel, quia Deo indignum: Neutrum. *Ergo &c. Min. prob.* Quoad I. Hac Resurrectione nec fit Injuria creaturis intellectualibus, ut est evidens: nec Brutis animantibus; cum Sensu careant, &, tanquam ignobiliora, eandem cum Homine Sortem expectere nequeant. Nec corpori; cum potius magno sui Emolumento, per conjunctionem cum Anima, efficiatur immortale. Nec ipsi Animæ rationali; quia ad sui compartem, ad quam primo destinata est, & innato Appetitu fertur, postliminio, & irrevocabiliter, revertitur. *Min. prob.* Quoad II. Non fuit indignum Deo, creare ex nihilo Corpus corruptibile: ergo multo minus indignum est, e Statu corruptibili ad incorruptionem evehere. Hoc est Ratiocinium ATHENAGORÆ.

- 248 II. Ratio ejusdem. Totus Homo, qui constat ex Corpore, & Anima, Judicio fisci, & judicari debet: atqui totus Homo judicari nequit, nisi Corpus ad Vitam resuscitetur: ergo resurget. *Maj. prob.* Ille judicari debet, qui Criminis Causa, saltem partialis, existit, & pœnæ reus est: atqui Corpus fuit saltem Causa partialis peccati, & pœnæ reum est: Ergo debet judicari. *Min. prob.* Anima sola non peccavit, in Delictis externis v. g. Voluptatibus Corporis, sed per Membra Corporis: nec Corpus solum peccavit, quod
Legis

Legis ac Judicii Vim non percepit : ergo totus Homo , qui deliquit , aut bene egit , judicari nequit , nisi corpus quoque pœnæ , vel præmii particeps fiat.

III. Ejusdem ATHENAGORÆ Ratio est. 249
Leges positæ sunt toti Homini , & non soli Animæ : ergo earum transgressio , vel observantia , toti Homini ad Culpam , vel Meritum , sicque ad pœnam , vel præmium , imputari debet : quod non fieret , nisi Corpus resurgeret ; cum multi Impii , sine pœna temporali , vel Pii , sine præmio accepto , ex hac Vita decedant.

S. IRENÆUS variis quoque Rationibus 250
Resurrectionem Corporum probat. Et primo , propter Evcharistiam ; quæ , cum sit Cibus Hominis , & Corpora nostra (ratione Specierum) nutriat , atque in Carnem nostram convertatur : eadem immortalia reddit. Cum ergo non præservet a Morte temporali Corporis ; efficere debet , ut iterum resuscitata , æternum vivant.

II. Corpora Hominum sunt Templum 251
Dei inhabitantis : atqui hoc Templum destrui perpetuo , blasphemum judicat IRENÆUS. Ergo &c.

III. CHRISTUS Carnem assumpsit huma- 252
nam , & in eadem denuo resurrexit : quod non fecisset , nisi Carnem nostram sanare,

& ad parem incorruptibilitatem, per Resurrectionem, elevare voluisset; cum factus fuerit Homo similis nobis, sicut in passione, ita & in corporum Resuscitatione. Similes, aliasque insuper Rationes, profert cum IRENÆO, TERTULLIANUS, ac Patres passim.

253 Quod vero eadem sit resurrectura Caro, quæ prius erat Animæ juncta, & non diversa Substantia spiritualis, ex eo probare solebant antiqui Patres, contra VALENTINIANOS, Origenistas, aliosque; quod CHRISTUS, post suam Resurrectionem Discipulis apparens, non Carnem tantum palpandam ostenderit, ad confutandam eorum dubitationem, tanquam esset phantasma, aut merus Spiritus: sed etiam Vulnerum Cicatrices, dicens eis: *Palpate, & videte; quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere*: & THOMÆ etiam præceperit, ut Digitos suos in locum Clavorum, ac Lateris Vulnus immitteret.

254 RESOLUTIO II. Quatuor erunt Dotes Corporis gloriosi: Inpassibilitas, Subtilitas, Agilitas, & Claritas.

PROB. I. Ex D. PAULO, qui I. Corinth. XV. has Dotes ita recenset: „ Seminatur „ (corpus per mortem) in corruptione, „ surget in incorruptione: seminatur in „ igno-

„ ignobilitate , surget in gloria : seminatur
 „ in infirmitate , surget in virtute : semi-
 „ natur corpus animale , surget corpus
 „ spirituale. „

PROB. II. Ex D. THOMA, qui varias con-255
 jecturas harum Dotium enumerat , & qui-
 dem in IV. Sent. D. XLIX. Q. IV. Art.
 5. q. 3. „ Dicendum , quod anima , &
 „ est forma corporis , & motor : unde ,
 „ cum dotes corporis ad hoc ordinentur,
 „ ut corpus perfecte animæ subjiciatur ,
 „ hoc erit , ut subjiciatur ei perfecte , si-
 „ cut formæ , & sicut motori. A forma
 „ autem in materia tria causantur , scilicet
 „ esse substantiale , vires , & formæ secun-
 „ dariæ , scilicet accidentales , & ambo-
 „ rum conservatio. Corpus ergo glorio-
 „ sum , in quantum perfecte animæ sub-
 „ ditur , quantum ad esse substantiale ,
 „ quod ab ea habet , sic est dos *subtilita-*
 „ *tis* : ex hoc enim corpus gloriosum sub-
 „ tile dicitur , quod perfecte ab anima
 „ informatur. In quantum vero perfecte
 „ subditur ei ut formæ secundum acciden-
 „ tales formas , quæ sunt in corpore ab
 „ anima , sic est dos *claritatis*. In quan-
 „ tum vero corpus gloriosum perfecte ab
 „ anima conservatur , sic est dos *impassibi-*
 „ *litatis* : ex hoc enim impassibile dicitur ,
 „ quod ex vi animæ servatur immune ab
 „ omni læsione. Sed in quantum perfe-
 „ cte subditur animæ , ut motori , sic est
 „ dos

„ dos *agilitatis* ; corpus enim secundum
 „ hoc dicitur agile , quod ad omnes ani-
 „ mæ actus est expeditum , & paratum. „
 Vid. etiam Lect. V. in cit. locum PAULI.

256 Aliam adhuc congruentiam quatuor harum Corporis gloriosi Dotium desumit ibidem Sanctus THOMAS ex quaternario Virtutum cardinalium Numero ; sicuti enim Virtutibus Theologicis respondent Dotes Animæ : ita cardinalibus Dotes Corporis ; eo quod cardinalium Virtutum materia sint Bona corporalia , ut scilicet *Prudentiæ* respondeat *Claritas* , propter cognitionem ; *Iustitiæ* , quæ est perpetua , & immortalis , *Impassibilitas* : *Fortitudini* *Agilitas* , ex qua contingit ; ut nihil Corpori possit resistere , unde *Agilitas* notatur I. Corinth. XV. per hoc , quod dicit : *surget in Virtute*. *Temperantiæ* vero , quæ Corpus attenuat , *Subtilitas* respondet.

257 Explicatur Dos *Impassibilitatis*. Hæc enim non solum Mortem , & corruptionem , sed omnem etiam Dolorem , & quidquid adversum , excludit. Provenit autem hæc Dos ex plena subiectione Corporis ad Animam , quæ omnem alterationem , vel dispositionem ad aliam Formam impedit. Vel dici etiam potest , quod ex Beatitudine , & Gloria Animæ , redundet in Corpus gloriosum quædam perfectio , aut qualitas

litas supernaturalis, per quam ad talem subjectionem habile reddatur.

Subtilitas Corpus gloriosum ab omni terrenæ Labis Mole, ac Crassitie, liberum reddet, aptumque ad penetranda omnia Corpora: non quidem physica Virtute, sed Gratia, ac voluntate Dei. Dicit propterea PAULUS Corpus *spirituale*: non quod sit Spiritus, sed ad instar spiritus, qui scrutatur, sive, penetrat omnia.

Agilitas est Vis gloriosi Corporis, quæ possunt se Beati movere, quocunque voverint; ut nil ipsis resistat: propterea dicitur corpus resurgere *in virtute*. Erit autem Agilitas tanta; ut non solum Velocitati Aquilæ volantis a S. HILARIO, aut Radio solari, qui ab oriente statim paret in occidente, a LAURENTIO Justiniano, sed Agilitati Angelorum, a S. ANSELMO comparetur.

Claritas, seu, Luciditas, Vi cujus Corpora non erunt amplius obscura, sed fulgebunt *justi sicut sol in regno Patris eorum*. Math. XIII. Erit autem probabilius ista Claritas non tantum secundum Superficiem, uti sunt Specula: sed etiam secundum profunditatem, & diaphana ad instar CrySTALLI; ibi quippe, ut loquitur S. GREGORIUS M. Lib. XVIII. Moral. cap. ult. ad illud Jobi XXVIII. *Non adæquabitur ei aurum*

aurum , vel vitrum , „ uniuscujusque men-
„ tem ab alterius oculis membrorum cor-
„ pulentia non abscondet , sed patebit ani-
„ mis , patebit corporalibus oculis ipsa
„ etiam corporis harmonia : ficque unus-
„ quisque tunc erit conspicabilis alteri , sicut
„ nunc esse non potest conspicabilis sibi. „

261 OBJIC. contra Resolut. I. Juxta Aposto-
 lum I. Corinth. XV. Caro , & Sanguis
 Regnum Dei possidere non possunt : at-
 qui si Prædestinatorum resurgerent Cor-
 pora , Caro possideret Regnum Dei. Er-
 go non resurgent.

RESP. *Dist.* Caro , & Sanguis Regnum
 Dei non possidebunt , se solis , sine Spiri-
 tu Dei. *Conc.* Vivificata Spiritu Dei. *Ne-*
go. Vult ergo PAULUS , quod Homo , qui
 secundum Carnem , & Sanguinem ambulat,
 si Spiritum Christi non habeat , non sit
 resurrecturus ad Regnum , sed ad Judi-
 cium , & Pœnam æternam.

262 OBJIC. II. D. PAULUS II. Corinth. IV.
 Duplicem distinguit Hominem , unum ex-
 teriorem , qui corrumpitur , & alium in-
 teriorem , qui renovatur : atqui Homo ille
 exterior est Corpus : ergo corrumpitur.

RESP. cum TERTULLIANO , per veterem,
 & externum Hominem PAULUS intellexit
 pristinam conversationem Hominis pecca-
 toris :

toris ; ait enim : *exspoliantes vos veterem hominem* , nec tamen Carnem præcipit , deponamus. Vel potest dici , quod loquatur de Corpore , quod , donec vivit , per dies & ætates deficit , seu , corrumpitur , ac Morte etiam dissolvitur usque ad Tempus Resurrectionis , ubi induet incorruptionem ; oportet enim , ut ait Apostolus , *corruptibile hoc induere incorruptionem , & mortale hoc induere immortalitatem*. Anima autem hic in Via quotidie renovatur , per renovationem Spiritus , per bona Proposita , per Profectum in Justitia : quæ renovatio in Patria locum non habebit , sed perdurabit Perfectio , in Vita olim acquisita.

OBJIC. III. Resurrectio Carnis implicat²⁶³ contradictionem ; resurgeret enim Caro , ex hypothesi : & non resurgeret ; quia non esset eadem Caro : sequeretur , cæcos , claudos , aliosque deformes , cum suis Imperfectionibus resurrecturos : quod absurdum est.

RESP. Nego *ant. Prob. dist.* Non esset eadem Caro , quoad substantiam. Nego. Quoad conditionem , qualitates , Statum. *Conc.* Mutabitur quidem Caro in melius , sed non desinet esse eadem Caro , quod ita explicat TERTULLIANUS : Periisse , est in totum non esse , quod fuerit : mutatum esse , est aliter esse. Porro dum aliter est , id ipsum potest esse : habet enim esse ,
quod

quod non perit : mutationem enim passum est , non perditionem. Atque adeo potest demutari quid , & ipsum esse nihilominus , ut & totus homo in hoc ævo substantia quidem sit , multifariam tamen demutetur, & habitu, & ipsa corpulentia, & valetudine , & conditione, dignitate, ætate , studio , negotio , artificio , facultatibus , legibus , moribus , nec quidquam tamen amittat hominis , nec ita alius efficiatur , ut cesset idem esse : imo nec alius efficiatur , sed aliud. Hanc formam demutationis divina etiam documenta testantur. Mutatur Moyfi manus , & quidem ad instar emortuæ , exanguis , & albida , frigida ; sed & recepto calore , & refuso colore eadem caro , & sanguis est. Mutatur postea facies ejusdem incontemplabili claritate. Sed Moyfes erat proinde , qui non videbatur &c. ita , & in resurrectionis eventum mutari , converti , reformari licebit cum salute substantiæ. Ita ille *de Resurrectione carnis*. Cap. LV.

264 OBJIC. IV. Si resurgeret idem Corpus : tunc etiam Corporis Membra ; atqui hæc non resurgent. *Ergo. Min. prob.* Corporis Membra pleraque necessaria sunt , vel ad manducandum , bibendum , generandum , vel ad alias actiones Hominis. Atqui ibi neque manducabitur , neque bibetur : neque nubent , neque nubentur. *Ergo &c.*

RESP.

RESP. *Dist. min.* Necessaria sunt ad bibendum &c. & ad hunc Finem solum ordinantur. *Nego.* Insuper ad Corporis Integritatem. *Conc.* Cum enim sine Membris Corpus non esset integrum, in Statu autem Integritatis resurgere debeat: sequitur, non sine Membris resurrecturum. Etiam si autem ad Vitæ Necessitates non sint tunc necessaria; merebuntur tamen propriam Gloriam, & Delectationem, si in Vita fervierint ad Officia Pietatis: sicut Membra Reproborum, quæ fervierant ad peccatum, distinctis pœnis punienda sunt.

OBJIC. V. Dantur in America Gentes Antropophagæ, quæ humanis Carnibus vescuntur. Supposito ergo, quod aliquis ab Antropophago Patre, qui meris Carnibus humanis vescebatur, generetur, & ipse humanis solum nutriatur Carnibus: hic, inquam, ita nutritus, non poterit resurgere cum eodem Corpore; quod, cum per Alimentum tam Patris, quam proprium, ex aliorum Hominum Carnibus fuerit desumptum: illis restitui, & huic novum, atque a priore distinctum, Corpus attribui debebit.

RESP. Vix est possibilis ista Hypothesis, ut sola humana Carne, ac Cruore, sine ullo alio Cibo, aut Potu, Pane, Aqua, Oleribus, Carnibus Animalium &c. toto Vitæ Tempore nutriatur. Sed data Hy-

pothesi, dico, ejusmodi Antropophagum, cujus Substantia ex meris aliorum Hominum partibus esset composita, resurrectorum cum aliis: illorum vero comestorum Hominum Corporibus aliunde a Deo suppleri, quod illis deesset. Certe enim superfuere partes multæ crassiores, quæ in Substantiam Antropophagi non transierint, uti Ossa, quæ Deus Carne vestit: sicut, dum infans unius Diei resuscitatur in Statu perfecto, v. g. triginta Annorum, suppletur aliunde, quod Corpori deest, & eadem Caro ad perfectam Staturam, & Incrementum evehitur.

266 OBJIC. VI. Si idem resurgeret Corpus; tunc vel juvenile, vel fenile, vel mediæ ætatis? Nullum potest dici; nec enim omnes moriuntur, ut Senes, vel, ut Juvenes &c. Ergo si omnes resurgunt ut Juvenes, non refument Senes idem Corpus, sed aliud.

RESP. Sive resurgant ut Senes, sive ut Juvenes, sive mediæ, ac perfectæ ætatis, quod posterius plerique censent: semper verum est, eundem resurgere Hominem; nec enim alius est PETRUS Senex, a se ipso Juvene, etiamsi Corpus accidentaliter mutetur, vel accrescendo, vel deficiendo: fecus quotidie esset alius; cum ex diversis Substantiis nutritus, nova semper succederet Carnis, & Sanguinis Accessio.

PRÆ-

PRÆLECTIONES
DE
ACTIBUS HUMANIS
ET
CONSCIENCIA.

Alios esse Actus *Hominis*, & alios *humanos*, dictum fuit a principio hujus Tomi. Est autem hæc inter utroque Differentia præcipua, quod licet ambo procedant ab Homine, illi tamen proprie *humani* dicantur, qui procedunt ab Homine, quatenus operatur ut Homo cum voluntate deliberata, & cognitione Finis: dum illi, qui dicuntur actus *Hominis*, ab Homine quidem, sed sine advertentia Finis, & Deliberatione proficiuntur. De Actibus humanis, quantum huc necesse est, nunc pertracto, omittis quibusdam, quæ vel plana sunt, & in omnibus reperiuntur Theologis Moralibus, vel inutilem solum speculationem fecum ferunt. Sunt autem tres Actuum humanorum proprietates. I. Ut sint *voluntarii*. II. *Liberi*. III. *Morales*. Esse autem morale,

N 2

rale, seu Bonitas Actus, & Malitia, a duplici Regula defumitur: una *remota*, quæ est Lex, seu recta Ratio, cui conformis, vel difformis est Actio humana, & inde Bonitatem, vel Malitiam objectivam defumit. Altera *proxima*, quæ est ipsum Dictamen ultimum rectæ Rationis, seu Conscientia: hinc IV. capitibus totum absolvam. Et I. quidem agam de Voluntario, II. de Libero, III. de Moralitate, seu Bonitate, & Malitia Actuum humanorum.

IV. Demum de Conscientia, maxime autem de usu Probabilitatis.

CAPUT

CAPUT I.

De Voluntario & Involuntario.

§. I.

De Voluntario.

Observandum, *Voluntarium* sumi tripliciter : I. Vulgariter pro illo, quod quis sponte sine ulla Legis obligatione facit v. g. ambulare. II. Pro eo, quod prævia quadam cognitione Finis, sed imperfecta, quæ etiam convenit Potentiis pure sensitivis, peragitur, & tale reperitur in Brutis, quæ dum ex Instinctu & Appetitu naturali operantur, Objectum quidem cognoscunt, nullam tamen in eo Bonitatem, vel Malitiam discernunt. III. Sumitur proprie pro Actu Voluntatis humanæ, qui procedit a Principio intrinseco cum cognitione Finis, seu advertentia Rationis cognoscentis singula. Hanc vero descriptionem esse legitimam, patet; quia convenit *omni* voluntario, tam necessario: cujusmodi est Actus Amoris Dei erga se ipsum, aut Dilectionis, quo Beati necessario, sed tamen voluntarie diligunt Deum, & homines ultimum Finem in communi. Convenit *soli* voluntario; quia hoc solum procedit a Principio intrinseco:

trinfeco : cum econtra , quod est violentum , & artificiale , ab extrinfeco prove-
 niat. Quia autem infuper requiritur ad-
 vertentia Rationis , hinc excluduntur Mo-
 tus Concupifcentiæ , aut facta Ignorantiæ,
 quæ advertentiam Rationis & cognitionem
 Finis præveniunt. Duo ergo ad rationem
 voluntarii requiruntur : I. Ut fit a Prin-
 cipio intrinfeco , per quod excluditur *Violentia* : II. Ut fiat cum advertentia Ratio-
 nis ad objectum , Finem & circumftantias,
 quæ excludit *Concupifcentiam* & *Ignoran-
 tiam*.

- 2 Observandum II. Voluntarium effe aliud
simpliciter tale , feu purum , quod fit ex
 plena Voluntatis inclinatione , fine ulla re-
 pugnantia : aliud *fecundum quid* , cui quæ-
 dam repugnantia admifcetur : ut , quando
 Mercator , infante periculo Naufragii Na-
 vem exoneraturus , Merces quidem volun-
 tarie , fed cum aliqua repugnantia in Ma-
 re projicit. Aliud eft *neceffarium* , aliud
contingens. Hoc eft , quando Voluntas
 actum elicit cum indifferentia ad non eli-
 ciendum. Prius eft , quando in eo , quod
 vult , non eft indifferens , nec ab actu ab-
 ftinere poteft. Hujusmodi voluntarium
 reperitur in Amore Dei refpectu fui ,
 & in Amore , quo Beati Deum , & Ho-
 mines ultimum Finem in communi neces-
 fario , quamvis maxime voluntarie , pro-
 fequuntur.

Aliud

Aliud est iterum voluntarium *in se*, & 3
 aliud *in Causa*. Prius, quod etiam *expressum*, & *explicitum* dicitur, est, dum
 res ipsa in se appetitur v. g. cum aliquis
 studiose vult omittere recitationem Bre-
 viarii: *In causa*, seu implicite voluntarium
 est, quando aliquis expresse quidem actum,
 aut praecepti omissionem non intendit,
 illam tamen causam advertenter ponit, ex
 qua praevidet, actum malum, aut Omis-
 sionem praecepti subsequituram esse. V. g.
 quando Clericus Iter non necessarium si-
 ne Breviario adgreditur, ex quo praevi-
 det, se a recitatione Horarum canonica-
 rum, quas memoria non tenet, impedi-
 dum fore. Ut autem Effectus, sive posi-
 tivus, sive negativus, in Causa volunta-
 rius ad peccatum imputetur, requiritur
 I. ut operans advertat, vel advertere pos-
 sit, & debeat, ejusmodi Effectum ex
 Causa posita secuturum esse. II. Ut eam-
 dem impedire possit, vel tollendo, vel
 non ponendo Causam. III. Ut Causam
 vel non ponere, vel tollere teneatur.

Aliud denique est voluntarium *directum*, 4
 aliud *indirectum*. Prius est, quando Vo-
 luntas per actum positivum influit in ope-
 rationem, volendo, aut nolendo illam,
 quod plerumque coincidit cum voluntario
 expresse, & explicito. Alterum, dum
 Voluntas negative se habet, vel non fa-
 ciendo, quod debet: v. g. negligendo

correctionem Proximi, vel faciendo, quod non debet, ex quo sequitur omissio alterius non debiti. V. g. Si quis die non festivo studeat, & occasione studii omitat interesse sacro, ad quorum neutrum obligatur.

§ Quæritur hic, quandonam contrahatur Reatus peccati: an tunc, quando voluntarie ponitur causa peccati subsequuturi, an tunc, quando peccatum actu consummatur?

RESP. Cum distinctione. Vel enim tunc, quando Effectus in Causa prævisus consummatur, advertitur, & impediri adhuc potest? Tunc si non impediatur, operans aut de novo peccat in illo Instanti, aut certe peccatum prius Animo commissum, opere externo consummat, & continuatur, sicque accidentaliter Malitiam auget. Vel tempore peccati completi Rationis compos non est, aut impedire effectum nequit? Tunc dico, Reatum peccati eo Tempore contrahi, quando voluntarie, & advertenter ponitur causa, ex qua prævidebatur subsequuturus Effectus. Ratio posterioris est; quia si ad Malitiam attendere nequeat, eo ipso tunc peccare non potest: Si autem advertat, Causam tamen prius positam revocare, & Effectum impedire, etiam si vellet, non possit: denuo non peccat, quia nemo peccat in eo, quod vitare non potest; maxime, cum eo ipso Momento Actum

Actum prius in Animo habitum vero Dolo-
lore retractare possit. Itaque Reatus pec-
cati illo momento contrahitur, quo Cau-
sa voluntarie, & advertenter fuit posita.

§. II

De Involuntario.

Voluntario quatuor obstant: I. VIOLENTIA. 6
II. METUS. III. CONCUPISCENTIA. IV.

IGNORANTIA: quorum aliqua illud omnino
tollunt, alia autem minuunt. VIOLENTIA
dicitur Actio, quæ procedit ab extrinseco,
nihil conferente passo. Alia est *absoluta*,
quando Vis ab externo infertur, volun-
tate patientis interius repugnante totali-
ter. Alia *secundum quid*, quando alicui
Consensus violenter extorquetur, uti con-
tingit in Metu gravi, cadente in Virum
constantem: Prior efficit omnino involun-
tarium, non enim Voluntas tanquam Po-
tentia libera, exteriori Violentia ad actum
internum cogi potest, nisi libere consen-
tire voluerit; eo ipso enim, quod Actus
elicitus Voluntatis a Principio intrinseco
procedere debeat, nulla ipsi inferri potest
Violentia, utpote quæ est Principium ex-
trinsecum. Possunt quidem cogi Membra
externa: v. g. violenter arripi potest Ma-
nus ad Thus adolendum Idolo: non po-
test tamen cogi Voluntas, ut Idolum actu
elicitio pro Deo adoret.

7 VIOLENTIA secundum quid, seu METUS gravis, aut levis voluntarium quidem omnino non tollit, minuit tamen. Hujus exemplum est in Viatore, qui gravi Metu amittendæ Vitæ a Latrone adactus, nisi Pecuniam extradat, voluntarie quidem, ægre tamen eandem tradit; quia potius vult Pecuniam, quam Vitam amittere.

8 CONUPISCENTIA, sive sumatur pro Appetitu inordinato in Anima, ut passio Iræ, Amoris, Tristitiæ, quæ etiam dicitur *antecedens*, sive pro passione inordinata in sensu interno, vel externo corporis, quæ appellatur *consequens*, quamdiu Rationis usum non prævenit, voluntarium non tollit, sed quandoque minuit. Si autem adeo vehementes, ac præcipites sunt Concupiscentiæ Motus; ut deliberationem Rationis præveniant; Actum reddunt involuntarium, & a Peccato excusant. Hinc Motus, ut vocantur, *primo primi* non prohibentur Præcepto Decalogi: *Non concupisces*, contra BAJUM & LUTHERUM, qui istos Motus indeliberatos, Peccata mortalia esse dicunt etiam in parvulis, quamvis non semper iis imputentur. De quibus in Prælectionibus de Peccatis.

9 IGNORANTIA alia est *Juris*, alia *Facti*. Prior, est carentia Notitiæ de Existentia Legis: ut si quis nesciat, quarto Consanguinitatis Gradu Matrimonium fieri nulum.

lum. Ignorantia Facti est, dum legem quidem aliquis novit, non scit autem, Actum suum esse legi difformem. V. g. Si quis ignoret sponsam quarto Gradu sibi esse conjunctam. Alia est *invincibilis*, five nescientia illorum, quæ aliquis scire nec debet, nec potest; five dein Mediis necessariae Instructionis careat, five ex naturali Oblivione citra suam Culpam eorum non recordetur: Alia *vincibilis* Ignorantia illorum, quæ scire debet, & potest. Hæc iterum est vel *affectata*, vel *crassa*. *Affectata* est, quando quis de Industria nescire vult, ut liberius peccet, & molestis Conscientiæ stimulis careat. *Crassa*, five *supina*, dum aliquis non equidem nescire desiderat, negligit tamen Media, quibus in notitiam sciendorum facile venire posset. Alia iterum est *antecedens*, alia *concomitans*, alia *subsequens*. *Antecedens* est, quæ omnem Voluntatem tam explicitam, quam implicitam antecedit: ut, dum JACOB accessit ad LIAM. *Concomitans*, dum quis ignorat, quod facit; faceret tamen etiam supposita scientia: ut si quis nesciens esse diem festum, omittit audire sacrum; quod tamen adhuc omittere paratus esset, etiam si sciret esse Festum de præcepto. *Subsequens*, quæ ex causa prius voluntarie posita, aut libere omissa, consequitur, hæcque est voluntaria in causa, vincibilis, ac vel ideo peccaminosa, De Ignorantia invincibili, & antecedente quæritur, an volun-

voluntarium omnino tollat, & a Peccato excuset? quod negant Lutherani, & Janseniani; quod enim Ignorantia vincibilis crassa, affectata, & consequens, voluntarium & peccatum non tollat, conveniunt auctores; quia est Voluntaria in causa.

IO RESOLUTIO. Ignorantia invincibilis & antecedens etiam juris naturæ, si quæ datur, tollit omnino voluntarium, & a Peccato formali excusat.

PROB. I. PAULUS ad Rom. I. dicit Gentiles Philotophos esse *inexcusabiles*; quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt: ergo si Deum invincibiliter ignorare potuissent, *excusabiles* fuissent.

II PROB. II. Regula generalis S. AUGUSTINI est, & quidem in Ratione fundata, quod nemo peccet in eo, quod vitare nullo modo potest. Sed quod aliquis anteceder, & invincibiliter ignorat, illud omnino vitare nequit. Ergo hæc Ignorantia a peccato excusat. *Maj.* confirmatur. Est contra Misericordiam, & Justitiam Dei, Homini imponere impossibilia: atqui impossibile est vitare peccatum, si Ignorantia antecèdens, & vincibilis ad peccatum imputetur. *Ergo* &c.

PROB.

PROB. III. Deus secundum S. AUGUSTI- 12
 NUM non punit, nisi malam Voluntatem:
 sed ubi est Ignorantia invincibilis, ibi non
 est mala Voluntas; ut enim Voluntas sit
 mala, debet præcedere Mali cognitio ex
 parte Intellectus, & inde subsequi Mali
 cogniti Electio per Voluntatem; nihil enim
 est volitum, quin præcognitum: sed ubi
 est Ignorantia invincibilis, ibi nulla adest
 Mali cognitio. *Ergo &c.*

PROB. IV. Ignorantia Juris positivi ex- 13
 cusat: ergo etiam ignorantia Juris Natu-
 ræ. *Ant. prob.* Christus Joan. XV. ait:
Si non venissem, & locutus eis fuisset, pec-
catum non haberent: nunc autem excusatio-
nem non habent de peccato suo.

Respondent Janseniani, Ignorantiam Ju- 14
 ris Naturæ esse voluntariam in causa,
 nimirum in Voluntate Adami.

CONTRA est I. Si Peccatum Adami ad
 hoc sufficeret, ut Ignorantia invincibilis
 nobis reddatur voluntaria & peccaminosa;
 tunc sequitur I. quod etiam ipsum Pecca-
 tum Adami originale originans ad Pecca-
 tum actuale & personale nobis imputetur,
 quia æque nobis fuisset voluntarium.

Sequitur II. etiam Ignorantiam invincibi-
 lem Parvulorum actualiter & formaliter esse
 peccaminosam; cum & ipsis in causa vo-
 luntaria foret. *Se-*

Sequitur III. Omnes Motus primo primos, seu omnino indeliberatos concupiscentiæ ad formale Peccatum nobis imputari, cum & ipsi sint effectus Peccati originalis, secundum Adversarios nobis voluntarii.

15 CONTRA est II. Ut ratio voluntarii & liberi *in causa* ad Peccatum *personale actuale* sufficiat, ipsi *Personæ* operanti voluntarium fuisse debuit: Atqui originale Peccatum Posteris Adami, utpote tunc nondum existentibus, voluntarium non fuit; neque etiam ipse Adamus Caput *morale*, sed *naturale* Posterorum existit, e cujus vitiato Semine traducitur Concupiscentia habitualis, tanquam materiale Peccati originalis *originati*, ut ostendo Tom. IV. *de Peccatis* cap. II. ubi nego fictitium illud Pactum, quo nostræ Voluntates cum illa Adami alligatæ fuisse dicuntur, quod etiam hæc Responsio supponere videtur.

16 Quapropter non immerito proscriptæ fuerunt sequentes Propositiones: 46. Baji: ad rationem & definitionem Peccati non pertinet Voluntarium; nec definitionis Quæstio est, sed causæ Originis, utrum omne Peccatum debeat esse voluntarium. Et ab Alexandro VIII. anno 1690. (1. In Statu Naturæ lapsæ ad Peccatum mortale & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua originali & Voluntate Adami peccantis.

(2.

(2. Tametsi detur (h. e. si daretur) Ignorantia invincibilis Juris Naturæ, hæc in Statu Naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a Peccato formali.

OBJIC. I. Deus Genes. XX. 3. Mortem 17 minatur ABIMELECH, quod SARAM tulerit, quam ignorabat tamen esse uxorem ABRAHÆ. Ergo Ignorantia etiam invincibilis ad culpam, & pœnam imputatur.

RESP. Ignorantia ABIMELECH, vel fuit *vincibilis*; eoquod non satis indagaverit, an SARA esset soluta, aut Matrimonio Abrahæ juncta, sicque fuit Ignorantia *Facti*, non *Juris*, vel ideo Deus ipsum voluit punire; quia SARAM tulit *invitam*, sicque reus fuisset Criminis Raptus, ut vult CORNELIUS a Lapide.

OBJIC. II. De Servo, qui non cognovit 18 Voluntatem Domini sui, & fecit digna plagis, dicitur Luc. XII. 48. *vapulabit paucis*. Ergo etiam Ignorantia punitur.

RESP. *Dist.* Dicitur de servo, qui *absolute*, & *invincibiliter* Voluntatem Domini ignorat. *Nego.* Qui ignorat *vincibiliter*, aut non adeo *explicite*, sicut Famuli præcipui in Domo, sed tamen absolute cognovit, aut cognoscere potuit. *Conc.*

OBJIC.

19 OBJIC. III. S. AUGUSTINUS Lib. de Nat. & Grat. cap. 17. ait : „ Aliud est non „ curasse scire , quæ negligentiae peccata „ etiam per sacrificia quædam Legis vide- „ bantur expiari : aliud intelligere velle , „ nec posse , & facere contra legem , non „ intelligendo quid fieri velit. „ E quo Textu ita ratiocinatur. Etiam ille agit contra Legem , qui eam intelligere voluit , sed non potuit : atqui velle , & non posse intelligere , dicit Ignorantiam invincibilem ; ergo etiam hæc agit contra legem , consequenter rea est Culpæ , & Pœnæ.

RÉSP. S. AUGUSTINUS loquitur de illis , qui Myſteria Fidei supernaturalia intelligere volunt per ſolas Naturæ , & liberi Arbitrii Vires , nec a Deo Gratiam neceſſariam petunt : illi utique credere non poſſunt , ſed tamen a Culpa non excuſantur ; quia negligunt adhibere Diligentiam neceſſariam ; nempe Orationem ; hinc addit ibidem AUGUSTINUS : „ Unde admonemur a „ Deo petere ſapientiam , qui dat omnibus „ affluenter : utique his omnibus , qui ſic „ petunt , & tantum petunt , quantum „ res tanta petenda eſt. „ Agit enim ibidem contra illos , qui nimium tribuebant libero Arbitrio. Ad Argumentum , ex textu deſumptum *Diſt. maj.* Ille agit contra Legem , qui intelligere voluit *debito modo* , nimirum per Vires Gratiæ Oratione impetrandas & non potuit. *Conc. maj.* Qui intel-

intelligere voluit, sed sola naturali Industria, quæ ad Myſteria ſupernaturalis Fidei non ſufficit. *Neg. maj.* Et ſic diſtincta *min. Conſeq.* Ignorantia autem illius eſt *vincibilis*; quia non adhibet eam Diligentiam, quam poteſt, & debet.

OBJIC. IV. Idem S. AUGUSTINUS Episto- 20
la ad Sixtum Num. 26. „ Humana ſuper-
„ bia tanquam præſumens de Viribus li-
„ beri Arbitrii excuſatam ſe putat, quan-
„ do Ignorantiæ, non Voluntatis videtur
„ eſſe, quod peccat. Dei tamen juſtum
„ Judicium nec illis parcit, qui non au-
„ dierunt, ac per hoc inexcufabilis eſt
„ omnis Peccator vel Reatu Originis, vel
„ additamento etiam propriæ Voluntatis,
„ ſive qui novit, ſive qui ignorat; quia
„ & ipſa Ignorantia in eis, qui intellige-
„ re noluerunt, ſine dubitatione pecca-
„ tum eſt: in eis autem, qui non po-
„ tuerunt, Pœna Peccati. „ Ex quibus
verbis ſequitur, Ignorantiam etiam Illo-
rum, qui intelligere non potuerunt, con-
ſequenter *invincibilem*, eſſe inexcufabilem,
& imputari ad Pœnam.

RESP. S. AUGUSTINUS loco citato agit de Ignorantia Juris poſitivi, nimirum de Le-ge evangelica, quæ etiam juxta JANSENIUM a Peccato excuſat. Item agit ibi contra Pelagianos, qui docebant, ignoratam Baptismi neceſſitatem excuſare a Culpa,
P. Scholliner Theol. Tom. III. O &

& Pœna æterna. Contra hos igitur ait; hanc Ignorantiam nulli prodesse, nec eos eximere a Pœna Damnationis, vel propter solum originale, cui etiam Pœnam Ignis adjudicat, vel propter actualia superaddita. Secundum ea; quæ dixi Tom. VI. pag. 138. & Tom. VII. P. II. pag. 58. in Homine Rationis compote non potest dari Ignorantia invincibilis Dei unius, Trini, & Mediatoris; quoniam horum Mysteriorum Fides explicita in Nova Lege necessitate Medii necessaria est ad Justificationem, & salutem, & jam in primo Instanti morali Usus Rationis ab unoquoque haberi potest; quia Deus ad cognitionem tantopere necessariam non denegat Gratiam sufficientem: cui si Homo cooperatur, & facit, quod est in se, adquirit Gratias uberes: & Deus vel immediate revelabit Mysteria creditu necessaria, vel mittet ad eum Angelum, aut Prædicatorem, sicut ad CORNELIUM missus est PETRUS, & ad Evnuchum PHILIPPUS. In hoc ergo systemate nullus Peccator præcipua Fidei Mysteria *invincibiliter* ignorat: etiamsi Prædicantem non audiat; quoniam si facit, quod est in se per vires Gratiæ sufficientis, quam Deus pro illo Instanti nemini negat, interna Dei Illustratio non deerit.

- 21 OBJIC. V. Idem AUGUSTINUS Lib. de Grat. & Lib. Arbit. cap. 3. „ Aliud est necesse, „ se,

se, aliud scire noluisse; Voluntas quippe in eo arguitur, de quo dicitur: *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Sed & illa Ignorantia, quæ non est eorum, qui tanquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, ut sempiterno Igne non ardeat, si propterea non credidit, quia non audivit omnino quod crederet: sed fortasse, ut mitius ardeat; non enim sine causa dictum est: *effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt.* Ergo ex mente Augustini invincibilis Ignorantia punitur & quidem Pœna æterna Ignis.

RESP. S. AUGUSTINUS loquitur de duplici Ignorantia: una *affectedata*, qua quis non vult intelligere, ut bene agat: altera *crassa*, qua negligit adhibere Media, quibus in Legis cognitionem venire potest: utraque autem *vincibilis*, & inexcusabilis est. Dein loquitur AUGUSTINUS de Ignorantia Juris positivi, seu Legis Evangelicæ, per illa verba: *Si propterea non credidit, quia non audivit &c.* Et de Ignorantia Juris Naturæ per ista verba: *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt.* Nullo ergo modo textus AUGUSTINI favet JANSE-
NIO; nam invincibilis Ignorantia Juris positivi certo excusat a peccato: Ignorantiam autem Dei invincibilem ipse non admittit. Item AUGUSTINUS intendit ostendere, Peccati originalis Effectum; quod
O 2 seu

seu parvulo , seu adulto non remissum , a
Pœna Ignis æterni neutrum excusat.

- 22 OBJIC. VI. Propositio COELESTII : *Obli-
vio & Ignorantia non subjacent Peccato ; quo-
niam non secundum Voluntatem eveniunt ,
sed secundum Necessitatem* , damnata fuit in
Concilio DIOSPOLITANO tanquam Error ,
quem reprobatur S. Dei Ecclesia. Ergo a
contrario vera est hæc propositio : *Obli-
vio , & Ignorantia subjacent Peccato , quo-
niam secundum Voluntatem (in causa)
& non secundum necessitatem eveniunt.*

RESP. COELESTII Propositio Jure damna-
ta fuit propter suam universalitatem ; quia
complectebatur Ignorantiam tam Juris quam
Facti , & utramque peccaminosam dicebat.
Dein reprobata fuit , in sensu PELAGII ac-
cepta , qui Ignorantiam invincibilem illam
dicebat , quæ solis Naturæ Viribus supe-
rari nequit , etiam si per Gratiam , cujus
necessitatem negabat , vinci posset. Hic
autem Sermo est de Ignorantia quocun-
que modo , etiam per Gratiam invincibi-
li : sicque nihil commune cum COE-
LESTIO , & PELAGIO di-
citur.

* * *
* * * * *

CAPUT II.

De Libero.

Nomine *Libertatis*, quantum huc perti- 23
net, intelligitur facultas e pluribus
possibilibus eligendi quod magis placet,
estque duplex; vel a *Necessitate*, vel a
coactione. Prior dicitur Immunitas a de-
terminatione ad unum, proveniente a
Principio intrinseco, qualem habent Bru-
ta, ad unum determinata sine Indifferentia
ad aliud. Altera est Immunitas a Violen-
tia extrinseca contra propriam Inclination-
em. Igitur Libertas Hominis est Facul-
tas, qua positis omnibus ad operandum
requisitis Voluntas potest agere, vel non
agere. Alia autem iterum est libertas *con-*
trarietatis, seu *specificationis*, & alia liber-
tas *contradictionis* seu *exercitii*. Prior est
Facultas eligendi opposita, Bonum, vel
Malum: altera est Facultas eligendi actum,
vel ejus omissionem: quæ omnia ex Phi-
losophia supponuntur. Duo hoc capite exa-
minanda sunt: I. An in isto statu Naturæ
lapsæ Homini competat vera libertas non
solum a coactione, sed etiam a necessita-
te? II. An, & qualis Indifferentia ad li-
bertatis essentiam requiratur?

§. I.

*Defenditur Libertas a Necessitate
pro statu naturæ lapsæ.*

- 24 **V**aria exstiterunt Hominum Genera, qui pretiosum humanæ conditionis Donum, Libertatem intelligo, pro hoc statu negare ausi sunt, diversis licet innixi Principiis. I. Philosophi veteres STOICI, EPICURI, DEMOCRITI, & PLATONIS Discipuli, qui Hominis Voluntatem, sicut creata omnia, necessitanti cuidam Facto subdiderunt. II. Hæretici, VALENTINIANI, MANICHÆI & similes, qui cum duo finxissent rerum Principia, Bonum unum, malum alterum, duplicis etiam generis Homines statuerunt: quorum aliqui a bono Principio producti, necessario Bonum, alii a malo procreati necessario Malum operentur: aut duplicem in unoquoque Homine fingeant Animam a duplici diverso Principio productam. Sequuti sunt postea WICLEFFUS, LUTHERUS, CALVINUS, qui liberum Arbitrium Hominis per originale Peccatum penitus ablatum, Rem de solo Titulo, imo Figmentum, & titulum finire, asseruerunt, uti LUTHERUS: aut ex necessitante Gratia Dei prædestinantis, vel prædominante Concupiscentia in Reprobis Bona, aut Mala necessario provenire ab ipso Deo Peccati Authore Blasphemarunt, ut

ut CALVINUS. Vix ab istis se distinguunt, qui sub specioso Augustinianæ Doctrinæ titulo tantam aut efficaci Gratiae Virtutem, aut Concupiscentiæ Vim tantam tribuunt; ut ad instar majoris, minorisve Ponderis in Balance Victoriæ illa necessario reportet, ex qua parte Vis, & Efficacia major fuerit, Facultate ad oppositum, seu potentia resistendi *relative* sufficiente, penitus exclusa. Isti de JANSENII, & QUESNELLI Schola a LUTHERO, & CALVINO in eo se discretos arbitrantur; quod aliquam concedant *Libertatem a coactione*, quæ tamen vix a necessario Brutorum *spontaneo* differt: cum econtra illi omnem prorsus libertatem negaverint. Contra hos omnes ostendendum est I. Etiam in Naturæ lapsæ statu veram adhuc existere libertatem, non solum a coactione, sed etiam a necessitate; nec id omne, quod voluntarie fit, liberum esse, uti quidem docebat BAJUS. II. Aliquam Indifferentiam Judicii, & electionis ad essentiam libertatis requiri. De primo hic, de altero postea agatur.

RESOLUTIO. Etiam post originale Peccatum vera Homini competit libertas, non solum a coactione, sed etiam a necessitate. Ita Catholici omnes contra citatos. 25

PROB. I. ex S. Scriptura Ecclesiastici XV.
14. Libertas Hominis his verbis exprimitur:
O 4 tur:

tur : „ Deus ab initio constituit hominem,
 „ & reliquit eum in manu consilii sui :
 „ adjecit mandata , & præcepta sua. Si
 „ volueris mandata fervare conservabunt
 „ te - - - Apposuit tibi ignem , & aquam,
 „ ad quod volueris porrige manum tuam.
 „ Ante hominem vita & mors, bonum &
 „ malum : quod placuerit ei , dabitur illi. „
 Post hæc ipsa recitata verba addit S. AUGUSTINUS Lib. de grat. & lib. arb. cap. 2.
 „ Ecce apertissime videmus expressum li-
 „ berum humanæ voluntatis arbitrium. „

26 Respondet CALVINUS , ista Verba referenda esse ad statum Naturæ integræ , & Hominis innocentis ; quia ibidem dicitur :
ab initio constituit hominem.

CONTRA est I. Ita Propositio est universalis , & non solum ad statum Innocentiæ restricta ; non enim Ecclesiasticus alloquebatur Hominem integrum , sed in statu Naturæ lapsæ constitutum.

27 CONTRA est II. Si Deus Homini lapso ejusmodi Præcepta dedisset , quæ implere non posset : injustus foret , & Tyranno crudelior , aut non nisi Homini illudere voluisse dicendus esset : sicut si cuidam ad Furcam damnato dicerem : *Ante te Vita , & Mors , ad quodcunque volueris extende Manum tuam.* Cum tamen Vita non amplius in ejus , sed Judicis potestate reposita

fit. Utrumque derogat divinis Perfectionibus.

CONTRA est III. Ad Cainum originali 28
Peccato jam infectum dixit Deus Gen. IV.
6. „ Quare iratus es, & cur concidit Fa-
„ cies tua? nonne, si bene egeris, reci-
„ pies: sin autem male, statim præ fori-
„ bus peccatum aderit: sed sub te erit ap-
„ petitus tuus, & tu dominaberis illius. „
Ergo etiam post Peccatum Adæ CAINUS
habuit potestatem supprimendi Appetitum
perversum, & bene operandi: quod est
Libertas a necessitate. Ideo S. AMBROSIIUS
Lib. II. de Cain & Abel. CAINUM incre-
pat: „ Non habes, quod excuses, non
„ potes, in quo necessitatem magis, quam
„ mentem tuam arguas. Tu princeps ope-
„ ris tui, tu dux criminis: non te invi-
„ tum, non imprudentem error attraxit,
„ sed voluntarius reus Iudicio, non lapsu
„ fecisti dolum, quo te divinæ injuriæ
„ reum ipse convincis. „

PROB. II. aliis clarissimis Scripturæ Te- 29
stimoniis. Deut. XXX. 19. ait Moyfes ad
Populum: „ Testes invoco hodie cælum
„ & terram, quod proposuerim vobis vi-
„ tam, & mortem, benedictionem & ma-
„ ledictionem: elige ergo vitam. „ Jos.
XXIV. 15. „ Optio vobis datur: eli-
„ gite hodie: quod placet, cui potissi-
„ mum servire debeatis, utrum Diis, qui

„ bus fervierunt Patres vestri , [an domi-
 „ no. „ Isai. I. 19. „ Si volueritis , &
 „ audieritis me , bona terræ comedetis ,
 „ quod si nolueritis & me ad iracundiam
 „ provocaveritis , gladius devorabit vos. „
 Paulus I. ad Corinth. VII. 36. declarat ,
 liberum unicuique esse , matrimonium ini-
 re , vel non : „ Quod vult faciat , non
 „ peccat , si nubat ; nam qui statuit in
 „ corde suo firmus , non habens necessi-
 „ tatem , potestatem autem habens suæ
 „ voluntatis , & hoc judicaverit in corde
 „ suo servare virginem suam , bene fa-
 „ cit . . . & qui non jungit , melius fa-
 „ cit &c. „ Ex quibus Textibus hoc Ar-
 gumentum conficitur. Quando pro hoc
 Statu Naturæ lapsæ datur Potestas eligen-
 di opposita , vel ponendi actum , aut ejus
 omissionem , tunc datur vera libertas a
 necessitate ; quia libertas eligendi cum ne-
 cessitate stare non potest : atqui citati tex-
 tus omnes affirmant , dari potestatem eli-
 gendi cultum Numinis veri vel falsi , ser-
 vandi mandata vel transgrediendi , nuben-
 di vel non. Ergo datur libertas a necessi-
 tate. *Min.* ulterius *prob.* Datur libertas
 eligendi consilia evangelica vel non am-
 plectendi , ut constat ex Paul. cit. Atqui
 potestas eligendi hoc vel illud , est vera
 Indifferentia exercitii , & radix libertatis.

30 PROB III. Traditione Patrum Græcorum.
 S. JUSTINUS M. Apologia I. olim II. n.
 28.

28. nov. Edit. ita scribit : „ Ab initio
 „ Deus humanum genus Intelligentia &
 „ vera eligendi ac recta faciendi Faculta-
 „ te præditum creavit ; ita ut omnibus
 „ Hominibus nulla apud Deum relinqua-
 „ tur Excusatio. „ Ibidem n. 43. „ E-
 „ docti a Prophetis Pœnas & Supplicia ,
 „ ac bonas remunerationes pro Meritis
 „ cujusque Actionum irrogari , verum id
 „ esse confirmamus. Nam si res ita se
 „ non habet , ac Fati necessitate fiunt
 „ omnia ; nullus jam libero Arbitrio locus.
 „ Si enim Fato decretum est hunc esse
 „ bonum , istum autem malum ; neque
 „ hic laudandus , neque ille vituperandus.
 „ Ac rursus nisi humanum Genus Facul-
 „ tatem habeat libera animi inductione &
 „ fugiendi turpia & honesta sectandi ; ex-
 „ tra noxam est , quidquid egerit. Sed
 „ libera Animi inductione Hominem vel
 „ bene agere vel male , sic demonstramus.
 „ Quodsi Fato decretum esset , eum vel
 „ bonum esse vel malum ; non sane con-
 „ trariorum capax esset , nec tam sæpe
 „ mutaretur. Sed ne alii quidem boni
 „ essent , alii mali : vel enim Fatum ma-
 „ lorum causam esse , ac contraria sibi ipsi
 „ facere statueremus : vel verum nobis
 „ videretur id , de quo jam diximus , ni-
 „ hil esse Virtutem aut Vitium , sed sola
 „ Opinione bona aut mala dijudicari ;
 „ quæ profecto ut vera Ratio demonstrat,
 „ maxima Impietas & injustitia est. Sed
 „ Fa-

„ Fatum ineluctabile illud dicimus, his,
 „ qui bona eligunt, merita Præmia, his
 „ vero qui contraria, debitam Merce-
 „ dem. „

Item Apologia II. n. 7. „ Quoniam
 „ Deus ab initio liberum Angelorum &
 „ Hominus Genus creavit, merito eorum,
 „ quæ peccaverint, supplicia in æterno
 „ Igne persolvent. Creatæ autem cujus-
 „ libet rei hæc natura est, ut Virtutis &
 „ Vitii sit capax; Neque enim quidquam
 „ laudabile faceret, nisi sese in utramque
 „ partem vertendi Facultatem haberet.
 „ Atque id etiam declarant, qui in quali-
 „ bet Regione apte ad rectam Rationem
 „ Leges tulere aut philosophati sunt, ex
 „ eo quod alia fieri præscribant, alia vi-
 „ tari. „

S. THEOPHILUS ad Autalycum Lib. II.
 n. 27. inter Opera JUSTINI M. pag. 393.
 nov. Edit. Venetæ. „ Liberum Deus Ho-
 „ minem & sui Juris fecit. Quod igitur
 „ sibi ipse negligentia & inobedientia ac-
 „ cersiverat, id nunc Deus ei redonat pro
 „ sua singulari humanitate & in Homines
 „ ipsi obtemperantes misericordia. Quem-
 „ admodum enim Homo non obediendo,
 „ Mortem sibi ipsi traxit; sic Voluntati
 „ Dei obsequendo potest qui voluerit æ-
 „ ternam Vitam sibi conciliare. Legem
 „ enim Deus & sancta nobis præcepta
 „ de-

„ dedit, quæ quisquis observaverit, potest
 „ salutem assequi &c. „

S. IRENÆUS Lib. IV. adversus Hæreses
 cap. IV. olim IX. n. 3. nov. Edit. „ Fru-
 „ mentum quidem & paleæ inanimalia &
 „ irrationabilia existentia, naturaliter talia
 „ facta sunt: Homo vero rationabilis, &
 „ secundum hoc similis Deo, *liber in Ar-*
 „ *bitrio* factus & suæ potestatis, ipse si-
 „ bi causa est, ut aliquando quidem Fru-
 „ mentum, aliquando autem palea fiat.
 „ Quapropter & iuste condemnabitur,
 „ quoniam rationabilis factus amisit veram
 „ Rationem, & irrationabiliter vivens ad-
 „ versatus est Justitiæ Dei &c. „ Idem
 S. P. Liberum Arbitrium dedita Opera
 evincit Lib. IV. cap. 37. & 39. nov. Edit.
 olim 71. & 76. CLEMENS Alexandrinus
 Stromat. I. 17. pag. 368. nov. Edit. „ Sed
 „ nec laudes, nec vituperationes, nec Ho-
 „ nores, nec supplicia iusta sunt, si ani-
 „ ma non habeat liberam potestatem, &
 „ appetendi, & abstinendi, sed sit vitium
 „ involuntarium. Unde qui prohibuit qui-
 „ dem causa est: qui autem non prohi-
 „ buit atque impediit liberam animæ ele-
 „ ctionem, iuste judicat; ut vel maxime
 „ quidem Deus nobis non sit causa vitii.
 „ Quoniam autem libera electio & appe-
 „ titio peccata primum inchoat, falsa
 „ autem non nunquam dominatur opinio,
 „ a qua cum ignorantia & imperitia sit,
 „ rece-

„ recedere negligimus : jure infliguntur
 „ supplicia. Febrire enim est involunta-
 „ rium , sed cum quis per se , & propter
 „ suam intemperantiam febrierit , eum re-
 „ prehendimus ; utpote cum voluntarium
 „ jam sit malum. Nemo enim malum eli-
 „ git , quatenus malum , sed abductus ab
 „ ea , quæ inest in ipso , voluptate , id
 „ bonum ratus , suscipiendum existimat.
 „ Quæ cum ita se habeant : & liberari
 „ ab ignoratione , & a mala & delectabi-
 „ li electione , & ante omnia non assen-
 „ tiri fallacibus illis phantasiis , situm est
 „ in nostra potestate. „ S. JOANNES Chry-
 „ sostomus Hom. 14. in I. ad Corinth. I.
 „ Propterea te Deus liberi arbitrii fecit ,
 „ ne postmodum expostules cum ipso ,
 „ tanquam necessitate constrictus. „

31 PROB. IV. Ex Patribus Latinis : TERTUL-
 LIANUS Lib. II. contra Marcionem cap. 6.
 „ Tota ergo libertas arbitrii in utramque
 „ partem concessa est illi , ut sui Dominus
 „ constanter occurreret , & bono sponte
 „ servando , & malo sponte vitando : quo-
 „ niam & alias positum hominem sub ju-
 „ dicio Dei , oportebat justum illud effi-
 „ cere de arbitrii sui meritis , liberi scili-
 „ cet. Ceterum nec boni , nec mali mer-
 „ ces jure pensaretur ei , qui aut bonus ,
 „ aut malus necessitate fuisset inventus ,
 „ non voluntate. In hoc & lex constitu-
 „ ta est , non excludens , sed probans li-
 „ bertatem

„ bertatem de obsequio sponte præstando,
 „ vel transgressione sponte committenda :
 „ ita & in utrumque exitum libertas pa-
 „ tuit arbitrii. „ S. AUGUSTINUS , quo
 maxime abutuntur Calviniani & Jansenia-
 ni , integris libris & Gratiae necessitatem,
 & Arbitrii libertatem propugnavit. Sic
 Lib. III. contra Manichæos cap. 18. „ Re-
 „ miniscere Superiorum, quæ a nobis tam
 „ multa de peccato , & libera voluntate
 „ dicta sunt. Sed si laboriosum est om-
 „ nia mandare memoriæ , hoc brevissimum
 „ tene. Quæcunque ista causa est volun-
 „ tatis , si non ei potest resisti , sine pec-
 „ cato ei ceditur : si autem potest , non
 „ ei cedatur , & non peccabitur. An for-
 „ te fallit incautum ? Ergo caveat , ne
 „ fallatur. An tanta Fallacia est , ut ca-
 „ veri omnino non possit ? si ita est , nulla
 „ peccata sunt ; quis enim peccat in eo , quod
 „ nullo modo caveri potest ? Peccatur
 „ autem , caveri igitur potest. „

Ut de genuina S. AUGUSTINI mente nul- 32
 la circa hanc Quæstionem superesse pos-
 sit Dubitatio , observandum , Pelagianos
 liberum in homine admisisse Arbitrium ,
 non solum ad facienda , verum etiam ad
 perficienda divina Mandata , idque solis
 Naturæ viribus , sine auxilio Gratiae. Hinc
 arguit quidem illos , non quod defende-
 rent Libertatem Arbitrii , sed quod illi
 nimium tribuerent , & Gratiae supernatu-
 ralis,

ralis, saltem Voluntatem moventis, necessitatem everterent. Sic enim scribit Epist. 95. ad INNOCENTIUM : „ Ad non
 „ peccandum, id est, ad non male facien-
 „ dum, quamvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas
 „ non sufficit, nisi adjuvetur infirmitas. „
 Et Lib. de Spirit. & Lit. cap. 3. „ Nos
 „ autem dicimus, humanam voluntatem
 „ sic divinitus adjuvari ad faciendam justitiam, ut præter quod creatus est homo
 „ cum libero arbitrio Voluntatis,
 „ præterque doctrinam, quæ ei præcipitur,
 „ quemadmodum vivere debeat, accipiat Spiritum S. quo fiat in animo
 „ ejus delectatio, dilectioque summi illius
 „ & incommutabilis boni, quod Deus est. „
 Item II. de Nupt. & concup. 3. cum JULIANUS conquereretur, a catholicis liberum
 Arbitrium negari, quodque si quis assereret,
 statim Cœlestianum, & Pelagianum vocari,
 ita respondet : „ Liberum itaque
 „ in hominibus esse arbitrium utrinque
 „ dicimus, liberum autem quemquam esse
 „ ad agendum bonum (supernaturale)
 „ sine adjutorio Dei, & non erui parvulos
 „ a potestate tenebrarum, & sic transferri
 „ in regnum Dei : hoc vos dicitis ;
 „ hinc estis Cœlestiani, & Pelagiani. „
 Admisit ergo AUGUSTINUS illam Libertatem,
 quam defendebant Pelagiani ad actus naturales ;
 vel etiam supernaturales, sed cum Gratia.
 Atqui Pelagiani admittebant liber-

libertatem non solum a *coactione*, sed etiam a *necessitate*. Ergo etiam hanc AUGUSTINUS admisit.

PROB. V. EX S. THOMA, cujus senten- 33
tiam se propugnare falso jactant Jansenia-
ni. Sic autem quæst. VI. de Malo ad
quæst. utrum Homo liberam Electionem
habeat, aut ex necessitate eligat? respon-
det: „Dicendum, quod quidam posue-
„runt, quod Voluntas hominis ex neces-
„sitate movetur ad aliquid eligendum,
„nec tamen ponebant, quod voluntas
„moveretur; non enim omne necessarium
„violentum, sed solum id, cujus princi-
„pium est extra; unde & motus natura-
„les inveniuntur aliqui necessarii, non ta-
„men violenti: violentum enim repugnat
„naturali, sicut & voluntario; quia utrius-
„que principium est intra: violenti au-
„tem principium est extra. Hæc autem
„opinio est hæretica; tollit enim ratio-
„nem meriti, & demeriti in humanis
„actibus: non enim videtur esse merito-
„rium, vel demeritorium, quod aliquis
„sic ex necessitate agit, quod vitare non
„potest. Est etiam annumeranda inter
„extraneas Philosophiæ opiniones; quia
„non solum contrariatur Fidei, sed sub-
„vertit omnia principia Philosophiæ mo-
„ralis: si enim non sit liberum aliquid
„in nobis, sed ex necessitate movemur
„ad volendum; tollitur deliberatio, ex-
P. Scholliner Theol. Tom. III. P. „ hor-

„ hortatio , præceptum & punitio , &
 „ Laus & vituperium , circa quæ moralis
 „ Philosophia consistit. Hujusmodi autem
 „ opiniones , quæ destruunt principia ali-
 „ cujus partis Philosophiæ , dicuntur po-
 „ sitiones extraneæ. „ His verbis S. THO-
 MAS Doctrinam JANSENI non solum fun-
 ditus evertit , sed etiam Hæreseos cen-
 sura notat , sanæque rationi contrariam
 demonstrat.

- 34 PROB. VI. Ex Definitione Ecclesiæ. In
 Concilio CONSTANTIENSI Sess. VIII. dam-
 nata fuit hæc XXVII. WICLEFFI propositio:
Omnia de necessitate absoluta eveniunt. Con-
 cilium TRIDENTINUM Sess. V. Can. 4. anathemate ferit , „ si quis dixerit , liberum
 „ hominis arbitrium a Deo motum , &
 „ excitatum nihil cooperari assentiendo
 „ Deo excitanti , & vocanti , quo ad ob-
 „ tinendam justificationis gratiam se dispo-
 „ nat , sed velut inanime quoddam nihil
 „ omnino agere , mereque se passive ha-
 „ bere. „ Et Can. V. „ Si quis liberum
 „ hominis arbitrium post Adæ peccatum
 „ amissum & extinctum esse dixerit , aut
 „ rem esse de solo titulo , imo titulum
 „ sine re , figmentum denique a Sathana
 „ inventum in Ecclesiam : anathema sit. „
 PIUS V. & GREGORIUS XIII. sequentes
 damnarunt Baji propositiones XXX. LX.
*Quod voluntarie fit , etiamsi necessitate fiat ,
 libere tamen fit. XLI. Is libertatis modus ,*
 qui

qui est a necessitate sub libertatis nomine, non reperitur in Scriptura, sed solum nomen libertatis a peccato. LXVI. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. LXVII. Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit. Denique etiam damnata fuit III. ex propositionibus JANSENI: Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.

PROB. Ratione a PP. jam insinuata. Si 35
 Homo necessario per Gratiam ad Bonum, & per concupiscentiam ad peccatum determinatus est, tunc frustranea sunt omnia Præcepta, consilia &c. quæ ab Homine per concupiscentiam prædominantem ad prævaricandum determinato observari non possunt; Deus injustus erit puniendo Peccata, quæ ab Homine vitari non poterant. Atqui hæc omnia blasphemia sunt, & lumini naturæ contraria. Ideo dixit Concilium SENONENSE Decreto XV. de lib. arbit. „ Prodierat hic error (quem hic „ refutamus) primum quidem apud Gentiles, sed summo omnium consensu „ mox explosus est. Adeo liberum arbitrium esse, velut evidenti quodam experimento cognitum omnium mentibus „ sese inculcat. „

36 OBJIC. I. Ex S. Scriptura. Jerem. X. 23. dicitur: *Non est hominis via ejus, nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos.* Ergo Homo lapsus libertate caret, necessario determinatus ad unum.

RESP. JEREMIAS vel loquitur de Actionibus externis, quæ, cum variis eventibus subsint, quos homo prævidere nequit, ideo Gressus suos, id est, Intentiones, seu Proposita sæpe ad optatum Finem perducere nequit. Dicit tamen Idem Propheeta XVIII. 11. *Dirigite vias vestras & studia vestra.* Vel vult, Actiones Hominis non esse in ejus potestate, in ordine ad finem *supernaturalem*, sine gratia præveniente, & adjuvante. *Conc.* In ordine ad Finem *naturalem*, aut *supernaturalem* cum gratia. *Nego.* Ita Augustinus II. de peccatorum merit. & remiss. 17. „ Hinc scriptum arbitror in Psalmis: *A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet,* & quod Apostolus ait: *Deus est enim, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.* Quocirca, quod „ a Deo nos avertimus, nostrum est: & „ hæc est voluntas mala: quod vero ad „ Deum nos convertimus, nisi ipso excitante, atque adjuvante, non possumus. „ Et hæc est voluntas bona. „

37 OBJIC. II. CHRISTUS Joan. VI. 44. ait: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me,*

me, traxerit eum. Ergo per Gratiam necessario aliquis ad Deum trahitur, & sine illa non potest ad eum venire.

RESP. *Dist.* Quem Pater traxerit, efficaci Gratia, invitum & repugnantem. *Nego.* Volentem & consentientem, adeoque salva libertate. *Conc.* Ut enim exponit S. AUGUSTINUS Tractatu 26. in Joannem. „ Nolite cogitare invitum trahi: trahitur „ animus & amore. . . . Porro, si Poëtæ, „ dicere licuit: *trahit sua quemque voluptas,* „ non necessitas, sed voluptas, non Obligatio, „ sed Delectatio: quanto fortius nos dicere „ debemus trahi hominem ad Christum, qui „ delectatur veritate. Videte, quomodo trahit hominem Pater: docendo delectat, „ non necessitatem imponendo &c. „

OBJIC. III. Ibidem dicit XV. 5. *Sine 38*
me nihil potestis facere. Ergo sine Gratia necessitante Homo nonnisi peccatum, quod est nihil, committere potest.

RESP. *Dist.* Nihil potestis facere, supernaturale & ad salutem conducens, sine Gratia. *Conc.* Cum Gratia. *Nego.* Possunt enim quædam Opera naturaliter bona, solis Naturæ viribus fieri.

OBJIC. IV. *Omnis, qui facit peccatum, 39*
servus est peccati. Joan. VIII. 34. Et Paul. II. ad Timoth. II. 26. *Resipiscant autem*
P 3 *dia-*

diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem: Ergo Peccatum tollit libertatem a necessitate.

RESP. Juxta S. BERNARDUM Tract. de Grat. & Lib. Arbit. Triplex est libertas: I. A Peccato. II. A Miseria. III. A Necessitate. Hanc ultimo loco positam contulit nobis in conditione Natura; in primam restauramur a Gratia, media nobis reservatur in Patria. Dicatur igitur prima libertas *Naturæ*; secunda *Gratiæ*; tertia *Vitæ & Gloriæ*. Primo nempe in liberam Voluntatem, ac voluntariam libertatem conditi sumus *nobilis Dei creatura*: secundo reformamur in innocentiam, *nova in Christo creatura*; tertio sublimamur in gloriam *perfecta in spiritu creatura*. Prima libertas multum habet honoris; secunda plurimum virtutis; tertia cumulum jucunditatis. Verum libertas a necessitate æque & indifferenter Deo, universæque tam malæ, quam bonæ rationali convenit creaturæ, nec peccato, nec miseria amittitur; nec major in Justo est, quam in peccatore, nec plenior in Angelo, quam in Homine. Manet ergo libertas voluntatis, ubi etiam fit captivitas mentis, tam plena quidem in malis, quam & in bonis: sed in bonis ordinatior. Tota integra quoque pro suo modo in creatura, quam in Creatore: sed in illo potentior. Hæc BERNARDUS. Sed & ex ipso Textu
obje-

objecto colligitur libertas ; ait enim Paulus : *Resipiscant a Diaboli laqueis* : Ergo est in potestate hominis , ut cum Gratia laqueos pravæ consuetudinis conterere , & se in libertatem Filiorum Dei asserere valeat.

OBJIC. V. S. AUGUSTINUS sæpius docet, per 40 originale Peccatum liberum Arbitrium penitus fuisse destructum. Sic in Enchiridio ad Laurentium cap. 30. ait. „ Libero Arbitrio „ male utens Homo & se perdidit , & „ ipsum. Sicut enim , qui se occidit , „ utique vivendo se occidit , sed se occi- „ dendo non vivit , nec se ipsum potest „ resuscitare , cum occiderit : ita , cum li- „ bero peccaretur arbitrio , victore pec- „ cato amissum est liberum arbitrium. „ Item Epist. ad *Vitalem* , „ liberum arbi- „ trium ad diligendum Deum primi pec- „ cati granditate perdidimus. „

RESP. *Dist.* Textum : Peccato amissum est liberum Arbitrium, quoad Substantiam, id est , quoad Facultatem eligendi alteru-
trum. *Nego.* Quoad statum. *Conc.* Tri-
plex autem considerari potest libertatis sta-
tus. I. Felix ille status Innocentiæ , ubi
nulla erat ad Bonum agendum Difficultas,
nullus concupiscentiæ Dominatus , servitus
peccati nulla , vulnus nullum , sed integræ
Vires , carnisque plena ad spiritum sub-
jectio. II. Status , in quem peccando in-
cidit

cidit Homo , quo arbitrium vulneratum agendi Boni contraxit Difficultatem , in-
 vecta est Rebello carnis , concupiscentiæ
 Fomes : & hoc in statu dicitur Homo
 servus peccati. III. Status per Gratiam
 Christi reparatus , qua vulneribus sanatis ,
 & adjuta Voluntas , Peccati Vinculis , sub
 quo quasi captiva gemebat , liberata ad
 Bonum verum denuo tendere potest. Pri-
 mum statum homo amisit peccando ; in al-
 terum peccando incidit : e quo non emer-
 git , nisi per Gratiam , quæ ipsum in ter-
 tio statu constituit. Colligitur hoc ex ipso
 AUGUSTINO , dum ait : *Homo perdidit & se,*
& liberum Arbitrium. At vero se non ita
 perdidit , ut non esset ; sed solum , ut de-
 terior fieret. Ergo & liberum Arbitrium
 non omnino quoad substantiam destructum ,
 sed corruptum , & depravandum fuit. Sic
 loquitur ipse lib. I. ad Bonifacium contra
 duas epistolas Pelagianorum cap. 2. „ Quis
 „ nostrum dicat , quod primi hominis pec-
 „ cato perierit liberum arbitrium de hu-
 „ mano genere ? libertas periit per pec-
 „ catum , sed illa , quæ in Paradiso fuit ,
 „ habendi plenam cum immortalitate ju-
 „ stitiam , propter quod natura humana
 „ divina indiget gratia. „ Dein exponens
 illud Apostoli : *cum essetis servi peccati , li-*
beri fuistis justitiæ , addit : „ Liberi ergo a
 „ Justitia non sunt , nisi arbitrio volunta-
 „ tis : liberi autem a peccato non sunt ,
 „ nisi gratia Salvatoris. „

OBJIC. VI. Docet AUGUSTINUS per pec- 41
 catum amissam fuisse Indifferentiam Arbi-
 trii, & diram esse invecam peccandi ne-
 cessitatem. Lib. de Perfectione Justit. II. 5.
*Quia peccavit, secuta est peccantem dura pec-
 candi necessitas.*

RESP. *Dist.* Textum : secuta est dura
 peccandi necessitas, absoluta. *Nego.* Mo-
 ralis. *Conc.* Post originale Peccatum, &
 introductum concupiscentiae fomitem, mo-
 raliter impossibile, hoc est, summe diffi-
 cile est, a peccato sibi temperare, pro-
 pter vehementem Voluntatis ad omne Ma-
 lum Inclinationem, qua nitimur in veti-
 tum semper. Vel loquitur AUGUSTINUS de
Necessitate peccandi in genere, & *indeter-
 minata*, vi cujus Homo omnia peccata
 collective sumpta evitare non potest sine
 gratia extraordinaria, & singulari privile-
 gio : non autem de necessitate peccandi
determinate, & quolibet actu.

OBJIC. VII. Juxta eundem in caput II. 42
 Epist. ad Gal. *Secundum id operemur ne-
 cesse est, quod nos amplius delectat.* Ergo
 post originale Peccatum non jam datur
 libertas, sed Homo necessario sequitur
 victtricem vel Gratiae, vel concupiscentiae
 Delectationem.

RESP. Cum commentarius iste, ut ob-
 servant novissimi Editores operum S. Au-

GUSTINI, scriptus fuerit ab illo adhuc Presbytero anno 394. quo adhuc in Semipelagianorum errore hærebat, non potuit utique Gratiae ab intrinseco efficaci attribuere vim, ac necessitatem, quantam Janseniani ex isto Textu deducere cupiunt. Itaque *Dist.* textum: Homo necessario operatur secundum id, quod eum amplius delectat, delectatione *deliberata*. *Conc.* Indeliberata. *Subdist.* Operatur necessitate improprie dicta, & *consequente*. *Conc.* Proprie tali, & *antecedente*. *Nego.* Delectatio duplex est: Una, quæ omnem Deliberationem, & advertentiam Rationis prævenit: altera, quæ ex Deliberatione & Electione libera sequitur. Homo semper & necessario operatur secundum id, quod ipsum post maturam Deliberationem, & Judicium practicum magis delectat; si enim ultimum illud Dictamen non sequeretur, eo ipso non esset *ultimum*: vel deberet consensum cum dissensu in- & pro sensu composito conjungere: quod est impossibile; hinc Delectationem deliberatam *necessitate consequente* sequitur; quia hæc nihil est aliud, quam ipsa Voluntatis Determinatio, orta ex deliberatione Rationis. Si AUGUSTINUS loqueretur de Delectatione indeliberata, tunc ex illa non sequitur Necessitas vera, sed solum Motus indeliberati, qui advertente Ratione per Delectationem Gratiae, etiam solum sufficientis, semper reprimi possunt. Dum autem idem

AUGUSTINUS alibi, nempe VIII. Confess. 8. dicit: *non faciebam, quod incomparabili Affectu amplius mihi placebat*: Forte loquitur de complacentia solum *speculativa* Virtutis, & majori delectatione *practica* Vitii: quo sensu etiam dixit OVIDIUS: video meliora, proboque, deteriora sequor. Relegantur dicta Tom. VI. Pag. 380.

OBJIC. VIII. S. AUGUSTINUS negat 43
Libertatem in Homine, priusquam per Gratiam liberetur a Peccato. Ergo saltem Peccator libero Arbitrio caret. *Ant. prob.*
I. Retract. 15. ait: „ Qui cogenti cupidi-
„ tati bona voluntate resistere non potest,
„ & ideo facit contra praecepta Justitiæ;
„ jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam
„ pcena peccati. „

RESP. *Dist.* S. AUGUSTINUS negat libertatem, a peccato. *Conc.* Libertatem a necessitate. *Nego.* Cupiditatem vero *cogentem* appellat, non *necessario*, sed *moraliter*, propter magnam Difficultatem in Bono, & vehementem Tentationem, quæ sine Gratia vinci *in effectu* nequit. Vel loquitur de Motibus indeliberatis Concupiscentiæ, & ipso Fomite, qui *materialiter* Peccatum est, & Pcena Peccati originalis.

OBJIC. IX. Idem AUGUSTINUS Peccatum 44
definit solum respectu Adami, quod sit
Voluntas retinendi, quod Justitia vetat, &
unde

unde liberum est abstinere. I. Retract. 15. De ista Definitione ait Lib. I. Operis imperfecti contra Julianum : „ Ipse est Adam, „ quem nostra illa definitio , quæ tibi „ placuit, intuebatur. Adam quippe omnino dum peccavit, nihil in se habebat „ mali, quo nolens urgeretur ad operandum malum, & propter quod diceret : „ non, quod volo, facio bonum : sed, quod „ nolo, malum, hoc ago ; ac per hoc id „ egit, quod Justitia vetat, & unde illi „ liberum fuerat abstinere. Nunc ei, qui „ dicit : quod nolo, malum, hoc ago, abstinere inde liberum non est. „ Atqui post Peccatum originale omnes dicimus : quod nolo malum, hoc ago. Ergo liberum non est nobis abstinere.

RESP. Definitio illa Peccati non pertinet solum ad ADAMUM, sed etiam ad Posteriores. Vel si ad solum ADAMUM ; tunc simul comprehenditur materiale Peccati, seu Motus Concupiscentiæ, a quibus Adamo liberum erat abstinere, non autem nobis. Altero Textu per *Peccatum*, quod est Pœna Peccati, & a quo liberum non est nobis abstinere, non intelligit AUGUSTINUS Peccata omnia & *formalia*, sed tantum *originale*, & Peccata indeliberata, quæ oriuntur ex Motibus primo primis, nec tamen *formaliter* peccata sunt, sed Effectus, & Pœna Peccati originalis. Sic enim scribit ipse Augustinus Op. Imp. I. 47. ubi respon-

respondet Objectioni JULIANI : „ Si tria
 „ ista discernas , & fcias , aliud esse pec-
 „ catum , aliud pœnam peccati , aliud
 „ utrumque , id est , ita peccatum , ut
 „ ipsum sit etiam pœna peccati ; intelliges,
 „ quid horum etiam pertineat ad illam
 „ definitionem. Peccatum namque isto
 „ modo definitum est : non pœna peccati,
 „ non utrumque. Habent autem tria ista
 „ Genera etiam species suas. De quibus
 „ nunc longum est disputare. Horum
 „ sane trium generum si requirantur exem-
 „ pla : primi generis in Adam sine ullo
 „ modo quæstionis occurrit. Multa quip-
 „ pe sunt , quæ agunt homines mala , a
 „ quibus eis liberum est abstinere : sed
 „ nulli tam liberum , quam illi fuit , qui
 „ a Deo suo , a quo conditus erat rectus,
 „ nullo prorsus vitio depravatus adstabat.
 „ Secundi autem generis , ubi tantummo-
 „ do est pœna peccati , exemplum in eo
 „ modo est , quod quisque ex nulla par-
 „ te agit , sed tantummodo patitur : ve-
 „ lut , cum pro suo scelere , qui peccavit,
 „ occiditur , sive corporis pœna quacun-
 „ que corripitur. Tertium vero genus ,
 „ ubi peccatum ipsum est & pœna pecca-
 „ ti , potest intelligi in eo , qui dicit :
 „ *quod nolo malum , hoc ago.* Ad hoc per-
 „ tinent etiam omnia , quæ per ignoran-
 „ tiam , cum aguntur , mala non putan-
 „ tur mala , vel etiam putantur bona.
 „ Proinde originale peccatum nec ad illud
 „ perti-

„pertinet, quod primo loco posuimus
 „&c. „ Ex his verbis patet, Pelagia-
 nos ex supra dicta Peccati Definitione so-
 lummodo adversus originale Peccatum
 pugnasse, & S. AUGUSTINUM peccatum ori-
 ginale solum, & ejus appendices, seu ef-
 fectus ab illa definitione segregasse.

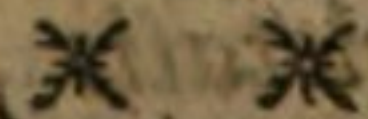
- 45 OBJIC. X. Idem Lib. *de corrept. & Grat.*
 famoso illo cap. II. Ubi fit distinctio in-
 ter gratiam status innocentis, & naturæ
 lapsæ, de hac dicit, quod non solum det
 posse, sed etiam velle, ut homo non pos-
 sit peccare. Ergo sicut Homo lapsus cum
 gratia efficaci peccare non potest; ita sine
 illa bene operari non potest, ideo neces-
 sario vel bene, vel male operatur. Hinc
 peccato Adami periit Libertas a necessi-
 tate.

RESP. S. AUGUSTINUS ibidem loquitur de
 Potentia *Infalibilitatis*: seu vult, Homi-
 nem Gratia efficaci infallibiliter coopera-
 turum fore: non autem de necessitate.
 Vel loquitur de Gratia *Perseverantiæ* fina-
 lis, quæ neque concessa, neque necessaria
 erat ADAMO. Nobis autem in nostro sta-
 tu necessaria est, & datur omnibus, ac
 solis Prædestinatis; qui in sensu compo-
 sito hujus Doni peccare non possunt.

- 46 Denique circa Authoritatem S. AUGU-
 STINI universim probe observandum est,
 eum

eum contra duplicis generis Hostes pug-
 gnasse : nempe contra MANICHÆOS , qui
 nimium deprimebant liberum Arbitrium :
 & contra PELAGIANOS , qui illud nimium
 extollebant , & Gratiae necessitatem peni-
 tus fere negabant. Quando vero AUGU-
 STINUS agit contra MANICHÆOS , totus in
 eo est , ut liberum defendat Arbitrium.
 Ex adverso , dum agit contra PELAGIANOS ,
 ita Gratiae necessitatem adstruit , ut Arbi-
 trii Libertatem e medio tollere videatur.
 Igitur in textibus ex AUGUSTINO opponi
 solitis , sedulo considerandum est , quos
 in illo loco Adversarios oppugnet : & sic
 AUGUSTINUS facile fecum , & cum nostra
 sententia concordari poterit. Quo tamen ipso
 dicere nolim , quod quidem Molinistæ non-
 nulli in D. AUGUSTINO temerarie carpunt ,
 Eum propugnando necessitatem Gratiae ef-
 ficacis contra Semi - & PELAGIANOS , in
 contrarium MANICHÆORUM Errorem pro-
 lapsum fuisse ; quod sine gravissima in tan-
 tum Ecclesiae Doctorem Injuria nemo au-
 debit asserere : nisi , qui evidentia convi-
 ctus fateri cogitur , Augustinum Molinia-
 no systemati totis viribus jam prævie se
 opposuisse. Sed hæc incidenter.

§. II.

An & qualis indifferentia ad libertatem requiratur?

47 Cum duplex sit *Voluntarium*, unum *necessarium*, quo Voluntas ad unam contradictionis partem determinata, nec ad oppositam, vel omissionem indifferens est: uti amor Dei erga seipsum, Beatorum erga Deum, Hominis respectu ultimi Finis in communi: qui quidem Actus omnes voluntarii, sed necessarii tamen sunt: aliud vero *contingens*, quo Voluntas post Deliberationem Rationis libere unam partem eligit, salva Facultate pro sensu diviso se etiam determinandi ad oppositum; hinc controversia oritur: an non solum *Voluntarium contingens*, sed etiam *necessarium* dici possit liberum? seu, an ad essentiam Libertatis requiratur Indifferentia?

48 Est autem Indifferentia alia *actualis* seu positiva, quæ est ipsa Determinatio libera Voluntatis, seu exercitium voluntatis, & transitus a potentia ad actum, cum Facultate ad oppositum, vel omissionem actus: Alia *negativa*, *potentialis* & *suspensiva*, quæ est cessatio ab omni Actu. Indifferentia actualis, seu positiva alia iterum est *contrarietatis*, alia *disparitatis*, & alia *contradictionis*. Prima, quæ etiam

Voca-

vocatur *specificationis*, est facultas ad opposita contraria: v. g. amorem & odium. Secunda ad duo nec contrarie, nec contradictorie opposita, sed disparata: ut ambulatio respectu comestitionis. Tertia, quæ etiam dicitur *exercitii*, est facultas ad contradictorie opposita, ut amare, vel non amare sine Odio positivo. Volunt igitur JANSENIANI, ad Essentiam Libertatis pertinere solam rationem *Voluntarii*, nec requiri aliquam *Indifferentiam*: ex quo Principio deducunt, Deum ad intra esse liberum; quia illæ actiones voluntariæ sunt: Beatos Deum amare libere; quia amant voluntarie: Hominem, dum necessario, sed sine externa coactione agit, libere operari; quia voluntarie. Sed in contrarium fit

RESOLUTIO. Ad essentiam Libertatis non sufficit solum Voluntarium: sed 2. requiritur Indifferentia: 3. non quidem suspensiva: 4. vel contrarietatis: 5. sed contradictionis. 49

PROB. I. Pars. Si sola ratio Voluntarii constitueret Essentiam Libertatis, tunc nulli unquam exstitissent Hæretici, qui Libertatem Hominis negassent; quia MANICHÆI, WICLEFFUS, LUTHERUS, CALVINUS, non negarunt, Hominem, dum necessario absque coactione agit, voluntarie agere. Atqui certum est, illos Hæreticos veram

hominis Libertatem negasse, ac propterea a conciliis damnatos fuisse. Ergo in solo *Voluntario* non consistit ratio Libertatis.

- 50 PROB. II. De Essentia veræ Libertatis est, ut operans in sua potestate habeat Actum, & sit illius Dominus. Atqui operans in sua potestate & Dominio non habet Actus voluntarios, a coactione quidem, non autem a necessitate immunes. *Ergo &c.*
- PROB. imprimis *Maj.* Ex illo Genes. IV. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Ex illo I. ad Corinth. VII. *Non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis.* Ratio est, quia Determinatio ad unum, etiam ab intrinseco proveniens, opponitur Libertati: secus etiam Brütis deberet concedi Libertas. Sed si operans in sua potestate non habet Actus suos; tunc ad unam partem est determinatus. Ergo ad Libertatem requiritur Dominium sui Actus. PROB. etiam *min.* Illi Actus non sunt in potestate, & dominio operantis, a quibus, etiamsi velit, abstinere non potest. Atqui ab Actibus voluntariis necessariis abstinere non potest: secus non essent necessarii. Sic Deus abstinere non potest, ne ab æterno generet Filium sibi coæqualem; quia Bonum infinitum necessario infinite communicare se debet: etsi ab extrinseco cogi non possit: Beati summum bonum necessario amant, nec ab isto Amore abstinere possunt:

sunt: Homo necessario appetit Bonum ut sic, nec potest aliquid sub ratione Mali appetere. Ergo Actus voluntarii necessarii non sunt in Dominio, & potestate operantis.

PROB. II. Pars, requiri Indifferentiam. 51
Si ad essentiam Libertatis requiritur Electio, tunc requiritur Indifferentia: atqui ad Essentiam Libertatis requiritur Electio. Ergo requiritur Indifferentia. *Maj.* constat; quia Electio tunc locum non habet, quando adest Determinatio ad unum; & ubi non est Facultas ex pluribus Mediis eligendi hoc vel illud, ibi non potest dici medium eligi; cum enim ut ait D. THOMAS I. II. Q. XIII. Art. 2. electio sit præ-acceptio unius respectu alterius, necesse est, quod electio sit respectu plurium, quæ eligi possunt: & ideo in iis quæ sunt penitus determinata ad unum, electio locum non habet. *Min. prob.* Libertas enim a D. THOMA I. P. Q. LXII. Art. 8. definitur *Vis electiva mediorum servato, non prætermisso ordine finis.* Prob. etiam Ratione. Ut Actus sit *humanus*, debet procedere ab Homine per Deliberationem Rationis, tam circa Finem, quam circa Media, quibus Finis assequendus judicatur: Atqui frustranea esset illa Deliberatio, si Voluntas vel ad unum Finem jam ab intrinseco esset determinata, aut ex pluribus Mediis alterutrum eligere non posset; nemo enim

deliberat, an velit esse Beatus, quia nemo potest nolle esse Beatus. Ergo ad Actum humanum, consequenter ad essentiam Libertatis requiritur Electio, quæ non est circa ultimum Finem in communi, sed circa Fines intermedios, & circa Media ad Finem. Docet hoc ipsum S. THOMAS loc. cit. ad II. „ Ex hoc contingit, quod „ Homo est dominus sui actus; quia ha- „ bet deliberationem de suis actibus; ex „ hoc enim, quod ratio deliberans se ha- „ bet ad opposita, voluntas in utrumque „ potest. „

- 52 PROB. III. Pars. Illa Indifferentia non est essentialis Libertati, quæ non reperitur in omni libero: *Ergo. Min. prob.* Deus est summe, & per essentiam liber in Operationibus ad extra, quia nullam creaturam necessario producit, aut conservat: cum enim Libertas quoad suam Rationem formalem & essentialem sit perfectio *simpliciter simplex*, nec ullam imperfectionem involvat, Deo deesse non potest. Atqui in Deo non datur suspensio ab omni Actu; cum Actus primus sit semper in actu & nunquam in potentia ad actum. Hinc dicebat Christus: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* Idem dicendum de Angelis: qui cum sint meri spiritus, nec ab ullo sensu vel Phantasia dependeant, nunquam sunt sine Actu, & tamen perfecte liberi sunt.

II. Illud ad Essentiam Libertatis non per- 53
tinet, quod magis Imperfectionem, quam
Perfectionem dicit: Atqui suspensio ab
omni Actu est potius Imperfectio; Perfe-
ctior enim est Actus, quam potentia, quæ
per actum perficitur. Atqui suspensio ab
actu est potentia ad agendum. *Ergo &c.*

III. Actuale Exercitium Libertatis utique 54
est Perfectio: ergo suspensio Exercitii, seu
non Determinatio, est Imperfectio.

PROB. IV. Ad essentiam Libertatis non 55
requiri Indifferentiam *contrarietatis*, abso-
lute & in Genere loquendo. Hæc enim
est Potentia agendi Bonum, vel Malum.
Atqui ad Essentiam Libertatis hoc non re-
quiritur; cum enim Deus ad extra sit li-
berrimus, Malum tamen eligere non po-
test: etsi ex pluribus Bonis possit hoc vel
illud eligere, vel neutrum. Ita D. THO-
MAS in II. Sententiarum Dist. 25. Q. I.
Art. 1. ad 2. „ Ad rationem liberi ar-
bitrii non pertinet, ut indeterminate se
habeat ad Bonum, vel ad malum; quia
liberum arbitrium per se in bonum de-
terminatum est; cum bonum sit obje-
ctum voluntatis, nec in malum tendat,
nisi propter aliquem defectum, quem
apprehendit ut bonum; cum non sit
voluntas, aut electio nisi boni, veri,
vel apparentis: & ideo ubi perfectissi-
mum est liberum, ibi in malum tende-

„ re non potest ; quia imperfectum esse
 „ non potest : sed hæc ad libertatem ar-
 „ bitrii pertinent ; ut actionem aliquam
 „ facere , aut non facere possit , & hoc
 „ Deo convenit ; bona enim , quæ facit ,
 „ potest non facere , nec tamen malum
 „ facere potest. „

56 Dixi tamen , *absolute* , & *in genere* ; nam quando facere , vel non facere , sub præcepto , aut prohibitione cadit , ut respectu Hominis , qui Legibus subest præcipientibus , & prohibentibus : ibi etiam indifferentia *contrarietatis* adest ; semper enim in individuo aut bene agit , declinando a malo , & faciendo bonum : aut male operatur , committendo prohibitum , vel omit- tendo præceptum.

57 PROB. ultima Pars , ad essentiam Libertatis pertinere Indifferentiam *contradictionis*. Nam ad rationem Libertatis quædam Indifferentia requiritur ex Num. 51. sed non requiritur Indifferentia *suspensiva* , nec *contrarietatis* , ex dictis : ergo *contradictionis*. *Maj.* insuper prob. Ad Libertatem Actus humani requiritur , ut Intellectus Actum , vel Objectum Voluntati indifferenter proponat ; si enim Intellectus Voluntatem ad unum determinaret , non daretur Electio : Electionem autem præcedere debet Deliberatio Rationis. Item, Voluntas necessitari non potest , nisi a Bono

Bono universali, quod omnimodam includit Bonitatem, & in quo nulla ratio Mali aut Difficultatis circa Media tale Bonum assequendi, reperiri potest. Atqui in hoc consistit Indifferentia contradictionis: *Ergo* &c. *Min. prob.* Intellectus Voluntati solum proponit Bonum particulare, in quo semper vel aliqua Ratio Mali, aut Difficultatis absterrentis deprehendi potest: quamdiu autem in Objecto proposito deprehendi potest ratio Mali vel Difficultatis, tamdiu ab illius Electione Voluntas abstinere potest; cum nihil eligat sub ratione Mali: sicque indifferens erit contradictorie ad eligendum vel non eligendum, hoc vel illud. Ergo ad essentiam Libertatis pertinet Indifferentia contradictionis.

Ex his colligitur, totam radicem Libertatis consistere in Indifferentia Judicii circa Finem vel Media; Tamdiu enim Voluntas in Electione Objecti, vel Medii libera & indifferens est, quamdiu Intellectus eidem proponit diversa Motiva, quibus vel ad Amorem, vel Fugam Objecti, aut Medii propositi inclinari potest: sed quamdiu Voluntas indifferens est in electione Objecti, aut Mediorum, tamdiu gaudet Libertate contradictionis: Ergo quamdiu adest illa Indifferentia Judicii, seu Radix, tamdiu adest ipsa Libertas, seu Indifferentia contradictionis.

59 Hinc ab opposito sequitur, Deum non esse liberum, quoad generationem Filii, & Amorem sui ipsius; quia omissio generationis vel amoris, nullo motivo cohonestari, ficque indifferenter apprehendi non potest. Sequitur etiam, Beatos non esse liberos in amando Deo; quia Intellectus Deum, omne Bonum, clare videns, non potest in illo ullam rationem Mali, vel Difficultatis absterrentis apprehendere, & voluntati proponere. Sequitur denique, Hominem non esse liberum in amando ultimo Fine, seu, Beatitudine in communi; quia etiam Beatitudo in communi spectata, nullam exhibet rationem Mali: ficque indifferenter apprehendi, & respui non potest.

60 OBJIC. I. Datur Actus vere liber sine Indifferentia contradictionis, & qui omitti non potest: *Ergo. Ant. prob.* Amor, quo Deus se ipsum, & suam Justitiam diligit, non potest non exerceri a Deo, & tamen liber dicitur ab AUGUSTINO I. Oper. imperf. cap. 100. „ Siccine Deum laudas, „ ut ei auferas Libertatem; adeo, ut non „ sit liber, quia injustus esse non potest, „ & peccare non potest? Hac necessitate, si necessitas etiam ipsa dicenda est, „ non premuntur sancti Angeli, sed fruntur. „

RESP.

RESP. Nego *ant.* AUGUSTINUS loquitur de Libertate *inadaquate* sumpta pro sola Immunitate *a coactione* : vel loquitur de Libertate *a Peccato*, non autem de illa *complete* spectata, prout etiam excludit *necessitatem*. Nam quaestionem de Libertate pertractans duplicis generis impugnavit Hostes: I. MANICHÆOS, qui cum duas in Homine fingerent substantias, bonam unam a Principio bono, alteram malam a Principio malo procreatam, inde inferebant, Voluntatem substantiæ malæ cogi ad actus suos; sic enim loquitur FORTUNATUS Manichæus Disp. II. apud AUGUSTINUM: „Inviti peccamus, & cogimur a „contraria, & inimica nobis substantia... „Item: Hoc nos dicimus, quod a contraria Natura Anima cogitur delinquere. „Itaque contra Manichæos disputans, hoc unum probat, Hominem esse liberum *a coactione*, quod illi negabant; & ideo Libertatem illis in locis sumit tantum *inadaquate*, prout solam excludit coactionem.

II. Egit contra PELAGIANOS, qui ad rationem Libertatis requirebant Indifferentiam contrarietatis, seu Potentiam agendi bene, vel male: quos impugnans ait, exinde sequi, nec Deum, nec Beatos esse liberos; cum peccare non possint. Igitur & istis in locis Libertatem sumit *inadaquate*, quatenus non debet involvere In-

differentiam contrarietatis, seu potentiam agendi bene vel male, sed prout sufficit illa *contradictionis*. *Dist.* ergo Textum AUGUSTINI: Deus est liber ad *intra*, libertate a coactione. *Conc.* a necessitate. *Nego.* Iterum *dist.* est liber ad *extra*, Libertate *contradictionis*; cum possit ad extra operari, vel non: *Conc.* est liber libertate *contrarietatis*, quæ non requiritur, *nego.*

61 OBJIC. II. Beati non gaudent Indifferentia contradictionis in diligendo Deo, & tamen quoad hoc liberi sunt. *Ant. prob.* ex AUGUSTINO in Ench. cap. 105. „ Sic „ oportebat hominem prius fieri, ut bene „ velle posset, & male. Postea vero sic „ erit, ut male velle non possit: nec ideo „ libero carebit arbitrio; multo quippe „ liberius erit arbitrium, quod omnino „ non potest servire peccato. Neque enim „ culpanda est voluntas: aut voluntas non „ est, aut libera dicenda non est; quia „ beati esse sic volumus, ut esse miseri „ non solum nolimus, sed nequaquam prorsus velle possimus. „

RESP. *Dist.* Beati liberi sunt a coactione. *Conc.* a necessitate. *Nego.* Beati enim Indifferentia contrarietatis, & contradictionis carent; eoquod nec Deum odisse, nec ab illo amando cessare possint: ut ostendi in Prælect. de Deo ultimo Fine, hoc Tomo supra N. 203.

OBJIC.

Objic. III. Homo non habet Indifferen- 62
 tiam contradictionis in ordine ad Beatitu-
 dinem in communi; & tamen est liber cir-
 ca illam, ut docet D. THOMAS Q. VI. de
 Malo. Art. unico ad 7. „ Bonum perfe-
 „ ctum, quod est Beatitudo, voluntas non
 „ potest non velle, ita scilicet, quod velit
 „ ejus oppositum; potest tamen non velle
 „ actu, quia potest avertere cogitatio-
 „ nem Beatitudinis, in quantum movet
 „ intellectum ad suum actum: & quantum
 „ ad hoc nec ipsam beatitudinem ex ne-
 „ cessitate vult. „ Item AUGUSTINUS Lib.
 de Nat. & Grat. 46. Ad objectionem
 PELAGII: Voluntatis arbitrio ac delibera-
 tione privari, quidquid naturali necessita-
 te constringitur: sic respondet: „ Perab-
 „ surdum est, ut ideo dicamus, non per-
 „ tinere ad voluntatem nostram, id est,
 „ ad libertatem, quod beati esse volumus,
 „ quia id omnino nolle non possumus, ne-
 „ scio qua, & bona constrictione naturæ. „
 Ergo ex AUGUSTINO datur Libertas circa Bea-
 titudinem in communi, sine Indifferentia.

RESP. Circa ultimum Finem datur Liber-
 tas, a coactione. *Conc.* A necessitate. *Subdist.*
 Libertas contrarietatis. *Nego*, contradictio-
 nis. *Conc.* Vult itaque S. AUGUSTINUS, quod
 etiamsi Homo non possit velle esse miser,
 sed necessario velit esse beatus, non ta-
 men cogatur ad volendam Beatitudinem,
 vel ita necessitetur; ut cogitationem suam
 refle-

reflexam a Beatitudine nunquam avertere possit: quo tamen modo necessitantur Beati quoad exercitium ad amandum Deum, a quo nunquam cessare possunt. Et hoc ipsum insinuat D. THOMAS in objectione citatus.

- 63 OBJIC. IV. Secundum S. AUGUSTINUM omnis Actus voluntarius, est liber: atqui Actus sine Indifferentia contradictionis adhuc est voluntarius; ergo est liber. *Maj. prob.* Omnis Actus, qui est in nostra potestate, est liber: atqui omnis actus voluntatis est in nostra potestate. Ergo omnis actus voluntarius est liber. *Min. prob.* Sic enim dicit S. AUGUSTINUS III. de libero Arbit. 32. „ Quod si fieri non potest, ut dum volumus, non velimus; voluntas igitur nostra nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate. Porro, quia est in potestate, libera est nobis. Non enim est nobis liberum, quod in potestate non habemus, aut potest non esse, quod habemus. „

RESP. *Dist. maj.* Est liber, a coactione. *Conc.* a necessitate. *Nego.* Textum S. AUGUSTINI iterum *dist.* Hoc est in nostra potestate, quod cum volumus, facimus, ita ut simul possimus non facere. *Conc.* Si non possumus non facere. *Nego.* AUGUSTINUS in altero textu loquitur de Libertate *inadequata* a sola coactione.

OBJIC.

OBJIC. V. S. BERNARDUS de Grat. & Liber. 64
 Arbit. cap. 1. liberum Arbitrium definit,
 quod sit „ Habitus Animi liber , siqui-
 „ dem non cogitur , non extorquetur ;
 „ est quippe voluntatis , non necessitatis ,
 „ nec negat se , nec præbet cuiquam ,
 „ nisi ex voluntate. Alioquin , si com-
 „ pelli potest invitus , violentus est , non
 „ voluntarius ; non enim est consensus ,
 „ nisi voluntarius. Ubi ergo consensus ,
 „ ibi & voluntas. Porro , ubi voluntas ,
 „ ibi libertas. Et hoc est , quod dici pu-
 „ to liberum arbitrium. „ Ergo ubi sola
 est Voluntas sine Indifferentia contradic-
 tionis , adhuc tamen adest vera Libertas.

OBJIC. VI. D. THOMAS Q. III. de Poten- 65
 tia. Art. 7. ad 14. „ Dicendum , quod
 „ non quælibet causa excludit libertatem ,
 „ sed solum causa cogens. „ Item Q. XXII.
 de Veritate Art. 1. ad 3. „ Dicendum ,
 „ quod libertas , secundum Augustinum
 „ opponitur necessitati coactionis , non au-
 „ tem naturali inclinationi. „ Et ita alibi
 sæpius. Ergo sine Indifferentia datur ta-
 men Libertas.

RESP. ad V. & VI. Etiam BERNARDUS & THO-
 MAS Libertatem solum *inadequate* considerant,
 prout opponitur Violentiæ : quo sensu
 etiam Bruta non raro libere , Libertate la-
 te sumpta pro spontaneitate , operari di-
 cuntur : etiamsi ex naturali Inclinatione deter-

determinante ad unum, sine Indifferentia
 Judicii agant. Nam & ipse D. THOMAS
 Q. XXXIV. de Verit. Art. 1. postquam si-
 bi objecerat : liberum necessitati opponi-
 tur : sed respectu quorundam voluntas
 hominis necessitatem habet ; de necessitate
 enim vult beatitudinem. Ergo non habet
 respectu omnium libertatem, & ita non
 est liberum arbitrium, quantum ad omnia.
 Respondet ad 20. „ Dicendum : sicut de
 „ principiis non judicamus ea examinan-
 „ tes, sed naturaliter eis assentimur, &
 „ secundum ea omnia alia examinamus ;
 „ ita & in appetibilibus de fine ultimo
 „ non judicamus judicio discussionis, vel
 „ examinationis, sed naturaliter approba-
 „ mus : propter quod de eo non est ele-
 „ ctio, sed voluntas. Habemus ergo re-
 „ spectu ejus liberam voluntatem cum ne-
 „ cessitas naturalis inclinationis non re-
 „ pugnet libertati, secundum Augustinum
 „ V. de Civit. Dei I. cap. XX. non au-
 „ tem liberum judicium proprie loquen-
 „ do ; cum non cadat sub electione. „

CAPUT III.

De Actu humano in esse morali considerato.

Actus humanus dupliciter considerari po- 66
 test. I. Secundum suum esse *naturale*,
 seu physicam illius entitatem, præscinden-
 do, an sit con- vel difformis Regulis
 Morum. II. Secundum suum esse *formale*,
 seu, an rectæ Rationi, Legi, Virtuti,
 con- vel dissentaneus sit. Primo modo
 acceptus dicitur *physicus*, secundo modo
moralis: non quidem a *More*, seu *consue-*
tudine Hominum, sed a Moribus Homi-
 num, quatenus Laude, vel Vituperio di-
 gni sunt ex eo, quod secundum, aut con-
 tra Regulas rectæ Rationis operentur.
 Et ideo Actus humanus moralis dicitur,
 quod sit Actus Voluntatis liber cum ad-
 vertentia ad Regulam operationum elici-
 tus: & si quidem Regulis Morum fue-
 rit conformis, erit bonus: secus malus.

Regula vero operationum nostrarum du- 67
 plex est: una *remota*, altera *proxima*.
 Remota, est ipsa recta Ratio, seu Lex
 vel naturalis, vel divina, vel humana.
 Altera proxima, est ipsum Dictamen ulti-
 mum rectæ Rationis & Conscientiæ, di-
 ctans in circumstantiis individuis, quid
 agendum, vel omittendum, licitum, vel
 prohi-

prohibitum sit, de qua agam cap. sequente. Hic tria inquiruntur. I. Unde Bonitas vel Malitia Actus humani moralis desumatur? II. An Actus externus augeat Bonitatem, vel Malitiam Actus interni? III. An detur Actus humanus in individuo indifferens, qui nec sit difformis, nec conformis regulis Morum?

§. I.

De Bonitate vel Malitia Actuum Humanorum.

68 **T**ria in Actu humano concurrunt: I. Objectum, seu *Finis operis* intrinsecus, ad quem Actus ex natura sua ordinatus est; ut Eleemosyna ad sublevandam miserriam Proximi. II. *Finis operantis*, seu extrinsecus ipsi operi, & ab operante gratis intentus. III. Circumstantiæ Loci, Personarum, Temporis &c. quæ aliquando speciem mutant, quandoque autem solum aggravant, vel diminuunt.

69 **RESOLUTIO.** Bonitas specifica Actus humani principaliter desumitur ab Objecto conformi rectæ Rationi. 2. Ut tamen Actus sit undequaque bonus, insuper ex Fine operantis, & Circumstantiis bonus esse debet: ut autem actus sit malus, sufficit, si vel una conditio desit. *Est communis.*

In

In exemplo aliquis Ecclesiam oraturus accedit, quod est bonum *ex objecto* : sed facit hoc ex vana gloria : quod est malum *ex fine operantis* : & facit hoc eo tempore, ubi ex alio prævalente præcepto ad aliud opus peragendum obligatus esset. Iste Actus malus est ex Fine operantis & *circumstantiis*. De Malitia specifica & numerica Actuum humanorum agitur in Prælection. de peccatis Tom. IV. cap. I. §. III.

PROB. Pars I. Ab illo desumitur moralitas specifica Actus humani, ratione cujus Præcepta, Virtutes, & Vitia specie ab invicem differunt; si enim actus Præcepto & Virtuti conformis est, etiam in eadem specie bonus erit: secus oppositam specie malitiam contrahet. Atqui con- vel difformitas ad Præceptum & Virtutem reperitur in Objecto, uti patet ab inductione Exempli dati. *Ergo.* 70

PROB. II. Pars, moralitatem Actus humani etiam desumi ex Fine operantis & circumstantiis. Hoc imprimis frequenter docet S. AUGUSTINUS, & est Regula excerpta ex Dyonisio Areopagita sic dicto: *Bonum esse ex integra causa, malum vero ex quolibet defectu.* Sicut enim modicum Fermentum totam massam corrumpit; ita vel una conditio deficiens actum inficit. Cum insuper moralitas Actus humani sit quædam 71

P. Scholliner Theol. Tom. III. R dam

dam Relatio : speciem a Termino suo accipit : atqui Finis, quem operans sibi præfigit alienum a Fine operis, ille distinctum Terminum sibi constituit : ergo etiam distinctam speciem ab illo accipit. Denique, Circumstantiæ sæpiissime efficiunt, ut Actus, alioqui ex Objecto & Fine operantis bonus, Regulis seu Præceptis, aut Virtuti tunc non sit conformis : igitur ex omnibus simul sumptis specifica Moralitas Actus humani desumenda est : quamvis principaliter & intrinsece a solo Objecto, a ceteris autem tantum extrinsece. Hæc cum plana sint, multa discussione non indigent.

- 72 Brevissime tamen notandum. Ut Actus sit in specie Moris, non debet præcise esse præceptus, vel prohibitus : sed sufficit, si sit permissus : quando sermo est de Moralitate *specifica* : Aliud est de *individua*. Potest etiam actus in eadem specie versari vel per excessum, vel per defectum : v. g. Prodigalitas & Avaritia respectu Prudentiæ : Abstinencia inordinata & Ingluvies respectu Temperantiæ : Virtus autem est in medio.

§. II

An Actus externus superaddat Bonitatem vel Malitiam Actui interno.

Per Actum externum intelligitur hic om- 73
nis ille, qui non elicitur immediate a
Voluntate, sed ab alia Potentia interna,
v. g. Intellectu: vel externa: ut sunt sen-
sus corporis, ex imperio tamen Volunta-
tis. Malitia & Bonitas duplex est: una
objectiva seu materialis: altera *formalis*.
Prior est ipsa con- vel difformitas obje-
cti cum regulis morum, & hanc partici-
pat etiam Actus externus. Formalis vel
intrinseca est ipsa apprehensio, con- vel
difformitatis objecti & Actus ad Regulas
morum. Bonitas, vel malitia actus inter-
ni per externum augeri potest vel *per se*,
si distinctam fundet Bonitatem vel Mali-
tiam a moralitate Actus interni in ordine
ad Præmium vel Pœnam essentialem: vel
solum *per accidens*, quando Actio externa
vel novum requirit Actum internum, vel
majorem Advertentiam, aut Intensionem,
vel longiorem Durationem; cui responde-
bit Præmium vel Pœna accidentalis. In
exemplo: Intendit aliquis mane occidere
Inimicum, & demum ad vesperam Propo-
situm exsequitur, ubi interea Intentio sem-
per continuatur; arma parantur, odium
magis accenditur; sicque majori cum In-
tensione,

ensione, Duratione &c. Peccatum opere externo consummatur.

74 Docent itaque Scotistæ, Actus externos Potentiarum tam in- quam externarum novam Actui interno Voluntatis superaddere Bonitatem vel Malitiam formalem ac intrinsecam. Alii Bonitatem vel Malitiam formalem intrinsecam soli adscribunt Actui voluntatis elicito. Tertia sententia est media, tribuens ista Actibus Potentiarum *interiorum* in ordine ad præmium vel pœnam *essentialem*; negans vero Actibus potentiarum *externarum*, id est, sensum corporis: nisi solum in ordine ad pœnam vel præmium *accidentale*.

75 RESOLUTIO. Actus externus *per se* non addit novam Malitiam, vel Bonitatem distinctam in ordine ad Præmium vel Pœnam *essentialem*. Communis Thomistarum.

PROB. Pars I. Tota Bonitas, vel Malitia formalis intrinseca consistit in solo Actu interno Voluntatis. Ergo soli Actui interno Voluntatis *elicito* vel *imperanti* adscribenda est formalis Malitia. *Ant. prob.* Ibi tota est ratio Bonitatis vel Malitiæ, ubi est formalis Libertas; cum fine Libertate non detur Peccatum, vel meritum. Atqui hæc est in sola Voluntate; cum enim Libertas formalis, seu exercitium
Liber-

Libertatis consistat in Electione, quæ Voluntati propria est, eidem etiam soli competit Libertas, prout supponit indifferen-
tiam Judicii, tanquam radicem Libertatis: ceteri enim Actus non sunt liberi, ideo-
que nec boni, nec mali, nisi in quantum imperantur a Voluntate. *Ergo &c.*

PROB. II. Juxta S. AUGUSTINUM non nisi 76
Voluntate peccatur: sed si Actus interni
addiderent novam Malitiam, tunc etiam
Actus externi peccarent, Peccato distin-
cto a Peccato interno Voluntatis.

PROB. III. Præmium essentiale, seu ratio 77
Meriti, unice dependet a Relatione virtua-
li Charitatis, ceteros Actus etiam Fidei,
& Spei imperantis, ut supponitur ex Tra-
ctatu de Merito: ergo Bonitas formalis
& intrinseca a sola Voluntate, ejusque
Imperio desumitur. Idem dicendum est
de Malitia.

PROB. IV. Juxta effatum CHRISTI Math. 78
V. 28. *Omnis, qui viderit mulierem ad con-
cupiscendum eam, jam mæchatus est eam in
corde suo.* Ergo solum Voluntatis Propo-
situm mæchandi, jam involvit totam Ma-
litiam, nec nova per actum externum su-
peradditur. Idem docet D. THOMAS in
Lib. II. Dist. XL. Q. I. Art. 3. „ Actus
„ exterior nihil adjungit ad præmium ef-
„ fentiale; tantum enim meretur, qui ha-

„bet perfectam voluntatem aliquod bonum faciendi, quantum si faceret illud. „
 Et S. BERNARDUS Epist. 77. „Voluntas „pro facto reputatur, ubi factum excludit necessitas. „Id quod colligitur ex Facto ABRAHAM, ad immolandum Filium promptissimi, etiamsi ab actuali sacrificio fuerit prohibitus: cui propterea dixit Deus Genes. XXII. 12. *Quia fecisti hanc rem, Et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi &c.* Ubi Actus Voluntatis pro ipso opere a Deo acceptatur.

79 PROB. V. Si Actus externus superadderet novam malitiam, aut bonitatem in ordine ad Pœnam, vel Præmium essentiale; sequeretur, illum, qui efficaciter intendit occidere Proximum, ab executione autem per accidens, & invitus impeditur, minus coram Deo reum esse, nec tantopere puniendum fore, quam si actu occidisset: Item, quod ille, qui opus bonum actu exercere intendit, alterius autem malitia impeditus exsequi non potest, Præmio essentiali, quod Actui externo respondet, privari deberet. Sed hæc videntur absurda. *Ergo.*

80 PROB. II. Pars. Actui externo non raro respondet distinctum Præmium accidentale v. g. Aureola Martyrii externæ actuali perpeffioni Tormentorum & Mortis, etiamsi secundum S. THOMAM solo Animo Martyr,

tyr, si intensiore Actu charitatis Mortem pro Christo exoptet, æquale, aut majus Præmium essentiale mereri possit, quam ille, qui cum minore charitatis Fervore Martyrium actu subiit. Ratio autem est; quia cum Actus externus plerumque cum majore Intensione, Duratione, difficultate, conjunctus sit, etiam Præmium vel Pœna accidentalis eidem commensurabitur. Juxta illud Apocal. XVIII. 7. *Quantum se glorificavit & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & ludum.*

II. Præmium *essentiale* est conjunctio Ani- 81
mæ cum Deo per Visionem & Fruitio-
nem: *accidentale* est Gaudium de quo-
cunque bono creato. Atqui de Actu suo
externo posito magis gaudebit, quam al-
ter, qui non posuit, & vice versa de
damnatis. Ergo Actus externus partici-
pabit Præmium vel Pœnam accidenta-
lem.

Objic. I. Si Actus externus non super- 82
adderet novam & distinctam Malitiam;
tunc non esset necesse illum in confessio-
ne exponere; atqui hoc requiritur: *Ergo.*
Maj. patet; quia confitendo solum con-
sensum voluntatis, tota ratio Malitiæ ex-
primeretur.

Resp. Nego *maj.* Quia Actus externus
vel superaddit circumstantiam *aggravantem*,

quæ etiam exprimenda est : vel quia alias Peccatum solum exprimeretur in *abstracto*, non autem in *concreto*, quod non raro fundat Pœnam accidentalem, cui etiam satisfactio commensurari debet. Dein actus externus quandoque adjunctam habet distinctam Malitiam per accidens v. g. ratione scandali, vel propter obligationem restituendi, vel habet annexam Censuram, Reservationem &c. aut majorem Intensionem, Durationem &c. quæ omnia exprimi debent ; ut Confessarius rectum Judicium formare possit.

83 OBJIC. II. Solis Actibus externis infliguntur censuræ. Ergo habent malitiam ab interna distinctam.

RESP. Ideo Actibus solum externis ab Ecclesia infliguntur Censuræ ; quia vel nimium difficile foret ab omni Actu, consequenter ab omni Censura sibi præcavere, ex quo plurima orirentur Incommoda : vel quia Actus externi magis enervant Disciplinam ecclesiasticam propter scandalum, quæ tamen præcipua ratio est infligendi Censuras. Ceterum posset Ecclesia etiam Actui mere interno statuere censuram latæ sententiæ ipso facto incurrendam.

84 OBJIC. III. Peccatum definitur : *Dictum, Factum vel concupitum* &c. sed si soli Actui Voluntatis interno ratio Peccati & Malitiæ

litiae competeret, non deberet addi, *Dictum*, vel *Factum*.

RESP. Ideo sic definitur; quia non omnia Peccata in sola Voluntate fiunt, sed Verbo & Opere complentur, ac manifestantur. Hinc dicit S. THOMAS I. II. Q. LXXII. Art. 7. ad 3. quod peccata cordis & oris non distinguuntur a peccato operis, quando simul cum eo conjunguntur &c.

OBJIC. IV. Actus externus distincto Praecepto prohibetur, ut constat de Fornicatione, quae quoad Actum internum prohibetur Sexto Praecepto Decalogi: *non concupisces*: quoad actum externum praeccepto nono: *non mœchaberis*. Ergo uterque habet distinctam Malitiam. 85

RESP. Ideo Actus externus distincto Praecepto prohibetur; quia internum complet, ejusque Malitiam extensive in ordine ad Pœnam accidentalem auget. Dein ideo praeter Praeceptum, *non mœchaberis*, datum est alterum, *non concupisces*; ne, si solus Actus externus prohiberetur, crassus Judæorum Populus sibi persuaderet, interna Desideria non esse peccaminosa. Certe tempore Christi nonnulli erant hujusmodi, maxime ex Pharisæis, quibus eapropter dixit: *qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo*.

86 OBJIC. V. Hæc PETRI Abaelardi Propositio damnata fuit: *Nos vero dicimus, quod sola voluntas a Deo æternaliter remuneretur sive ad bonum, sive ad malum: nec propter opera peior, nec melior efficitur homo, nisi forte, dum operatur, in aliquo ejus voluntas augetur.* Atqui hoc idem dicit nostra Resolutio: *ergo &c.*

RESP. PETRUS Abaelardus in eo erravit, quod docuerit, Opera exteriora ad salutem inutilia esse, & quod Homo non teneatur exterius operari, etiamsi possit: quod nos non dicimus; si enim aliquis, quando est occasio operandi bene exterius, non tamen operetur: tunc ipso facto convincitur, Voluntatem internam non esse efficacem, sed meram Velleitatem, nec adesse serium Animi Propositum: nos autem loquimur de voluntate efficaci, quæ totam Bonitatem, vel Malitiam essentialem per se contrahit.

§. III.

An detur Actus humanus in individuo indifferens?

87 DARI Actus indifferentes in specie, seu ratione Objecti, & Finis operis, extra controversiam est; cum enim non omnia Objecta sint præcepta, vel prohibita, sed

sed quædam solum permiffa v. g. ambulare; hinc Actus ad ejusmodi objecta tendentes, quoad speciem nec boni, nec mali sunt. At vero de Actu *humano*, deliberate, & libere in individuo exercito, qui præter Finem operis & circumstantias indiget Fine operantis, controversia agitur, an possit dari indifferens, qui nec bonus, nec malus, nec Præmio, nec Pœna dignus sit? Finis autem Actus humani triplex est: I. *Finis Operis* immediatus, proximus, ad quem Opus ex sua natura ordinatur: v. g. manducatio ad conservandas, & restaurandas vires corporis. II. *Finis Operantis proximus*, qui & dici potest *intermedius*, ut in dato Exemplo, dum Restauratio Virium ad gubernandam Familiam, vel vacandum Litteris, aut ad alium finem operantis dirigitur. III. *Finis mediatus, & ultimus*, qui in moderna Providentia status Naturæ elevatæ est Deus, in se, & ut nostra beatitudo supernaturalis consideratus. Sicut ergo duo sunt Fines principales, ita & duplex considerari potest Indifferentia: una in ordine ad Finem operis proximum & immediatum v. g. si quis manducet, deambulet &c. ob solam voluptatem, aut Libertatem, quin eas actiones dirigat ad finem proprium comestionis, qui est conservatio, aut restauratio virium. Hic actus erit indifferens respectu Finis proximi. Si autem comedat &c. ex Fine operis proprio, nec

nec tamen ulterius ad Finem ultimum supernaturalem Deum & Beatitudinem dirigat : illa Actio indifferens erit respectu Finis ultimi.

- 88 Actio humana ultimum Finem dirigi potest I. *Habitualiter*, dum quis semel se & omnia sua ad Deum ordinat, & hanc Intentionem actualem nunquam retractat. Hic dicitur omnia sua opera *habitualiter* ad Deum referre : ut, si quis in Pueritia secum statuerit, se omnes Vitæ suæ Actiones ad Deum ejusque Gloriam, & propriam salutem ordinare velle, nec interea retractaverit ; Tunc ipsius Actiones humanæ habitualiter ad Deum relatæ dicentur. II. *Virtualiter* actus refertur in ultimum Finem, quando Intentio actualis præterita aliquo Effectu in Opus influit : ut, dum quis mane proponit, omnia operari ad Gloriam Dei, & in virtute hujus Intentionis Pauperi Eleemosynam largitur. Hic actus ad Deum ultimum finem virtualiter refertur. III. *Actualiter*, quando in ipso Exercitio Actus humani aliquis expresse ad Dei gloriam illud ordinat. Denique actio ad ultimum Finem dirigi potest vel *efficaciter*, quando est meritoria Vitæ æternæ, quod contingit in Justo bene operante ex imperio Charitatis : vel *inefficaciter*, dum actio de se quidem bona, nec tamen ob statum Peccati mortalis in Peccatore Vitæ æternæ meritoria esse potest, sed
solum

Solum dispositiva ad Justificationem : quæ Dispositio si fuerit *proxima*, meritum de congruo late sumtum a nonnullis appellatur.

Actus humanus a quibusdam dicitur in 89
differentia per se, vel *per accidens*. *Per se* indifferentem dicunt, quando in actuali Operatione aliquis advertit ad Deum & Decentiam referendi omnia ad Deum, ut ultimum finem; si enim stante illa Advertentia, nulla est Obligatio dirigendi actum in Deum, tunc Actus erit *per se* indifferens : *Per accidens* autem; dum quis in Actione sua humana vel de Deo non cogitat, vel ad Obligationem omnia in Deum referendi invincibiliter non advertat, aut illam ignoret, aut sibi motivo probabili persuadeat ejusmodi Obligationem non existere, sed permissum sibi esse, ex Motivo solius Voluptatis & Libertatis operari : hujusmodi actum appellant *per accidens* indifferentem.

Variae circa hanc quaestionem sunt opi- 90
 niones I. communis S. THOMÆ, & sequacium, quorumdam etiam ex Recentioribus, ut SUAREZ; BELLARMINI, qui docent, omnem Actionem *humanam deliberatam*, saltem *virtualiter* in ultimum Finem, Dei gloriam & nostram æternam Beatitudinem referendam esse. Altera est illorum, qui dicunt, Actionem humanam ordinandam esse

esse ad Finem Operis proprium, a Delectatione distinctum: non autem existere Obligationem, eam ulterius referendi ad Finem ultimum Deum: addunt tamen, Deum adeo bonum esse, ut etiam illa opera Hominis Justi, ex Objecto & Fine proximo honesta, etiamsi nullo modo a virtuali charitatis Influxu procedant, ad Meritum & Præmium æternum imputet. *Tertia* sententia docet, non dari quidem Actum humanum *per se* indifferentem, sed tamen *per accidens*, sensu exposito. Denique SCOTISTÆ & Probabilistarum plerique existimant, dari Actum humanum in individuo indifferentem etiam *per se*, non solum in ordine ad Finem ultimum supernaturalem, qui est Gloria Dei & nostra Beatitudo, sed etiam in ordine ad finem *proximum* operis; ita, ut licitum sit operari ex solo Motivo Delectationis, Libertatis, Beneplaciti &c. modo nullam aliam habeat annexam Deordinationem, aut oppositionem ad Præceptum, vel Virtutem.

91 RESOLUTIO I. Non datur Actus humanus in individuo indifferens in ordine ad Finem proximum operis: seu, non licet operari ex solo Motivo Delectationis.

PROB. I. INNOCENTIUS XI. damnavit propositiones sequentes: I. „Comedere & „bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem,

„luptatem, non est peccatum: modo
 „non obsit valetudini; quia licite potest
 „appetitus naturalis suis actibus frui. II.
 „Opus conjugii ob solam voluptatem
 „exercitum, penitus caret culpa, ac de-
 „fectu veniali. „Ergo etiam alii Actus
 humani ob solam Voluptatem exerciti,
 non sunt indifferentes, sed saltem venia-
 liter peccaminosi.

Respondent Adversarii, inter has & alias 92
 Voluptates hanc esse Differentiam, quod
 istæ, quæ reperiuntur in comedendo, bi-
 bendo & actu conjugali, connexæ sint cum
 periculo excessus, & deordinationis, non
 autem aliæ, ut delectatio ex Musica, vel
 Odore fragrantium &c. & quia illæ Vo-
 luptates Alimentorum & Conjugii ex na-
 tura sua ordinatæ sunt ad alium Finem a
 Voluptate distinctum, id est, ad conser-
 vationem corporis, propagationem gene-
 ris humani: ceteræ autem Voluptates ad
 solam Animi oblectationem.

CONTRA est I. In hoc statu Naturæ cor-
 ruptæ omnes aliæ Voluptates sensuum ex-
 teriorum obnoxiaæ sunt periculo excessus,
 & deordinationis, quando ratione solius
 oblectationis assumuntur; cum enim Na-
 tura corrupta ad Malum vehementer in-
 clinet, facile istis Voluptatibus nimium
 inhæret, & a Deo se averti patitur. At-
 qui propter istud periculum prohibitum
 est

est edere &c. ob solam voluptatem : ergo ex eodem motivo prohibitum est frui aliis delectationibus ex sola Voluptate.

93 CONTRA est II. Juxta S. THOMAM II. II. Q. CXLI. Art. 6. „ Omnia delectabilia, „ quæ in usum hominis veniunt , ordi- „ nantur ad aliquam hujus vitæ necessi- „ tatem , tanquam finem. „ Si ergo pro- pterea non licet actum conjugalem ex so- la voluptate exercere , quia istud opus ad alium finem a delectatione distinctum a Natura ordinatur ; ex eadem ratione om- nia alia delectabilia non poterunt appeti ob solam delectationem , sed debent ordi- nari ad finem proprium.

94 CONTRA est III. Actio humana indivi- dua propter aliquem Finem fieri debet : sed Finis Actionis humanæ non potest ef- se Delectatio ratione sui ; cum ista nobis a Deo data sit ut Regula , seu recta Ra- tio nostrarum operationum : quin potius præceptum fuit CAINO : *sub te erit appeti- tus tuus : & tu dominaberis illius.*

95 CONTRA est IV. In prima propositione ab INNOCENTIO non solum damnata fuit Thesis , sed etiam CAUSALIS ; *quia licite po- test appetitus naturalis suis actibus frui ; nisi enim Pontifex istam causalem damnare voluisset , debuisset illam a Propositione re- scindere ; quia satietas satis fuisset expres-*
sa

sa per verba præcedentia , quæ faciunt integrum sensum. Si ergo Appetitus ob solam Voluptatem suis actibus non licite fruitur : tunc neque Auditus poterit Musica attendere ob solam Delectationem , & sic penitus corrumpit adversa Responsio.

PROB. II. Verbum otiosum non est in 96
differens ad Pœnam , consequenter est Malum. Ergo etiam actio otiosa , qualis est , quæ ad Finem operis & operantis honestum non est ordinata , non est indifferens. *Ant. prob. ex illo Christi Math. XII. 36. Dico vobis , quia omne verbum otiosum , quod loquuti fuerint homines , reddent rationem de eo in die judicii.* Consequentia prob. I. ex S. HIERONYMO , qui ait : *Si de verbis otiosis redditur ratio , quanto magis de operibus ?* II. Eadem est Ratio de Verbo otioso , ac de Actione otiosa , seu indifferente ; verbum enim otiosum ex Patrum interpretatione est , quod sine utilitate & loquentis dicitur & audientis : ut ait HIERONYMUS in cit. Math. locum. Atqui etiam Actio , quæ ab operante non ordinatur ad necessitatem , vel utilitatem , id est , ad Finem proprium Operis pia utilitate & iusta Necessitate caret. Ergo eodem modo prohibita & Pœnæ obnoxia est , uti Verbum otiosum.

PROB. III. e SS. PP. CLEMENS Alexan- 97
drinus in insigni opere , quod inscripsit
P. Scholliner Theol. Tom. III. S. Pæ-

PÆDAGOGUS, & utinam omnium Christianorum manibus continuo volveretur, ubique Voluptatem excludit. Postquam de Alimentis dixerat Lib. II. cap. 8. pag. 208. pergit : „ Sicut autem delicias a Gustu „ amovimus, ita certe a Visu & Odora- „ tu sensus titillantem Voluptatem aman- „ damus, ne per sensus ei aditum in Ani- „ mam patefaciamus. . . . Quoniam au- „ tem Voluptati nihil loci tribuimus, quæ „ cum nullo usu, qui Vitæ conferat, con- „ juncta est, age hic quoque distingua- „ mus, id quod est utile eligentes. . . . „ Non est enim Usus eorum omnino ab- „ legandus, sed Unguento tanquam me- „ dicamento & auxilio utendum est, & „ ad Vires languentes excitandas, & ad- „ versus Catarrhos &c. „ Et Lib. IV. Stromat. cap. V. pag. 573. de Vitæ neces- sariis loquens : „ Hæc sunt ergo ample- „ ctenda non propter se, sed propter „ Corpus : habetur autem cura corporis „ propter Animam, ad quam fit relatio. „ Utique autem nec Animæ propter se, sed propter Deum, ad quem elevata est. S. AUGUSTINUS non solum contra Delectationem in Cibo & Potu conqueritur Confess. X. 31. sed etiam contra innocentissimam, ut ajunt, delectationem Musicæ, non dicam profanæ, sed sacrae cap. 33. „ In Sonis quos animant Eloquia tua, „ cum suavi Voce cantantur, fateor, ali- „ quantulum acquiesco. Delectatio Car- „ nis

„ nis meæ, cui mentem enervandam non
 „ oportet dari, sæpe me fallit, dum præ-
 „ currere ac ducere conatur : ita in his
 „ pecco non sentiens ; sed postea sentio.
 „ Tamen cum mihi accidit, ut me amplius
 „ Cantus, quam Res quæ canitur, mo-
 „ veat, *pœnaliter* me peccare fateor. „

RESOLUTIO II. Non datur Actus huma- 98
 nus in individuo indifferens *per se talis*
 respectu Finis supernaturalis. Sensus est,
 quod Actiones humanæ non solum ad Fi-
 nem proprium operis, sed etiam ad Dei
 gloriam & Animæ salutem ordinari de-
 beant.

PROB. I. Ex S. Scriptura, quæ omnes
 Actiones Hominis deliberatas, saltem *vir-
 tualiter*, ad Gloriam Dei referendas esse
 docet. Ergo adest Obligatio omnia refe-
 rendi ad Finem ultimum supernaturalem,
 sicque datur Actus humanus in individuo
 indifferens. Si enim refertur in Deum ;
 tunc est bonus, & in Justo quoque me-
 ritorius : si non referatur in Deum, est
 malus & in Justo demeritorius. *Ant. prob.*
 I. ad Corinth. X. 31. ait PAULUS : *Sive
 ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid
 facitis, omnia in Gloriam Dei facite.* Et ad
 Coloss. III. 17. *Omne quodcumque facitis
 in verbo, aut in opere, omnia in nomine
 Domini N. J. Ch. gratias agentes Deo &
 Patri per ipsum.* Atqui ista verba non so-
 lum

lum de *consilio*, ut Adversarii volunt, sed de Præcepto intelligenda esse, probatur ex Patribus. Sic AMBROSIIUS super verba Malachiæ cap. I. *Christianus DEBET omnia in Dei laudem referre.* Augustinus Lib. de corrept. & Grat. cap. 3. PRÆCIPIT Apostolus dicens: *omnia vestra in charitate fiant.* S. BERNARDUS Serm. de Divers. *Quidquid facimus, JUBEMUR facere in gloriam Dei.* S. THOMAS I. II. Q. XXI. Art. 4. *Deus est ultimus finis hominis: est autem DEBITUM, ut ad finem ultimum omnes actus referantur.* Et in Epist. ad Coloss. ad citat. textum scribit: *Quidam dicunt, quod hoc est consilium: sed hoc non est verum.*

- 99 PROB. II. Sancti Patres unanimiter docent, Actiones hominis deliberatas non solum ad Finem honestum operis, sed ad ultimum Finem ipsum Deum ordinari debere. Sic CLEMENS Alexandrinus Lib. II. Pædagogici cap. I. princ. pag. 162. „ Qualem esse in tota Vita eum, qui Christianus dicitur, oporteat, summatim describendum est. Nobis igitur a nobis ipsis incipiendum est, & quomodo nos componere ac moderari oporteat. . . . Quando quis a rebus externis, & ab ipsa præterea Corporis cultura ad mentem a Ratione, seu Verbo, deductus, eorum quæ in Homine secundum naturam eveniunt, contemplationem accurate didicerit, sciet non esse studium in
„ res

„ res externas conferendum : sed Homi-
 „ nis quod est proprium , Animæ nempe
 „ oculum , expurgandum , castamque ac
 „ sanctam carnem suam tuendam. Qui enim
 „ ab illis pure emundatus exsolutusque
 „ fuerit , per quæ est adhuc pulvis , quid-
 „ nam aliud commodius se ipso habere
 „ poterit ad hoc , ut recta via ad Dei
 „ procedat comprehensionem. Atque alii
 „ quidem Homines *vivunt ut comedant* ,
 „ quod certe etiam rationis expertibus
 „ evenit animantibus , *quibus nil aliud quam*
 „ *venter vita est* : Nobis autem Pædagogus
 „ præcipit *comesse ut vivamus*. Neque enim
 „ nostrum nutritio munus est , neque Sco-
 „ pus noster Voluptas : sed propter no-
 „ stram hic mansionem , quam ad incor-
 „ ruptionem Verbum instituit , & ideo
 „ fecernitur ac eligitur Alimentum &c. „

Hic Textus clare probat , Alimentationem
 ordinari ad Finem proprium operis , seu
 Nutrimentum corporis , & conservationem
 Vitæ ; ipsam autem Virium restaurationem
 ad Finem ultimum supernaturalem , æter-
 nam Beatitudinem dirigendam esse in hoc
 Statu Naturæ elevatæ. S. AMBROSIIUS of-
 fic. I. 3. „ Si pro otioso Verbo redde-
 „ mus rationem , videamus , ne reddamus
 „ & pro otioso Silentio. „ S. BASILIUS
 M. in Psalm. XLV. „ Nonnulli de huma-
 „ no Fine varia opinati sunt. Aliqui di-
 „ xerunt , Scientiam esse finem : quidam
 „ vero activæ Vitæ exercitationem : non-

„ nulli Voluptatem esse dictitaverunt. No-
 „ bis vero Finis, cuius gratia cuncta fa-
 „ cimus, & *ad quem omni Studio propera-*
 „ *mus*, beata est in futuro Sæculo Vita,
 „ quam Deo ferviendo consequimur. „
 S. GREGORIUS Nyssenus in Psalmos cap. I.
 „ Finis vitæ ex Virtutis præscripto insti-
 „ tuta, est Beatitudo. Quidquid enim se-
 „ rio & deliberate agitur, ad aliquid re-
 „ lationem habeat necesse est: & quemad-
 „ modum Medicina Sanitatem spectat,
 „ Finisque Agriculturæ est rerum ad
 „ victum necessariarum præparatio; sic &
 „ Virtutum possessio in id unum tendit,
 „ ut beatum efficiat. „

100 PROB. III. e S. THOMA, qui hanc Sen-
 tentiam ex instituto docet 1. 2. Quæst.
 XVIII. Art. 9. „ Oportet, ait, quod
 „ quilibet individualis Actus habeat ali-
 „ quam circumstantiam, per quam traha-
 „ tur ad bonum, vel malum, ad minus
 „ ex parte intentionis finis; cum enim
 „ rationis sit ordinare, actus a deliberati-
 „ va ratione procedens si non sit ad de-
 „ bitum finem ordinatus, ex hoc ipso re-
 „ pugnat rationi, & habet rationem ma-
 „ li. Si vero ordinetur ad debitum finem,
 „ convenit cum ordine rationis, & habet
 „ rationem boni. Necesse est autem, quod
 „ vel ordinetur vel non ordinetur ad de-
 „ bitum finem: unde necesse est, omnem
 „ actum hominis a deliberativa ratione
 „ proce-

„ procedentem in individuo consideratum
 „ bonum esse, vel malum. „ Item in II.
 Sent. Dist. XL. Quæst. un. Art. 5. & Quæst.
 II. de Malo. Art. 5.

PROB. IV. Ratione I. Omnis Actus hu-101
 manus debet esse ordinatus ad Finem ul-
 timum: atqui ultimus Finis Hominis ele-
 vati, est Deus ut author Gratiæ, & bea-
 tificans: ergo ad illum debet referri om-
 nis humana Actio, quæ si referatur, bo-
 na erit: secus mala. *Maj. prob.* Omnis
 Actus humanus debet esse conveniens re-
 ctæ Rationi; Homo enim deliberate agens,
 operari debet ut homo, qui per hoc a
 Bruto se discernit, quod agat propter Fi-
 nem. Atqui non convenit rectæ Rationi,
 nisi ordinetur in ultimum Finem. *Ergo.*
Min. prob. Recta Ratio dictat, ut Homo
 in omni sua Actione ultimum Finem in-
 tendat, secundum illud vulgatum: *quid-*
quid agis, prudenter agas, & respice Fi-
nem.

II. Omnis Actio humana, ex dictis, fit 102
 propter ultimum Finem. Vel ergo fit
 propter ultimum Finem *determinatum*, vel
 in *communi*? si propter *determinatum*; tunc
 ille est vel *verus*; nimirum Deus in se,
 & beatificans, sicque Actio est honesta:
 vel propter finem *determinatum falsum*,
 ut est Bonum proprium Hominis; tunc
 Actio est mala: vel fit propter Finem &

Beatitudinem *in communi* ; & hæc in Actio-
ne humana deliberata non potest intendi ;
cum a parte rei non detur Beatitudo in
communi , sed determinate vel vera , vel
falsa. Si ergo Actio humana tendat ad
Beatitudinem veram ; erit bona : fecus
mala , & perversa.

103 III. Quilibet Actus humanus vel est
conformis Regulis Morum , vel difformis ;
ex hac enim con- vel difformitate habet,
quod sit *humanus* & *moralis*. Si Regulis
morum undequaque , id est , tam ex Fine
operis , quam operantis , & circumstantiis
conformis est ; erit Actio honesta & bo-
na : si vel unum horum deficiat ; jam est
mala. Ergo nulla datur in individuo in-
differens.

104 RESOLUTIO III. Neque datur Actus hu-
manus , *per accidens* indifferens.

PROB. Actus humanus per accidens in-
differens foret , quando non ordinatur ad
Deum , quia I. vel potest dari invincibilis
Ignorantia hujus Obligationis : vel quia
II. aliquis ad eam non adverteret : vel
quia III. probabile esse judicat , quod ta-
lis obligatio non existat , propter Motiva
opinionis adversæ. Atqui nullum horum
locum habet. Ergo non datur Actus per
accidens indifferens. *Min. prob.* quoad I.
Ipsum lumen Naturæ , & Rationis dictat,
Actum

Actum deliberatum creaturæ rationalis ordinandum esse ad debitum Finem, nec ullus invincibiliter ignorare potest, se obligari ad operandum conformiter Regulis rectæ Rationis. Atqui operari conformiter Regulis rectæ Rationis, hoc ipsum insinuat, quod Actio humana ordinari debeat ad debitum Finem: secus erit vel Actio *Hominis*, vel otiosa, vel mala. *Min. prob.* quoad II. In Actione deliberata non potest dari invincibilis inadvertentia ad Deum saltem sub aliquo prædicato convertibili: v. g. Legislatoris, Remuneratoris, Vindicis; dum enim homo deliberate, & humane agit, advertit ad Legem & rectam Rationem; ergo etiam ad Legislatorem, & rectæ Rationis Authorem, qui sunt Termini cum Deo convertibiles: secus sequeretur, dari Peccatum philosophicum. *Min. prob.* quoad III. Suppono autem interea, licitum non esse eligere opinionem notabiliter minus probabilem, relictâ probabiliore, & Tutiore, qualis est nostra, cum sit Patrum omnium: quos in Regula Morum universali, & quasi prima, errasse, divinæ Providentiæ repugnat. Est autem & S. Scripturæ & Rationi magis conformis, ut patet ex dictis, & porro dicendis patebit.

OBJIC. I. Si vera est hæc sententia, 109
tunc vera etiam est Propositio Hussi in
Concilio CONSTANTIENSI damnata, quod

nulla sint opera indifferentia, sed hæc sit divisio immediata humanorum operum, quod sint vel virtuosa, vel otiosa. Atqui hoc etiam sequitur in ista sententia, si non datur Actus, qui nec bonus, nec malus sit.

RESP. *Dist. maj.* Vera esset Propositio Hussi in sensu sano, si nempe opera spectentur ex parte Finis operis & operantis. *Conc.* In sensu perverso Hussi, si spectentur præcise ex parte subjecti operantis. *Nego.* Ideo Hussus dixit, omnia opera vel virtuosa, vel vitiosa esse; quia Homo, ceu subjectum operans, vel virtuosus, vel vitiosus est. Igitur propter *causalem* damnata fuit Propositio, quæ secundum se vera est. Propositio ita sonat post verba in objectione citata: *quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiose; quia sicut peccatum inficit universaliter omnes actus hominis vitiosi, sic Virtus vivificat omnes actus Hominis virtuosi.* Prior propositionis pars ex Principiis Thomisticis vera, in Hussu autem propter falsam & erroneam *causalem* proscripta est.

5 OBJIC. II. Sequitur etiam, veram esse illam QUESNELLI propositionem 44. *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nostræ nascuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remu-*

remuneratur ; Et amor , quo nos ipsos , ac mundum diligimus : qui quod ad Deum referendum est , non refert , Et propter hoc ipsum fit malus . Atqui etiam in hac sententia omnis actio humana ad Deum referenda est , fecus fit mala. *Ergo.*

RESP. Propositio illa QUESNELLI ideo damnata fuit ; quia non admittit Actum indifferentem inter amorem *specificum* Dei & Mundi ; cum velit , omnes Actus humanos eliciendos esse ex motivo *formali* charitatis , & ideo excludat actus aliarum Virtutum. Nos autem non dicimus , omnem Actum humanum ex Motivo *formali* Charitatis eliciendum esse , sed quod debeat procedere solum ex imperio *virtuali* Charitatis , & ordinari in Deum : quod fieri potest ex motivo proprio , & *specifico* cujuscunque Virtutis a charitate *virtualiter* imperato. Quod vero QUESNELLI opinio nihil commune habeat cum Sententia Thomistarum , inde colligitur ; quia ipsimet Thomistæ Romani fuerunt censores Propositionum Quesnelli.

OBJIC. III. Si omne opus bonum & meritorium , aut malum , & demeritorium est ; sequitur , omnia opera Peccatorum & Infidelium esse peccata ; cum enim ex defectu Charitatis in Deum ut ultimum Finem ne quidem *virtualiter* referri possint , nunquam sunt meritoria , sed semper

per Transgressio præcepti Relationis, sicque mala, & demeritoria.

RESP. Secundum expressam D. Thomæ doctrinam in Secundum Sententiarum Dist. XL. Q. I. Art. 5. in Corp. in justo non potest dari actus humanus, qui non sit meritorius, vel demeritorius: sed *in non habente gratiam potest esse aliquis actus deliberatus, qui nec meritorius, nec demeritorius est: tamen est bonus vel malus.* Igitur nego sequelam *Maj. Prob. dist.* Non possunt esse meritoria præmii æterni de condigno, vel de congruo stricte sumto *conc.* de congruo late, seu dispositiva per gratiam actualem ad justificationem. *Nego.* Hinc sunt transgressio præcepti relationis, id est, habent annexam concomitantem habitualem omissionem relationis actualis. *Conc.* Sunt formaliter transgressio, & peccata. *Nego.* Actio humana Peccatoris ad honestum Finem ordinata bona est, quamvis ex defectu Charitatis virtualiter ad Deum ordinata non sit: & ideo habet annexum concomitans peccatum habituale omissionis, quod tamen actum ipsum non inficit; sicut v. g. studium (si non fuit causa omissionis) in Die festo cum omissione concomitante sacri conjunctum, in se bonum est, licet conjunctam habeat omissionem alterius præcepti ex alio actu, & motivo proveniente. BAJUS autem voluit, omnia Peccatorum opera formaliter
in

in se esse peccata, & non solum habere annexum peccatum omissionis. Videantur dicta Tom. VI. pag. 105. N. 108. & Tom. VII. P. I. pag. 214 - 226.

Objic. IV. Si aliquod exstaret Præceptum referendi omnia ad Finem honestum a Voluptate distinctum, imo ad Finem supernaturalem; tunc illud vel esset *naturale* vel *positivum*: Neutrum. Ergo. Non *naturale*; quia illud ignorari non potuisset a D. BONAVENTURA, SCOTO, pluribus Theologis & Fidelibus communiter, II. quia Jus naturæ se extendere nequit ad Finem supernaturalem, qui est alterius ordinis. Neque est *positivum*; quia nec istud ignorare potuissent tanto numero Doctores.

RESP. Est præceptum partim naturale, partim positivum; Lumen enim Naturæ dictat, Hominem deliberate operantem agere debere juxta Regulas rectæ Rationis in ordine ad Finem Naturæ suæ convenientem, qualis non est Voluptas sola. Dein verbum otiosum, non ideo malum est, quia a Christo prohibitum, sed ideo prohibitum & puniendum, quia habet quamdam intrinsecam malitiam Naturæ rationali humano modo operanti disconvenientem. Quod attinet ad DD. adversos, vel nego, quod ignoraverint hanc Legem, vel dico, loquutos fuisse de actu *Homini-*
nis,

nis, non de actu *humano*. Quodsi revera in opposita fuerint sententia, dici potest, illos suam opinionem theoricè solum, non autem practicè defendisse. Modernos non adeo morari oportet; cum enim in Quæstione Juris naturalis & divini unam Doctorum contradictorie sibi oppositorum partem, saltem *materialiter* errare necessum sit: hinc tutior erit nostra, quippe Antiquorum Patrum Sententia. Ad ultimum, dum dicunt, Jus naturæ ad Finem supernaturalem se extendere non posse, *dist.* Ad Finem supernaturalem, *quatenus* talem. *Conc.* qui est talis. *Nego.* Naturalis Ratio dictat, humanam Actionem dirigendam esse ad ultimum Finem Naturæ rationali convenientem, qui pro moderno statu est supernaturalis. Adest insuper præceptum positivum ut patet ex Num. 98.

- 109 OBJIC. V. Si obligatio referendi omnia ad gloriam Dei est Præceptum positivum; tunc vel *affirmativum*: & sic non obligat semper & pro semper, poteruntque aliqui Actus esse indifferentes; nam ut ait D. THOMAS 1. 2. Quæst. 88. Art. 1. ad 2. „ Dicendum, quod illud præceptum Apostoli 1. Corinth. X. 31. est affirmativum; unde non obligat ad semper, & „ sic non facit contra hoc præceptum, „ quicumque non actu refert in gloriam „ Dei omne, quod facit: sufficit ergo, „ quod

„ quod aliquis refert habitualiter se &
 „ omnia ad Deum. „ Si autem est *negativum*; tunc obligaret semper, & pro semper: quod Naturæ fragili & corruptæ nimis difficile, Peccatori autem impossibile est; qui cum sit destitutus Habitu Charitatis, non posset ex virtuali illius Influxu illud opus ad Deum referre, sicque necessario in omni actu peccaret.

RESP. Præceptum positivum omnia referendi in gloriam Dei, partim est *affirmativum*; quia obligat ad aliquid positivum; nempe ad actualem, vel virtualem Actionis in Deum relationem, partim etiam & æquivalenter *negativum*, in quantum prohibet, ne Creatura rationalis agat contra Regulas rectæ Rationis: quod fit, si Actionem humanam non dirigit ad ultimum Finem, qui est Deus. *Prob. dist.* Præceptum affirmativum non obligat semper & pro semper, quando est pure affirmativum. *Conc.* Si implicite & æquivalenter est negativum. *Neg.* Hinc non obligat semper absolute. *Conc.* Hypothetice, dum agimus in materia præcepti. *Nego.* Præceptum *negativum*: v. g. non inhonorandi Parentes, obligat absolute semper & pro semper: *affirmativum* vero, honorandi, tunc pro semper obligat, quando cum Parentibus agimus, quod semper fieri debet cum Amore, & Reverentia. Sic etiam Præceptum referendi
 Actus

Actus deliberatos ad ultimum finem, obligat semper & pro semper; quia est in materia propria præcepti, quamvis non obliget omni Momento, sed in Principio Actionis, modo in decursu ejusdem non retractetur facta prius Relatio. Ad Textum S. THOMÆ dico, illum per *to habitualiter* intelligere relationem *virtualem*; quia etiam in materia Sacramentorum, dum agit de Intentione, docet, sufficere habitua-lem: quod tamen omnes exponunt de virtuali. Potest etiam distinguui: sufficit referre omnia habitualiter in Deum, ad hoc, ut quis non peccet mortaliter. *Conc.* Ut non peccet venialiter, *nego.* Nam agit ibidem D. THOMAS de distinctione Peccati venialis a mortali, quam in eo sitam esse dicit, quod Peccatum veniale non tollat charitatem, sed relinquat Hominem ad Deum habitualiter conversum: & inde concludit, illum, qui non refert omnia in Deum, non agere contra, sed præter præceptum Apostoli. Sic enim loquitur post verba in objectione citata: „sufficit „ergo, quod aliquis habitualiter referat „se, & omnia ad Deum NB. ad hoc, „quod non semper mortaliter peccet, „dum aliquem actum non refert ad Dei „gloriam actualiter: addit vero: veniale „autem peccatum non excludit habitua-lem „ordinem actus humani in gloriam Dei, „sed solum actua-lem, quia non excludit „charitatem, quæ habitualiter ordinat in „Deum. „

„ Deum. „ Quod vero D. THOMAS relationem actus humani *virtualem* ad Deum ex præcepto necessariam affirmet, patet ex Quæst. de charitate inter quæstiones disputatas, ubi Art. 11. ad III. sic dicit. Aliud est referre habitualiter in Deum, aliud virtualiter. Habitualiter enim refert in Deum, qui nihil agit, nec qui actualiter intendit, ut dormiens: sed virtualiter aliquid referre in Deum cadit sub præcepto charitatis; cum hoc non aliud sit; quam habere Deum ultimum Finem. Vid. etiam in II. Sent. Dist. XL. Quæst. un. Art. 5. ad 7.

OBJIC. VI. S. HIERONYMUS admittit **IO** actum indifferentem Epist. ad Augustinum 89. „ Bonum est continentia, malum est „ luxuria, inter utrumque indifferens ambulare, capitis purgamenta naribus projicere; hoc nec bonum, nec malum est: „ seu enim feceris hoc, seu non feceris, „ nec justitiam, nec injustitiam habebis. „

RESP. S. HIERONYMUS loquitur de actu indifferente quoad *speciem* & objectum, quem & nos admittimus, non autem in *individuo*, & quoad Finem saltem operantis. Dein HIERONYMUS hoc, quod objicitur, non dicit ex mente propria affirmando, sed arguendo contra S. AUGUSTINUM, ex cujus rationibus consequi ait,
P. Scholliner Theol. Tom. III. T quod

quod dentur actus indifferentes. Hæc sunt
 HIERONYMI verba. „ Observationes , in-
 „ quis , Legis , sicut a D. Paulo celebra-
 „ tæ sunt sine ulla salutis necessitate. Quid
 „ velis dicere , non satis intelligo. Si enim
 „ salutem non afferunt : cur observantur ?
 „ Si autem observanda sunt , utique salu-
 „ tem afferunt. Neque enim indifferen-
 „ tia sunt inter bonum & malum , sicut
 „ disputant Philosophi. Bonum est con-
 „ tinentia &c. observare autem ceremonias
 „ legis non potest esse indifferens , sed
 „ aut malum est , aut bonum est. Tu
 „ dicis bonum , ego dico malum. „

III OBJIC. VII. S. GREGORIUS Nazianze-
 nus docet , dari Actus , nec laude &
 præmio , nec vituperio & pœna dignos ,
 adeoque in individuo indifferentes , nam
 Orat. III. N. 94. ait : „ Quemadmodum
 „ ille , qui supplicio dignus non est : non
 „ hoc ipso statim laudem meretur ; ita
 „ nec ille , qui laude dignus est , confe-
 „ ritim pœnam meretur. „

RESP. GREGORIUS Nazianzenus loquitur
 de Actionibus ex genere suo & objecto in-
 differentibus , & de consiliis evangelicis ,
 quæ nec præcepta , nec prohibita sunt ;
 ait enim ibi contra Gentiles , qui calum-
 niabantur Christianos, quod non fervarent
 Legem suam , id est consilia evangelica.
 „ Non advertis , inquit , quod in legibus
 „ no-

„ nostris alia parendi necessitatem impo-
 „ nunt, alia non necessitate constringunt,
 „ sed in arbitrio, & voluntate posita
 „ sunt. „

OBJIC. VIII. Si non daretur actio in in-¹¹²
 dividuo indifferens, tunc nulla existeret
 Lex permittens, sed quælibet esset præ-
 cipiens, vel prohibens: atqui datur lex
 permittens: sic permittitur deambulatio,
 aliique actus innumeri.

RESP. *Dist.* Non daretur Lex permittens,
 circa Finem non honestum, & debitum.
Conc. Circa Objectum actus. *Nego.* Dan-
 tur Objecta a Lege permissa; ut autem
 tale Objectum eligatur, fieri debet ex
 Motivo honesto, & ad ultimum rectum-
 que Finem ordinari. In exemplo: Deam-
 bulatio eligi debet ad sanitatem, vel ad
 restaurandas vires in ordine ad negotia
 status suæ vocationis, & divini servitii
 rite & melius expedienda. Si ob Volu-
 ptatem solam fiat, Actus ex Objecto bo-
 nus & permissus, fit malus, propter de-
 ordinationem Finis indebiti & inhone-
 sti.

OBJIC. IX. Ambulare, quia non est pro-¹¹³
 hibitum & ad exercendam libertatem, est
 actus nec bonus, nec malus, & tamen
 humanus: ergo in individuo indifferens.
Min. prob. Libertas est proprietas Creatu-

ræ rationalis : ergo uti Libertate , est actus Naturæ rationali conveniens ; fed talis actus non potest esse malus. *Ergo.*

RESP. Nego *ant.* Ambulare ob solam Libertatem , est abusus Libertatis ; cum Libertas Homini a Deo concessa fuerit ut eadem utatur ad Meritum , ad suam salutem , ut se discernat a Bruto , quod ad unum est determinatum : dum econtra Homo liber est , maxime circa electionem Mediorum ad Finem , ut seligat illa , quæ aptiora sunt ad ultimum finem , & veram Beatitudinem assequendam.

CAPUT IV.

De Conscientia.

Conscientiam esse Regulam proximam A-114

Actuum humanorum, jam supra observatum fuit. Est autem Conscientia, Actus Intellectus practici, seu, ultimum Dictamen practicum de con- & difformitate Actionis humanæ in individuo consideratae ad Legem Dei prohibentem, vel præcipientem, vel permittentem, seu dictans quid consideratis omnibus circumstantiis in individuo agendum sit, vel omittendum. Residet quidem in Intellectu Habitus primorum Principiorum moralium, seu practicorum, qui vocatur *synthetesis*, dictans, Bonum faciendum, malum esse fugiendum: quod tibi non vis fieri alteri ne feceris &c. Id autem solum præcipit in *genere*, quæ in casu particulari a conscientia applicari debent. PRUDENTIA uti est habitus a *synthetesi* distinctus, ita neque cum *Conscientia* confundi debet; Prudentia enim ex Principiis primis practicis conclusionem deducit, sed adhuc generalem, quæ iterum per Conscientiam ad Actionem individuum, & ad particulares circumstantias determinari debet. In exemplo: Dictat *synthetesis*: Nemo faciat, quod sibi non vult fieri: atqui, infert Prudentia, Nemo vult se Innocentem sine

causa privari vita : ergo nemo debet innocentem sine causa occidere. Subsumit Conscientia Judicis & concludit practice : atqui hic Petrus publice quidem allegatus nocens , revera tamen est innocens : ergo Petrus non debet occidi. De hoc ultimo Judicio , seu Dictamine pratico indagandum , quotuplex sit , & quid de Concurſu Opinionum probabilium sentiendum.

§. I.

Quotuplex sit Conscientia , & an ultimum Dictamen debeat esse moraliter certum ?

II Conscientia dividitur I. in *rectam* , & *erroneam*. *Recta* , est Judicium verum de Honestate Actionis vel ejus malitia , quæ revera a parte rei talis est. *Erroneæ* , seu falsa , est Dictamen Rationis falsum judicans licitum , quod revera prohibitum est , vel vicissim. Potest autem vel *vincibiliter* , id est , cum culpa , vel *invincibiliter* , id est , sine culpa esse erronea. *Vincibiliter* erronea est , quando error potuit , & debuit deponi per diligentem inquisitionem Veritatis vel studio proprio , vel aliorum consilio & instructione. Sine culpa , & *invincibiliter* erronea est , quando Dictamen illud falsum vel non potuit , vel non debuit deponi.

Alia

Alia est conscientia *certa* & alia *dubia*. 116
 Prior est Judicium de honestate vel prohibitionē actionis absque ulla prudenti formidine : *Dubia*, quæ est cum formidine oppositi, & hæc vel *speculative* talis, quando dubitatur in genere de honestate actionis : vel *practice* talis, dum anceps quis hæret de honestate actionis individuæ in circumstantiis particularibus a se ponendæ. Iterum vel est *positive* dubia, quando æqualibus motivis, pro utraque contradictionis parte militantibus intellectus quasi suspenditur, ut ignoret, ad quid determinare se debeat. Vel *Negative* dubia, quando illa Formido oppositi non nititur prudenti motivo, sed ex sola hæsitatione Animi absque conveniente ratione provenit. Conscientia positive dubia non est proprie conscientia ; quia non est Judicium, sed suspensio ab omni Judicio, donec Dubium illud deponatur, & ad alterutram partem operaturus se determinet ; stante enim tali Dubio nemo licite operatur, cum manifesto se exponat periculo peccandi.

Conscientia *probabilis* est Judicium Intellectus, quod nititur motivis gravibus cum formidine tamen oppositi. Si motiva sint levia, quæ Prudentis Viri assensum persuadere non valent, dicitur *improbabilis*. *Scrupulosa*, est conscientia dubia innixa motivis levibus, quæ non possunt

ingerere prudentem Formidinem. Quando autem aliquis existimat, se peccaturum alterutra contradictionis parte, est conscientia *perplexa*. V. g. existimat aliquis se peccare, siue die festo omittat sacrum, siue inferviat ægroto: omissione sacri contra legem Ecclesiæ: omissione servitii contra charitatem proximi. Hæc apud omnes vulgaria sunt.

118 RESOLUTIO I. Quisque obligatur sequi Conscientiam *certam*, ita, ut peccet, qui contra Dictamen certum Conscientiæ agit. *Est communis etiam Probabilistarum.*

PROB. Voluntas in operando sequi debet Regulam proximam, illique se conformare: atqui Dictamen conscientiæ practicum & certum, est Regula proxima operationis humanæ: ergo eidem se conformare debet; quando enim Intellectus certo & sine formidine oppositi judicat, hanc individuum actionem Legi divinæ contrariam esse, peccat, qui illam exercet; quia vult Deum offendere. *Maj. prob.* Ex illo ad Rom. XIV. 23. ubi Paulus agit de illis, qui existimabant quosdam cibos a Deo prohibitos esse: *Qui autem discernit, si manducaverit, id est, si existimet cibum prohibitum, & tamen comedit: damnatus est; quia non ex fide: omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.* Sensus est, quia contra fidem, seu credulitatem suæ

con-

conscientiæ operatur ; nam vocabulum *fi-
dei* in hoc textu a Concilio LATERANENSI
IV. & communi Interpretum pro *conscien-
tia* exponitur. Hinc sequitur, peccare il-
lum, qui contra conscientiam invincibili-
ter erroneam agit ; quamvis enim erret
speculative judicando, practice tamen cer-
tus est de con- vel difformitate suæ actio-
nis cum Lege divina. In exemplo : certo
aliquis, quamvis erronee, sibi persuadet,
haud sibi esse permissum, ut die festivo
omittat sacrum propter servitium gravi-
ter ægrotanti, & alterius ope destituto
præstandum : peccat omissione sacri ; quia
qui peccatum intendit, haud dubie peccat.
Quod si conscientia sit vincibiliter erronea,
nec aliquis eam deponat, sed cum illa
operetur, semper peccat ; quia cum erro-
rem potuisset, & ut supponitur, debuif-
set deponere, Error ipsi voluntarius est
saltem in causa. Si vero contra illam
agat, denuo peccat ; quia operatur con-
tra Judicium ultimum certum. Hinc dici-
tur capitul. 13. *de restitut. Spoliat. Quid-
quid fit contra conscientiam, ædificat ad Ge-
hennam.*

Est autem observandum, aliud esse con-119
scientiam *certam*, & aliud *rectam*, seu *ve-
ram* ; Hæc enim est, quando res ita in
veritate se habet, prout Intellectus ope-
rantis judicat, seu, si vere licitum sit,
quod ut tale Intellectus proponit. *Certa*

est, quando quidem res aliter se habet, quam operans judicat: modo non adsit prudens formido oppositi; hinc Conscientia erronea, *certa* quidem, nunquam autem *recta* esse potest.

120 RESOLUTIO II. Ut Actio individua sit licita, a Judicio ultimo practico moraliter certo, dirigi debet.

PROB. Ut Actio sit honesta & licita; exerceri debet sine prudenti Formidine incurrendi divinam Indignationem & Vindictam; *qui enim amat periculum, peribit in illo.* Sed quando Judicium ultimum practicum non est moraliter certum, tunc adest prudens Formido de prohibitione Actionis, offendendi Deum, & excidendi illius Amicitia. Ergo, ut Actio sit licita, praecedere debet Judicium moraliter certum. *Maj. prob.* Lumen Naturae dictat, nullum Bonum creatum eligendum esse, cujus gratia periclitatur Honor Dei, salus Animae, & prudenter timetur infligenda Poena aeterna; sicut enim Natura dictat, abstinendum esse a Cibo, qui prudenter existimatur Veneno infectus: ita & Ratio dictat, abstinendum esse ab Actione, quae Mortem, vel grave Vulnus Animae inferre posse prudenter existimatur: quamdiu Autem actio non regulatur Judicio ultimo practico moraliter certo de honestate actionis, tamdiu adest prudens Formido de

de illius Malitia , & incurrenda Indignatione divina , si non gravi , saltem levi : sed neque ob levem Offensam Bonum creatum præferendum est summo Bono.

Colligitur inde Illum , qui agit contra¹²¹ Conscientiam etiam *erroneam* , peccare in illa specie , & gravitate Peccati , in qua Malitiam utut erronee apprehendit : Ratio est ; quia Voluntas fertur in Objectum , prout substat Intellectus cognitioni : hinc si judicet , Actionem suam esse graviter peccaminosam , graviter peccabit illam exercendo. In exemplo : Existimat aliquis, Die festivo cum omissione sacri Ægro inserviando graviter se peccare ; peccabit graviter ex Judicio suæ conscientiae.

Colligitur insuper , quemlibet obligari ,¹²² ut sequatur Judicium practicum *sue* , non *alterius* Conscientiæ : nisi Judicium directum alterius per reflexionem faciat suum. Sed quid ? obligaturne subditus sequi Dictamen Conscientiæ suæ contra Præceptum superioris ? Respondent communiter cum distinctione. Si Conscientia subditi sit *recta*, eam præferendam esse Præcepto superioris ; oportet enim *Deo magis obedire , quam Hominibus*. Sed cavendum , ne *mentiatur Iniquitas sibi*. Quando dubium est de Justitia Præcepti superioris , Præsumptio stat pro superiore : unde civis dubitans , an causa Belli sit justa , ex Mandato Principis

pis licite in Bello serviet; quia præsumendum est, Principem non sine Justitia Causæ Bellum suscipere.

- 123 OBJIC. contra II. Resolutionem. Ad Actum peccaminosum non requiritur Judicium moraliter certum de Malitia Actionis; Ergo neque ad Actum bonum requiritur tale Judicium de Honestate operationis.

RESP. Nego *ant.* Si enim non est moraliter certus de Honestate suæ operationis, eo ipso certus est de sua Malitia; cum in individuo non detur Medium. Vel nego *conseq.* Disparitas est, quia in Defectu moralis Certitudinis de Honestate Actionis, operans se eo ipso Periculo Offensæ & Indignationis divinæ exponit, sicque peccat: qui autem in Defectu moralis Certitudinis de prohibitione Actionis operatur, adhuc operatur cum illo Peccati Periculo, cui se committens hoc ipso peccat.

- 124 OBJIC. II. Viri Sanctissimi timuerunt, ne in omni sua Actione Deum offendant: Ergo operati sunt cum Formidine oppositi sine Judicio ultimo moraliter certo. *Ant. prob.* Sic enim dicebat JOB IX. 38. *Verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti.*

RESP. *Dist.* Timuerunt *speculative* de possibilitate Offensæ. *Conc.* Timuerunt *practice*

ce de futura Offensa, & stante illa Formidine operati sunt. *Nego.* Job, aliique Sancti in principio suæ Actionis timebant, ne forte Deum offenderent, ideoque mature secum deliberabant, scrutabantur omnes Rimas; & tunc demum practice secum statuerunt, ista Actione Deum non fore offendendum. Timebant ergo Peccata *Ignorantiæ*, vel Delicta *Occulta*, & *aliena*, quorum quidem non erant sibi conscii, non tamen in hoc se justificatos arbitrabantur. Metuebant quoque separationem a Deo, tanquam possibilem per Gratiae subtractionem; non autem timebant illam hac actione individua futuram; eoquod operati fuerint secundum Dictamen moraliter certum de Honestate hujus Actionis.

OBJIC. III. Qui prudenter operatur, non 125
peccat. Sed qui sequitur ultimum Dictamen solum probabile, vel saltem probabilius, prudenter operatur. Ergo sine Dictamine moraliter certo cum solo probabili, non peccat, consequenter illud non est necessarium ad evitandum Peccatum. *Min. prob.* In statu Naturæ corruptæ ob inflictum Intellectui Vulnus Ignorantiæ, ubi non semper potest haberi Certitudo, Prudentia dictat, ut id saltem eligatur, quod ad Verum propius accedit.

RESP. *Dist. maj.* Prudenter operatur, qui sequitur probabiliora, quando non potest

potest haberi Certitudo moralis. *Conc.* Dum potest haberi. *Nego.* In quolibet enim Casu particulari saltem per Dictamen *reflexum* haberi potest Certitudo moralis, Deum hac Actione non offendi, quando pro possibili evitatur omne peccandi Periculum, sequendo sententiam probabilior, & tutiorem, faventem Legi contra Libertatem; qui enim sic operatur, moraliter certus est, se Legem etiam dubiam observando ab omni Periculo Offensæ divinæ esse immunem.

126 OBJIC. IV. Nulla existit Obligatio evitandi quodlibet Periculum Peccati probabile: secus Nemo licite posset eligere statum v. g. Militiæ, vel aliud Officium pluribus Periculis communiter expositum: *Ergo.*

RESP. *Dist. ant.* Non datur obligatio evitandi quodlibet periculum probabile, *remotum.* *Conc. Proximum.* *Nego.* Qui eligit statum v. g. Militiæ, agnoscit quidem, illum esse subiectum multis peccandi Periculis, sed hæc sunt *remota*, quæ per liberum Voluntatis actum cum Gratia divina evitari possunt; cum in quolibet statu non per se peccaminoso, Salus æterna obtineri possit, ut Experientia constat. Ille autem, qui sine Judicio moraliter certo operatur, Periculo *proximo* se expo-

exponit, quod nullo Actu intermedio evitari potest.

OBJIC. V. Secundum S. Scripturam, & ¹²⁷ Concilium TRIDENTINUM, Nemo certus esse potest de sua Justificatione. Sed si ultimum Judicium practicum de Honestate Operationis deberet esse certum, tunc aliquis certus esset de sua Justificatione: *Ergo* &c.

RESP. *Dist. maj.* Nemo potest esse certus de sua Justificatione, Certitudine Fidei, physica vel metaphysica. *Conc.* Morali, saltem in aliquo gradu Certitudinis. *Nego.* Iterum *Dist.* Potest Homo dubitare de Justificatione sua præterita, an non forte peccando illam amiserit, aut ex Oblivione, an omnia requisita adhibuerit; *conc.* De præsentis Dispositione *nego* vel *subdist.* Formidine possibilitatis. *Conc.* Formidine futuritionis. *Nego.* Quando aliquis actu ad Justificationem se disponit, mortaliter certus esse debet, quod omnes Conditiones ad eam requisitas adhibuerit, fecus periculo sacramentum sacrilege suscipiendi se exponit. Quia autem Dispositio ad sacramentum *supernaturalis* esse debet, quæ non adeo clare substat Certitudini nostræ cognitionis, hinc Homo adhuc formidare potest considerata propria Infirmitate, & Dispositione, ut loquitur Concilium TRIDENTINUM.

OBJIC.

128 **OBJIC.** VI. Iste non peccat, qui hoc modo secum statuit: Probabilius judico, Deum mihi non indignaturum, si hanc Actionem exerceam, quam tamen omitterem, si mihi perspectum foret, Deum illa offendendum esse. Sed qui cum ultimo Judicio probabili, aut probabiliore operatur, hoc fere modo statuit: *Ergo* iste non peccat, etiamsi non habeat moraliter certum Judicium.

RESP. Nego *maj.* Hoc ipso enim, quod cum tali Judicio etiam probabiliore stet prudens Formido, Actionem eligendam esse prohibitam, operans se exponit Periculo incurrendi divinam Indignationem, & Irreverentiam erga Deum committit, præponendo Bonum creatum, Periculo Offensæ divinæ, quod ante omnia cavendum est per Dictamen moraliter certum de Honestate operationis.

§. II.

De opinione Probabili in Concur- su Probabilioris & Tutioris.

129 **F**amosa ab uno, & altero sæculo in scholis Quæstio agitur de PROBABILISMO, seu, an in Conscientia liceat sequi Opinionem probabilem, relicta altera probabiliore, & tutiore. Ad cujus intelligentiam obser-

observandum I. Opinionem probabilem dici illam, quæ nititur gravi & prudenti Motivo, cum Formidine tamen oppositi. Hinc conscientia probabilis est Actus Intellectus, ex motivo gravi judicans aliquid licitum, vel illicitum cum Formidine tamen oppositi. Quamvis autem apud SS. Patres, & veteres Theologos *to probabile* id significaverit, quod nunc appellamus *probabilius*, & verosimilius, prout nempe opponebatur Certitudini; hodie tamen usurpatur pro opinione, gravi innixa Fundamento. Opinio autem non solum apparen- ter vel tenuiter, sed vere probabilis illa dicitur, quæ tali innititur Fundamento gravi, quod a fundamentis scientiæ oppositi- tæ nondum enervatum est, & quæ compara- tive adhuc probabilis habetur. Talis opinio adhuc differt a *Dubio*; quia hoc est sus- pensio ab omni Judicio, illa autem est Judicium Intellectus de uno, quamvis cum formidine oppositi. Differt a *Scientia*, cujus motivum est *evidens*, & infallibile. Differt a *Fide*, cujus motivum, licet non evidens, est tamen certum & infallibile propter Authoritatem Dei revelantis. Dif- fert a sententia *certa*, quæ est sine For- midine oppositi.

Observandum II. Opinionem aliam esse¹³⁰ *speculative*, aliam *præctice* probabilem. Prior est, quæ abstrahendo a circumstantiis A- ctionem in individuo judicat licitam, vel
P. Scholliner Theol. Tom. III. U econ-

econtra. Potest autem esse probabilius *in se*, aut respectu *alterius*, vel respectu *ipsius* operantis. Quoad se probabilis est, quando nititur gravi Motivo intrinseco, non tamen omnibus passim cognito. Quoad operantem, quando illi gravitas Motivi perspecta est; contingere tamen frequenter potest, ut Opinio speculativa vere probabilis, in circumstantiis particularibus, vel Concurso aliorum Motivorum minus fiat probabilis, aut penitus enervetur, vel vicissim, ut non raro contingit in Rudibus, & illiteratis, vel etiam ex adverso.

- 131 Observandum III. Opinio quædam vel *in* - vel *extrinsece*, aut utroque modo simul probabilis esse potest. *Intrinsece* probabilis est, quæ nititur Motivo gravi ex ipsa rei Natura, seu Visceribus Causæ desumptæ, ad quod requiritur I. Ut operans omnem Animi Præoccupationem, Præjudicium, aut pravum Affectum, & sui Amorem inordinatum deponat, ac salutis suæ Negotium sollicitè pertractet. II. Ut illud Motivum nec S. Scripturæ, nec communi Patrum, aut Theologorum consensui, vel Ecclesiæ Definitionibus adversetur, & grave, prudensque adhuc judicetur, in concursu Motivi contrariæ Opinionis, nec tali concursu enervetur. *Extrinsece* probabilis est, quæ innititur Authoritati Virorum gravium, Doctrina & Pietate insignium, de quibus rudiores
sal-

Saltem, qui Opinionum Motiva ponderare non possunt, merito præsumunt, illos ex gravi Motivo Opinionem istam propugnasse, hujusque sequelam licitam esse: Quod tamen haud procedit in Viris litteratis, Curæ Animarum præpositis, qui ex Officio in Veritatem Opinionum inquirere, non autem in nuda Authoritate Recentiorum conquiescere debent.

Equidem Probabilistæ communiter do-132
cent, ad probabilitatem *extrinsecam* sufficere Authoritatem unius Doctoris classici, & omni Exceptione majoris, seu, cui nulla potest opponi Exceptio illarum, quas enumerat LACROIX apud Cl. D. AMORT *de Conscientia probabili*. Quæst. 9. & pro tali agnoscit Patrem BUSENBAUM. Risum teneatis Amici! At vero hic probe notari meretur Propositio 26. Ab ALEXANDRO VII. anno 1665. damnata: *Si liber sit aliqujus Junioris & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet esse a Sede Apostolica rejectam tamquam improbabilem.* Ego existimo, quoad extrinsecam probabilitatem non tam numerandos, quam ponderandos esse Authores; constat enim, Probabilistas se mutuis Laudibus ita mactare, unumque alterius amplecti, & dilaudare sententiam, ut unius viri Opinio a Summistis & Casuistis sine examine recepta, intra brevissimum Temporis spatium tantam sibi sequacium Turbam conciliet,

ciliet, quantam ovis prævia, & dux caper ipse gregis. Certe præcipui Probabilismi Propugnatores, DIANA & CARAMUEL, adeo reciprocis Encomiis se commendaverunt, ut CARAMUEL laudet DIANAM, ceu Virum toti Orbi mirabilem, & Agnum, qui tollit peccata mundi; DIANA vicissim CARAMUELEM ut Hominem doctissimum, & Ingenii acutissimi, quos dein turmatim renovatis Elogiis sequuti sunt Casuistæ.

- 133 Cum ad licitam Operationem humanam Dictamen ultimum moraliter certum ab ipsis etiam Probabilistis requiratur, illud autem in Opinionibus probabilibus ex Principiis *directis* haberi nequeat; hinc recurrendum est ad Dictamen *reflexum*, illudque geminum: unum ex Ratione, alterum ex Autoritate desumptum, ad quæ reliqua reducuntur. Prius sic efformant: Qui operatur prudenter, licite operatur; atqui sequens Opinionem vere probabilem, prudenter operatur; quia Opinio probabilis nititur motivo gravi, quod Viri prudentis Assensum elicere potest. Ergo sequens Opinionem probabilem, licite operatur. Subsumunt: sed hæc Opinio in his circumstantiis est vere probabilis: Ergo, qui istam sequitur, licite operatur. Alterum sic effingunt. Qui illud agit, quod Viri prudentes, docti, & pii licitum affirmant, ille licite operatur; atqui hanc individuum Actionem Viri docti &
- gra-

graves licitam affirmant ; Ergo illam eligens licite operatur. Ex his fluunt reliqua. I. Quoties utrinque probabiliter dubitatur de existentia Legis, censenda est non satis esse promulgata, ideoque nec obligare. II. Quando in Legem diligenter inquiritur, nec clare invenitur, tunc secure ignoratur, & præter eam agitur. III. In dubio melior est Conditio Possidentis : quando autem utraque Opinio probabilis est, tunc illa quæ est pro Legge, dubia est, & libertas operantis est in Possessione, ut quam malit, eligere possit &c.

Equidem etiam Probabilioristæ aliquod¹³⁴ Dictamen *reflexum* formare debent ; cum illud ipsum, quod *probabilius* existimant, ex Principiis *directis* nondum sit moraliter certum. Et quidem dum versantur inter duas Opiniones æque probabiles, quarum una favet Legi, altera Libertati ; aut dum una est probabilior, & simul tutior, facile se resolvunt, sic discurrendo : Quando id eligo, quod probabilius est Legi conforme, & ubi nullum adest peccandi Periculum, licite operor : sed dum eligo Opinionem Legi faventem, sine Periculo peccandi operor : ergo licite. Atqui ista Opinio favet Legi : Ergo &c. Quando autem concurrunt duæ Opiniones, quarum una quidem est tutior, opposita autem probabilior : v. g. an post commissum

U 3

sum

sum grave Peccatum statim urgeat Obligatio eliciendi Contritionem, aut confitendi, tunc tale formari potest Judicium reflexum: Dum illud ago, quod rite perpensis, & coram Deo discussis Rationibus vere probabilius mihi videtur esse honestum, nec Legi Dei adversum, sed permissum; tunc prudenter, & licite ago; atqui non existere Obligationem ad eliciendam Contritionem vel faciendam Confessionem, probabilius mihi videtur: *ergo, Maj.* Dictaminis & Judicii practici certa est; quia non obligamur semper & in omnibus tutiora sequi; secus omnes amplecti deberent Consilia evangelica, & quia ab ALEXANDRO VIII. anno 1690. hæc Propositio ordine III. proscripta fuit: *Non licet sequi Opinionem probabilem, vel inter probabiles probabilissimam*, Neque etiam certitudo *Majoris* infringitur a Motivis adversæ Partis, judicantis illicitum, si differatur Contritio; hæc enim Motiva, ut supponitur, operanti potius falsa videntur, etiamsi aliis speculative probabiliora appareant. Judicium vero ultimum non est desumendum ab aliorum, sed ab *ipsius operantis* Motivis, practice eum determinantibus, quæ ipsi, ut supponitur, veriora apparent. *Min.* Non solum *moraliter*, sed *physice* certa est, quod, ut supponitur, operanti, illud probabilius appareat. Igitur Conclusio, seu, Judicium ultimum practicum reflexum Probabilioristarum moraliter

raliter certum est: econtra minor Syllogismi reflexi Probabilistarum, falsa, ex dicendis.

RESOLUTIO. Non licet eligere Opinionem¹³⁵ minus probabilem, & minus tutam, probabiliore, & tutiore postposita.

PROB. I. Argumento *Præscriptionis*, quo in materia Fidei sæpe usi sunt Patres, præsertim TERTULLIANUS, AUGUSTINUS, VINCENTIUS Lirinensis aliique. Cum igitur sicut Fidei, ita & Morum Dogmata, nulli mutationi subjacere possint: ista autem Quæstio ad Dogma Morum pertineat; argumentum Præscriptionis fortissimum erit, quod hunc in modum institui potest. Id non licet hodie, quod per sedecim Ecclesiæ sæcula nunquam ceu licitum agnitum fuit: atqui sequela Opinionis minus probabilis, probabiliore & tutiore relicta, per sedecim sæcula nunquam ceu licita agnita fuit: ergo nec hodie licet. *Maj.* Certa est; non enim modo alia dantur Morum Dogmata, & recte operandi Regulæ præter eas, quæ traditæ sunt nobis ab Apostolis & eorum Successoribus Patribus. Hinc ista Propositio: *Puto omnia esse hodie melius examinata, & hanc ob rem in omni materia, & præcipue in Morali, libentius Juniores, quam Antiquiores lego, & sequor. Doctrina Fidei a Veteribus, doctrina morum a Junioribus*

ribus magis petenda : tanquam temeraria , scandalosa , erronea , a Clero Gallicano damnata fuit. Min. prob. I. Negative. Nul- lum enim e SS. Ecclesiæ Patribus , aut Antiquis Theologis , Suffragium in Assertionis suæ Patrocinium hactenus proferre potuerunt Adversarii , jam per duo fere Sæcula provocati : & quos in eorum Favorem allegat Cl. D. AMORT , longe aliter intelligendi sunt , ut dicetur §vo sequente. Econtra Probabilioristæ ex quolibet sæculo proferunt Patres suæ sententiæ , & Traditionis testes.

136 *Min. prob. II. Positive : quia ipsi Probabilistæ fatentur cum Patre AMICO , aliisque , omnes fere antiquos Theologos negare , licitum esse operari secundum sententiam minus tutam , & simul minus probabilem , semperque ad licite operandum ex sententia minus tuta exigere , ut illa sit probabilior. Ideo cum CARAMUELE , cujus propterea libri ab Archiepiscopo Mechiniensi e tota Diocesi proscripti fuerunt , novæ Ecclesiæ Felicitati gratulantur , quod introductis benignis Opinionibus multa liceant hodie , quæ non licebant olim , & facilius salventur nunc Homines , quam antea.*

137 *Min. prob. III. Ex eo quia Antonius CORDUBA 1571. de nostra sententia scribit, in hoc omnes Theologos consentire : ergo illo*

illo adhuc tempore nondum, nisi forte in
Cunis, existeret abortivus Probabilismi
Fœtus.

Min. prob. IV. Si Antiquis cognitus fuisset Probabilismus talis, quem hic impugnamus, tunc moraliter certum est easdem ab illis Theologis propugnandas fuisse Opiniones laxas, & scandalosas, quas sæculo præterito ab exordio Probabilismi propugnatas & damnatas scimus, & adhuc propugnari videmus: atqui hujusmodi opinionum ante sæculum XVI. hoc est, ante Bartholomæum MEDINAM, Ord. Prædicatorum, cujus Commentarius in 1. 2. S. THOMÆ Anno 1577. in Lucem prodiit, & qui communiter Probabilismi Author existimatur, nullum exstat vestigium, ut patet evolventi omnes Antiquos Theologos, quorum ne unum quidem in sui patrocinium allegare possunt Probabilistæ. Ergo Antiquis incognitus fuit Probabilismus, aut certe improbatus. *Min.* prudenter negari non potest, nisi ab illo, qui ejusmodi Sententias in Patrum & Theologorum veterum operibus ostenderit.

Maj. prob. Moraliter certum est, in statu naturæ corruptæ ad omnem libertatem proclivis, ex eodem Principio deducendas fuisse easdem pravæ Sequelas & Confectaria, quæ Sæc. XVI. ab Exordio Probabilismi usque ad hæc Tempora deducta fuerunt; Non enim prudens Ratio afferri

potest, cur serius primum, & non citius, Radix mala inceperit germinare Fructus malos. Atqui ex Probabilismo profectæ sunt sæculo XVI. omnes illæ malæ Sequelæ laxissimarum Opinionum, quas proscripserunt Romani Pontifices, Clerus Gallicanus, virique omnium Ordinum, Pietate, ac Doctrina insignes abhorruerunt. *Ergo, Min. prob. I. Ex Decreto ALEXANDRI VII. Propositionibus anno 1665. damnatis præfixo, ubi ista leguntur: „ Sanctissimus „ Dominus Noster non sine magno Ani- „ mi sui mœrore audivit, complures opi- „ niones Christianæ doctrinæ relaxativas, „ & animarum perniciem inferentes, par- „ tim antiquatas iterum suscitari, partim „ noviter prodire, & summam illam luxu- „ riantium Ingeniorum Licentiam indies „ magis excrefcere, per quam in rebus „ ad conscientiam pertinentibus modus „ opinandi irrepsit alienus omnino ab e- „ vangolica simplicitate, Sanctorumque „ Patrum Doctrina, & quem si pro re- „ cta Regula Fideles in praxi sequerentur, „ ingens irreptura esset christianæ vitæ „ corruptela. Quare ne ullo unquam „ tempore Viam Salutis, quam suprema „ Veritas Deus, cujus verba in æternum „ permanent, arctam esse definit, in ani- „ marum perniciem dilatari, seu verius, „ perverti contingeret; Idem Sanctissimus „ Dominus Noster, ut oves sibi creditas „ ab ejusmodi spatiosa, lataque Via, per „ quam*

„ quam itur ad perditionem , pro pasto-
 „ rali sollicitudine in rectam semitam evo-
 „ caret , earumdem opinionum examen
 „ commisit &c. „ Per hunc *modum opi-*
nandi, ab Evangelio & Patrum Doctrina alie-
rum , non potuit intelligi *Probabiliorismus*,
 ut evidens est. Ergo Probabilismus ; ma-
 xime cum omnes illæ ab isto , & sequen-
 tibus Pontificibus in materia Morum pro-
 scriptæ Opiniones a suis Authoribus tan-
 quam vere probabiles fuerint assertæ , &
 ex Probabilismo manifeste pullulaverint.

Min. prob. II. Nisi Probabilismus esset 139
 Radix tantarum Laxitatum , & perversa-
 rum Sequelarum , tunc nulla prudenti ra-
 tione tot Viri , Dignitate , Doctrina , &
 Pietate præstantissimi post maturam Di-
 scussionem , & invocatum Divini Luminis
 Auxilium probabilismum , ab ipsis ante
 hac propugnatum , retractare , nostramque
 sententiam eligere voluissent : Atqui res
 ita se habet , prout de Illustr. & Eminent.
 Ludovico Henrico de GONDRIN , Archi-
 episcopo Senonensi , Cardinale Sfortia PAL-
 LAVICINI , Card. AGUIRRE , Michaële ELI-
 ZALDA S. J. Thyrso GONZALEZ S. J. Gen.
 Præpos. Thoma MUNIESSA S. J. Ignatio
 de CAMARGO S. J. Joanne GISBERT. S. J.
 de Theologis Lovaniensibus universim ,
 Blasio VICECOMITE , Christophoro a S. Jo-
 seph Carmel. Excalceat. Generali Procu-
 ratore , Petro & Hieronymo Fratribus BAL-
 LERINIS

LERINIS, luculentis Testimoniis probat R. P. Vincentius PATUZZI Ord. Præd. in Tractatione *de proxima* humanorum Actuum Regula in Opinionum Delectu P. III. pag. 99. Edit. Venet. de an. 1761. qui & eorum Retractationem simul exhibet, utinam a Probabilistis legendam; cum econtra vix unus insignis Author ostendi valeat, qui Probabiliorismo relicto ad opposita castra transfugerit. Vel unius Cardinalis AGUIRRE, Ordinis nostri solennem Recantationem ex ejus *Præfatione ad Concilia Hispanica* hic ob Oculos ponam. „ Communi „ fere sensu aut Præjudicio abductus in „ Probabilismo veluti in pulvino molliter „ quiescebam, & plerumque studium meum „ ita ingenue fateor, situm erat in exa- „ minando potius, an aliquid esset pro- „ babile, quam in investigando, an esset „ verum. . . . Deprehendi vero ingens „ periculum salutis in sectando, aut con- „ sulendo alii Probabilismo, sive usu cu- „ juslibet opinionis minus probabilis fa- „ ventis Libertati in concursu alterius pro- „ babilioris adhærentis Præcepto. . . . „ Hæc videtur esse praxis assidua Sancto- „ rum Patrum, Pontificum & Theologo- „ rum pietate insignium a tempore nascentis Ecclesiæ usque ad finem fere sæculi „ præcedentis XVI. quo cæpit reputari „ securus usus opinionis benignæ proba- „ bilis in concursu austerioris. „ Hæc Eminent. AGUIRRE, qui denique addit, occasio-

occasionem suæ conversionis istam fuisse, quod observaret, doctiores Viros nunquam fuisse Fautores Probabilismi.

Min. prob. III. Negari nequit, Probabilismum causam fuisse tot monstroforum opinionum, quarum prolixum Catalogum ex Operibus P. LACROIX, Thomæ TAMBURINI, VIVA, aliisque Casuistis texit idem P. PATUZZI laudato opere P. II. Cap. VI. pag. m. 108. seqq. quasque Romani Pontifices, aliique Ecclesiarum Præsules, Gallicani præsertim, atro Stigmate vel jam notarunt, vel adhuc in Judicium reservandas, Boni quique detestantur. Quis autem ante exortum istud infaustum Probabilismi Sydus malignos adeo influxus in Orthodoxorum Theologorum Libris deprehendit? Igitur mali Corvi pejora Ova sunt pravæ istæ Opiniones, ad perpetuam Authorum suorum infamiam, & christiænæ plebis corruptelam excogitatae.

PROB. II. Argumento Præscriptionis, ex alio Præjudicio conglobato depromptæ. Illa Opinio non est secunda practice operandi Regula, quam ubi primum exorta fuit, & divulgari cœpit, (1.) Scholæ Publicæ insigniores reprobarunt: (2.) Plerique Ordinum Regularium Superiores Subditis suis interdixerunt: (3.) Præcipui & maximo numero Ecclesiarum Pastores a suo Ovili arcere conati sunt: (4.)

(4.) Cui Sacrae Congregationes Romanae passim contraria Principia opposuerunt, & (5.) quam Romani Pontifices aperte improbarunt. Atqui talis est Opinio de licita Sequela Sententiae minus probabilis &c. Ergo non est segura in Praxi operandi Regula. *Maj.* Non solum ab Authoritate extrinseca, sed ex eo quoque moraliter certa mihi videtur, quia providentissimus Deus, qui imposuit homines super Capita nostra, prudenter permittere nequit, ut in illis, quae proximam operandi Regulam, ipsamque tot Animarum Salutem concernunt, illi ipsi fallantur, qui sive in docendi, sive gubernandi Munere, Dei Vice funguntur.

142 *Min. prob.* quoad I. Etsi quidem diffiteri nolim, ex omnibus fere Scholis nonnullos fuisse, qui primis Diluvii, quo Probabilismus orbem christianum inunda-
vit, fluctibus fuerint absorpti; Sapientiores tamen, ubi a primo Stupore se collegerunt, priores undas revomuisse, & ad sanio-
rem Mentem fuisse reverbos, itidem negari non potest. Hinc est quod celebriores in Orbe catholico Academiae, Parisiensis, Lovaniensis, aliaeque in Gallia & Belgio &c. ut ahenneum sese Murum Probabilismo opposuerint, quod late deducit jam laudatus P. PATUZZI P. III. pag. 47. & 93.

Min.

Min. prob. quoad II. Imo id jam de-143
monstravit mox allegatus P. PATUZZI P.
III. Cap. IX. §. II. pag. 89. seq. addu-
ctis plerorumque Regularium Ordinum De-
cretis, quibus novissime accessisse fertur
Seraphicus Ordo S. FRANCISCI, Alumnos
suos sub gravi Obligatione & pœna ad-
stringens, ne opiniones minus probabiles
sive in Schola doceant, sive in praxi se-
ctentur. Huc etiam omnino respiciunt
Almæ Congregationis nostræ Benedictino-
Bavaricæ Statuta, a SS. D. N. INNOCEN-
TIO XI. illo Probabilismi Flagello appro-
bata, dum Cap. II. §. III. fanciunt:
„ Lectores, qui Morum Doctrinam tra-
„ dent, eam cum de ipsa Christi Lege
„ agitur, ex Scripturis juxta Patrum Sen-
„ sum expositis, & ex eorundem Patrum
„ Traditione hauriant; cum autem de Di-
„ sciplina & Legibus Ecclesiæ: Decreta
„ Conciliorum, præsertim Tridentini &
„ Summorum Pontificum consulant & se-
„ quantur. Qui autem Theologiam tra-
„ ctant, omissis inutilibus Quæstionibus,
„ materias utiles & necessarias ex Scriptu-
„ ra & Traditionis Fundamentis explica-
„ re studeant. „ Ita quidem Patribus il-
lis Sapientissimis visum fuit eo ipso tem-
pore, quo maxime Probabilismus nostris
in partibus vigeat. Nec poterant fortio-
res torrenti aggeres opponere, quam S.
Scripturæ, Traditionis, &c. Fundamenta
solidissima: quos qui Locos sedulo con-
sulit,

fulit, impossibile est, ut in Luto Probabilismi hæreat, aut in ejus Arena ædificet.

¶ 44 *Min. prob.* quoad III. De Gallicanæ Ecclesiæ Præsulibus cum suo Clero in Comitibus anno MDCC. congregatis notissimum est, quanto illi zelo laxas Casuistarum Opiniones proscripserint, & securas operandi Regulas iisdem opposuerint, quas ad calcem hujus Tomi subjiciam. Præceperunt Parisiensis, aliarumque Galliæ Civitatum Parochi, qui novas Casuistarum Opiniones ex eorum Libris excerptas, Episcoporum Censuris submiserunt, quorum Scripta e Gallico in italicum Idioma nuper translata sub hoc Titulo prodierunt: *Raccolta di Scritti de' Parrochi di Parigi, e di altre Città della Francia intorno a varie Opinioni morali.* Lugano MDCCCLIX. Hispaniarum Præsules Anno MDCCXVII. in libello supplici per Cardinalem BELLUGA SS. D. CLEMENTI XI. P. M. porrecto, gravissimis verbis deplorant miserum Ecclesiæ Statum, quem depravata opinandi licentia sub *Probabilitatis* prætextu invexit, atque delatis pluribus ejusmodi Propositionibus earundem damnationem, & medicam Manum a Summo Pastore exposcunt. Ut jam non commemorem aliorum Episcoporum per omnes Ecclesias Pastoralem Vigilantiam & Synodica Decreta, Probabilismo e diametro opposita; quoniam
niam

niam hoc me labore levavit altesatus P.
PATUZZI Part. III. Cap. VI. & VII. pag.
57. seqq.

Min. prob. quoad IV. Ita enim testatur 145

Card. AGUIRRE in Præfat. ac Concilia Hi-
span. n. 24. „ In Sacris Rom. Congrega-

„ tionibus quotidie innumeræ occurrunt

„ causæ , quarum Decisio ex SS. Concil.

„ Canonibus pendet : ubi autem Autho-

„ rum occurrunt Sententiæ , illa omnino

„ præfertur , quæ omnibus hinc inde con-

„ sideratis , *tutior* videtur , aut Juri & æ-

„ quitati conformior. „ Idem testatur

Card. PETRA Tract. de S. Pœnitentiaria

Apostol. cap. 9. n. 6. „ In Opinionum

„ electione S. Pœnitentiaria eas sequitur ,

„ quæ Saluti Animarum obesse non pos-

„ sunt , & propterea non se credit cui-

„ cunque Doctorum Judicio , nisi veritate

„ fulciatur. Quodsi inter oppositas Sen-

„ tentias versetur , ut vere ambiguum &

„ dubium maneat ; *Tutior* partem præ-

„ eligit , a qua omnino distet Ruinæ spi-

„ ritualis quælibet suspicio. „ Quid mul-

„ tis ? Amplissimum & omni exceptione

„ majus Testimonium suppeditat SS. BENE-

„ DICTUS XIV. Tom. II. Notificat. 6. n. 27.

„ Hæc tamen , quæ in Scholis & in Ma-

„ gistrorum Scriptis tam fidenter asserun-

„ tur , delata ad Tribunalia minus felici-

„ ter excipiuntur : *Tutiora* enim exquirunt

„ Judices. „

P. Scholliner Theol. Tom. III. X Min.

146. *Min. prob.* quoad V. Ut id unusquisque sibi persuadeat, haud alio opus est, quam ut evolvat Catalogum Propositionum quondam probabilium, quas RR. Pontifices inde ab ALEXANDRO VII. usque ad BENEDICTUM XIV. damnandas censuerunt, una cum eorundem Decretis damnationi adjunctis: unde evidenter colligitur, Summos Christi Vicarios novam illam opinandi Regulam constanter detestatos fuisse; id, quod etiam ex eorum Principiis, quæ in dubiis quæstionibus adoptarunt, & §. seq. proferentur, Sole clarius deducitur; semper enim in dubio quod tutius & probabilius est, agendum esse censuerunt.

147. PROB. III. Argumento e S. Scriptura petito. Exstat Præceptum divinum & naturale, ut Deo ac Animæ Saluti nullum temporale commodum præferatur; Diligendus est enim Deus ex toto Corde, ex tota Anima, ex totis Viribus. Insuper nihil prodest Homini, si Mundum universum lucretur, Animæ vero suæ detrimentum patiatur. Sed qui eligit Opinionem minus probabilem, neglecta probabiliore, contra utrumque Præceptum agit. Ergo &c. *Min. prob.* Qui illud eligit, quod probabilius Deo displicere agnoscit, & Animæ ruinam adferre judicat, ille Bonum creatum, Deo suæque Saluti præfert, aut certe manifesto se exponit Periculo offendendi

dendi Deum , & perdendi Animam suam
unicam : atqui &c. Ergo &c.

RESP. Adversarii , *dist. maj.* Probabilius
agnoscit , Actionem suam Deo displicitu-
ram , ex Principiis directis. *Conc.* Ex Prin-
cipio *reflexo*. *Neg.* Per hoc enim Ope-
rans fit moraliter certus , se licite operari.

CONTRA est. Dictamen *reflexum* Proba-
bilistarum non est moraliter certum. Er-
go ruit totum illorum Fundamentum.
Ant. prob. Ut Dictamen reflexum sit mo-
raliter certum , deduci debet ex Principiis
moraliter certis ; est enim quædam Conclusio
practica Intellectus : & notum est , quod
Conclusio sequatur partem debiliorem. At-
qui præmissæ in Syllogismo Probabilistarum
reflexo , non sunt moraliter certæ. Ergo
&c. *Min. prob.* Minor Syllogismi reflexi
est ista : *Sequendo opinionem vere probabi-
lem ago prudenter* : Item hæc subsumpta :
*opinio ista in his circumstantiis est vere pro-
babilis* : Aut ista : *Lex meam Actionem li-
beram prohibens , non est sufficienter promul-
gata , & nondum certo existit* &c. Atqui hæc
falsa est. Ergo &c. *Min. prob.* Ille non
agit prudenter , qui eligit id , quod vero-
similius judicat esse falsum , & prohibi-
tum ; quis enim dicat , illum prudenter
agere , qui eligit Cibum , quem probabi-
lius judicat Veneno infectum , aut qui in-
greditur Viam , quam probabilius existi-
mat

mat Latronibus infestam ? requirit enim Prudentia , ut nemo se exponat probabili Periculo , quod facile evitari potest. Atqui eligens opinionem minus probabilem in concursu probabilioris & tutioris , amplectitur id , quod probabilius judicat falsum , & prohibitum. Ergo non agit prudenter. *Min. prob. II.* Ille non agit prudenter , qui sequitur Opinionem solum tenuiter probabilem , juxta propositionem V. ab INNOCENTIO XI. anno 1679. damnatam, hujus tenoris : *Generatim dum Probabilitate sive in - sive extrinseca , quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeat , confisi aliquid agimus , semper prudenter agimus.* Atqui Opinio minus probabilis , in concursu probabilioris & tutioris , solum est tenuiter probabilis. Ergo illam eligens non operatur prudenter. *Min. prob.* Illud est solum tenuiter probabile , quod Virum prudentem & gravem movere non potest. Atqui opinio minus probabilis , in dicto concursu , Virum gravem & prudentem movere non potest. *Ergo. Min.* denuo probatur : illud non potest movere virum prudentem , quod consideratis Circumstantiis & Motivis contrariis , probabilius judicat falsum , quam verum ; cum enim Viri prudentis sit ab Intellectu , cujus objectum est *Verum* , omnem pro possibili remove Errorum : non potest id amplecti , quod probabilius judicat erroneum. Atqui Opinionem minus probabilem , in

con-

concurfu probabilioris & tutioris, & consideratis circumstantiis, magis erroneam, quam veram judicat; ergo in illo concurfu opinio alioquin probabilis, viri prudentis Assensum movere non potest.

RESPOND. Adversarii. Rom. Pontificem¹⁴⁸ loqui de Propositione adeo tenuiter probabili, quæ extra Concursum non amplius est *vere* probabilis.

CONTRA est. Loquitur Pontifex de illa Opinione, quæ *Probabilitatis Finibus non exit*. Atqui Opinio intra Fines Probabilitatis contenta, est simpliciter & *vere* probabilis, quia nititur gravi motivo, quod secundum se Virum prudentem movere potest: secus neque *simpliciter* probabilis, sed *improbabilis* esset; Quod enim participat Definitionem *Probabilitatis*, est *vere* probabile: atqui opinio intra Fines Probabilitatis contenta, participat Definitionem Probabilitatis. Ergo est simpliciter probabilis: sicut a pari, quod participat definitionem albi, & calidi, *vere* album, & calidum est, quamvis intra speciem Albedinis detur album vel calidum magis altero. Et tamen Pontifex declarat, illum non agere prudenter, qui sequitur Opinionem *tenuiter*, quamvis *vere* probabilem. Atqui Opinionem in concurfu probabilioris, & tutioris solum esse *tenuiter* probabilem, paullo ante probatum est: ergo

Pontifex declarat, talem opinionem imprudenter eligi. Igitur MINOR Syllogismi reflexi Probabilistarum non est moraliter certa, sed potius falsa: ergo etiam CONCLUSIO, seu ipsum DICTAMEN.

149 Sed & altera *Minor* subsumta Syllogismi & Dictaminis reflexi: *Opinio in his Circumstantiis est vere probabilis*, nequaquam certa sed falsa est. Etsi enim illius Motivum *solitarie* spectatum Virum prudentem forte movere posset, quando tamen Opinionis oppositæ Motiva *probabiliora* concurrunt, tunc Motivum prius ita enervatur atque eliditur, ut Viri prudentis Assensum jam amplius elicere nequeat, utpote qui priorem Opinionem ad Errorem magis, quam ad Veritatem accedere judicat. Quod attinet reliqua Dictamina Probabilistarum reflexa n. 133. & 147. commemorata, eorum insufficientia & falsitas patebit ex Objectionum Solutione hujus & sequentis Paragraphi.

150 PROB. IV. In Sacramentis conferendis (idem dicendum & de suscipiendis secundum ipsosmet Probabilistas, LA CROIX & VIVA) non licet sequi Opinionem minus probabilem de Valore Sacramenti, relicta tutiore: 2. Nec in materia Fidei: Nec 3. Judex potest judicare juxta Opinionem minus probabilem, ob contradictorie oppositas Propositiones ab INNOCENTIO XI.

an.

an. 1679. damnatas. 4. Nec fas est Medico porrigere medicinam, aut ægroto eam sumere, prætermiffa tutiore. 5. Non licet eligere opinionem minus probabilem, quando agitur de præjudicio Tertii, aut de periculo Sanitatis ac Vitæ propriæ vel alienæ, ut denuo Probabilistæ fatentur: Ergo neque in alia Materia licet eligere sententiam minus probabilem, probabiliorē & tutiore relicta. *Conseq. prob. I.* Ideo non licet in Sacramentis; quia irrogaretur Irreverentia Deo, Sacramentorum Authori. Atqui Deus non minus est Author Legum omnium, Naturalis quidem & divinæ *immediatus*, reliquarum saltem *mediatus*, earumque transgressio in Ejus irreverentiam cedit, cujus Reatum contrahit, aut ejus saltem periculo se exponit, qui eligit Opinionem Legi *probabilius* adversantem. *Conseq. prob. II.* Ideo non licet in Materia Fidei &c. quia divinarum Revelationum Veritas non pendet ab Operantis privati Judicio, sed ab autoritate Dei revelantis, & Ecclesiæ proponentis. Atqui etiam obligatio Legis particularis non pendet ab Operantis Judicio, sed a Voluntate Legislatoris, quæ in ista Hypothesi probabilius existere, & promulgata fuisse, supponitur. Quid sentiendum sit, quando pro - vel contra existentiam Legis utrinque æque probabilia occurrunt Motiva? dicetur §. seq. *Conseq. prob. III.* Ideo Judex non potest judicare

aut Medicus præbere Medicinam, secundum Opinionem minus probabilem &c. quia partim ex Contractu, vel quasi, partim ex Lege obligantur, ut res adjudicentur habenti Jus fortius, & omni Vitæ gravisque damni periculo præcaveatur. Atqui etiam quilibet Operans respectu sui est Judex & Medicus, & non solum ex Lege, sed & ex Contractu ac Sponsione in Baptismo facta obligatur, ut omnia Deo, suæque Animæ Saluti præponat, nec periculo peccandi proximo se temere exponat, quod facit, eligens opinionem quæ probabilius Deum offendit. *Conseq. prob. IV.* Ideo non licet sumere Medicinam minus tutam &c. quia Nemo est Vitæ suæ Dominus, sed solum Conservator & Custos, illudque cederet in præjudicium Tertii, scilicet Dei, Vitæ & Necis Domini. Atqui etiam nemo est Dominus suæ Animæ; *Non estis vestri*, ait Paulus I. Cor. VI. 20. *Empti enim estis pretio magno*, ejusque Jactura in Dei præjudicium cedit, tanquam Legislatoris & Domini. Et ita porro.

151 Confirmatur hoc Argumentum. Quando agitur de Honestate, & Licentia Operationis humanæ, duæ sunt Partes litigantes: ex una Lex, Jus Legislatoris, & salus Animæ: ex altera Libertas: ergo cum Judex in Temporalibus, non possit judicare contra illum, pro quo stat Jus for-

fortius, & dum agitur de præjudicio Tertii: hinc neque poterit Judex Animus in concursu probabilioris, & tutioris judicare contra Legislatorem, pro quo stat jus fortius, & contra propriam Animam, quæ per sequelam opinionis minus probabilis exponitur periculo salutis æternæ: Sicut autem Conscientia est Judex, ita est & Medicus tam Corporis, quam Animæ: atqui Medicus non potest præbere Medicinam vitæ aut sanitati probabilius nocituram: ergo nec Conscientia potest eligere id, quod probabilius judicat Saluti Animæ nociturum. Atqui eligens sententiam minus probabilem tutiore relicta, hanc potius judicat saluti Animæ nocituram: Ergo non licet, idque a fortiori; si in corporalibus, & temporalibus non licet agere contra præjudicium Tertii: ergo multo minus in spiritualibus cum præjudicio Legislatoris, & propriæ Animæ.

PROB. V. Regula dirigens Operationem¹⁵² humanam, cujusmodi est ista, statuens licitam sequelam Opinionis minus probabilis, debet esse Certa, secus semper est conjuncta cum periculo peccandi. Atqui Adversa Opinio non est certa, ergo eam practice sequi non licet. *Min. prob.* Illa Opinio non est certa, cujus opposita saltem probabilis est; tunc enim non excludit omnem formidinem de opposito. At-

qui nostra, ne quid amplius dicam, saltem & certissime *probabilis* est, quod prudenter negari nequit. Ergo adversa Opinio non est certa; hinc neque *secura* Operandi Regula. Etiam si autem nec nostra Adversariis certa videatur, imo si forte, quod absit, falsa foret, adhuc tamen practice tutissima est; quia certissime ille non peccat, nec ulli peccandi periculo se exponit, qui id agit, quod Legi probabilius conforme judicat, & præ opposito tutius est. Ecce notabile inter utramque Sententiam Discrimen!

153 OBJIC. I. Id licet, quod in Praxi amplexi sunt Summi Pontifices: atqui elegerunt sententiam minus probabilem: *ergo. Min. prob.* Varii Pontifices dispensarunt in Matrimonio *Rato*; cum tamen probabilius sit, illud esse Sacramentum, & jure divino indissolubile.

RESP. Nego *min.* Ad *Prob.* dico, Pontifices dispensantes, *probabilius* judicasse, quod Matrimonium *Ratum* ante consummationem dissolvi possit: sicut revera ipsi contrahentes per Ingressum in Religionem primis mensibus illud dissolvere possunt. Idem dicendum de Dispensatione in Votis solemnibus.

154 OBJIC. II. ALEXANDER III. capitulo 2. de *Cognitione spirituali* decidit, quod quamvis

vis sit generaliter institutum, ut vir vel mulier filium de S. fonte fuscipiens debeant separari (nempe quoad Thorum & Debitum) quidam tamen HUMANIUS sentientes aliter statuerunt, & horum sententiam sequitur. Ergo elegit minus probabilem, probabiliore & tutiore relictâ.

RESP. ALEXANDER istis Verbis: *humanius, imo ut in integro Contextu habetur, & potius sentientes, intelligit sententiam magis æquam, & rationabilem, ex addita Ratione; quia si ex Ignorantia id factum est, Illos Ignorantia excusare videtur: si ex Malitia, eis sua Fraus non debet patrocinari vel Dolus. Itaque amplexus est illam, quæ ipsi videbatur probabilior.*

OBJIC. III. COELESTINUS III. cap. *Laudabilem 5. de frigidis*, concedit triennium Experientiæ Conjugibus dubitantibus de Impotentia perpetua, vel temporali. Atqui hoc casu adest Periculum Fornicationis; cum Impotentia possit esse absoluta, & irritum Matrimonium. Ergo minus tutam elegit iste Pontifex.

RESP. Pontifex in Dubio stetit pro Valore Matrimonii; si enim non concederetur Triennium Experientiæ, tunc casu, quo Impotentia solum esset *temporalis*, dissolveretur Matrimonium validum, quod est contra reverentiam Sacramenti, & contrahen-

trahentes privarentur suo Jure: si autem prohiberentur uti Conjugio, quod bona Fide contraxerant, tunc sine necessitate, & sine sua culpa, exponerentur Periculo Incontinentiæ.

156 OBJIC. IV. Cap. *Litteras* 13. de *Restitutione Spoliatorum* relictis duabus Opinioni-
bus, quarum utramque Pontifex dicit eli-
gi posse, ipse amplectitur Tertiam. Ergo
sequelam alterutrius licitam esse judica-
vit.

RESP. Relinquit duas sententias, tan-
quam *speculative* probabiles, & ab altero,
cui una videretur vere probabilior etiam
prudenter sequendam; ipse autem eligit
tertiam, quæ sibi videbatur *probabilior*.
Præterea utraque illa stabat pro Lege,
saltem diversa; una pro Lege Justitiæ, &
Jure Mariti contra Libertatem Mulieris:
altera pro Lege, Matrimonium inter con-
sanguineos prohibente.

157 OBJIC. V. Lex non obligat, quamdiu
non est certa. Atqui in concursu Opinio-
nis minus probabilis pro Libertate, &
probabilioris stantis pro Lege, Lex non-
dum est certa, hoc ipso, quod Opinio
contra Legem sit vere probabilis, ut sup-
ponitur. Ergo tunc Lex non obligat,
consequenter potest eligi opinio eidem
adversa. *Maj. prob.* Quando Lex non est
certa,

certa, tunc Libertas est in possessione ; quia
in Dubio melior est conditio possidentis. Ergo &c.

RESP. *Dist. maj.* Lex incerta, non obligat
certo, & ex Principiis directis, conc. Non obli-
 gat *probabilius*, ex *motivis reflexis.* Nego
maj. Equidem in concursu duarum Opinio-
 num pro & contra Legem, ex Principiis
 directis nondum est certum legem existe-
 re ; operanti tamen *probabilius est*, illam ex-
 stare ; hinc, cum operationem præcedere
 debeat Judicium ultimum moraliter cer-
 tum, fieri hoc debet per aliquod Dicta-
 men reflexum alterius Regulæ, quæ est
 ista ; ut in Dubio eligatur pars tutior,
 & illa, quæ majorem pro se Præsumptio-
 nem, & verisimilitudinem habet ; eoquod
 Intellectus Errorem, quantum potest, vi-
 tare debeat. Atqui in hac Quæstione ma-
 jor est Præsumptio & verisimilitudo pro
 Lege, & tutius est istam sequi, quam
 opinionem alteram, cujus Motiva in con-
 cursu graviorum non amplius movere pos-
 sunt virum prudentem, & salutis suæ stu-
 diosum. Probationem iterum *dist.* In Du-
 bio melior est conditio possidentis, in ma-
 teria *Justitiæ*, quando agitur de solo *Pos-
 sessorio*, & ubi *par* est utriusque causa.
Conc. In materia aliarum Virtutum, &
 ubi simul agitur de *Petitorio*, & ubi non
 est *par* causa. Nego. Certum est, Regu-
 lam illam non esse universalem, nec pro-
 cedere in materia Religionis, Sacramento-
 rum,

rum, obligatione Medici &c. Quod ergo locum habeat in materia Justitiæ, oritur ex consensu Gentium & Communitatum, penes quas est Potestas transferendi rerum Dominia, ne ob illorum incertitudinem Transquillitas publica, & Animarum turbetur. Hinc Agrum bona Fide possidentis, illius adjudicatur Dominium, quamdiu alius fortioribus Rationibus non evicerit, illum potius esse suum; si enim hoc in Petitorio evicerit, alter privabitur possessione Agri, nisi jam antea legitime præscripserit: Præscriptio enim Jure gentium vere transfert Dominium. In nostra questione simul concurrit Petitorium; Rationes enim fortiores pugnant pro Lege. Ergo etiam Possessio adjudicanda est Legi. Dein, non est par causa Dei & Creaturæ, maxime, quando pro Deo, ejusque Lege stat Jus fortius, ut in nostra hypothefi; tunc enim præferenda est Authoritas Dei, pro cujus Lege ex probabilioribus Rationibus præsumitur, maxime, cum aliunde quælibet Actio humana referenda sit ad gloriam Dei. Denique ut principium hoc etiam in materia Justitiæ procedat, Possessio debet esse *certa*: Atqui Possessio Libertatis si non *falsa*, vehementer tamen *dubia* est; quando enim fortiores adfunt Rationes, quæ Legem existere probant, tunc dubium est, an liberum homini sit illam actionem ponere. Ergo hoc ipso Libertas non est in Posses-

Possessione, sed potius Lex. Item, cum Libertas Homini sit a Deo gratis concessa, inspiciendum est, quibus cum conditionibus, in quibus circumstantiis, & quousque, eam concedere voluerit. Haud dubie Deus illam limitare voluit, prout exigit ordo divinæ Gloriæ & Sapientiæ. Hic autem postulat, ut in Dubio sit potior pars Dei, qui vult *Mandata sua custodiri nimis*, quam creaturæ; cum per incertam illam Possessionem certum immineat Periculum Offensæ divinæ, quam Creatura rationalis ex Principio reflexo, tutiora sequendi, modis omnibus evitare debet: secus Bonum creatum præfert Bono increato, quod diligendum est ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus.

OBJIC. VI. Lex obligans ad sequelam 158
 probabiliorum, non est rationabilis. Ergo non existit. *Ant. prob.* Ista Lex majora Damna infert Gloriæ divinæ, quia efficit, ut Transgressionibus, quæ apud Probabilistas solum sunt *materiales*, fiant *formaliter* peccaminosæ.

RESP. Nego *ant. Prob. dist.* Majora infert Damna Gloriæ divinæ, *per accidens*, ex malitia Hominum. *Conc.* Per se, & ratione sui. *Nego.* Aliæ etiam Leges, divinæ, naturales, humanæ, propter Hominum Malitiam Occasio sunt Transgressionum
 num

num formalium, quin propterea illæ Leges dici possint *irrationabiles*. Econtra sententia Probabilistarum videtur *directe*, & *ratione sui* Peccata permittere, Hominesque exponere peccandi Periculo innumeris fere in casibus; cum enim illi dicant, licite eligi posse Opinionem quamcunque probabilem, quod utique cum dubium sit, vel maxime falsum esse potest; hinc si forte falsum sit, utique sua sententia *directe* innumera Peccata *formalia* in orbem invehunt, quæ prætermissa fuissent, si Fideles non fuissent instructi, vel seducti Probabilismo. Præterea falsum existimo, omnes Transgressiones legum per Probabilismum fieri *materiales*; ut enim hoc transmittam, in illis, qui invincibiliter sibi persuadent, certo licitam esse sequelam opinionis minus probabilis, quos, saltem si timorati fuerint, paucissimos in Praxi fore arbitror, plurimi non possunt non prudenter dubitare de Veritate sui Dictaminis reflexi: hoc ipso autem Dubio tollitur Certitudo illius, redditurque Operatio *formaliter* peccaminosa; quia in Dubio etiam reflexo se exponunt peccandi Periculo.

159 Objic. VII. Ista Lex obnoxia est magnis Difficultatibus; quilibet enim operans inquirere deberet in Motiva directæ utriusque Opinionis, quod, Rudioribus saltem, impossibile est.

RESP.

RESP. Nego *ant.* Non enim necesse est, ut quilibet operans sciat Motiva directæ utriusque Opinionis, quæ non raro etiam Doctos latent, sed ut ex iis, quæ sibi occurrunt, Principiis reflexis formet Dictamen, quale indit Natura, in Dubio partem tutiorem sequendo. Quamdiu enim *directe* vere dubius manet, peccat operans in deposito Dubio, quippe periculo peccandi se exponens. Qui salutis suæ curam habent, ut omnes habere debent, ante Actionem suam prudenter deliberare tenentur, nullumne in ea lateat peccandi Periculum. Ita constitutis non deerit Lumen Rationis, Illustratio divina, Occasio consulendi viros doctos & probos, quorum Consilio Rudiores acquiescere, & Dictamen moraliter certum inde formare sibi poterunt. Fictitia est ergo illa Difficultas a Patre RONCAGLIA jactata.

OBJIC. VIII. Sequeretur, Confessarium ¹⁶⁰ non posse respondere secundum Opinionem minus probabilem Pœnitentis; ex quo orietur Perturbatio in Ecclesia, istis confessariis id permittentibus, quod alii improbant.

RESP. Concedo, Confessarium non posse Pœnitenti respondere secundum Opinionem minus probabilem: nego autem, inde oriri perturbationem Ecclesiæ: aut si forte oriretur, esset minus malum, quam

Approbatio sententiæ minus probabilis ; hac enim semel concessa permissum erit in praxi omnes amplecti Opiniones , quas unus Probabilista vere probabiles asserit : quod scdissimam Laxitatem in Ecclesiam invehet. Neque etiam oritur illa jactata Ecclesiæ Perturbatio ; dum enim contradictoria judicant diversi Confessarii , hoc unum sequitur , id , quod uni *directe* videtur *probabilius* , ab altero minus probabile judicari , quod utique non turbat Ecclesiam , quamdiu Opinionum Incertitudo illius Judicio nondum sublata fuit ; cum videamus in publicis Tribunalibus nullam oriri perturbationem ex opinionum juridicarum diversitate , e quibus Judex eligere debet probabiliorem. Quidni etiam Judex sacerdotalis , Doctor, Medicus, sine vano Metu illius perturbationis ?

161 OBJIC. IX. Veteres quoque Theologi docuerunt, quemlibet amplecti sententiam vere *probabilem* licitum esse , uti PALUDANUS, GOFFREDUS de Fontibus, BERNARDUS Clarofontanus, PELWARTUS, quorum Textus refert D. AMORT.

RESP. Nego *ant.* Antiqui enim Theologi per τo *probabile* , intellexerunt id , quod est *verosimilius* , prout opponitur certitudini. Docuerunt enim , ut ostendit D. AMORT, quando non potest haberi Certitudo, & veritas, quemlibet obligari, ut

id

id eligat, quod est vero propinquius; & hoc ipsum vocabant *probabile*, seu, ut nunc loquimur, *probabilius*.

OBJIC. X. Illa Sententia, quam docent¹⁶² & sequuntur Viri prope innumeri, Doctrina & Probitate insignes, secura est agendi Regula. Cum enim Doctrina emineant, Ignorantiæ tam crassæ infimulari non possunt: cumque Probitate conspicui sint, præsumi non debet, quod se vel alios periculo peccandi exponere velint. Atqui Sententia Probabilistarum talis est. *Ergo.*

RESP. Retorq. & inverte Argumentum. Illa Sententia, quam falsam esse docent Viri prope innumeri, Doctrina & Pietate insignes, *non* est secura practice operandi Regula. Atqui Sententiam de licita electione Opinionis minus probabilis in Concurfu probabilioris & tutioris, Authores innumeri docent esse falsam. Ergo *non* est secura operandi Regula. *Maj.* est ipsum Adversariorum Principium. *Min.* ab Experientia demonstrata est, & prudenter negari nequit, nisi quis velit tot Romanis Pontificibus, tot zelosis Episcopis, & Cardinalibus, SS. Rom. Congregationibus, tot Ordinibus Religiosis, tot Universitatibus, tot aliis Viris, qui Probabilismum ubique impugnant atque condemnant, Doctrinæ & Pietatis laudem detrahare. Itaque *Dist. maj.* Illa Sententia,

tentia, *secura est operandi Regula*, quam docent Viri prope innumeri, doctrina *solida*, e Verbo Dei Scripto & Tradito, aliisque legitimis Theologiæ fontibus hausta: item Probitate insignes, nec ullis præjudiciis abrepti. *Conc. maj.* quam docent Viri insignes doctrina, e quibusdam solum ratiunculis mere naturalibus, *præter* vel *contra* Verbum Dei, depromptis. *Nego. maj. vel subdist.* Est *secura*, nisi Viri æquali numero & merito conspicui occurrant, qui eandem Sententiam falsitatis arguunt, & periculosam affirmant. *Conc. Secus. Neg.* Cum enim in Propositionibus contradictorie oppositis, ut sunt istæ: *Probabilismus est, & non est, secura operandi Regula*, alterutram, vel negantem, vel affirmantem, falsam esse necesse sit; non e solo Authorum *Numero*, sed eorum *Merito* & Argumentorum *Pondere* Veritas dimetienda erit. Jam vero si tota quanta est Probabilistarum Turba cum Probabilioristarum Venerando Choro comparentur, illi quasi *Locustæ* videbuntur, quæ de fumo putei exierunt, Apocal. IX. 3. & cooperuerunt faciem terræ. Judith. II. 9. Probitatem illorum dijudicare, meum non est; Domino suo stant, & cadunt; Hoc unum scio, quod Probabilistarum Opinio ad *Probitatem* non manuducat. Viri etiam probi a præjudiciis immunes non sunt; *Est enim Via, qua videtur Homini*, suis ratiunculis mere naturalibus

ralibus contra Patrum Traditionem abutenti, *iusta* : *novissima* autem ejus deducunt ad mortem. Aliam Viam Christus docuit, *arctam & angustam*, quam pauci inveniunt, non *latam & spatiosam*. Etiam si igitur Probabilistæ Numero prævalerent, & *pusillus* foret Probabilioristarum *Grex*; Præsumptio Veritatis pro istis staret; quia plerumque Error est Multitudinis, Sapientia paucorum.

OBJIC. XI. Nisi Probabilistarum Sententia-163
 tia secura foret operandi Regula, illam Ecclesia in tantam Animarum perniciem tolerare non deberet, sed potius post tot alias Propositiones, quæ in Probabilismo videbantur fundari, jam proscriptas, ipsum quoque Fundamentum evertere, & discrete damnare debuisset, quod hactenus non contigit. Ergo &c.

RESP. I. Nego *maj.* Negandi Ratio est I. quia jam damnata fuit ab ALEXANDRO VII. an. 1665. n. 26. hæc Propositio : *Si liber sit alicujus Junioris & moderni, debet Opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem.* II. Quia INNOCENTIUS XI. plures Propositiones anno 1679. proscribens, per S. Congregationem Inquisitionis declaravit, non intendere Sanctitatem suam per hoc Decretum alias Propositiones in ipso non expressas, Sanctitati suæ quomodolibet & ex

quacunque parte exhibitas , vel exhibendas , ullatenus approbare. Itaque ex eo , quod nondum *explicite & formaliter* damnata fuerit Probabilistarum Sententia fundamentalis , non sequitur , eam ab Ecclesia Romano - Catholica esse adprobatam. III. Quia cum & alii Abusus plurimi , v. g. *Lupanaria , Bacchanalia &c.* tolerentur , non inde sequitur hæc licita esse.

- 164 RESP. II. *Dist.* Atqui nondum damnata fuit Probabilistarum Sententia, *explicite & formaliter.* *Conc.* Non fuit damnata *implicitate & virtualiter.* *Neg.* Illa Propositio , inquit LA CROIX , apud P. PATUZZI P. II. pag. 86. damnatur virtualiter , cujus falsitas legitime infertur ex damnata formaliter. Et Dom. VIVA in Prop. 54. INNOCENTII XI. n. 16. hanc Regulam tradit : „ Quando eadem Ratio , quæ militat pro „ Thesi proscripta , militat pro alia consimili , hæc etiam redditur implicitate improbabilis , „ consequenter virtualiter damnata. Hinc licet Propositio I. ab INNOCENTIO XI. damnata , solum loquatur de Ministro Sacramenta *conferente* , ad suscipientem tamen eam quoque extendit P. CARPANI , ob rationis paritatem ; quia sicut Ministro , ita & Subjecto integrum haud est , Sacramentum exponere periculo nullitatis & irreverentiæ. Atqui Ratio damnandi plerasque Propositiones erat , quia operans sine sufficienti ratione se exponit peri-

periculo peccandi. Imo cum illæ Propositiones ex isto principio : *fas esse eligere opinionem quamcunque vere probabilem*, fuerunt derivatæ ; Ipsum quoque Principium implicite cum suis sequelis proscriptum fuisse, merito censetur. Hinc est, quod plurima Casuistarum Opera, quæ Probabilismo, quasi unico fulcro innitebantur, Librorum prohibitorum Catalogo fuerint inserta. Ecce e multis aliquos. *Amicus. Apologie pour les Casuistes. Arsdekin. Baunius. Benzi. Bibliothéque Janseniste. Caramuel Apologema pro antiquissima & universalissima Doctrina de Probabilitate. Guimenius. Fabri Apologeticus doctrinæ moralis. Mendo. Moya. Pasqualigus. Pellizarius. Pfau. Sa. Sanchez Joan. & Thom. Sandæus. Simozin. Visconti.* Nunquid autem hodie, postquam celeberrimi Ecclesiastis Augustani Sermo pro Innocentia Probabilismi declamatus, & iteratis Typis editus, Romæ & Augustæ damnatus fuit, tanquam continens Propositiones respectivè *scandalosas, perniciosas, temerarias, & piarum Aurium offensivas* : Probabilismus ipse plus quam implicite proscriptus fuisse, credendus est ?

OBJIC. XII. Qui sequitur Opinionem ¹⁶⁵probabiliorem, etiam tutiore relicta, secure & licite operatur. At qui operatur ex Principiis *Probabilismi*, cui hæc ipsa benigna Sententia videtur probabilior, sequitur Opinionem probabiliorem. Ergo

saltem ita persuasus, Probabilismum licite sequitur.

RESP. Nego *min.* & Suppositum, quod Probabilismum post tot damnatas Propositiones e Probabilismo ceu unico Fonte deductas, Viro *Prudenti* & a Præjudiciis libero videri possit probabilior, quam Sententia opposita. Ratio est; quia quodcunque formaverit Dictamen reflexum, semper alterutra Præmissarum si non falsa, saltem dubia erit, & hinc conclusio, quæ partem debiliorem sequitur, non erit *moraliter certa*, nec operatio ex eadem, *secura* & *licita*. Dixi *Viro prudenti*, & a Præjudiciis libero. In uno enim vel altero rudiore, aut debilioris Ingenii, vel cui Principia Probabilioristarum haud fatis perspecta sunt, Ignorantia invincibilis *forte* locum habere, illumque a Peccato *formali* excusare potest; prout ex eadem Ratione ab Hæresi *formali* nonnulli excusantur.

§. III.

De Opinione Probabili in concursu æqualiter probabilis, sed Tutioris.

156 Hic inquiritur, an, si utraque Opinio, quæ tam pro Lege, quam pro Libertate

tate stat, æqualiter sit probabilis, ita, ut pro neutra Parte adsint Motiva graviora, sicque operans sit vere in Dubio *positivo* constitutus, an inquam, tunc possit per Dictamen quoddam *reflexum* eligere Opinionem faventem Libertati contra Legem? id, quod non solum communiter affirmant Probabilistæ, sed etiam Cl. D. AMORT: etsi in prioræ Quæstione, ubi agebat de notabiliter minus probabili, nobiscum sentiat. Videtur autem Vir iste celeberrimus una manu destruere, quod altera extruxerat. Ut vero intelligatur illius systema,

Observat I. Legis existentiam per Ar-167
gumenta directæ videri posse æque probabilem, & tamen per Argumentum quoddam reflexum concludi contra existentiam Legis. Exemplum ponit in Principe, qui dicit, se nolle statuere Legem, nisi quæ tribus continuis Diebus per tres successive Præcones in singulis Urbibus promulgetur. Hoc Casu, si per duos Præcones duabus Diebus continuis promulgatum fuerit Edictum, e. g. de imminuendo Valore Monetæ, negantibus duobus aliis Testibus paris Fidei, Promulgationem factam fuisse, erit quidem directæ æque probabile prodiisse Edictum a Principe, sed nisi tertia Die superveniat Præco tertius, qui tollat Æquilibrium Dubii per Argumentum reflexum, mihi probabilius erit, Edictum regium non fuisse publicatum. Pari modo,
Y 5 inquit,

inquit, si Deus statuisset, idque Homini-
bus promulgasset, se Providentia sua cu-
raturum, ut omnes suæ Leges fiant cre-
dibiliores non ipsis, seu evidenter vero-
similiores & probabiliore, manifestum est,
in tali suppositione concurrente æquali
Numero, & Authoritate Doctorum, unis
Legem affirmantibus, aliis eam existere
negantibus, per Argumentum *directum*
Lex erit stricte dubia, & sententia utra-
que erit æque probabilis. Si vero stante
hoc Dubio operans per Argumentum *di-
rectum* ad generalem promissionem Dei se
reflectat talia applicandi Media, quibus
Leges divinæ ordinarie reddi possint cre-
dibiliores non ipsis, deficiente hac Cir-
cumstantia majoris verosimilitudinis, eo
ipso habebitur Argumentum *reflexum*, as-
serendo, probabilius non existere Legem.
Quis hæc attente legens non statim per-
spiciat, Authorem fundari in illa Regula:
In Dubio melior est conditio possidentis? Cum
itaque in Dubio *positivo* nulli liceat opera-
ri, in confesso est, ad licitam operatio-
nem accedere debere aliquod Principium
reflexum: an illud D. AMORTI, vel potius il-
lud generale: *In Dubio tutior pars est eli-
genda?* De hoc quæritur.

- 168 Observat idem Author II. Quæstionem
non versari de æquali Probabilitate sen-
tentiae, quando agitur de Causa Possessio-
nis inter duos Homines æqualis Conditio-
nis,

nis, quorum neuter accepit possessionem ab altero; vel ubi agitur de inferendo Præjudicio Tertii; nec quando adest aliqua specialis obligatio, sequendi tutiora, ut in Medico, Ministro Sacramentorum &c. Hic enim fatetur, non posse applicari suum Principium reflexum: sed quaeritur tantum, utrum æque probabilem sententiam sequi liceat, quando agitur de solo Jure Dei ad Hominem? Mihi hoc loco interrogare liceat, cum utriusque sententiæ Authores fateantur, in concursu Opinionum æque probabilium, ex Principiis directis ad licitam operationem accedere debere Principium *reflexum*: an non foret consultius, tale assignare Dictamen, quod est *generale* in omni Casu, & Materia, neque sit obnoxium tot exceptionibus, quas formari oportet a Probabilistis; Nimirum hoc principium: *In Dubio eligendum esse tutius?*

Observat III. Tres in ista Quæstione esse 169
se Opiniones; primam appellat *Probabilioristarum rigidorum*, qui universim requirunt, ut operans sequatur sententiam per argumenta *directa* probabiliorem. Sed, quod pace Viri Clarissimi dixerim, hic imponitur Probabilioristis. Non enim illi, qui *Rigidi* appellantur, hoc volunt, ut nunquam liceat operari, nisi dum Opinio *directe* magis Probabilis est: secus sæpissime ab omni Actione deberet desisti; cum
non

non semper possint haberi Argumenta *directe* probabiliora. Sed hoc contendunt, nunquam licite eligi sententiam, nisi quæ sit *tutior*, quamvis *minus probabilis*, & propterea etiam *Tutioristæ* dicuntur, de quibus *§vo* sequente. Igitur quantum scio, communis Probabilioristarum sententia hæc est, ut si altera Opinio sit *directe probabilior*, & *tutior*, eam sequi teneamur: si utraque sit *directe æqualiter* probabilis, per Principium *reflexum*, in Dubio tutiora sequendi, eligere debeamus Opinionem faventem Legi. Si una sit quidem *tutior*, altera vero *notabiliter probabilior*, hanc amplecti liceat, tutiore relicta: per quod a rigidis Tutioristis satis se distinguunt.

170 Altera sententia est moderatorum, ut ait, Probabilistarum, qui universim concedunt, in concursu Opinionis minus tutæ cum tuta, operantem sequi posse Opinionem æque probabilem, etiamsi nullum formetur Dictamen reflexum circa Existentiam vel non existentiam Legis directæ; hujus enim Opinionis Patronis sufficit solum Dictamen *reflexum* supra legem reflexam, qua Deus quasi dicit: *Nolo te obligari ad ferendum Judicium directum, circa existentiam mearum Legum, neque reddam te anxium ad sollicite indagandam Veritatem, sed si per Argumenta directæ communia parem ex utraque parte repereris Probabilitatem*

*tem stante Dubio speculativo de existentia mee
Legis, operare, ut vis.*

Tertia est D. AMORTI, quam existimati-
tacite insinuatam fuisse a Patribus, quod
stante Dubio speculativo de existentia Le-
gis, nunquam liceat sequi minus tutam :
at vero in concursu duarum Opinionum
per Argumenta *directa particularia* æque
probabilium, semper per Argumentum ge-
nerale reflexum possit tolli Dubium specu-
lativum, idque mutari in aliud Judicium
speculativum, quo Homo judicet, proba-
bilius non existere Legem *directam*; eo-
quod Providentia divina, qua Deus suas
Leges intendit reddere credibiliores non
ipsis, in plerisque Doctoribus, & Animis
ad Lumina divina rite dispositis non de-
ficiat.

Quantum capio, hoc vult insignis Au-172
thor, quod divina Providentia nolit Ho-
minem obligare ad observantiam Legis
particularis directæ, quando de ejus Exi-
stentia ex Motivis æqualiter probabilibus
dubitant viri pii & docti. Igitur, quod
inde consequitur, quandocunque Opinio
quædam inter Doctores controversa pro,
vel contra Existentiam Legis est, nisi ope-
ranti illa, quæ stat pro Lege, *notabiliter*
appareat *probabilior*, operans ex Dictami-
ne generali reflexo semper possit se resol-
vere, Legem *particularem directam* non
existe-

existere, quia illius Existentiam Deus in Animis Doctorum non efficit *evidenter* credibiliorem. Hæc autem Ratiocinatio licitam & tutam videtur reddere sequelam omnium fere Opinionum, quascunque Casuistæ tanquam vere probabiles venditarunt, multamque Laxitatem secum ferre. Id vero insuper debuisset probare Author celeberrimus, divinam Providentiam ita statuuisse; ut tunc solum velit obligare Homines, quando legum particularium existentia est NB. *evidenter credibilior* ipsa, quam non ipsa. Hoc quamdiu non demonstratur, sententia laborat falso Supposito. Plurimarum enim Legum naturalium, de quibus litigant Doctores, Existentia, non est *evidenter credibilior*. An non forte divina Providentia ita statuit, ut, si de Legis particularis Existentia ex Motivis *directis* æqualiter probabilibus dubitetur, succedere debeat Lex illa *generalis* Naturæ indita, in Dubio eligendi, quod est tutius? Cum enim aliquod Principium *reflexum* in hac Quæstione debeat adhiberi; quodnam præferendum sit: illud, quod favet Libertati, an illud, quod stat pro Autoritate Dei, & salute Animæ? hoc inquirendum est. Limitat tamen Author denuo suam sententiam; nam in Dubio circa Existentiam Facti ait, illud resolvi non posse per Dictamen reflexum, sed consulendam denuo esse Legem naturalem,

lem, divinam, humanam, quod stante tali Dubio Facti præcipiat.

RESOLUTIO. In concursu duarum Opinio-173
num æque probabilium, non licet eligere minus tutam, quæ stat pro Libertate, ne quidem ex Motivo *generali reflexo*. Est contra Probabilistas, & quoad secundam partem contra D. AMORT.

PROB. I. Pars. In dubio *positivo*, & stricte tali, nisi illud deponatur per aliquod Dictamen reflexum moraliter certum de Honestate Operationis, non licet operari; quia sic agens manifesto se exponit peccandi Periculo, resolvens secum, non existere Legem, quam tamen æque probabiliter judicat existere; idem enim est, ac si diceret: sive existat, sive non existat Lex, agam tamen pro mea Libertate. Cum enim æque probabile sit, Legem existere; eo ipso eligens Opinionem Legi contrariam, evidenti se exponit Periculo offendendi Legislatorem. Atqui in Concursu duarum Opinionum æque probabilium, operans versatur in Dubio *positivo*, & stricte tali: ergo in tali Dubio non licet ei operari, nisi illud per aliquod Dictamen *reflexum* deponat. Jam vero Dictamen illud non potest esse Possessio Libertatis. Ergo &c. *Min. subsumpta prob.* ex Possessione Libertatis non possum formare Dictamen moraliter certum; cum æqualia stent Motiva pro Existentia Legis contra Liber-

Libertatem. Ergo Possessio Libertatis non potest esse Dictamen reflexum cohonestans actionem. In hoc consentit D. AMORT : sed contra eundem aliosque Probabilistas

- 174 PROB. II. Pars. Ut in Concurſu duarum Opinionum æque probabilium licite eligatur Opinio contra Legem, accedere debet Dictamen ultimum reflexum *moraliter certum* de non existentia legis. Atqui Dictamen D. AMORTI de non existentia legis, non est *moraliter certum*. Ergo in illo concurſu non licet eligere Opinionem Legi adverſam. *Maj.* est in confesso. *Min. prob.* I. Dictamen reflexum generale D. AMORTI est hoc : *Moraliter, inquit, certum est, non exiſtere Legem, quæ ſufficienter non est promulgata ; cum Promulgatio ſit Character inſeparabilis a Lege : atqui in Concurſu duarum Opinionum æque probabilium, Lex directæ non est ſufficienter promulgata ; quia ob Motiva utrinque æqualia non est credibilior ipſa, quam non ipſa : ergo moraliter certum est, non exiſtere Legem : ſed quando certum est, non exiſtere Legem ; tunc certum est, quod liceat operari : ergo &c.* Atqui hoc Dictamen non est *moraliter certum* : ergo &c. *Min. prob.* Major Propoſitio non est *moraliter certa* ; non enim certum est, Legem directam non exiſtere ; eoquod tam fortia Motiva militent pro illius Exiſtentia, quæ ſtant pro non exi-

existentia. Ergo ad summum sequitur, Legem directam non *certo* existere, existere tamen *probabiliter*; quia Motiva prorsus æqualia stant pro illius Promulgatione, quæ contra Promulgationem: Lex autem probabiliter promulgata, etiam probabiliter existit. Quod si æque probabile sit, Legem directam existere; hoc ipso non est moraliter certum, illam non existere. Cum igitur *Major* Dictaminis reflexi non sit moraliter certa, hinc neque Conclusio, quæ sequitur partem debiliorem, moraliter certa esse potest.

Min. principalis probatur II. Istud Dictamen reflexum nihil aliud in effectu dicit, quam illud commune Probabilistarum: *In Dubio melior est conditio possidentis: & Libertas est in Possessione.* Atqui hoc Dictamen non est moraliter certum; non enim certum est; hanc Juris Regulam Locum habere extra materiam Justitiæ, prout negant omnes Probabilioristæ. Dein Libertatis Possessio non est certa; cum per Motiva æqualiter gravia dubitetur, an Libertas non sit sublatam per Existentiam Legis æque probabilem: ergo neque Dictamen AMORTI est moraliter certum. Quod autem idem in Effectu dicatur, consideranti patet; quid enim aliud est se reflectere, & resolvere ad non existentiam Legis, quam Libertatem in Possessione esse contra Legem?

176 PROB. II. Quamvis non sit certum, Legem *directam particularem* existere, est tamen moraliter certum, existere Legem *generalem reflexam*, quod in Dubio positivo, & stricte tali tutius eligendum sit: Ergo hoc Dictamen reflexum de non existentia legis particularis, & possessione Libertatis non est moraliter certum. Consequentia constat; fatentur enim omnes, Dubium tolli debere per aliquod Dictamen reflexum moraliter certum. *Ant. prob.* Illa Lex moraliter certo existit, quam existere docent summi Pontifices, Sancti Patres, ipsi Gentiles, & recta Ratio naturalis dictat: atqui in Dubio positivo & stricte tali, tutius eligendum esse docent summi Pontifices &c. Ergo hæc Lex moraliter certo existit. *Maj.* prudenter negari non potest; si enim Pontifices & Patres Ratione naturali hanc Legem existere docent, tunc de illius Promulgatione & Obligatione sufficienter constat. *Min. prob.* quoad I. Partem. Romani Pontifices in Dubio responderunt juxta illam Regulam, & quidem I. CLEMENS III. interrogatus, an Presbyter, qui Casu Domesticum suum vulneraverat, & dubium erat, an ex illo Vulnere, vel alia de causa fuerit defunctus, ad Ministerium Altaris admitti possit, respondit cap. 11. *de Homicidio*: „ Quia vero, utrum occasione „ vulneris decessisset, dubium habetur: „ respondemus, quod cum in Dubio semi- „ tam

„ *tam debeamus eligere tutiorem*, Te conve-
 „ nit injungere Presbytero memorato, ut
 „ in S. Ordinibus non ministret. „

Respondet D. AMORT, capitulum istud 177
 loqui de Foro externo, non interno,
 Item de Dubio *Facti*, an nempe Vulnus
 fuerit lethale, & vulneratus ex Vulnere,
 an alia Infirmitate decesserit: æquum
 proin erat, ut de Homicidio voluntario
 in Foro externo accusatus interea usque
 ad plenam discussionem a sacris abstine-
 ret.

CONTRA est. Quamvis fuerit Dubium *fa-*
cti, hoc tamen casu existit Dubium Juris,
 an in hoc Dubio *Facti* liceat Presbytero
 in Sacris ministrare; & ad hoc respondit
 Papa, in *Dubiis semitam debemus eligere*
tutiorem, quod utique maxime ad Forum
 internum pertinet. Hoc confirmatur ex
 capite 18. *de Homicidio*, ubi in casu pro-
 posito, quo Fur ecclesiasticus a Sacerdo-
 te primario percussus, deinde a Parochia-
 nis occisus, an Vulnus a Presbytero fue-
 rit lethale, respondit INNOCENTIUS III.
 „ Quodsi discerni non possit, ex cuius
 „ Effectu percussus interiit, in hoc Dubio
 „ tanquam Homicida debet haberi Sacer-
 „ dos, etsi forte Homicida non sit, a Sa-
 „ cerdotali officio abstinere debet; NB.
 „ *cum in hoc casu cessare sit tutius, quam*
 „ *temere celebrare pro eo, quod in altero*

„ nullum , in reliquis vero magnum Periculum timeatur. „ Hic denuo agebatur de Dubio Juris : non celebrandi divina Officia.

178 Eadem I. Pars minoris prob. II. Episcopus Hildesienfis sine Licentia Rom. Pontificis tranfierat ad Ecclefiam Herbipolenfem , quare Archiepifcopo Magdeburgenfi mandavit , ut nifi intra 20 Dies ab adminiftratione Ecclefiae ceffaret , eundem excommunicatum publice enuntiaret , quod & praeflitit. Herbipolenfis fola Fama Excommunicationis ad eum delata , dubitabat de ejus Valore ; quia Magdeburgenfis erat Judex ordinarius , & non praemiferat trinam Monitionem ; hinc a facris celebrandis non abftinuit. De cafu confultus INNOCENTIUS III. refpondit cap. 5. *de Clerico excommunicato* : „ Licet autem „ in hoc non videatur omnino culpabilis „ exftitiffe ; quia tamen *in dubiis Via eft* „ *eligenda tutior* , etfi de lata in eum fententia dubitaret , debuerat tamen potius fe abftinere , quam Sacramenta Ecclefiaftica pertractare. „

179 Respondet D. AMORT : *diff.* Via tutior eligenda eft , in Dubio circa valorem Excommunicationis a Summo Pontifice latae. *Conc.* In Dubio confcientiae quocunque. *Neg.* In Dubio de Valore Excommunicationis , ait , datur Obligatio fe gerendi pro

pro excommunicato, cum pro Valore Excommunicationis stet Præsumptio.

CONTRA est. In Dubio Juris de Valore Excommunicationis sequenda est tutior pars; quia pro illa stat Præsumptio: atqui non minus pro alia Lege directâ aut saltem reflexa & generali, stat Præsumptio: *Ergo.* Nec enim video disparem Rationem. Dein in illo Casu Valor Excommunicationis non erat credibilior ipsa, quam non ipsa. Episcopus Herbipolensis *non videbatur omnino culpabilis*; & tamen ob solum Dubium practicum sequenda fuisset tutior.

Eadem I. Pars minoris prob. III. EUGENIUS III. cap. 3. *de spons.* ita decernit: „ Juvenis ille, qui puellam nondum septennem duxit, quamvis Ætas repugnaret, ex humana tamen Fragilitate forsan tentavit, quod complere non potuit. Quia igitur *in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere DEBEMUS*, tum propter honestatem Ecclesiæ; quia ipse Conjux ipsius fuisse dicitur: tum propter prædictam Dubitationem, mandamus, quatenus consobrinam ipsius Puellæ, quam postmodum (defuncta nempe Puella) duxit, divides ab eadem. „ Hic erat Dubium de Impedimento publicæ Honestatis, & tamen sequenda fuerat tutior.

- 181 Respondet D. AMORT. In Dubio de Valore Matrimonii contracti tutiorem eligendam esse ob favorem Matrimonii, non autem in quolibet alio Dubio.

CONTRA est. Regula Pontificis est *generalis*, quod non solum propter Honestatem Ecclesiæ, sed etiam *propter ipsam Dubitationem tutius eligendum sit*. Quodnam vero est istud dictamen D. AMORTI, quod tantis indiget Exceptionibus & Limitationibus. Nostrum est universale pro omnibus casibus.

PROB. Eadem IV. CLEMENS V. cap. *exi-vi. de verborum significatione*, inter Clementinas, interrogatus de variis Dubiis circa Regulam S. FRANCISCI, an Fratres Minores sub Præcepto mortalis Peccati ad ea observanda teneantur, quæ in Regula verbo imperativi modi, negative, vel affirmative apposita inferuntur? respondit: „ Nos attendentes, quod *in iis, quæ Animæ salutem respiciunt*, ad vitandos graves Remorsus conscientiæ, *pars securior est tenenda*. „ Ergo in sola materia honestatis a Pontificibus hæc Regula applicata fuit.

- 182 Respondet D. AMORT, securiorem tenendam esse de *Consilio*, non autem de *Præcepto*, quod inde colligit; quia propositum fuerat Dubium, an Fratres minores

res teneantur observare omnia Consilia evangelica, eoquod in Regula dicatur: *Regula & Vita Fratrum Minorum hæc est: Domini nostri Evangelium servare.* Et tamen Pontifex respondit, eos non teneri Vi Regulæ: quamvis tutius fuisset, si respondisset, illa esse servanda.

CONTRA est: Pontifex ipse declarat, se Regulam istam ponere non solum de *Consilio*, sed de *Præcepto*; quia post Regulam istam positam illa, quæ erant dubie præcepta, expresse declarat, habenda esse pro præceptis, & sub peccato observanda: quod utique non *consilium*, sed *Præceptum* insinuat. Quod autem responderit, eos non obligari ad Consilia omnia evangelica, Rationem allegat ipse Pontifex; quia S. FRANCISCUS non intendit obligare ad omnia: secus superflua, & nugatoria quædam eorum, suppressis ceteris, in Regula expressisset. Imo impossibile, & irrationabile videtur, quemquam sub gravi Peccato ad omnia Consilia obligare; cum Fragilitati humanæ sit improporcionatum. Nam & istud consilium evangelicum, semper eligendi, quod est perfectius, cujus tamen nec semper Votum valet, rationaliter præcipi non potest.

Eandem Regulam, in Dubio Opinio-183
nem probabiliorē eligendam esse, ad-
optavit idem CLEMENS V. in Concilio Vien-

nensi, *Clement. un. de Summa Trinit. §.*
 2. & 3. „ Verum quia quantum ad Ef-
 „ fectum Baptismi in parvulis, reperiu-
 „ tur Doctores quidam Theologi Opinio-
 „ nes contrarias habuisse, quibusdam ex
 „ ipsis dicentibus, per Virtutem Baptis-
 „ mi parvulis quidem culpam remitti, sed
 „ Gratiam non conferri, aliis econtra as-
 „ ferentibus, quod & Culpa eisdem in
 „ Baptismo remittitur, & Virtutes ac in-
 „ formans Gratia infunduntur, quoad
 „ Habitu, etsi non pro illo tempore
 „ quoad Usu: Nos attendentes genera-
 „ lem efficaciam mortis Christi (quæ per
 „ Baptismum applicatur pariter omnibus
 „ baptizatis) Opinionem secundam (quæ
 „ dicit, tam parvulis, quam adultis con-
 „ ferri in Baptismo informantem Gratiam
 „ & Virtutes) *tamquam probabiliorem, &*
 „ *dictis Sanctorum, ac Doctorum moderno-*
 „ *rum Theologiæ magis conformem & con-*
 „ *cordem, sacro approbante Concilio du-*
 „ *ximus eligendam.* „

184 PROB. *Min.* quoad II. Partem, Existen-
 tiam Legis, sequendi Tutiora, a Patribus
 doceri. S. AUGUSTINUS de Bapt. contra
 Donatist. II. 3. cuidam dubitanti, an apud
 Donatistas Baptismum recipere liceat? re-
 spondit: „ Si dubium haberet, non illic
 „ recte accipi, quod in catholica recte
 „ accipi certum haberet; graviter pecca-
 „ ret in rebus ad salutem animæ perti-
 „ nentibus,

„ nentibus, vel eo solo, quod *certis incerta præponeret.* „ Et cap. 5. „ Accipere itaque in parte DONATI, si incertum est esse peccatum: quis dubitat, certum esse peccatum non ibi potius accipere, „ ubi certum est, non esse peccatum? „ AUGUSTINUM non loqui de Dubio Valoris, ex verbis posterioribus patet. Neque Dubium Facti fuisse, denuo certum est: & tamen pro Regula generali ponit: qui id eligit, quod dubitat esse peccatum vel licitum, eo ipso peccat; quia certum est, actionem illam omittendo non peccari. Item qui in rebus ad animæ salutem pertinentibus certis incerta præponit, graviter peccat. Atqui sequendo sententiam probabilem stantem pro Lege, certum est non peccari, & qui sequitur non tutam, incertum certo præponit: ergo non sequens tutam, eo ipso peccat; præcipue cum per Dictamen generale reflexum non tollatur Dubium directum de Existentia Legis, & ipsum Dictamen adhuc dubium sit, ut supra ostensum fuit.

Eandem Regulam constanter sequutus est S. THOMAS; agens enim de Clerico dubitante, an plures Præbendas retinere liceat, & tamen retinet, respondit Quodlibeto VIII. Art. 3. „ Si manente tali Dubitatione plures Præbendas habet, Periculo se committit, & sic procul dubio „ peccat; utpote magis amans Beneficium

„ temporale , quam propriam Salutem. „
 Si D. THOMÆ notum fuisset Dictamen generale reflexum AMORTI , facile istum Clericum a culpa excusasset ; quando enim Lex dubia est , tunc juxta AMORTUM moraliter certum est eam non existere : atqui Lex plures Præbendas prohibens , in casu S. THOMÆ dubia erat : & tamen concludit illum *procul dubio* peccare , quia periculo se committit.

186 PROB. *Min.* principalis quoad III. Partem. CICERO Ethnicus probe agnovit istam Legem in dubio tutiora esse sequenda , existeret ; nam Lib. I. de Officiis ait : *Bene præcipiunt , qui vetant quidquam agere , quod dubites æquum sit , an iniquum.* Atqui in concursu duarum Opinionum æque probabilium , dubium est , an agere secundum Opinionem faventem Libertati æquum sit , an iniquum : ergo præceptum est , illam vitari oportere.

187 PROB. Ratione. Omni Homini a Natura inditum est hoc Principium , ut in iis , quæ Corpus , Sanitatem , Vitam , aliaque concernunt , quisque eligat , quod tutius arbitratur , si tamen prudenter operari velit. Id quemque sua Experientia docet & convincit : ergo etiam eadem Lex dictat , ut in rebus Animæ salutem concernentibus omne evitetur Periculum , quod fieri non potest , nisi tutiora sequendo ; maxime
 me

me cum S. Scriptura Legis naturalis Interpreter centenis in locis illud inculcet, ut Eccli. XXI. 2. *Quasi a facie colubri fuge peccatum.* Ibidem III. 27. *Qui amat periculum, peribit in illo.* I. ad Thefl. V. *Omnia probate, quod bonum est, tenete, ab omni specie mala abstinete vos.*

PROB. ultimo ex Declaratione Cleri Gallicani anno 1700. in comitiis congregati, quæ speciem quamdam Concilii nationalis præferunt, & propterea mille Probabilistis privatis præferri debent. Hi igitur Patres congregati post damnatas Probabilistarum Opiniones & regulas ita loquuntur: „ Absit vero, ut probemus eorum „ errorem, qui negant, licere sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam: sed ad rectum usum opinionum „ probabilium has regulas a jure præscriptas agnoscimus. I. Ut in Dubiis de „ salutis negotio, ubi æqualia utrinque „ animo sese offerunt Rationum momenta, sequamur id, quod tutius, seu, „ quod in hoc casu est unice tutum. Neque id *consilii*, sed *præcepti* loco habeamus, dicente scriptura, *qui amat periculum, peribit in illo.* Altera, ut circa „ probabiles e christiana doctrina Sententias sequamur id, quod Viennense Oecumenicum concilium decrevit his verbis: nos hanc opinionem tanquam probabiliorē, & dictis Sanctorum, ac „ Docto-

„ Doctorum modernorum Theologiæ ma-
 „ gis consonam & concordem duximus
 „ eligendam. Quod iudicium eo magis ad
 „ regendos mores pertinere constat, quo
 „ magis ex ipsis fidelium sanctitas, ac fa-
 „ lus pendet. „

189 OBJIC. D. AMORT I. Paulus I. ad Cor. IV. 8.
 agnoscit, non dari obligationem fervendi
 Legem, quando stricte videtur dubia: *Si*
incertam vocem det Tuba, quis parabit se
ad bellum? ergo etiam, si promulgatio
 Legis dubia fuerit, probabilius non da-
 tur lex, nec obligatio.

RESP. PAULUS ibi non loquitur de obli-
 gatione, vel promulgatione Legis, sed de
 Dono Linguarum, inter Corinthios tunc
 frequentissimo, & hoc vult, nullum inde
 fructum oriri, si quis in Ecclesia Linguis
 incognitis loquatur, quas præsentibus non
 intelligunt, nec inde ædificari possunt:
 quemadmodum Tuba, cujus sonus non
 bene percipitur, Milites ad Pugnam non
 excitat; ita Lingua non intellecta, ad Pie-
 tatem non movet.

190 OBJIC. II. Ex Patribus. LACTANTIUS In-
 stit. III. 27. ait, *stultissimi est Homini,*
Præceptis eorum parere velle, quæ utrum ve-
ra sint vel falsa, dubitatur; Et ideo nemo
paret; quia nemo vult ad incertum laborare.
 Cum ergo Dubium in ore veterum dicat
 Dubium

Dubium stricte tale, ubi in concursu Motivorum inter se contrariantium æque probabilem Judicium Intellectus suspenditur; in ejusmodi Dubio practico non datur obligatio sequendi tutiora.

RESP. LACTANTIUS loc. cit. Philosophorum Præcepta comparat cum Præceptis divinis novæ Legis. De prioribus ait cap. 26. in fine : „ Itaque sapientiæ eorum
 „ (Philosophorum) ut plurimum efficiat,
 „ non excindit vitia, sed abscondit. Pau-
 „ ca vero Dei præcepta sic totum Homi-
 „ nem immutant & exposito (expulso) ve-
 „ tere novum reddunt, ut non cognoscas,
 „ eundem esse. „ Deinde pergit cap. 27.
 „ Quid ergo, nihilne illi simile præci-
 „ piunt? Imo permulta, & ad verum fre-
 „ quenter accedunt : sed nihil ponderis
 „ habent illa Præcepta (Philosophorum)
 „ quia sunt humana, & auctoritate ma-
 „ jori, id est, divina illa carent. Nemo
 „ igitur credit; quia tam se Hominem
 „ putat esse, qui audit, quam ille, qui
 „ præcipit. Præterea nihil apud eos certi
 „ est, nihil, quod ad scientiam veniat.
 „ Sed cum omnia conjecturis agantur,
 „ multa etiam diversa, & varia proferan-
 „ tur, *stultissimi hominis est &c.* „ ut in
 objectione. Quis non videt, ista Lactan-
 tii verba ad rem præsentem non pertine-
 re? Non enim hic quæritur, an in Du-
 bio legis philosophicæ, sed *Theologicæ di-*
 vinæ,

vinæ, locum habeat Libertas contra Legem æque probabiliter existentem, de qua Quæstione non somniavit quidem LACTANTIUS. Imo sequeretur, *stultissimos* esse, qui probabiliora sequuntur.

191 OBJIC. III. S. Augustinus Lib. de Fide & operibus cap. 19. agens de Matrimoniis Christianorum cum Infidelibus aliisque casibus, tandem ait: „ Quam ob rem
 „ quæ manifesta sunt impuditiæ crimina,
 „ omni modo a Baptismo prohibenda sunt,
 „ nisi Pœnitentia corrigantur: quæ autem
 „ dubia sunt, omni modo conandum est,
 „ ne tales fiant conjunctiones. Quid enim
 „ opus est in tantum Discrimen ambiguitatis caput mittere? si autem fuerint,
 „ nescio utrum ii, qui fecerint, similiter
 „ ad baptismum non debere videantur admitti. „ Ex hoc textu colligit Adversarius, AUGUSTINUM rem relinquere cujuscunque Episcopi, aut Privati Judicio.

RESP. AUGUSTINUS loquitur de *Dubio Facti*, ubi etiam Adversarius fatetur, tutiora eligenda esse; de *Dubio* autem *Juris* ait: *omni modo conandum esse, ne fiant tales conjunctiones. Quid enim opus est in tantum discrimen ambiguitatis caput mittere?* En! aperte vult, evitandum esse omne Periculum, quod tamen operans in *Dubio* etiam directo incurrit; quia Dictamen generale reflexum non est moraliter certum.

tum. Infuper falsum existimo, quod AUGUSTINUS cujuslibet *privati* Judicio relinquat Electionem in casibus propositis. Tantum ait, se non posse generaliter respondere, sed hoc esse Episcoporum, qui pro quolibet casu & particularibus circumstantiis rem expendant.

OBJIC. IV. S. GREGORIUS Naz. Orat. 39. 192
alloquens Novatianum, qui Viduis etiam Junioribus secundas Nuptias interdictas esse volebat, ait: „ Quo ergo id Argu-
„ mento confirmas? Aut rem ita se habe-
„ re proba; aut si id nequis, ne con-
„ demnes. Quodsi res dubia est, vincat
„ Humanitas & Facilitas. „

RESP. Loquitur GREGORIUS de Dubio *ne-*
gative tali, quod oritur ex nullo ne pro-
babili quidem Motivo: *Aut rem ita se ha-*
bere proba, aut si id nequis, ne condemnes.
Dein illo casu multo probabilius erat,
secundas Nuptias esse permissas; cum pro
Lege prohibente nullum prorsus adfuerit
Motivum.

OBJIC. V. S. LEO Magnus Epist. olim 193
II. nunc autem in novissima editione 167.
ad Rusticum Narbonensem in Præf. ait:
„ Sicut quædam sunt, quæ nulla possunt
„ ratione convelli, ita multa sunt, quæ
„ aut consideratione Ætatum, aut pro
„ necessitudine rerum oporteat temperari,
„ illa

„ illa semper conditione servata , ut in
 „ his , quæ vel dubia fuerint , aut obscu-
 „ ra , id noverimus sequendum , quod
 „ nec Præceptis evangelicis contrarium ,
 „ nec Decretis Sanctorum Patrum inve-
 „ niatur adversum. „

RESP. S. Pontifex evidenter est pro no-
 stra sententia ; ait enim ultimis verbis :
In dubio id eligendum &c. Ergo eo ipso
 præcipit , in Dubio tutius esse sequen-
 dum ; hoc enim Evangelium , hoc Patres
 docuerunt. Item vult , quod pro Tempo-
 rum & Personarum circumstantiis senten-
 tia speculative probabilis fiat aliquando in
 praxi probabilior , & prudens ratio super-
 veniat adhibendi Epikiam , quod Legisla-
 tor humanus istum casum & Personam
 sub Lege sua comprehendere noluerit.
 Denique, ut legenti patet, loquitur de va-
 riis Disciplinæ capitibus , quæ utique pro
 diversis Temporum & Personarum circum-
 stantiis , temperari , & mitigari potest.

194 OBJIC. VI. S. GREGORIUS Mag. Lib. VII.
 Epist. 33. scribit : „ Ne plus sequi Rigo-
 „ ris viam , quam causas videamur Pieta-
 „ tis complecti , mandamus , ut Domum
 „ invalide , ut Hæredes prætendebant ,
 „ Ecclesiæ legatam) reddere debeas ; quia
 „ sicut diximus , melius est , in dubiis non
 „ distractionem exsequi , sed ad benignas
 „ potius partes inflecti , præsertim cum
 „ par-

„ parvæ rei cessione nec Ecclesia grava-
 „ tur, & Orphano atque pauperi miseri-
 „ corditer subvenitur. „

RESP. GREGORIUS hoc in casu elegit tu-
 tius; cum enim dubium fuerit de Valore
 Domus legatae, idque in Materia Justitiæ,
 & cum præjudicio Hæredum Orphano-
 rum & pauperum; ideo renunciari voluit
 Juri dubio, cum utique Pupillorum potior
 sit causa, quam Ecclesiæ, quæ illa Do-
 mo non adeo indiguit. Utique etiam D.
 AMORTUS fatebitur, hoc casu applicari
 non posse suum Judicium generale refle-
 xum: ut quid ergo GREGORIUM objicit?

OBJIC. VII. THEODORETUS in Epistola 195
 ad Romanos cap. 13. agens de primis
 Christianis, quorum aliqui a cibis Lege
 antiqua prohibitis abstinebant, alii minime,
 scribit: „ Hæc Consuetudo in hodiernum
 „ usque diem mansit in Ecclesiis. Et hic
 „ quidem abstinentiam amplectitur, ille
 „ omnibus esculentis absque ullo scrupu-
 „ lo vescitur; & nec hic illum judicat,
 „ nec ille alterum reprehendit, sed eos
 „ claros & insignes reddit Lex concor-
 „ diæ. . . . Novit univerforum Deus eo-
 „ rum, qui comedunt, & non comedunt
 „ Institutum, nec solum factum attendit,
 „ sed etiam ejus quod fit, mentem exa-
 „ minat. „ In hoc textu THEODORETUS
 recte advertit, Ecclesiam circa Leges ec-

clesiasticas aliquando se accommodare, & submittere diversa sentientium Præjudiciis.

RESP. Totum textum THEODORETI legenti palam est, loqui illum, de conscientia *certa*, quamvis forte invincibiliter *erronea*, non autem de conscientia *dubia*. Hoc denique unum colligitur, quod in rebus Disciplinam Ecclesiæ concernentibus, facile dispensetur, aut Ecclesia illas abroget, vel quosdam eximat, non autem cujuslibet se accommodet, & submittat Judicio; cum dicat, Deum cujusque spectare Mentem; id est, conscientiæ Dictamen rectum, vel erroneum, modo certum.

196 OBJIC. Ex ratione: In concursu duarum Opinionum per Argumenta directæ æque probabilium circa existentiam Legis, moraliter certum est, non dari Legem directam prohibentem: ergo licet operari. *Ant. prob.* In hoc casu non datur Character inseparabilis, & essentialis Legum: ergo moraliter certum est non dari Legem. *Ant. prob.* In hoc casu non datur sufficiens promulgatio Legis: sed ea Promulgatio est inseparabilis ac essentialis character Legis. Ergo. *Maj. prob.* Illa sola est sufficiens promulgatio, qua Lex fit credibilior non ipsa; sed talis non datur, in hujusmodi concursu sententiæ probabilis cum æque probabili. *Maj. & Min.* patent ex Terminis.

RESP.

RESP. Nego *Ant.* vel *dist.* Moraliter certum est, non dari certo Legem. *Conc.* Non dari probabiliter Legem, *neg. Ant.* Cum enim motiva æqualiter fortia suadeant Legem existere, positive dubia est existentia Legis; & hinc eam non existere, non potest dici *moraliter certum.* Ad *prob.* nego *Ant.* Probationis secundæ *dist.* *Maj.* Non datur sufficiens promulgatio, quæ faciat legem certo existere. *Conc.* Quæ facit Legem probabiliter existere. Nego *Maj.* vel *subdist.* Non datur promulgatio Legis particularis. *Conc.* Legis generalis. Nego; quando enim motiva utrinque sunt æque probabilia, tunc æque probabile est Legem particularem existere: dum autem positive est dubium de Existentia Legis particularis, tunc subintrat Lex generalis Naturæ, dictans, quod *nemo in Dubio Periculo peccandi se exponere debeat: quod in Dubio maxime Salutem animæ concernente, tutius sit eligendum:* quæ cum non solum a Patribus, sed etiam Gentilibus agnita fuerit, per ipsum Naturæ Lumen sufficientissime promulgata est. Ultimam *prob.* iterum *dist.* Illa sola est sufficiens promulgatio, qua Lex fit credibilior non ipsa, ita, ut sine hac promulgatione non sit obligatio certa legis particularis. *Conc. Maj.* ita, ut sit nulla obligatio nequidem probabilis. Nego *Maj.* Quando enim probabile est, Legem prohibentem existere, tunc hoc ipso sufficienter

promulgata est lex generalis, vi cuius nemo se debet exponere Periculo peccandi, operando contra Legem æque probabiliter obligantem, quam non. *Dist.* etiam *Min.* In concursu sententiæ utrinque æque probabilis non datur talis promulgatio, quæ dictat Legem *particularem certo* existere. *Conc. Min.* quæ dictat Legem *nullo modo*, ne quidem *æque probabiliter* existere. *Neg. Min. & subdist.* respectu Legis particularis *Conc.* Respectu Legis generalis sequendi tutius. *Nego.* Quandocunque Lex æque probabiliter promulgata est, probabiliter obligat, redditurque Actio positive dubia. Dubium tolli debet per quoddam Principium *reflexum*, idque *moraliter certum*: hoc autem Principium generale reflexum AMORTI, Legem non sufficienter promulgatam non obligare, non est *moraliter certum*; quia saltem dubium est, an Lex non obliget; cum sit æque probabile eam obligare. Igitur adhibendum est illud generale: In Dubio omne periculum Animæ præcavendum esse, tutius eligendo.

§. IV.

De concursu opinionis probabilioris minus tutæ cum minus probabili tutiore.

197 **R**ESOLUTIO. Licet sequi Opinionem notabiliter probabiliorē, tutiore, sed minus

minus probabili relicta. Est communis contra paucos Tutioristas.

PROB. I. Ex propositione ab ALEXANDRO VIII. damnata : *Non licet sequi opinionem probabilem, vel inter probabiles probabilissimam* : atqui si permissum non esset sequi opinionem probabiliorem minus probabili licet tutiore relicta, propositio vera esset : ergo.

PROB. II. Licita est prudens Electio : 198
atqui opinionis notabiliter probabilioris prudens est Electio : ergo licita. *Min. prob.*
Quando Veritas non potest haberi, tunc prudenter eligitur id, quod est notabiliter verosimilius : atqui sententia notabiliter probabilior, est verosimilior. Ergo &c.

PROB. III. Si nunquam liceret sequi notabiliter probabiliorem, quamvis minus tutam ; tunc in omni casu deberemus sequi tutiora : atqui hoc est contra communem sensum Hominum & Doctorum ; cur enim tantæ fiunt Disputationes, tot consuluntur Doctores & volumina, nisi ut deprehendatur, quænam opinio magis ad veritatem accedat ? si autem veriore sequi non licet, tunc frustraneum est omne studium ; quia sine omni Industria quisque facillime scire potest, quid in qualibet operatione sit tutius.

PROB. IV. Adversa sententia nimium est 200
difficilis humanæ Fragilitati, induceret in

anxietates & scrupulos innumeros ; ut propterea GERSON dixerit, nimiam in opinionibus rigiditatem plus Fidelium Animabus nocere, quam prodesse.

201 PROB. V. Illa Electio licita est, quæ innititur Dictamini ultimo moraliter certo : atqui Electio opinionis probabilioris talē Dictamini innititur : ergo est licita. *Min. prob.* Dictamen ultimum reflexum hoc casu est tale : Quando rite perpenſis coram Deo Rationibus verosimilius judico, actionem meam non esse prohibitam, tunc moraliter certus sum, me sine periculo offensæ divinæ, adeoque licite operari, cum Deus me non obliget in obscuris, nisi ad majorem Verisimilitudinem. Atqui hanc sententiam judico notabiliter probabiliorem : ergo etiam in praxi eligens operor sine Periculo Offensæ divinæ, & licite ago. *Maj.* hujus Dictaminis prudenter negari nequit ; quia non constat de Voluntate Dei, quod me in quolibet casu, & Lege probabilius non existente, ad tutiora sequenda obligare voluerit, sed solum ad verisimiliora. *Min.* pariter certa est ex supposito : Ergo conclusio, seu Dictamen ultimum est moraliter certum.

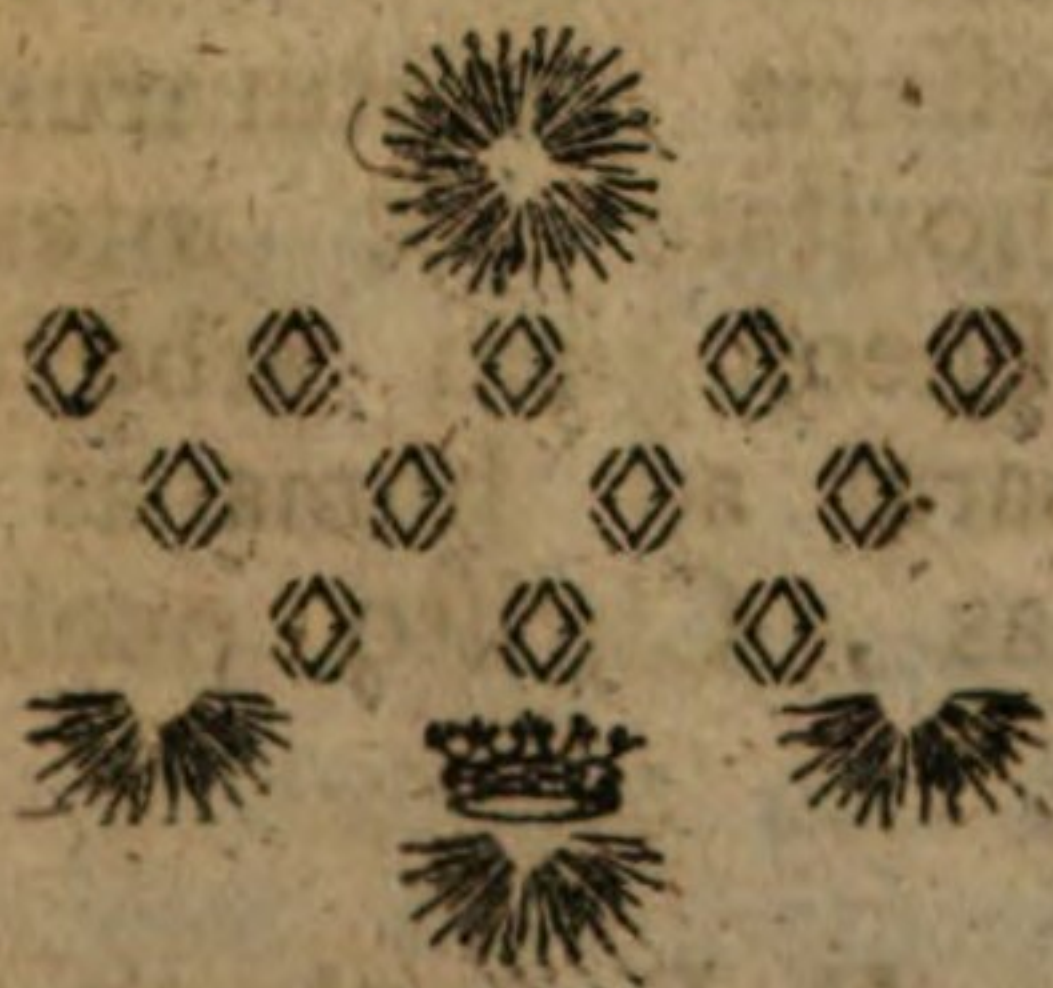
202 OBJIC. Etiam isto casu minus tutam sequens, Periculo peccandi se exponit : *ergo.* *Ant. prob.* Quamvis probabilius sit, Legem prohibentem non existere ; adhuc tamen

men prudens Dubium est, an non existat. Atqui operari in Dubio; est se exponere periculo: *Ergo.*

RESP. *Dist. Ant.* Exponit se periculo peccandi, *materialiter.* Conc. *formaliter.* Nego. *Subdist.* Periculo *probabili*, quod in concursu motivorum probabiliorum non meretur attentionem. Conc. Periculo, quod prudenter timetur. Nego. Cum enim notabiliter probabilius judicetur, Legem non existere; Motivum contrarium prudenter tanquam scrupulus contemni potest. Ad *prob.* Nego *Maj.* Non enim remanet prudens Dubium in concursu, quando multo verosimilius est, Legem prohibentem non existere. Hæc sufficiant pro famosa Quæstione Probabilismi. Regula nostrarum actionum unica sit

Ut in omnibus glorificetur
Deus.

PROPOSITIONES

A Clero Gallicano in Comitibus
generalibus anno 1700. censura
notatæ.

PROPOSITIO I. Puto, omnia esse hodie
melius examinata; & hanc ob rem
in omni Materia, & præcipue in morali,
libentius Juniores, quam antiquiores lego
& sequor. Doctrina Fidei a veteribus,
Doctrina Morum magis a Junioribus pe-
tenda.

CENSURA. Hæc Propositio temeraria est,
scandalosa, perniciofa, erronea, SS. Patri-
bus & antiquis Doctoribus contumeliosa:
Spreta in Moribus Christianorum compo-
nendis necessaria Scripturarum ac Tradi-
tionis autoritate & interpretatione,
moralem Theologiam arbitrariam facit,
viamque parat ad humanas Traditiones
& Doctrinas, Christo prohibente stabi-
liendas.

PROPOSITIO II. Ex autoritate unius tan-
tum, potest quis Opinionem in praxi am-
plecti.

PROPOSITIONES A CLERO &c.

plecti, licet a principiis intrinsicis falsam & improbabilem existimet.

PROPOSITIO III. Hæc positio, Sexdecim ad probabilitatem requiruntur, non est probabilis. Si sufficiunt sexdecim; sufficiunt quatuor: si sufficiunt quatuor; sufficit unus. . . . Ad probabilitatem sufficiunt quatuor: sed quatuor, imo viginti & supra testantur unum sufficere. Ergo sufficit unus.

CENSURA. Hæ Propositiones falsæ sunt, scandalosæ, perniciosæ: spreta Veritate, Quæstiones Morum ad numerum Authorum exigunt, & innumeris corruptelis Viam aperiunt.

PROPOSITIO IV. Si Liber sit alicujus Junioris ac moderni, debet Opinio censeri probabilis, cum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem.

PROPOSITIO V. Non sunt scandalosæ aut erroneæ Opiniones, quas Ecclesia non corrigit.

CENSURA. Hæ Propositiones, quatenus Silentium & tolerantiam pro Ecclesiæ vel Sedis Apostolicæ adprobatione statuunt, falsæ sunt, scandalosæ, Saluti Animarum noxiæ, patrocinantur pessimis Opinionibus,

PROPOSITIONES A CLERO &c.

bus, quæ identidem temere obtruduntur, atque ad evangelicam Veritatem iniquis præjudiciis opprimendam, Viam parant.

PROPOSITIO VI. Generatim dum probabilitate five intrinseca five extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

CENSURA. Hæc propositio falsa est, temeraria, scandalosa, novam Morum regulam, novumque Prudentiæ genus, nullo Scripturarum aut Traditionis fundamento, cum magno Animarum periculo statuit.

PROPOSITIO VII. Si quis vult sibi consuli secundum eam Opinionem, quæ sit faventissima, peccat, qui non secundum eam consulit.

CENSURA. Hæc propositio, quæ docet, blanda & adulatoria consilia contra Jus exquirere & contra consuetudinem dare, falsa est, temeraria, scandalosa, in praxi perniciofa, viamque deceptionibus aperit.

PROPOSITIO VIII. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi Opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; nisi id vetet Lex, conventio, aut periculum gravis Damni incurrendi: hinc
Senten-

PROPOSITIONES A CLERO &c.

Sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis & episcopalis.

PROPOSITIO IX. Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta Opinionem minus probabilem.

PROPOSITIO X. Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens, ductus Opinio-
nionem minus probabili.

PROPOSITIO XI. In Morte mortaliter non peccat, si cum attritione tantum Sacramentum suscipiat, quamvis actum Contritionis tunc omittat libere; licet enim unicuique sequi Opinionem minus probabilem, relicta probabiliore.

CENSURA. Doctrina his Propositionibus contenta, est respectiva falsa, absurda, perniciofa, erronea, probabilitatis pessimus fructus.

Regula Cleri Gallicani de probabilium Usu.

Absit vero, ut probemus eorum errorem, qui negant, *licere sequi Opinionem vel inter probabiles probabilissimam*; sed ad rectum usum probabilium Opiniorum
num

REGULA CLERI GALLICANI &c.

num has Regulas a Jure præscriptas agnoscimus.

Primum, ut in dubiis de Salutis negotio, ubi æqualia utrinque Animo se offerunt Rationum Momenta, sequamur id, quod tutius, sive quod est in eo casu unice tutum: neque id Consilii, sed Præcepti loco habeamus, dicente Scriptura: *Qui amat periculum, in illo peribit.* Hæc prima Regula.

Altera, ut circa probabiles de christiana Doctrina Sententias, sequamur id, quod VIENNENSE œcumenicum Concilium circa infusas tam parvulis quam adultis in Baptismo Virtutes decrevit his verbis: „ Nos hanc opinionem, tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam & concordem duximus eligendam. „ Quod Concilii Judicium eo magis ad regendos Mores pertinere constat, quo magis ex ipsis Fidelium Sanctitas ac Salus pendet.

Ex hac igitur Regula fit consequens, *Primum* ut in rebus theologicis ad Fidei & Morum dogmata spectantibus, Theologos quidem etiam modernos audiamus. *Deinde*, ut si ab eis recedant, harum Opinionum inhibeatur Cursus, nedum earum aliqua ratio habeatur, aut ulla eis tribua-

REGULA CLERI GALLICANI &c.

tribuatur authoritas. *Denique* ut nemini liceat eligere eam Sententiam, quam non Veritati magis consentaneam duxerit.

Quod ergo in praxi eam nobis liceat sequi Sententiam, quam nec ipsi ut probabiliorem eligendam judicemus, hoc novum, hoc inauditum, hoc certis ac notis Authoribus postremo demum Seculo proditum, & ab iisdem pro Morum Regula positum, repugnat huic Effato a Patribus (VINCENTIO Lirinenſi commonitorio 1. cap. 3.) celebrato : *Quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus &c.* ; nec habere poteſt chriſtianæ Regulæ ſecuritatem.

Hoc Initium Malorum eſſe, atque omnium ante dictarum corruptelarum caput, & Doctrinæ conſecutio, & Series Temporum oſtendit. Hoc (in Cenfura Apologiæ Caſuiſtarum) ab Antecelloribus noſtris, Viris fortibus ac religioſis, cenſorie notatum, hoc ſæpe reprehenum, hodieque reprehendi nullo incufante, imo bonis probantibus, diffiteri nemo poteſt.

Nos quoque iis de cauſis, has novas Sententias, in Salutis negotio pernicioſas, re diligenter inſpecta, ſumma ope caveri, ac prohiberi oportere cenſuimus ac cenſemus.

Placeat

REGULA CLERI GALLICANI &c.

Placeat autem illa Prudentia , ut ante omnia custodiamus , & in tuto collocemus id , quod *unum est necessarium* , fiatque illud dominicum : *Estote prudentes sicut Serpentes* , qui protecto , quod præcipuum est , Capite sibi consulunt : Neque quisquam in dubio Salutis ad actum profiliat , nisi ipso Dubio , non ad Nutum Voluntatis , aut ex Cupiditatis instinctu , sed ex recta Ratione deposito , dicente Scriptura : *Rationabile Obsequium vestrum*. Et iterum : *Sapiens timet & declinat a malo ; Stultus transilit & confidit*. Postremo audiat Apostolicum illud : *Omnia probate , quod bonum est , tenete* : Et iterum : *Omne quod non est ex fide , id est , ex Conscientia , five ex persuasione , peccatum est* : Denique , *Testimonium reddente illis Conscientia illorum* , non aliorum utique , sed ipsorum & sua.

Admonitio & Conclusio.

Admonemus autem compresbyteros nostros , five Seculares , five regulares , quicumque Episcoporum Authoritate vel Verbum Dei prædicant , vel Sacramenta administrant , „ Ne ullo unquam Tempore Viam Salutis , quam suprema Veritas Deus , cujus Verba in æternum permanent , arctam esse definivit , in Animarum perniciem dilatari , seu , verius , „ per-

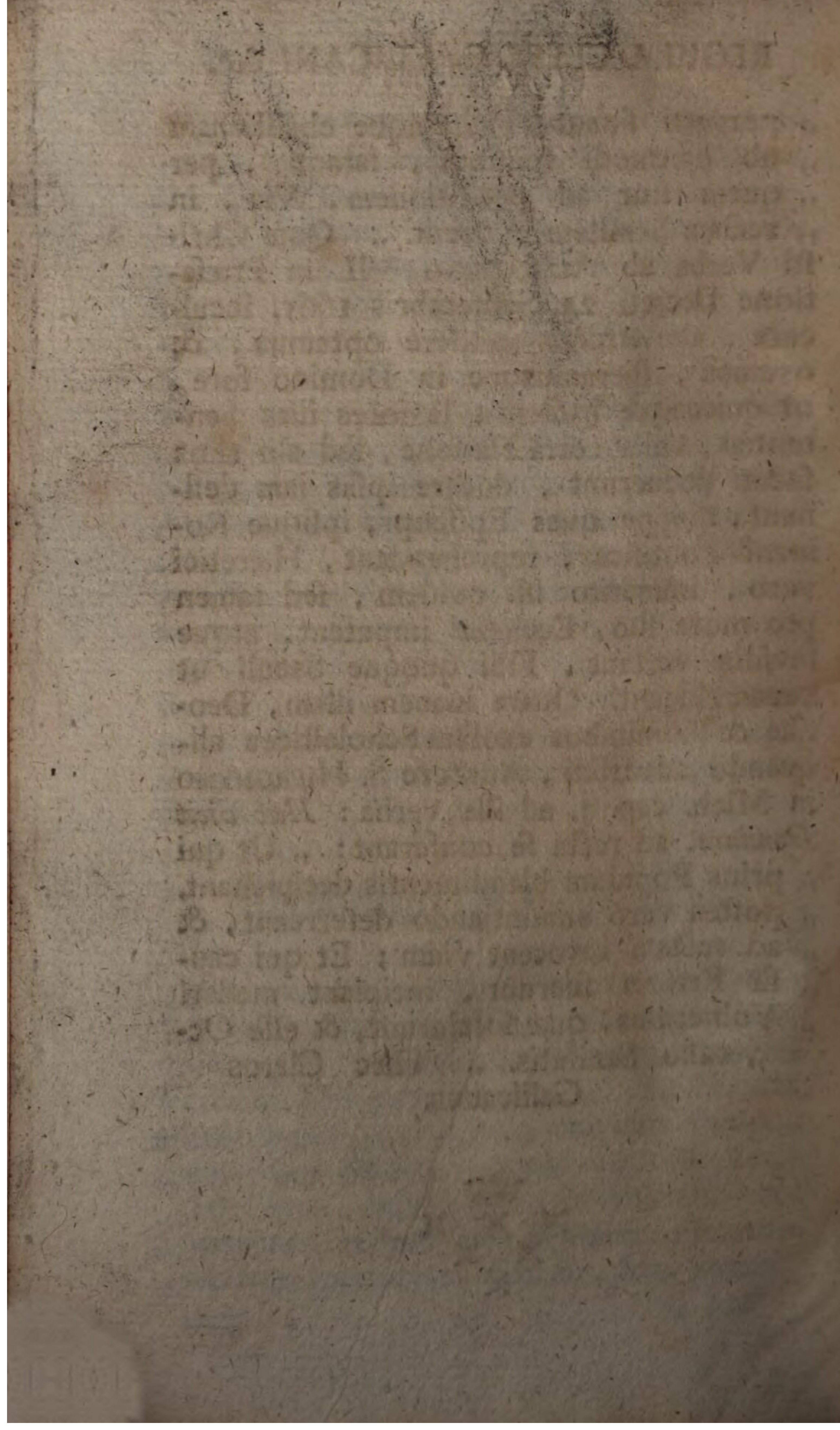

REGULA CLERI GALLICANI &c.

„ perverti finant , Plebemque christianam
„ ab ejusmodi spatiosa , lataque , per
„ quam itur ad perditionem , Via , in
„ rectam Semitam evocent. „ Quæ Chri-
sti Verba ab ALEXANDRO VII. in Præfa-
tione Decreti 24. Septembris 1665. incul-
cata , alte Animis insidere optamus . &
oramus , speramusque in Domino fore ,
ut quicunque hactenus laxiores illas Sen-
tentias , nulla certa Ratione , sed alii alios
secuti docuerunt , docere ipsas jam desi-
nant , quippe quas Episcopi , ipsique Ro-
mani Pontifices , reprehendant , Hæretici
vero , immerito illi quidem , sed tamen
pro more suo , Ecclesiæ imputent , atque
invidiæ vertant , Filii quoque Seculi ut
vanas rideant. Quare inanem illam , Deo-
que & Hominibus exosam Scholasticen ali-
quando adversati , Authore S. HIERONYMO
in Mich. cap. 3. ad illa verba : *Hæc dicit
Dominus.* ad recta se conferant : „ Ut qui
„ prius Populum blandimentis decipiebant,
„ postea vero annuntiando deterreant , &
„ ad rectam revocent viam ; Et qui cau-
„ sa Erroris fuerunt , incipiant mederi
„ Vulneribus , quæ intulerunt , & esse Oc-
„ casio Sanitatis. „ Hæc Clerus
Gallicanus.

TOMI III.

Errata

Corrigenda

Pag. Lin.

25.	18.	vero	-	-	<i>omittatur.</i>
36.	20.	illos. Si	-	-	illos, si
41.	11.	saltem	-	-	solum
72.	25.	tantum	-	-	tantam
68.	24.	D. Thomas II.			II. II.
		III.			
83.	14.	afflictiones	-		Affectiones
94.	14.	Licet Deus	-		<i>adde</i> non
97.	5.	phyfica	-	-	philosophica
128.	4.	assumpti	-	-	assumptum
-	5.	translati	-	-	translatum
167.	13.	participas	-	-	participans
-	14.	videbis	-	-	videbit
173.	14.	specialem	-	-	speciales
180.	2.	post Mortem	-		post Resurrectionem
208.	8.	ratiocinatur	-		ratiocinantur
214.	10.	Facto	-	-	Fato
220.	19.	Autalycum	-		Autolycum
232.	19.	depravandum			depravatum
268.	5.	ultimum	-	-	ad ultimum
306.	1.	probabilius	-		probabilis
338.	21.	quemlibet	-		quamlibet
344.	4.	Probabilissimum			Probabilissimus
351.	1.	quod	-	-	quid
355.	23.	a Presbytero	-		<i>adde</i> inflicturn
356.	1.	in reliquis	-		reliquo
-	15.	erat	-	-	non erat

Reliqua prudens Lector benevole excusabit, emendabit.

Scholliner, Hermann, 1722-1795

P. Hermann Scholliner, Benedictini Oberaltacensis, Ss. Theol. Doctor. ...
Praelectiones Theologicae in XII. Tomos divisae, ...

Bd.: 3

Augustae Vindel. ; Oeniponti 1768

Dogm. 895-3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10399411-0

VD18 80212271